МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ГЕНЕРАЛЬНИЙ ШТАБ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

ВОЄННО-ІСТОРИЧНИЙ ОПИС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
(лютий 2023 року)

КИЇВ • 2023

УДК 355.48(477-651.2:470-651.1)(05)"2023.02"
В63

Голова робочої групи:
генерал Валерій ЗАЛУЖНИЙ

Робоча група:
генерал-лейтенант Євген МОЙСЮК, генерал-лейтенант Сергій ШАПТАЛА, віце-адмірал Андрій ТАРАСОВ, полковник Віталій БІДНИЙ, полковник Роман ГУЗЬ, полковник Данило КОМАРОВ, полковник Ігор КОСЯК, полковник Віталій КУРАВСЬКИЙ, полковник Андрій НАУМЕНКО, полковник Олександр ОСТАПЧУК, полковник Олександр ПАЛАМАРЧУК, полковник Леся СКУРІНЕВСЬКА, полковник Андрій СЛЮСАРЕНКО, полковник Сергій ТАРАНЕЦЬ, полковник Олександр ТКАЧЕНКО, полковник Сергій УШАКОВ, полковник Сергій ХЛОНЬ, капітан 1 рангу Сергій СОКОЛЮК, капітан 1 рангу Степан ЯКИМЯК, підполковник Олександр БОКОВ, майор Микола КРЕТ, капітан Олександр ГАПОНЕНКО, капітан Іван ПАТРИЛЯК, старший лейтенант Сергій СІВКОВ, лейтенант Дмитро ВЕДУЛА, старший лейтенант Андрій КОВАЛЬ, лейтенант Михайло КОВАЛЬЧУК, старший лейтенант Олександр ПАГІРЯ, лейтенант Максим ЛЮБАШЕНКО, лейтенант Олексій ПОЛТОРАКОВ, молодший лейтенант Макар ТАРАН, працівник Збройних Сил України Валерій ГРИЦЮК, Володимир ГОЛОВКО.

Рецензенти:
головний консультант апарату Головнокомандувача Збройних Сил України генерал-майор запасу Віктор НАЗАРОВ;
заступник начальника Генерального штабу Збройних Сил України генерал-майор Володимир КОВАЛЬ.

Воєнно-історичний опис російсько-української війни:
В63 Вип. 12: лютий 2023 року / Міністерство оборони України, Апарат Головнокомандувача Збройних Сил України, Генеральний штаб Збройних Сил України та Центр досліджень воєнної історії Збройних Сил України. – Київ, 2023. – 183 с.

У черговому випуску "Воєнно-історичного опису російсько-української війни" проаналізовано воєнно-політичну, воєнно-економічну, воєнно-стратегічну обстановку та хід бойових дій упродовж лютого 2023 року.

Матеріали опису призначені для військових і цивільних фахівців у галузі воєнної історії, національної безпеки і оборони, журналістів.

УДК 355.48(477-651.2:470-651.1)(05)"2023.02"

© Міністерство оборони України, 2023
ISSN 2786-8028
© Генеральний штаб Збройних Сил України, 2023
© Центр досліджень воєнної історії Збройних Сил України, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ 5

ПЕРЕДМОВА 9

Розділ 1. ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА, ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНА ТА ВОЄННО-СТРАТЕГІЧНА ОБСТАНОВКА У ЛЮТОМУ 2023 РОКУ 11

1.1 ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА ОБСТАНОВКА 11

Суб'єкти воєнно-політичних відносин у російсько-українській війні.

Воєнно-політичні цілі протиборчих сторін.

Ключові воєнно-політичні події, процеси, їх сутність.

Воєнно-політичні рішення щодо забезпечення національної безпеки України.

Висновки.

1.2 ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНА ОБСТАНОВКА 46

Економічна обстановка у світі.

Економічна обстановка в росії.

Економічна обстановка в Україні.

Висновки.

1.3 ВОЄННО-СТРАТЕГІЧНА ОБСТАНОВКА 74

Обстановка навколо України

Загальна обстановка.

Часткова обстановка (положення, завдання, угруповання військ (сил) сторін на напрямках, способи ведення, напрями зосередження зусиль, результати воєнних дій):

у Східній операційній зоні;

у Південно-Західній операційній зоні;

у Північно-Західній операційній зоні.

Висновки.

Розділ 2. ХІД БОЙОВИХ ДІЙ У ЛЮТОМУ 2023 РОКУ 90

2.1 ПІВНІЧНО-ЗАХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА 90

Загальна характеристика оперативної обстановки.

Завдання сторін. Склад угруповань військ сторін.

Характер воєнних дій на операційних напрямах

Результати.

Висновки.

2.2 СХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА 96
Загальна характеристика оперативної обстановки.
Завдання сторін. Склад угруповань військ сторін.
Характер воєнних дій на операційних напрямах
Результати.
Висновки.

2.3 ПІВДЕННО-ЗАХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА 115
Загальна характеристика оперативної обстановки.
Завдання сторін. Склад угруповань військ сторін.
Характер воєнних дій на операційних напрямах
Результати.
Висновки.

2.4 ДІЇ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ У ЧОРНОМОРСЬКІЙ ТА АЗОВСЬКІЙ ОПЕРАЦІЙНИХ ЗОНАХ 124
Характеристика морської обстановки.
Завдання ВМС сторін. Склад угруповань ВМС.
Особливості виконання завдань ВМС у Чорноморській операційній зоні.
Результати.
Висновки.

2.5 ДІЇ АВІАЦІЇ ТА ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ 132
Характеристика повітряної обстановки..
Завдання авіації та ППО сторін.
Склад угруповань авіації та ППО. Особливості виконання завдань авіації та протиповітряної оборони.
Результати.
Висновки.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ 140

ДОДАТКИ:

1. ВТРАТИ ЗБРОЙНИХ СИЛ РФ У ЛЮТОМУ 2023 РОКУ 143

2. МІЖНАРОДНІ САНКЦІЇ ТА ВОЄННА, ЕКОНОМІЧНА І ПОЛІТИЧНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ З БОКУ КРАЇН-ПАРТНЕРІВ 147

3. РІШЕННЯ КЕРІВНИЦТВА УКРАЇНИ, НАПРАВЛЕНІ НА ПІДТРИМАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 160

4. ОГЛЯД ОСНОВНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ТА ОСОБЛИВОСТІ ДІЙ КОРАБЕЛЬНОГО СКЛАДУ ВІЙСЬКОВИХ МОРСЬКИХ СИЛ ЗС УКРАЇНИ.. 165

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

А	армія (загальновійськова армія)
АЕС	атомна електростанція
аер	аеродром
АКР	авіаційна керована ракета.
ББМ	бойова броньована машина
БеНА	безекіпажний надводний апарат
БеПА	безекіпажний підводний апарат
БМП	бойова машина піхоти
БпЛА	безпілотний літальний апарат
БпАК	безпілотний авіаційний комплекс
БРК	береговий ракетний комплекс
БТГр	батальйонна тактична група
ВДК	великий десантний корабель.
ВМБ	військово-морська база
ВМС	Військово-Морські Сили
ВМФ	військово-морський флот
ВО	військовий округ
ВТЗ	високоточна зброя
ГА ООН	Генеральна Асамблея Організації Об’єднаних Націй
ГОУ	Головне оперативне управління
ГУР	Головне управління розвідки
ГШ	Генеральний штаб
ДКУ	Державний кордон України
“днр”	“донецька народна республіка”
ДПС	Державна прикордонна служба
ДРГ	диверсійно-розвідувальна група
ДШВ	Десантно-штурмові війська
ЄС	Європейський Союз
ЗМІ	засоби масової інформації
ЗРВ	зенітно-ракетні війська
ЗРГК	зенітний гарматно-ракетний комплекс
ЗРК	зенітно-ракетний комплекс
зс рф	збройні сили російської федерації
ЗС України	Збройні Сили України
ІПсО	інформаційно-психологічна операція
КРМБ	крилата ракета морського базування.
“лнр”	“луганська народна республіка”
МВС	Міністерство внутрішніх справ
МЗС	Міністерство закордонних справ
МО	Міністерство оборони
МП	морська піхота.

мрк	малий ракетний корабль
МТЗ	матеріально-технічне забезпечення (засоби)
НГ	Національна гвардія
ОБСЄ	Організація з безпеки і співробітництва в Європі
ОВТ	озброєння та військова техніка
ОЗ	операційна зона
омбр	окрема механізована бригада
ООН	Організація Об’єднаних Націй
ОПК	оборонно-промисловий комплекс
ОР	операційний район
ОСУВ	оперативно-стратегічне угруповання військ
отбр	окрема танкова бригада
отр	оперативно-тактичний рівень
ОТРК	оперативно-тактичний ракетний комплекс
ОТУ	оперативно-тактичне угруповання
ОУВ	оперативне угруповання військ
КРМБ	крилаті ракети морського базування
ПвК	повітряне командування
ПДВ	повітряно-десантні війська
ПЗРК	переносний зенітно-ракетний комплекс
ПКС	повітряно-космічні сили
ПКР	протикорабельна ракета
ППО	протиповітряна оборона
прдка	протидиверсійний катер
ПРО	протиракетна оборона
ПС	повітряні сили
ПТКР	протитанкова керована ракета
ПТРК	протитанковий ракетний комплекс
ПУ	пускова установка
пч	підводний човен
ПЧРК	протичовновий ракетний комплекс
рб	республіка білорусь
РБ ООН	Рада Безпеки Організації Об’єднаних Націй
РБК	ракетний береговий комплекс
РВіА	ракетні війська і артилерія
ркр	ракетний крейсер
РЛС	радіолокаційна станція
РЕБ	радіоелектронна боротьба
РЕР	радіоелектронна розвідка
РНБО	Рада національної безпеки і оборони
РОВ(с)	російські окупаційні війська (сили)
РПГ	ручний протитанковий гранатомет
РСЗВ	реактивна система залпового вогню

РТВ	радіотехнічні війська
РТЩ	рейдовий тральщик
РТР	радіотехнічні розвідка
рф	російська федерація
СБУ	Служба безпеки України
СВ	Сухопутні війська
СНД	Співдружність Незалежних Держав
СпБУ	самопідіймальна бурова установка
ТА	танкова армія
ТВД	театр воєнних дій
ТОТ	тимчасово окуповані території
ТРК	тактичний ракетний комплекс
УВ	угруповання військ
УСіЗО	угрупування сил і засобів оборони
фсб	федеральна служба безпеки
фр	фрегат
чф	чорноморський флот
AGF	(Miscellaneous command ship) судно управління
AGOS	(Oceanographic Surveillance vessel)
ATF	(Fleet ocean Tug) морський буксир
ATS	(Tug, Salvage and Rescue Ship) аварійно рятувальний буксир
AX	(training craft) тренувальне судно
AXL	(training craft, Light) легке тренувальне судно
CM	(Cruiser/large Minelayer) великий мінний загороджувач
DSV	(Diving Support Vessel) водолазне судно
FFHM	(Frigate with Hangar with SAM) фрегат, озброєний ракетами класу поверхня-повітря, з ангаром для гелікоптеру
LCM	(Landing Craft Mechanized) висадковий катер механізований
LSM	(Landing Ship, Medium) середній десантний корабель
MHC	(Mine Hunter Coastal) береговий мисливець за мінами
MSC	(Mine Sweeper Coastal) рейдовий тральщик
PBF	(Patrol Boat Fast) швидкісний патрульний катер
PBG	(Patrol Boat with surface-to-surface (to Ground) missile) патрульний ракетний катер
PBR	(Patrol Boat Riverine) річковий патрульний катер
PCC	(Patrol Craft Coastal) рейдовий патрульний катер
PH	(Patrol Hydrofoil) патрульний катер на підводних крилах
SAM	(Surface-to-Air Missile) ракета класу поверхня-повітря (зенітна)

ПЕРЕДМОВА

У черговому випуску Воєнно-історичного опису російсько-української війни Центром досліджень воєнної історії Збройних Сил України зібрано, узагальнено матеріали та проаналізовано події війни протягом лютого 2023 року.

У розділі 1 описано воєнно-політичну, воєнно-економічну та воєнно-стратегічну обстановку, ключові процеси, явища у політичній, економічній, воєнній сферах, що відбулись у лютому 2023 року.

Підрозділ 1.1 містить аналіз дій суб'єктів воєнно-політичних відносин, розкриває воєнно-політичні інтереси і цілі сторін, ключові воєнно-політичні події, процеси, явища у політичній, економічній, воєнній сферах та тенденції їх розвитку. Розглянуто воєнно-політичні рішення в інтересах захисту фундаментальних національних інтересів, міжнародні чинники прийняття та корегування воєнно-політичних рішень.

В підрозділі 1.2 проведено оцінку економічної обстановки:

У світі: досліджено темпи зростання/падіння ВВП, ріст інфляції та її вплив на валютні котирування. Розглянуто ситуацію з експортом/імпортом загалом та енергоносіїв зокрема. Висвітлено динаміку оборонних витрат і нарощування санкційних обмежень.

В російській федерації: фінансово-економічний стан підприємств ОПК через міжнародні санкції, відмову у постачанні комплектуючих, закупівлі продукції подвійного призначення тощо, стан ринків збуту продукції;

В Україні: зроблено загальну оцінку фінансово-економічного стану в державі, знищення та руйнування підприємств ОПК, вплив на економіку міжнародної фінансово-економічної допомоги. Проаналізовано можливість відновлення воєнно-економічного потенціалу України, зокрема шляхом надання нашій країні міжнародної військової, фінансової та гуманітарної допомоги.

Проаналізовано ефективність впливу міжнародних санкцій проти росії як країни-терориста зі сторони країн-партнерів та ЄС.

Підрозділ 1.3 розкриває загальну воєнно-стратегічну обстановку. Здійснено кількісну та якісну оцінку зс рф, визначено особливості положення сторін, склад угруповань військ (сил) на напрямках, завдання протиборчих сторін, напрями зосередження головних зусиль проблемні питання, притаманні зс рф.

Розділ 2 описує характер воєнних дій на всіх операційних напрямах у Північно-Західній, Східній та Південно-Західній операційних зонах. Надано загальну характеристику оперативної обстановки, завдання сторін, склад угруповань, характер бойових дій у операційних зонах та на операційних напрямках.

Висвітлено дії Військово-Морських Сил ЗС України у Чорноморській операційній зоні, характеристику морської обстановки, завдання ВМС (вмф) сторін, склад угруповань ВМС (вмф), визначені особливості виконання завдань ВМС (вмф) у Чорноморській операційній зоні, результати та висновки.

Розглянуто зміни у тактиці ведення бойових дій в повітряному просторі. Дана характеристика повітряної обстановки, визначені завдання авіації та сил ППО протиборчих сторін, наведено склад угруповань авіації та ППО, проаналізовано особливості виконання завдань авіацією та силами протиповітряної оборони.

Сформульовані загальні висновки щодо перебігу російсько-української війни у лютому 2023 року, публікуються додатки.

Матеріали опису призначені для військових і цивільних фахівців у військовій галузі, оборонній та безпековій політиці, журналістів.

РОЗДІЛ 1
ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА, ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНА ТА ВОЄННО-СТРАТЕГІЧНА ОБСТАНОВКА У ЛЮТОМУ 2023 РОКУ

1.1. ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА ОБСТАНОВКА

Суб'єкти воєнно-політичних відносин в російсько-українській війні

Україна. 20 лютого 2023 року стало символічним днем для нашої держави, на 362-й день широкомасштабної війни, українці у своїй вільній столиці приймали з візитом свого найпотужнішого союзника – Президента Сполучених Штатів Америки – й на рівних обговорювали з ним майбутнє України, Європи та світу, миру і демократії. Провідні західні ЗМІ визнали цю подію "найважливішим візитом будь-якого президента США в європейську країну після закінчення холодної війни"[1]. І це – об'єктивний показник того, наскільки Україна була важлива для світу. Адже саме в Україні вирішувалася доля світового порядку, заснованого на правилах, на людяності, на передбачуваності[2].

Візит Джо Байдена засвідчив, що держави Заходу, а передусім США, також виступали в ролі активних суб'єктів російсько-української війни, надаючи Україні всебічну політичну та дипломатичну, військову та військово-технічну, фінансову та економічну, гуманітарну та інформаційну допомогу та суспільну підтримку.

Україна стала традиційним учасником топових міжнародних форматів: спільне засідання Колегії Єврокомісії та українського уряду, а також саміт Україна – ЄС, історично вагоме голосування Генасамблеї ООН за українську резолюцію щодо миру й територіальної цілісності, зустріч лідерів держав "Великої сімки" і участь України в цьому засіданні ставлять поза будь-який сумнів міжнародну суб'єктність нашої держави та визнання жертовності українського народу у збройному захисті світових демократичних цінностей від російського неонацизму[3]. "Україна стала центром нашого континенту. Місцем, де відстоюються наші цінності, де захищається наша свобода, де пишеться майбутнє Європи," – наголосила у річницю від початку широкомасштабного вторгнення зс рф в Україну президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн[4].

З іншого боку, суб'єктами російсько-української війни залишалася сама росія та її сателіти і союзники. Передусім, це авторитарна білорусь – активна та безпосередня співучасниця злочину агресії проти нашої держави. Але навіть для рб відносини з росією продовжували перетворюватися на "токсичний актив".

Окреме місце на міжнародній арені продовжували займати Китай, а також Туреччина та Ізраїль. Хоча ці держави й не брали безпосередньої чи опосередкованої участі у російсько-українській війні, однак так чи інакше активно впливали на воєнно-політичну обстановку довкола збройного протистояння.

---

[1] 'This is a part of history': Kyiv citizens delighted by Joe Biden's surprise visit // Guardian. – 2023, February 21. – URL: https://tinyurl.com/mpz7k4sx

[2] Зараз в Україні вирішується доля світового порядку, що заснований на правилах, на людяності, на передбачуваності – звернення Президента Володимира Зеленського // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mry7musz

[3] Тиск України та світу на державу-терориста триватиме – звернення Президента Воголодимира Зеленського // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 26 лютого. – URL: https://tinyurl.com/yc42566h

[4] Ursula von der Leyen // Twitter. – 2023, February 24. – URL: https://tinyurl.com/mv2wxdpj

Воєнно-політичні цілі протиборчих сторін

Україна – її Збройні Сили, влада і суспільство – продовжували бути однозначно та безповоротно налаштовані на повну перемогу над росією і звільнення всіх окупованих територій, позбавлення або мінімізацію її можливостей здійснювати агресивну політику, що є реальною гарантією безпеки нашої країни разом зі зміцненням власного оборонного потенціалу та набуття членства в ЄС та НАТО. Найважливішою умовою для цього залишалося збереження єдності західних партнерів, надання ними військово-технічної допомоги Україні потрібної номенклатури, в потрібних обсягах і швидкими темпами, адже війна в Україні точиться в тому числі заради миру в Європі. Ціллю України у війні з росією було зникнення рф зі списку екзистенційних загроз, що на тривалий період стане підґрунтям для збереження і зміцнення західної єдності.

НАТО, як військово-політичний блок, продовжував здійснювати загальну координацію між союзниками щодо посилення політики стримування та оборони на тлі агресії рф, надання військово-технічної допомоги Україні та збільшення виробництва ОВТ та боєприпасів для поповнення власних запасів та забезпечення зростаючих потреб Сил оборони України в умовах війни з росією. В рамках довгострокового партнерства з Україною, Північноатлантичний Альянс продовжував активно підтримувати перехід ЗС України на стандарти НАТО, покращення взаємосумісності, проведення реформ сектору безпеки та оборони. Ключовими цілями НАТО залишалися передусім допомога Україні у відбитті збройної агресії рф та підготовка Сил оборони України до контрнаступу з метою звільнення окупованих територій та перемоги у війні з рф. І саме останнє розглядалося як головна передумова для вступу України до НАТО у майбутньому[5].

Після зустрічі у Брюсселі глави МЗС України Дмитра Кулеби з високим представником ЄС з питань зовнішньої політики і безпеки Жозепом Боррелем та генеральним секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом (21 лютого 2023 року), останній заявив, що майбутнє України – в євроатлантичній родині, та виступив за довгострокові домовленості з метою гарантування безпеки нашої держави, щоб забезпечити те, що “росія не продовжить ламати європейську безпеку і щоб розірвати коло російської агресії”[6]. Він також попередив, що Альянс має бути готовим до ери тривалого протистояння з росією[7].

[5] Генсек НАТО: зараз пріоритет – не членство України, а перемога у війні // Європейська правда. – 2023, 15 лютого. – URL: https://tinyurl.com/4vn26yeb

[6] Генсек НАТО: після війни потрібні будуть довгострокові домовленості для безпеки України // Європейська правда. – 2023, 21 лютого. – URL: https://tinyurl.com/bdr3az2n

[7] Stoltenberg calls for ‘ramping up’ production as Ukraine drains NATO ammunition stockpiles // France 24. – 2023, February 16. – URL: https://tinyurl.com/y7t93n9d

ЄС. Події лютого (перше в історії спільне засідання Колегії Єврокомісії та Кабінету Міністрів України 2 лютого, 24-й саміт Україна-ЄС у Києві 3 лютого, візит Президента В. Зеленського у Брюссель, його участь у саміті лідерів ЄС та виступ у Європейському парламенті 9 лютого) засвідчили, що Україна для ЄС стала чимось більшим, ніж кандидатом у члени. Наша держава – ключовий фактор у регіоні, що впливає на безпеку ЄС і його позиціювання як геополітичного гравця.

Головний сигнал, з яким лідери ЄС приїхали до Києва на початку лютого 2023 року – це узгоджена політична позиція усіх 27 держав-членів ЄС про те, що Україна буде членом ЄС, а вступ України до Європейського Союзу є невідворотним[8]. 16 лютого Європарламент схвалив резолюцію, в якій закликав Єврокомісію і Раду ЄС працювати над запуском переговорів про членство України вже у 2023 році[9].

Попри позицію окремих країн (Угорщина), ЄС зберігав внутрішню єдність щодо підтримки України в боротьбі з російським агресором. Засобами для досягнення цієї цілі слугували передусім посилення санкційного тиску на рф (25 лютого ЄС ухвалив 10-й пакет санкцій), надання військової, фінансової та гуманітарної допомоги Україні (її загальний обсяг станом на кінець лютого сягнув понад 50 млрд євро), розробка міжнародно-правових механізмів для притягнення військово-політичного керівництва рф та рб до відповідальності за злочини проти України та її громадян, підготовка до конфіскації заарештованих російських активів, заходи щодо відбудови України, підтримка української формули миру. Країни ЄС пообіцяли докласти усіх сил для перемоги України у війні з росією та не зупиняти свою підтримку доти, поки не буде відновлено справедливість після злочинного нападу рф[10].

Політика лідерів ЄС щодо України спиралася на суспільні настрої в країнах блоку, які часом випереджали свої уряди в оцінці загрози з боку росії та формі реакції на неї. Так, 68% громадян ЄС розглядали вторгнення в Україну як напад на Європу в цілому та вважали, що Україна захищала цінності, які поділяли усі європейські країни[11]. Водночас 91% громадян ЄС підтримували надання Україні гуманітарної допомоги, а 65% – військової допомоги[12].

Підтримка України, насамперед військова, та збереження її державності стали для ЄС питанням стримування російської загрози подалі від власних кордонів. Через безпекові виклики, пов'язані з російсько-українською війною, ЄС міг не тільки кристалізувати своє смислове наповнення, а й проявитись як сильний лідер і геополітичний гравець на континенті.

США залишались безумовним лідером у наданні допомоги Україні та

[8] Панченко М. Більше ніж просто кандидат: чим для ЄС був важливий саміт з Україною // Європейська правда. – 2023, 9 лютого. – URL: https://bit.ly/3YyQWnw

[9] Provide Ukraine with military aid for as long as necessary, MEPs say // European Parliament. News. – 2023, 16 February. – URL: https://tinyurl.com/yckwbeej

[10] Statement by the Members of the European Council // European Council. – 2023, 23 February. – URL: https://tinyurl.com/3sazy27b

[11] Opinions. Moods and preferences of European citizens // Euroopinions. – 2023, 16 February. –URL: https://tinyurl.com/5knhkxn3

[12] Standard Eurobarometer 98 - Winter 2022-2023 // Eurobarometer. – 2023, 23 February. – URL: https://tinyurl.com/yb9s3c82

мобілізації світової підтримки на користь нашої держави (політичної, оборонної, фінансової та гуманітарної), а також у забезпеченні санкційного тиску на державу-агресора у відповідь на найбільший виклик міжнародній безпеці після закінчення холодної війни. Сполучені Штати не тільки виступали стратегічним партнером України номер один, але й демонстрували лідерство у гуртуванні інших країн, ініціювавши разом з Україною спочатку безпекову координаційну групу ("воєнний Рамштайн"), згодом координаційну енергетичну платформу, а на початку 2023 р. – координаційну платформу з фінансових питань та питань відбудови[13]. За рік, що минув від початку війни, США надали майже 30 мільярдів доларів на безпекову допомогу, що в шість разів перевищило оборонний бюджет України на 2021 рік[14].

Президент Джо Байден зробив підтримку України одним із наріжних каменів зовнішньої політики США. 7 лютого у промові "Про стан держави" він визнав російсько-українську війну "найбільшим випробуванням століть" для США та всього світу – і запевнив, що допомога Україні матиме безстроковий характер ("стільки, скільки буде необхідно"), та додав, що президент путін "вже втратив Україну"[15].

Під час Мюнхенської безпекової конференції (17-19 лютого 2023 року) державний секретар США Ентоні Блінкен вперше чітко заявив, що для США та світу буде неприпустимим таке завершення війни, яке залишить під контролем росії будь-яку частину окупованих нею територій, адже в іншому випадку це могло відкрити "скриньку Пандори" для агресорів по всьому світу[16]. Представники адміністрації Байдена підтримали переговори з росією щодо України тільки на основі української "формули миру"[17].

Під час своєї промови у Варшаві 21 лютого Байден також заявив: "Сумнівів бути не повинно: наша підтримка України не похитнеться, НАТО не буде розділеним, і нас не охопить втома. Жадоба й бажання путіна до землі та влади зазнає невдачі, а любов українського народу до своєї країни візьме гору. Демократичні держави світу захищатимуть свої свободи сьогодні, завтра і завжди"[18].

Майже через рік після початку широкомасштабного вторгнення, підтримка України з боку американців залишалася стабільною. 65% дорослого населення США воліли, щоб їхня країна підтримувала Україну у поверненні її територій,

---

[13] Маркарова О. Не лише "до перемоги". Як, чим та до якого часу США допомагатимуть Україні // Європейська правда. – 2023, 24 лютого. – URL: https://tinyurl.com/y97f2k8t

[14] Change of president 'won't change US support' for Ukraine // Sky.UK – 2023, 22 February. – URL: https://tinyurl.com/mw4yewse

[15] Remarks of President Joe Biden – State of the Union Address as Prepared for Delivery // White House. – 2023, 7 February. – URL: https://tinyurl.com/ybaksjmc; Biden says Putin 'already lost Ukraine' // The Hill. – 2023, 9 February. – URL: https://tinyurl.com/4v9fewkt; Основні тези промови президента США Джо Байдена перед Конгресом "Про стан Союзу" // Національний інститут стратегічних досліджень. – 2023, 9 лютого. – URL: https://tinyurl.com/224erwse

[16] Сидоренко С. Мюнхен поза зоною комфорту: що змінюють для України "мирний план" Китаю та підтримка США // Європейська правда. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mv38j553

[17] Нуланд в інтерв'ю росЗМІ назвала умову для переговорів США й росії // Українська правда. – 2023, 24 лютого. – URL: https://tinyurl.com/45ymb8ka

[18] Remarks by President Biden Ahead of the One-Year Anniversary of Russia's Brutal and Unprovoked Invasion of Ukraine // White House. – 2023, February 21. – URL: https://tinyurl.com/5ee8daut

навіть якщо це призведе до затяжного конфлікту[19]. Водночас підтримка щодо надання Україні зброї та прямої економічної допомоги дещо послабилася[20], на чому активно спекулювало консервативне крило республіканської партії, яке виступало за обмеження військової та фінансової допомоги Києву[21].

Велика Британія у лютому 2023 року слідом за США перейшла із категорії стратегічних партнерів у категорію союзників України, що було зафіксовано під час візиту Президента України В. Зеленського до Лондона 8 лютого. У спільній декларації сторони проголосили, що переслідують спільні цілі у війні – здобуття перемоги над росією для побудови справедливого та міцного миру. "Ми впевнені, що разом з нашими союзниками і партнерами ми переможемо незаконне і неспровоковане вторгнення росії і побудуємо сильну Україну, де пануватимуть мир і процвітання"[22]. Президент В.Зеленський заявив, що Україна та Велика Британія вийшли на новий рівень відносин і стали "справжніми союзниками"[23].

Глава британського уряду Ріші Сунак висловив впевненість, що Україна у майбутньому приєднається до НАТО і закликав союзників працювати на коротко- та довгостроковою підтримкою її сектору безпеки та оборони шляхом надання більше стандартного обладнання НАТО, забезпечення оперативної сумісності ЗС України та загальним посилення військового потенціалу[24]. Глава МЗС Великої Британії Джеймс Клеверлі назвав надання Україні всіх необхідних засобів для перемоги у війні з росією єдиним шляхом до миру[25]. А міністр оборони Британії Бен Воллес підкреслив, що допомагаючи Україні перемогти росію, Захід зміцнює власну безпеку[26].

Німеччина демонструвала лідерство в Європі у питанні надання допомоги Україні у боротьбі з російською агресією, використовуючи власну роль в ЄС та НАТО. Показовою стали промови федерального канцлера Олафа Шольца, міністра закордонних справ Анналени Бербок і міністра оборони Бориса Пісторіуса на Мюнхенській безпековій конференції (17-19 лютого 2023 року), у яких вони запросили країни, що мали на озброєнні танки, до участі у "танковій коаліції" на підтримку України[27].

Зокрема, новий міністр оборони ФРН Борис Пісторіус заявив про підтримку

---

[19] One Year Later, Americans Still Stand by Ukraine // Gallup. – 2023, February 07. – URL: https://tinyurl.com/3nv6w2c2
[20] Ukraine aid support softens in the US: AP-NORC Poll // AP. – 2023, February 15. – URL: https://tinyurl.com/57wdedxj
[21] Gaetz introduces resolution to end military and financial aid to Ukraine, urge peace deal // Fox News. – 2023, February 09. – URL: https://fxn.ws/3jRfqti
[22] Declaration between the government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the government of Ukraine. UK - Ukraine Declaration of Unity // Gov.uk. – 2023, February 08. – URL: https://tinyurl.com/mr2ksew9
[23] Україна й Велика Британія разом пройдуть увесь шлях до нашої спільної перемоги – Володимир Зеленський за результатами переговорів із Ріші Сунаком // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 8 лютого. – URL: https://bit.ly/3xjTUQY
[24] Прем'єр Британії: Україна стане членом НАТО, над цим можна працювати прямо зараз // Українська правда. – 2023, 22 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2xb4hsuw
[25] Malta and the UK: natural partners – James Cleverly // Times of Malta. – 2023, February 05. – URL: https://tinyurl.com/2u7nzdek
[26] Wallace: 97% of Russian army is in Ukraine // BBC. – 2023, February 15. – URL: https://tinyurl.com/ye5sx38w
[27] Шольц закликав партнерів, які можуть відправити танки Україні, зробити це зараз // Європейська правда. – 2023, 17 лютого. – URL: https://tinyurl.com/bdej7mfb

України до її перемоги над росією[28] і тим самим зламав "стриманість" німецького уряду в питанні про постачання зброї для України. Німеччина (разом із Великою Британією) стала другим найбільшим постачальником зброї для України, після США.

Німецьке суспільство залишалось налаштованим на подальшу підтримку України. Зокрема, 82% громадян ФРН сприймали росію як найбільшу загрозу миру у світі. Це становило разючий контраст з довоєнною статистикою: у 2021 р. лише 32% німців бачили в росії найбільшу загрозу. Німецьких громадян більше турбувала доля українців, ніж можливе погіршення власного економічного становища[29]. 40% опитаних громадян Німеччини виступали за збереження обсягів військової допомоги Україні, а ще 32% підтримали її збільшення[30].

Водночас війна росії проти України поставила Німеччину перед дилемою: як одночасно допомогти Україні дати відсіч агресору та забезпечити власну безпеку й безпеку інших країн НАТО. Відповідь на це була сформульована німецькими дипломатами: підсилюючи обороноздатність України, Німеччина підсилювала обороноздатність свободи та демократії[31].

Франція здійснила кардинальний розрив із попередньою політикою заграванння з росією й остаточно визначилася зі своїми цілями у російсько-українській війні. Зокрема, у виступі перед учасниками Мюнхенської безпекової конференції 18 лютого президент Франції Еммануель Макрон заявив, що союзники будуть підтримувати Україну, поки вона не переможе і в Європі не настане мир. Президент Франції закликав світ досягнути такої поразки росії у війні, яка б також передбачала позбавлення рф "колоніальної ментальності" та гарантування того, що Україна досягне успіху, інтегрувавшись до складу ЄС та НАТО. Він виступив за трансформацію світової архітектури безпеки, щоб зменшити роль росії, та підтримав реформу міжнародних інституцій, зокрема Ради Безпеки ООН[32]. Також, він підтримав формулу миру Президента В. Зеленського. Зміна позиції Макрона стала показником фундаментальних змін у сприйнятті європейських політиків нових геополітичних реалій, спричинених війною.

Польща продовжувала займати чітку та жорстку позицію, що міцний та тривалий мир на сході Європи можливий лише якщо Україна здобуде військову перемогу над росією**[33]**. За словами прем'єр-міністра РП Матеуша Моравецького, завданням усього вільного світу має бути саме нищівна поразка кремля, і для перемоги над росією потрібно надати Україні максимальну допомогу та створити

[28] Новий глава Міноборони Німеччини пообіцяв досягти перемоги України у війні // Європейська правда. – 2023, 18 лютого. – URL: https://tinyurl.com/af9dxe9r

[29] Deutsche halten Russland für größte Bedrohung - Angst vor Kreml im Westen größer // Ntv. – 2023, February 07. – URL: https://tinyurl.com/53ukxe54

[30] ZDF-Politbarometer. Projektion: Union legt deutlich zu // Zdf heute. – 2023, February 17. – URL: https://tinyurl.com/2a86s4vd

[31] Фельдгузен А. Не тільки 18 танків Leopard 2: що надає Німеччина для перемоги України у війні // Європейська правда. – 2023, 27 лютого. – URL: https://tinyurl.com/5n6r6d46

[32] French President Emmanuel Macron speaks at Munich Security Conference // Sky News. Youtube. – 2023, February 18. – URL: https://tinyurl.com/yxdbnyw8; Guerre en Ukraine : Emmanuel Macron veut "la défaite" de la Russie, mais sans l'"écraser" // Le Figaro. – 2023, February 18. – URL: https://tinyurl.com/42674cws

[33] У польському МЗС назвали найгірший сценарій мирного договору з росією // Слово і діло. – 2023, 3 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2f2bap5w.

нову архітектуру безпеки на європейському континенті[34]. Президент Польщі Анджей Дуда, в свою чергу, висловив готовність до відновлення залізної завіси, якщо на сході буде агресивна держава, яка хоче вбивати і поневолювати своїх сусідів[35]. Більше того, Польща не погодитися на те, щоб Україна була буферною зоною. Польська сторона неодноразово наголошувала, що для тривалого миру в Європі потрібне членство України в ЄС і НАТО[36].

Активну проукраїнську позицію продовжували займати держави **Балтії**. Прем'єр-міністр **Латвії** Кріш'яніс Каріньш на саміті лідерів ЄС у Брюсселі 9 лютого закликав посилити зусилля з допомоги Україні[37]. Премєр-міністр **Естонії** Кая Каллас заявила, що держави-члени Європейського Союзу мають спільно купувати для України зброю і боєприпаси[38]. Чехія також підримала пропозицію Естонії[39].

Міністр закордонних справ **Литви** Габріелюс Ландсбергіс попередив, що важливо не допустити ситуації, коли Європа розділиться на два табори: прихильників перемоги України і прибічників перемовин з росією. Якщо війна не скінчиться перемогою України, а буде просто заморожена, то це закладе передумови для нової війни у майбутньому[40].

Новообраний президент **Чехії** Петер Павел артикулював три умови, необхідні для перемоги України: те, що всі держави підтримуватимуть той самий рівень постачання озброєння; достатня фінансова підтримка України, яка дозволить компенсувати втрати економіки; ЄС зможе утримати чинний рівень санкцій, щоби запобігати відновленню доходів росії. Все це може призвести до того, що росія не буде здатна підтримувати чинний рівень бойових дій[41]. Крім того, на його думку, НАТО варто розглянути прийняття України одразу після завершення війни[42].

В контексті російсько-української війни, достатньо напруженою та проблемною була ситуація в **Молдові**, яку росія всіма засобами прагнула дестабілізувати. Так міністр закордонних справ рф лавров заявив, що із Молдови намагаються зробити “другу Україну”, і ця заява викликала різку реакцію з боку МЗС РМ[43]. Крім того, на початку лютого у Молдові ухвалили закон, за яким має

---

[34] Моравецький: росія сподівалася на бліцкриг в Україні, а має отримати Ватерлоо // Укрінформ. – 2023, 6 лютого. – URL: https://tinyurl.com/tdhzmc96.

[35] Дуда: я готовий до залізної завіси аж до хмар, тільки щоб рф трималася подалі // Європейська правда. – 2023, 2 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3e7yh74b.

[36] Прем’єр Польщі: ми не згодні, щоб Україна була буферною зоною, їй місце в ЄС і НАТО // Європейська правда. – 2023, 18 лютого. – URL: https://tinyurl.com/46uhydtj.

[37] Прем’єр Латвії: не можна зволікати з допомогою Україні, коли росія скупчує війська на Донбасі // Європейська правда. – 2023, 2 лютого. – URL: https://tinyurl.com/bd9t47wa.

[38] Прем’єрка Естонії вважає, що країни ЄС мають купувати зброю і боєприпаси для України // Європейська правда. – 2023, 9 лютого. – URL: https://tinyurl.com/49cjvkex.

[39] Чехія підтримає ініціативу Естонії щодо закупівлі озброєнь, аби допомогти Україні // Укрінформ. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/298u6ax8.

[40] Глава МЗС Литви застеріг від поділу Європи на два табори у ставленні до переговорів з рф // Європейська правда. – 2023, 2 лютого. – URL: https://tinyurl.com/yckjnsc2.

[41] Новообраний президент Чехії вже каже про перемогу України за трьох умов // Європейська правда. – 2023, 18 лютого. – URL: https://tinyurl.com/5h8s5waj.

[42] Президент Чехії: варто розглянути вступ України в НАТО одразу після війни // Європейська правда. – 2023, 26 лютого. – URL: https://tinyurl.com/bdhcj6f9.

[43] У Молдові відповіли Лаврову на спекуляції про "другу Україну" // Європейська правда. – 2023, 2 лютого. – URL: https://tinyurl.com/56a39xw9.

початися кримінальне переслідування придністровської верхівки, що може вивести вирішення придністровського конфлікту на новий рівень[44] саме шляхом послаблення "російського чинника".

На початку лютого президент України Зеленський передав усю інформацію щодо планів Кремля зі взяття під контроль Молдови її президентці Маї Санду[45]. 13 лютого президентка Санду заявила, що, найближчим часом диверсанти можуть атакувати державні будинки та захопити заручників з метою повалення конституційного ладу та зміни легітимної влади на нелегітимну, яка б віддала країну в розпорядження росії для зупинення процесу інтеграції в ЄС[46].

Під впливом цих обставин, в РМ відбулася зміна уряду – прем'єр-міністром країни став секретар Радбезу та радник Санду з питань безпеки прозахідний Дорін Речан. Санду та Речан відразу проголосили, що безпекові питання будуть серед пріоритетів роботи нового уряду[47]. **Дорін Речан** також наголосив, що задля безпеки країни необхідно демілітаризувати лівий берег Дністра шляхом евакуації російських військ і демілітаризації корінного населення[48], що викликало очікувано негативну реакцію москви[49]. Невдовзі президентка РМ Мая Санду визнала, що Молдова поки не ставить питання про відмову від нейтрального статусу, але має дбати про безпеку країни[50]. Санду також визнала, що існувала серйозна загроза окупації Молдови військами рф, однак цей ризик суттєво знизився завдяки успішним діям ЗС України[51]. 20 лютого вона наголосила, що українці захищають від російських окупантів не лише свою країну, але й Молдову та всю Європу, а тому європейські держави мають допомогти Україні перемогти у цій війні[52].

У лютому від України надалі дистанційовувалася **Грузія**, хоча намагалася скористатися успіхами ЗС України для досягнення своїх політичних цілей[53]. Прем'єр Грузії Іраклій Гарібашвілі заявив, що Україна прагне, щоб війна перекинулася на територію його країни[54]. Хоча, раніше Саломе Зурабішвілі закликала Кремль письмово зафіксувати відмову від окупації територій грузинської

---

[44] Як Молдова хоче примусити придністровських сепаратистів до реінтеграції // Європейська правда. – 2023, 6 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3mx34kca.

[45] Зеленський передав Санду плани Кремля взяти під контроль Молдову // Європейська правда. – 2023, 9 лютого. – URL: https://tinyurl.com/4sck64rf.

[46] Санду заявила про плани росії повалити владу у Молдові, раніше про це попереджав Зеленський // Ракурс. – 2023, 13 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3cx22wyf.

[47] Як пов'язані російські плани збройного перевороту та зміна уряду Молдови // Європейська правда. – 2023, 14 лютого. – URL: https://tinyurl.com/23f8fca5.

[48] Бойко К. Прем'єр Молдови заявив про необхідність евакуювати російські війська від кордонів Одещини // tv8.md. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/423txdum.

[49] Гордійчук І. Молдова хоче деокупувати Придністров'я. Кремль відреагував // Главком. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3y4bbtdk.

[50] Санду: про відмову Молдови від нейтралітету поки не йдеться // Європейська правда. – 2023, 2 лютого. – URL: https://tinyurl.com/yjx42rf2.

[51] Мая Санду: Україна забезпечує безпеку Молдови, вступ до НАТО не має підтримки // Європейська правда. – 2023, 18 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2w8wtxxb.

[52] Європа має об'єднатись і допомогти Україні перемогти у війні – Санду // Укрінформ. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mr3fwymc.

[53] Президентка Грузії: у межах мирної угоди з Україною рф має вивести війська з Абхазії та Осетії // Європейська правда. – 2023, 01 лютого. – URL: https://tinyurl.com/ytuwystw.

[54] Прем'єр Грузії звинуватив владу України в прагненні втягнути його країну у війну // Український Дощ. – 2023, 13 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mrxp258f.

держави в рамках можливої угоди про мир між рф та Україною[55]. Делегація парламенту Грузії відмовилася відвідати Київ у річницю російського вторгнення, 24 лютого 2023 року. Разом з тим, влада Грузії заявила, що "підтримує український народ", робить "усе на всіх рівнях", тоді як багато сильних країн, зокрема і європейських, "не наважилися зробити те, що наважилася Грузія проти Росії"[56].

Угорщина. Прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан пообіцяв подальшу фінансову підтримку Україні, але наголосив, що Угорщина прагне до вирішення конфлікту рф з Україною мирним шляхом[57]. Цю позицію підтвердив очільник МЗС Угорщини Петер Сійярто у Мінську: за його словами, Угорщина очікує, що всі члени міжнародного співтовариства почнуть діяти в інтересах миру і уникати кроків, які можуть призвести до продовження або ескалації війни[58].

19 лютого Орбан підкреслив, що для Угорщини єдиний шлях гарантувати мирне життя – "триматися подалі від російсько-української війни". "Це їхня війна, а не наша," – сказав угорський прем'єр, додавши, що Угорщина визнає право України на самооборону, але було б неправильно ставити інтереси України вище інтересів Угорщини[59].

На таку позицію Орбана одразу відреагував міністр закордонних справ Словаччини Растислав Качер. Вилаявшись на адресу прем'єр-міністра Угорщини за політику, що грає на руку путіну, Качер наголосив, що Євросоюз єдиний у допомозі Києву – і лише Угорщина тримається осторонь. Качер зазначив, що позиція прем'єр-міністра Угорщини є морально неприйнятною[60].

При цьому, Угорщина визнає, що агресором і винуватцем війни росії проти України однозначно є росія, але вагається покладати цілковиту політичну відповідальність за війну на росію. У Будапешті навіть додали, що Угорщина вважає боротьбу України за суверенітет героїчною[61].

Ставлення Угорщини до євроатлантичної інтеграції України також не зазнало змін. 27 лютого 2023 року В. Орбан заявив, що рано чи пізно буде порушене питання вступу України в Альянс, але "ми маємо десять тисяч разів подумати над подальшим розширенням НАТО на схід". Угорський прем'єр проте запевнив, що ці міркування не стосуються вступу в НАТО Швеції чи Фінляндії[62].

Крім того, Віктор Орбан прокоментував запропоновані Китаєм принципи врегулювання війни в Україні, підтримавши їх. Проте, угорська опозиція різко

---

[55] Прохоренко В. Зурабішвілі закликала Кремль письмово зафіксувати відмову від окупації Грузії – ЗМІ // unian.ua. – 2023, 01 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3tvccdbk.
[56] Делегація парламенту Грузії відмовилась від візиту в Київ у річницю вторгнення рф // Європейська правда. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2m532t7h.
[57] Орбан перед самітом за участю Зеленського пообіцяв гуманітарну і фінансову підтримку України // Європейська правда. – 2023, 09 лютого. – URL: https://tinyurl.com/vznkhn8s.
[58] Глава МЗС Угорщини прибув до Мінська "говорити про мир" в Україні // Європейська правда. – 2023, 13 лютого. – URL: https://tinyurl.com/ywyyc5as.
[59] Орбан: Угорщина буде й далі торгувати з росією, а Європа сповзає у "війну двох слов'янських країн" // Європейська правда. – 2023, 19 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2475d96r.
[60] Глава МЗС Словаччини вилаяв Орбана російською фразою: "Иди на х*й" // Європейська правда. – 2023, 21 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2xe2wbjy.
[61] У Орбана знову не можуть визначитися, росія чи НАТО винні у нападі рф на Україну // Європейська правда. – 2023, 25 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2zcrjzbh.
[62] Орбан: треба "десять тисяч разів" подумати перед розширенням НАТО на схід // Європейська правда. – 2023, 27 лютого. – URL: https://tinyurl.com/7jfmuwrm.

розкритикувала такий підхід угорського прем'єра[63].

Сербія впродовж лютого поступово переглядала свою політику щодо антиросійських санкцій. Президент Сербії Александар Вучич заявив, що не є прихильником їх запровадження, але не певен, скільки ще зможе утримуватися від цього кроку. За його оцінкою, Захід крок за кроком "дотискає" Сербію до введення санкцій проти рф, зокрема через переспективу введення санкцій щодо самої Сербії[64].

На фоні цього Президентка **Косова** Вйоса Османі визнала, що найманці з російської групи Вагнера співпрацюють із сербськими воєнізованими формуваннями та готують секретну операцію для можливого гібридного нападу Сербії та захоплення нею косовської території[65].

Важливим актом політичної підтримки України стало ухвалення парламентом **Болгарії** проєкту рішення про визнання Голодомору в Україні 1932-1933 рр. геноцидом і категоричне засудження його винуватців. Будь-яке заперечення, виправдання чи применшення значення цього геноциду парламент Болгарії розцінюватиме як акт наруги над пам'яттю мільйонів людей, які загинули під час Голодомору[66].

Разом з тим, президент Болгарії Румен Радев виступив на саміті ЄС 9 лютого з коментарями, які суперечили думці більшості його колег, закликавши до миру і **виступивши проти надання зброї Україні,** хоча попередньому складу болгарського парламенту вдалося ухвалити таке рішення в листопаді 2022 р.[67].

Болгарія надала ЗС України все необхідне озброєння згідно з рішенням парламенту, а в.о. міністра оборони Дімітар Стоянов наголосив, що болгарський уряд має продовжувати підтримувати українську сторону, але відповідно до можливостей Болгарії[68].

Ставлення **Ізраїлю** до російсько-української війни не зазнало суттєвих змін і полягало в дотриманні "нейтралітету, викликаного відсутністю зацікавленості". Така позиція передбачала участь Ізраїлю у гуманітарних проєктах на території України, але супроводжувалась категоричною відмовою від надання воєнної допомоги.

У лютому прем'єр-міністр Ізраїлю Біньямін Нетаньяху, виступаючи на засіданні Уряду (вперше з початку широкомасштабної війни в Україні), заявив про готовність розглянути можливість надання військової допомоги Україні[69] (в т.ч.

---

[63] Прем'єр Угорщини підтримав "мирний план" Китаю, його у відповідь назвали агентом росії // Європейська правда. – 2023, 27 лютого. – URL: https://tinyurl.com/5c88kadu.

[64] Панченко Ю. Примус до компромісу: як Захід позбавляє Сербію залежності від рф // Європейська правда. – 2023, 6 лютого. – URL: https://tinyurl.com/53e9npsj.

[65] Президентка Косова: найманці "Вагнера" допомагають Сербії готувати напад // Європейська правда. – 2023, 11 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mr3yszyx.

[66] Парламент Болгарії визнав Голодомор геноцидом українського народу // Європейська правда. – 2023, 1 лютого. – URL: https://tinyurl.com/fdcd9bvz.

[67] Болгарія готова заветувати ядерні санкції проти рф і хоче припинення війни – президент // Європейська правда. – 2023, 9 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2p84nkfz.

[68] Болгарія навряд чи надасть Україні більше зброї, ніж було домовлено - міністр оборони // Європейська правда. – 2023, 16 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3y89ejew.

[69] Ізраїльський прем'єр відповів, чи вивчить можливість постачання озброєння Україні //Патріот Донбасу — 2023, 05 лютого. – URL: https://tinyurl.com/45f2r6aj

розглянути постачання системи ППО "Залізний купол" Україні[70]), а також виступити посередником "у конфлікті, якщо на те буде згода воюючих сторін та США". Однак до конкретних дій справа так і не дійшла.

Дотичні до проблематики російсько-української війни, в контексті військового та військово-технічного співробітництва Ірану і росії, питання розглядались в ході Мюнхенської конференції з безпеки. Так, міністр оборони Ізраїлю Йоава Галант під час виступу 22 лютого звернув увагу міжнародної спільноти до потенційних наслідків від торгівлі Іраном зброєю, що несе ядерну загрозу для всього близькосхідного регіону: "Іран наразі веде переговори щодо продажу сучасної зброї, зокрема безпілотних літальних апаратів та високоточної зброї, зі щонайменше 50-ти різним країнам, це треба зупинити"[71].

Намагання **Туреччини** виступати посередником в ході російсько-української війни залишалися незмінними. Разом із тим, не дивлячись на результати, досягнуті Туреччиною у переговорному процесі з лідерами України та росії (обмін військовополоненими та підписання "зернової угоди"), США застерегли Туреччину від експорту до росії хімікатів, мікрочіпів та інших продуктів, які могли б бути використані в обхід західних санкцій в ході війни москви в Україні, та закликали до більшої співпраці в припиненні потоку таких товарів.

В кінці лютого в Анкарі Президент Реджеп Таїп Ердоган провів робочу зустріч з державним секретарем США Ентоні Блінкеном, на якій було "наголошено на необхідності більш тіснішої співпраці над питаннями двосторонніх відносин, зокрема у сфері оборони, енергетики, торгівлі і колективної безпеки та підтримці України у її боротьбі за свою незалежність"[72].

У роковину початку широкомасштабного вторгнення росії, 24 лютого 2023 року, президент Р. Ердоган провів телефонні розмови з українським та російським президентами, ході яких обговорив "хід російсько-української війни, яка розпочалася рік тому"[73]. Президент Туреччини, в черговий раз, наголосив на необхідності "досягнення справедливого миру", щоб запобігти подальшим жертвам та руйнуванням, висловив "щире бажання" відновити "зернову угоду" та запевнив, що Анкара готова надати будь-яку підтримку в вирішенні цих питань.

Позиція **Ірану** в російсько-української війни залишалася незмінною і була направлена на поглиблення військово-технічної та політичної співпраці з рф та досягненні доступу до російських ядерних технологій, які можуть дозволити Ірану стати "ядерною державою"[74].

Безпрецедентний рівень російської військової та технічної підтримки Ірану (очікувані поставки 24 літаків СУ-35, систем ППО С-400 та військових гелікоптерів,

---

[70] Залізний купол для Києва. Ізраїль вперше заявив про можливість поставок зброї Україні // НВ — 2023, 01 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mrxft88s

[71] Ізраїль застерігає від поширення Іраном сучасної зброї // DW – 2023, 17 лютого. - URL: https://tinyurl.com/mr3u8z54

[72] Блінкен та Ердоган обговорили допомогу Києву та відносини між США та Туреччиною // Інтерфакс-Україна — 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/bdd5daws

[73] Готові надати допомогу": президент Туреччини поговорив по телефону з Путіним та Зеленським // Фокус — 2023, 24 лютого. – URL : https://tinyurl.com/bdfsaztj

74 Винищувачі, вертольоти та ППО. Іран має намір отримати від рф зброї на "мільярди доларів" // РБК-Україна — 2023, 26 лютого. – URL : https://tinyurl.com/yc2jdhzd

відповідно до домовленості про постачання яка була досягнута ще у вересні 2022 р.) в обмін на постачання Іраном зброї до рф – для продовження останньою війни проти України – дозволив США дійти висновку, що "таке партнерство становить загрозу не тільки для України, а й в цілому для країн близькосхідного регіону"[75].

Уряд США в рамках рішення про "зосередження зусиль на спробі змінити існуючу ситуацію, стримати і зірвати постачання зброї до росії"[76] оголосив про запровадження додаткових санкцій проти восьми високопоставлених керівників іранської компанії Paravar Pars Company за виробництво та поставки БпЛА до росії та двох кораблів іранських ВМС, причетних до атак на ізраїльський та саудівський танкери у Персидській затоці: "Іранські компанії продовжують виробляти беспілотні літальні апарати, які постачає для бойових операцій росії з метою враження критично важливої інфраструктури в Україні"[77].

Інспекторами МАГАТЕ, вдруге протягом місяця, зафіксовано в Ірані "близький за концентрацією до збройного збагачений уран"[78]. Державний департамент США розповсюдив заяву, в якій йдеться про готовність США до воєнного варіанта, "щоб не дати Ірану отримати ядерну зброю, якщо санкції та дипломатія не принесуть результату"[79].

Це підтвердив держсекретар США Ентоні Блінкен під час своєї поїздки країнами Близького Сходу, який заявив, що "США не виключають і воєнних дій проти Ірану". Хоча він додав, що надає перевагу дипломатичним методам вирішення конфлікту, весь світ облетіло його формулювання "усі варіанти на столі".

Спеціальний представник США по Ірану Роберт Меллі також підтвердив готовність президента Байдена до воєнного варіанта, щоб "не дати Ірану отримати ядерну зброю, якщо санкції та дипломатія не принесуть результату".

Стратегічні цілі **росії** щодо України впродовж лютого 2023 року принципових змін не зазнали – нав'язливою ідеєю кремля залишаються неоімперські амбіції перетворення України на колонію "великої росії"[80] шляхом позбавлення києва міжнародної суб'єктності та максимального "вмонтовування" (адміністративного, електорального, соціального тощо) тимчасово окупованих територій України у склад південного федерального округу рф в якості провінцій. Так, зокрема, 3 лютого міноборони рф офіційно повідомило, що зону відповідальності Південного військового округу розширено на "днр", "лнр", Запорізьку та Херсонську області[81].

Також російські окупаційні війська в лютому 2023 року продовжили мілітаризацію Запорізької АЕС та прилеглої території, розміщуючи там військову

75 Russia is providing 'unprecedented' military support to Iran in exchange for drones, officials say // NBC. News. – 2022, December 09. – URL: https://tinyurl.com/3ewpkh9b

76 Вашингтон зосередиться на перешкоджанні поставкам іранської зброї росії – посланець // Радіо Свобода – 2022, 04 грудня. – URL: https://tinyurl.com/2u9aahwn

77 Штати ввели санкції проти Ірану за виробництво бойових дронів // Укрінформ — 2023, 04 лютого., – URL: https://tinyurl.com/mukfnnjp

78 В Ірані виявили близьке за концентрацією до збройного збагачення урану // РБК-Україна — 2023, 20 лютого., – URL: https://tinyurl.com/mrxaf5jt

79 Зупинка іранського атома: в США обговорюють силову блокаду ядерної програми Тегерана // Європейська правда — 2023, 08 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3z5a23m7

80 російська агресія проти України є неоколоніальною війною — Анджей Дуда // Армія-інформ. – 2023, 6 березня. – URL: https://tinyurl.com/784kfybw

81 Минобороны России включило днр, лнр, Херсонскую и Запорожскую области в Южный военный округ // RTVI – 2023, 3 февраля. – URL: https://tinyurl.com/wkapbk6b

техніку та військовослужбовців, чим грубо порушували норми міжнародного права та норми ядерної та радіаційної безпеки, а також демонстрували повне ігнорування резолюцій Ради керуючих МАГАТЕ, які вимагали від росії негайно вивести військову техніку та російський персонал із Запорізької АЕС.

Разом із тим, щонайменше у своєму політико-ідеологічному вимірі, поточні цілі росії, адаптуючись до ускладнення її міжнародно-політичного та воєнно-стратегічного положення, продовжували зазнавати змін. 21 лютого президент рф путін зупинив дію указу президента рф від 7 травня 2012 р. № 605 "Про заходи щодо реалізації зовнішньополітичного курсу". 27 лютого президент путін підписав указ №131 про зменшення з п'яти до одного року мінімальний період, на який укладається перший контракт на проходження військової служби в зс рф іноземцем[82].

Переосмислення офіційною москвою воєнно-політичних реалій опосередковано проявилося передусім у поступовому оновленні медіа-інформаційної риторики ключових суб'єктів російської пропаганди, починаючи з "меседжів" самого президента рф путіна. Виступаючи 1 лютого на нараді щодо відновлення житлової інфраструктури в прикордонних з Україною територіях росії, які начебто постраждали від українських обстрілів, путін підкреслив: "Звичайно, пріоритетне завдання – ліквідувати можливість обстрілів, але це справа вже військового відомства"[83].

21 лютого президент рф путін виступив перед федеральними зборами рф зі щорічним посланням. Центральною темою та лейтмотивом відтермінованого звернення путіна стала війна з Україною, якій він присвятив левову частину промови. Головними аудиторіями виступу була внутрішня (російська) та зовнішня (Україна, Захід, весь світ). Попри високі очікування, у своєму виступі лідер кремля не оголосив нових кроків для ескалації конфлікту (нової хвилі часткової мобілізації, переведення "сво" у стан війни, початок "великого наступу", заходів із мобілізації опк, застосування зброї масового ураження). За цілий рік широкомасштабної агресії проти України путін так і не спромігся чітко сформулювати цілі "сво" та продемонструвати російському суспільству помітних успіхів у досягненні бодай обмежених завдань цієї кампанії. Відмова від оголошення конкретних цілей, наступних планів чи кроків у веденні війни перетворилася на традиційну для публічної комунікації путіна, маючи на меті залишити кремлю простір для майбутніх маніпуляцій.

Ключовим зовнішньополітичним "меседжем" майже двогодинного виступу путіна стало оголошення того, що москва "призупиняє участь" ("Не виходить, а саме призупиняє"[84]) у Договорі рф з США із заходів щодо подальшого скорочення й обмеження стратегічних наступальних озброєнь, підписаного в місті Празі

[82] Росіяни посилюють вербування найманців з-за кордону // Центр національного спротиву. – 2023, 04 березня. – URL: https://tinyurl.com/3uczx5k9

[83] Бойко М. У Путіна знову змінились "пріоритетні завдання спецоперації": бідкається на обстріли рф // TSN.UA – 2023, 01 лютого. – URL: https://tinyurl.com/62ubb3dd

[84] Путін оголосив про призупинення участі росії в договорі з США про ядерні ракети // Європейська правда. – 2023, 21 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2adrzfyh

8 квітня 2010 року (СНО-3 або New START). 22 лютого – держдума та рада федерації схвалили закон про призупинення дії Договорі СНО-3, а 28 лютого президент рф путін підписав відповідний федеральний закон про призупинення дії цього Договору. Таке рішення було обумовлено саме подіями в Україні та, зокрема, позицією, яку зайняли США та союзники по НАТО. Так, у похідній заява мзс рф більша частина документа була присвячена саме обуренню підтримкою України з боку Заходу та "крайнім ступенем ворожості" з боку Заходу, без жодного зв'язку з положеннями самого Договору[85].

Відповідний міжнародно-політичний "меседж" кремля про "призупинення фактично останньої угоди, яка хоч якось контролювала "гонку озброєнь" між рф і США[86], чітко вписався в його загальну політику на продовження розігрування "ядерної карти" та намагань розколу в стані західних союзників щодо рівня підтримки України, але він не надав путіну новий козир для шантажу демократичного світу[87]. В свою чергу, США відзначили, що заявлене рф призупинення участі в Договорі про стратегічні наступальні озброєння не завадить США продовжувати підтримку України[88].

Стратегічні цілі **білорусі** в контексті російсько-української війни впродовж лютого суттєвих змін не зазнали. Диктаторський режим лукашенко продовжує слідувати в фарватері проведення росією "спеціальної воєнної операції" та надавати їй значущу військову та військово-технічну допомогу. Разом із тим, білорусь продовжує максимально уникати варіантів безпосереднього залучення підрозділів зс рб у "сво". Так, 16 лютого диктатор лукашенко визначив: "…ми в жодному разі не збираємося вводити свої війська на територію України. Якщо тільки ви звідти не здійсните агресію на територію білорусі"[89]. В якості основного аргументу щодо уникнення участі, офіційний мінськ продовжував використовувати чинник загрози з боку нато, а передусім Польщі та Литви: "у мене проблем море під Брестом, Гродно і там на північ – з Литвою"[90]. В цьому контексті 27 лютого диктатор лукашенко провів нараду з силовим блоком (за участі держсекретаря рб рб, міністрів внутрішніх справ та оборони, голів кдб та держприкордонкомітету рб)[91], на якій вимагав від силовиків "найжорстокішої" дисципліни, особливо на кордоні.

Додатковим чинником небажання диктатора лукашенка глибше втягуватися у російсько-українську війну було розуміння ускладнення внутрішньої ситуації в самій білорусі, що змушувала диктаторський режим вдаватися до подальшого

[85] Павлюк О. Останній крок ядерного шантажу рф: що означає зупинка угоди, яка контролює гонку озброєнь // Європейська правда. – 2023, 22 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2p8am4n2
[86] Павлюк О. Останній крок ядерного шантажу РФ: що означає зупинка угоди, яка контролює гонку озброєнь // Європейська правда. – 2023, 22 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2p8am4n2
[87] Що означає призупинення рф у договорі "СНО-3" // Центр протидії дезінформації при РНБО – 2023, 27 лютого – URL: https://tinyurl.com/y4rxf5su
[88] Бедрак В. У США заявили, що вихід рф із Договору про СНО не послабить підтримки України // Факти ICTV – 2023, 2 березня. – URL: https://tinyurl.com/2ksmaxps
[89] Лукашенко назвав умову, за якої білоруська армія піде війною на Україну // Європейська правда. – 2023, 16 лютого. – URL: https://tinyurl.com/munp8hpy
[90] Лукашенко рассказал, кто не хочет мира в Украине и в каком случае беларусь будет готова задействовать армию // Белта. – 2023, 16 февраля. – URL: https://tinyurl.com/2s47yp43
[91] Кобзар Ю. Атака на Мачулищі: розгублений Лукашенко викликав силовиків "на килим" (відео) // УНІАН. – 2023, 27 лютого. – URL: https://tinyurl.com/yc6vabjy

“закручування гайок” та посилення тиску на білоруське суспільство. Так, 21 лютого палата представників білорусі офіційно затвердила проєкт змін до Кримінального кодексу рб[92], які передбачали запровадження смертної кари за “державну зраду”, вводили кримінальне покарання про “пропаганду тероризму”, а також запроваджували безпрецеденто високі штрафи за скоєння “злочинів проти миру та безпеки людства, громадської безпеки, безпеки руху, здоров'я населення та держави” у розмірі до 50 тис. базових величин (близько 2,7 млн. грн).

Ставлення **Китаю** до російської агресії проти України та, відповідно, підходи у відносинах з нею, серйозних змін не зазнавали, і Пекін продовжував розглядати російсько-українську війну як протистояння між росією та Заходом. Водночас офіційний пекін всіляко прагнув накопичити власний міжнародно-політичний капітал та імідж миротворця, що особливо позитивно резонує в країнах т.зв. “глобального Півдня” та серед деяких пацифістських і т.п. груп на Заході. 6 лютого заступник постійного представника КНР при ООН Дай Бін, традиційно вживаючи зворот “українська криза”, озвучив усталений заклик до відновлення мирних переговорів та сприяння в полегшенні гуманітарної кризи, доповнений критикою санкцій, Двома конструктивними тезами стали підтримка роботи експертів МАГАТЕ на Запорізькій АЕС та продовження реалізації Чорноморської зернової ініціативи[93].

Під час роботи Мюнхенської безпекової конференції КНР зробила заявку на представлення власної т.зв. “формули миру”, коли член політбюро ЦК КПК, голова канцелярії комісії у закордонних справах ЦК КПК Ван Ї анонсував “Позиції Китаю щодо політичного розв’язання української кризи”. Цей документ був також доповнений “Концептуальним документом щодо глобальної безпекової ініціативи”. 18 лютого Ван Ї мав окрему зустріч з очільником МЗС України Д.Кулебою, на якій китайський варіант розв’язання “української кризи” не обговорювався напряму, а сторони лише висловили свої позиції та підходи. Втім, зустріч була важливою через те, що Ван Ї мав надалі відвідати москву[94].

Крім того, зростала стурбованість щодо можливого військового сприяння з боку китаю російському агресорові. Так, під час зустрічі з Ван Ї на Мюнхенській конференції держсекретаря США Е.Блінкен застеріг китайську сторону від надання будь-якої матеріальної підтримки росії або ж сприяння в “систематичному ухилянні від санкцій”.[95] 19 лютого представниця США в ООН Л. Томас-Грінфілд зазначила про неприйнятність такого розвитку подій.[96] Того ж дня держсекретар Е.Блінкен заявив про підтвердження різних форм нелетальної допомоги з боку китаю росії на

[92] Палата представників білорусі схвалила смертну кару за “державну зраду” // Радіо Свобода. – 2023, 21 лютого. – URL: https://tinyurl.com/4mn5mp93

[93] Many Delegates Voice Strong Support for Grain Initiative, Demand Russian Federation’s Unconditional Withdrawal from Ukrainian Territory // UN. – 2023, February 06. – URL: https://tinyurl.com/yc42cp2w

[94] China stands on the side of peace and dialogue over Ukraine conflict: Wang Yi // Global Times. – 2023, February 20. – URL: https://tinyurl.com/y5xh932v

[95] Secretary Blinken’s Meeting with People’s Republic of China (PRC) Director of the CCP Central Foreign Affairs Office Wang Yi // US Department of State. – 2023, February 18. – URL: https://tinyurl.com/bdhruswf

[96] Ambassador Linda Thomas-Greenfield’s Interview with Pamela Brown on CNN’s State of the Union // United States Mission to the United Nations. – 2023, February 19. – URL: https://tinyurl.com/mrk54tnc

рівні державних компаній - йшлося про продукцію подвійного призначення, зокрема комп'ютерні чіпи та компоненти для російських винищувачів а також комерційні дрони та інше спорядження. Також американські посадовці оприлюднили інформацією про наміри китаю надати росії летальну зброю.[97] 23 лютого в німецькому виданні Der Spiegel було опубліковано статтю про переговори між китайським виробником дронів з російською стороною щодо постачання 100 БпЛА російській армії до квітня[98]. У відповідь китайська сторона змушена була виправдовуватися словами про те, що китай "не постачає зброю в конфліктні райони чи ворогуючим сторонам…"[99]

Однак такий комплекс сигналів майже не вплинув на характер заяв та домовленостей під час візиту глави канцелярії комісії ЦК КПК у закордонних справах Ван Ї до москви, в рамках якої 22 лютого він мав зустріч з путіним. З іншого боку, практичного наслідку для росії цей візит не мав, адже китай закликав до діалогу та переговорів і не здійснив жодних значущих кроків на користь росії.

21 лютого, за два дня до запланованого засідання ГА ООН, Пекін оприлюднив т.зв. "Концептуальний документ Глобальна ініціатива безпеки" як пробний камень китайської "формули миру". В ньому містилося багато апеляцій щодо ролі ООН як начебто має бути головним промоутером миру в Україні, але були відсутні нові оригінальні підходи. Україна там згадана лише раз – в контексті необхідності "мирного врегулювання та мирних переговорів"[100].

23 лютого Генеральна Асамблея ООН 141-м голосом "за" ухвалила резолюцію, яка значною мірою ґрунтувалася на 10 пунктах мирного плану Президента Зеленського. Того ж дня з'явилася розгорнута позицію уряду КНР щодо російської агресії[101]. Пекін, незадоволений результатами голосування на ГА ООН, запропонував "китайську формулу миру" у вигляді плану із 12-ти пунктів "Позиція Китаю щодо політичного врегулювання кризи в Україні"[102]. Характер формулювань документу фактично був продовженням попередньої артикуляції керівництва КНР щодо "української кризи". Зокрема, вже вкотре зазначалася шкідливість і недоцільність політики санкцій, висловлюючи повагу до суверенітету та кордонів в той же час відсутня хоч якась вимога до росії відвести війська. Але в документі містилося кілька позицій, які корелювалися зі стратегічними завданнями української дипломатії: Китай підтримав Чорноморську зернову ініціативу, він чітко висловився проти застосування ядерної зброї а також заявив про свої наміри брати участь у "постконфліктному відновленні".

---

[97] Transcript: Secretary of State Antony Blinken on "Face the Nation" // CBS News. – 2023, February 19. – URL: https://tinyurl.com/5c5v85bb

[98] China Reportedly Negotiating with Russia To Supply Kamikaze Drones // SPIEGEL. – 2023, February 23. – URL: https://tinyurl.com/mryhmdj8

[99] Foreign Ministry Spokesperson Wang Wenbin's Regular Press Conference // Ministry of Foreign Affairs, the People's Republic of China. – 2023, February 23. – URL: https://tinyurl.com/fu9hk2ac

[100] Full text: The Global Security Initiative Concept Paper // Xinhua. – 2023, February 21. – URL: https://tinyurl.com/4shwy433

[101] China's Xi to deliver peace speech on anniversary of Russia's invasion of Ukraine // Alarabiya news. – 2023, February 17. – URL: https://tinyurl.com/yckkmupn

[102] China's Position on the Political Settlement of the Ukraine Crisis // Ministry of Foreign Affairs, the People's Republic of China. – 2023, February 24. – URL: https://tinyurl.com/2p8bcnx6

Таким чином, пекін намагався зберігати відстороненість від війни та продемонструвати Заходу й москві прихильність чинності китайсько-російському квазі-альянсу. Україна не фігурувала в якості суб'єкта, план не узгоджувався з українською стороною а навпаки, очевидно узгоджувався з росією, тим більше, що Пекін жодним чином не відреагував на заклики з боку України почати діалог з нею.

Ключові воєнно-політичні події, процеси, їх сутність

Роковини широкомасштабного російського вторгнення до України стали нагодою і мотивом для акцій та ініціатив світової спільноти на підтримку нашої держави. Лютий 2023 року був насичений важливими подіями, які зафіксували позитивні геополітичні тенденції консолідації солідарності та практичної допомоги Україні. Цей місяць був продуктивним для української дипломатії щодо акумуляції зовнішньої допомоги, покращення міжнародного становища країни, її іміджу й авторитету в світі. Лютий став рекордним за інтенсивністю і рівнем політико-дипломатичних контактів. Українська сторона в рамках воєнної дипломатії зосереджувала зусилля на забезпеченні поставок зброї для ЗС України, зміцненні санкційного фронту, розвитку відносин з зовнішніми партнерами на дво- та багатосторонньому рівнях, подальшій міжнародній ізоляції країни-агресора.

Зовнішньополітична діяльність України. Впродовж лютого відбулися численні дипломатичні переговори, консультації, зустрічі на вищому і високому рівнях, серед яких найбільш важливими були: спільне засідання Уряду України і Єврокомісії; кілька раундів переговорів з керівництвом ЄС; візити до Києва прем'єр-міністрів Швеції, Нідерландів, Італії, Іспанії; зустрічі та переговори на вищому рівні з президентами Франції, Польщі, Туреччини, Естонії, Казахстану, Кіпру, Філіппін, Пакистану, Уганди, прем'єр-міністром Великої Британії, канцлером Німеччини, прем'єр-міністром Норвегії; участь у засіданні Європейської Ради; візит до Києва президента США Дж.Байдена; зустріч із директоркою-розпорядником МВФ К.Георгієвою; візити делегацій конгресу США, кнесету Ізраїлю, парламенту Нідерландів; участь у нараді лідерів G7.

Серед інших значимих контактів слід відзначити переговори з урядовцями Канади, Бразилії, Німеччини, Польщі, керівництвом ПА НАТО, послами G7, делегацією ОЕСР, топ-менеджерами JP Morgan тощо. Уперше відбувся візит в Україну делегації Королівства Саудівська Аравія на чолі з міністром закордонних справ Принцом Фейсалом бін Фарханом Аль Саудом.

Паралельно тривали робочі зустрічі і консультації з іноземними партнерами на рівні Уряду, профільних міністерств і відомств. Зокрема, на полях Мюнхенської конференції Глава МЗС України Д.Кулеба провів 15 зустрічей з іноземними колегами, у т.ч. з Генсеком НАТО, держсекретарем США, віце-канцлером ФРН, главами МЗС Пакистану, Іраку, Бразилії, Японії, Швеції, топдипломатами КНР, сенаторами США.

На початку лютого відбулася низка важливих подій у сфері євроінтеграції України. 2 лютого Європарламент ухвалив резолюцію із закликом забезпечити умови для започаткування переговорного процесу про вступ України до ЄС. Того ж дня, вперше в історії відносин Києва і Брюсселя, відбулось спільне засідання Уряду України і Єврокомісії. Центральною подією стало проведення 3 лютого в Києві XXIV Саміту Україна-ЄС. Рішення та заяви міжнародних партнерів України протягом лютого стали підтвердженням готовності антивоєнної коаліції до комплексної, довгострокової підтримки України та поступової відмови від політики штучних обмежень при передачі важких озброєнь.

Разом з тим, події 2-3 лютого стали значущими у відносинах України та ЄС. Під час зустрічі Президента України з Президентом Європейської комісії Володимир Зеленський отримав звіт щодо другої частини опитувальника, який Україна заповнила для здобуття кандидатства в члени ЄС. Щодо відновлення України після бойових дій, Володимир Зеленський наголосив на важливості переходу до безпосередньої реалізації Fast Recovery Plan та фінансуванні відбудови України[103]. Напрями співпраці інституцій Євросоюзу з Україною в гуманітарній сфері, зокрема щодо реформи системи опіки та захисту дітей, які не мають батьківського піклування, з Президентом Єврокомісії обговорила перша леді Олена Зеленська[104]. Два дні під час робочих зустрічей європарламетарів та членів українського Уряду розглядалися економічні, фінансові, соціальні, енергетичні та гуманітарні питання.

Результатом спільного засідання Колегії Єврокомісії та українського уряду 2 лютого стала озвучена перспектива вступу України до ЄС: на основі звіту щодо другої частини відповідей України на опитувальник у рамках статусу країни-кандидата на вступ до ЄС український уряд розпочне селф-скринінг в чому вже Україна зблизилася з ЄС, а в чому ще треба працювати; завершується робота щодо виконання 7 рекомендацій Єврокомісії, а важливе рішення від Брюсселя очікується вже цієї весни; переговори про вступ до Євросоюзу мають розпочатися вже 2023 року[105].

[103] Подальша інтеграція України та ЄС – це зміцнення загальноєвропейських можливостей захищати життя – Глава держави за результатами переговорів з Урсулою фон дер Ляєн у Києві // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 2 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2sdh9ahx

[104] Європейська комісія допоможе Україні у створенні системи дитячих будинків сімейного типу – Володимир Зеленський // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 2 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2p93vm8h

[105] Цей рік має стати часом, коли не залишиться жодної перепони для початку переговорів щодо членства України в ЄС – Президент на спільному засіданні Кабінету Міністрів та Колегії Єврокомісії // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 2 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2wxbubnh

Проведення 3 лютого в Києві **XXIV Саміту Україна-ЄС** також стало етапною подією у сфері євроінтеграції України. Серед найбільш важливих практичних результатів Саміту були: забезпечення додаткової військової допомоги Україні в межах Європейського фонду миру; укладення Угоди щодо участі України у програмі ЄС "Єдиний ринок" із бюджетом 4,2 млрд євро на 2021-2027 рр.; забезпечення провідної ролі ЄС у Донорській координаційній платформі; підписання Меморандуму щодо стратегічного партнерства у сфері відновлюваних газів; оновлення Дорожньої карти інтеграції України до Єдиного цифрового ринку; домовленість про проміжну оцінку виконання рекомендацій Єврокомісії навесні 2023р. і створення окремого підрозділу Єврокомісії відповідального за взаємодію з Україною. За підсумками 24-го саміту Україна-ЄС було ухвалено спільну заяву, котрою лідери ЄС підтвердили, що майбутнє України та її громадян – у ЄС, і вони підтримуватимуть нашу державу у війні з росією стільки, скільки це буде необхідно. Лідери визнали право України звільнити всі незаконно окуповані росією території, включно з Кримом. Також у заяві європейські дипломати підтримали українську формулу миру та погодилися допомагати Україні створити міжнародний суд для засудження лідерів рф. ЄС нагадав про своє зобов'язання надавати підтримку щодо швидкого відновлення і реконструкції України. Крім цього, у заяві зазначено про активізацію роботи щодо використання заморожених активів росії для підтримки відновлення України та з метою відшкодування збитків відповідно до законодавства ЄС і міжнародного права[106].

У цілому, Саміт продемонстрував послідовну та незмінну підтримку і солідарність ЄС з Україною, визначив подальші чіткі орієнтири її євроінтеграції.

Європейське турне Президента В. Зеленського. 8-9 лютого Президент України Володимир Зеленський здійснив закордонні візити у Лондон, Париж та Брюссель для мобілізації підтримки з боку європейських партнерів напередодні першої річниці широкомасштабного вторгнення рф в Україну, просування формули миру, покарання рф за скоєні злочини, прискорення європейської та євроатлантичної інтеграції України та підготовки наступних кроків у війні, зокрема додаткової військової допомоги, а передусім бойових літаків, які вкрай необхідні ЗС України.

8 лютого у межах візиту до Великої Британії Володимир Зеленський зустрівся з прем'єр-міністром Сполученого Королівства Ріші Сунаком. Під час зустрічі сторони обговорили реалізацію формули миру, євроатлантичну інтеграцію України, майбутню підтримку з боку Великої Британії, можливість залучення британської сторони до повоєнної відбудови нашої країни. Окремо обговорювалося питання

[106] Спільна заява за підсумками 24-го саміту Україна – ЄС // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 03 лютого. – URL: https://tinyurl.com/5n7ce796

недопущення російських і білоруських спортсменів до участі в Олімпійських іграх 2024 року в Парижі[107]. Під час виступу у Вестмінстерському холі перед британськими парламентарями та членами уряду Володимир Зеленський подякував британцям за лідерство в підтримці України. Президент України також вручив спікеру Палати громад шолом українського військового льотчика з написом: "У нас є свобода, дайте нам крила, щоб захистити її". Залишаючи парламент, Президент України заздалегідь недвозначно подякував за потужні англійські літаки[108].

В ході візиту до Великої Британії 8 лютого Президент В. Зеленський спільно з британським прем'єром Ріші Сунаком підписали "Декларацію єдності" ("Лондонська декларація"), спрямовану на поглиблення стратегічного партнерства Києва й Лондона. Британія заявила, що разом із союзниками буде прагнути надати Україні довгострокові безпекові зобов'язання, забезпечить підтримку розбудови ЗС України для відбиття збройної агресії та напередодні саміту НАТО у Вільнюсі працюватиме з членами Альянсу над поглибленням оперативної сумісності ЗС України з НАТО та прискоренням їх переходу на стандарти НАТО. Британський уряд підтримав українську формулу миру та заявив про свою готовність відігравати провідну роль в її втіленні. Велика Британія увійшла до складу основної групи, що працюватиме над притягненням до відповідальності виконавців воєнних злочинів та керівництва рф за злочин агресії проти України. Окремо було анонсовано проведення 21-22 червня в Лондоні Конференції з відновлення України[109].

У межах візиту до Великої Британії Президент України разом із прем'єр-міністром Сполученого Королівства також відвідав військову базу Bovington Camp, де ознайомився з навчанням українських екіпажів на британському основному бойовому танку Challenger та іншій броньованій техніці[110]. Результатами переговорів із британським прем'єр-міністром стало підписання Декларації єдності, – документа, що зафіксував принципи британсько-української взаємодії та взаємопідтримки. Сторони констатували досягнутий рівень безпекової, санкційної, політичної та економічної співпраці й визначили, як далі зміцнюватимуться позиції двох держав. Крім того, було обговорено взаємодію на міжнародних майданчиках[111].

З нагоди візиту прем'єр-міністр Британії Ріші Сунак оголосив про розширення

[107] У Лондоні Президент України зустрівся з Прем'єр-міністром Великої Британії // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 08 лютого. – URL: https://tinyurl.com/9vf6sru5

[108] Бойові літаки – для України, крила – для свободи – виступ Президента Володимира Зеленського перед обома палатами парламенту Великої Британії // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 08 лютого. – URL: https://tinyurl.com/6s5wccan

[109] Declaration between the government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the government of Ukraine – UK-Ukraine declaration of Unity // Gov.uk. – 2023, February 08. – URL: https://tinyurl.com/mr2ksew9

[110] Президент ознайомився з підготовкою українських захисників на британській військовій базі // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 8 лютого. – URL: https://tinyurl.com/pvdd25ek

[111] Україна й Велика Британія разом пройдуть увесь шлях до нашої спільної перемоги – Володимир Зеленський за результатами переговорів із Ріші Сунаком // // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 8 лютого. – URL: https://tinyurl.com/42tvmyms

програми підготовки українських військових, що включала навчання пілотів винищувачів на стандартами НАТО і морських піхотинців. На додачу до 10 тис. українських військовослужбовців, які були підготовлені на території Сполученого Королівства минулого року, на 2023 рік заплановано підготувати ще 20 тис. особового складу. Лондон заявив про готовність надати Україні "сильний оборонний пакет", до якого мала увійти, зокрема, далекобійна зброя. Водночас прем'єр-міністр Сунак попросив міністра оборони Бена Воллеса вивчити питання про те, які літаки країна могла б потенційно надати Україні в якості довгострокової допомоги. Символічно до дня візиту британський уряд оголосив про нові санкції проти кремлівських еліт та організацій, що постачали зс рф військове обладнання, зокрема безпілотники, та компаній, які отримували прибутки від військової машини кремля[112].

Під час візиту до Великої Британії Президент В. Зеленський був прийнятий королем Чарльзом ІІІ. Ця зустріч стала першою аудієнцією Глави держави у британського монарха за всю історію українсько-британських відносин[113].

Ввечері 8 лютого Президент В. Зеленський зустрівся в Єлисейському палаці з лідерами Франції та Німеччини. Під час зустрічі сторони розглянули можливість постачання Україні необхідної зброї, а також питання продовження економічної, політичної підтримки та посилення санкційної політики щодо держави-агресора. Крім того, було обговорено реалізацію ініційованої Президентом України формули миру.

Президент Франції Еммануель Макрон підтвердив, що буде "супроводжувати Україну до перемоги і миру", заявивши, що росія не може і не повинна перемогти. Французький лідер підтримав українську формулу миру, заявивши, що план був суттєвою основою для "обговорення шляху, який має привести нас до міжнародної мирної конференції" та дозволить "побудувати простір безпеки для всіх". Він нагородив Президента України орденом Почесного легіону – найвищою нагородою Франції, яку вручає президент республіки за видатні заслуги[114].

Федеральний канцлер Німеччини також висловив переконання, що Україна має отримувати допомогу від партнерів доти, поки в цьому буде необхідність[115].

9 лютого Президент Зеленський прибув до Брюсселя для участі в засіданні

[112] PM extends Ukraine military training to pilots and marines as President Zelenskyy makes first visit to the UK since Russian invasion // Gov.uk. – 2023, February 08. – URL: https://tinyurl.com/mu3w9zcj
[113] У межах візиту до Великої Британії Володимир Зеленський зустрівся з Королем Чарльзом ІІІ // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 08 лютого. – URL: https://bit.ly/3K1PKFi
[114] Macron assure que l'Ukraine "peut compter sur nous pour bâtir la paix" // LIVE BFMTV. – 2023, 08 February. – URL: https://tinyurl.com/2p8rbd76
[115] Володимир Зеленський у Парижі провів зустріч з Еммануелем Макроном та Олафом Шольцом // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 09 лютого. – URL: https://tinyurl.com/m7u3apuw

Європейської Ради і виступу на пленарному засіданні Європейського парламенту[116]. У своїй промові на саміті ЄС Президент України закликав лідерів блоку прискорити надання необхідних обсягів військової допомоги Україні для досягнення вирішального успіху у війні, виступив за ліквідацію прогалин у санкційній політиці проти росії (зокрема, у ракетно-дроновій індустрії та атомній енергетиці) та створення дієвого компенсаційного механізму для відшкодування збитків, завданих російською агресією, забезпечення покарання росії за злочини проти України. Окрім цього, Володимир Зеленський обговорив із партнерами конкретні кроки щодо реалізації формули миру, а також закликав їх ухвалити рішення про початок переговорів щодо приєднання України до ЄС ще у 2023 р. Учасники саміту в присутності українського лідера обговорили перспективи переходу військової промисловості країн ЄС на посилений режим роботи[117].

Глава держави відзначив успіхи ЄС в нейтралізації російських впливів (звільненні від залежності від російського викопного палива, очищенні від корупційного впливу російського олігархічного бізнесу, захисту від інфільтрації агентів російських спецслужб) та перше в своїй історії надання військової допомоги Україні такого масштабу[118].

Крім того, Володимир Зеленський заявив, що початок вже цього року переговорів щодо членства України в ЄС **стане сильною опорою для спільної безпеки**. Зі свого боку, Шарль Мішель висловив переконання, що Україна має отримати максимальну кількість зброї, зокрема системи ППО, танки, а також іншу військову техніку. Він підтримав українську формулу миру, а також ініціативу щодо проведення спеціального саміту “заради миру”. Урсула фон дер Ляєн висловила переконання, що ЄС має продовжувати підтримувати Україну в протистоянні агресору, висловила підтримку української формули миру та запевнила, що ЄС працює зі своїми партнерами задля її реалізації[119].

Глава української держави також провів зустрічі з усіма лідерами, присутніми на саміті ЄС, під час яких розповів колегам про ситуацію на фронті та оборонні потреби України, зокрема щодо бойової авіації, бронетехніки, артилерії та ППО[120]. Учасники зустрічей обговорили можливість переходу військової промисловості країн ЄС на посилений режим роботи. Крім

[116] Український європейський спосіб життя росія намагається знищити; ми цього не дозволимо – виступ Президента на спеціальному пленарному засіданні Європарламенту // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 09 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2c5fyza4

[117] Володимир Зеленський обговорив оборонну підтримку України з усіма європейськими лідерами // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 09 лютого. – URL: https://bit.ly/3K4H7tD

[118] Український європейський спосіб життя росія намагається знищити; ми цього не дозволимо – виступ Президента на спеціальному пленарному засіданні Європарламенту // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 09 лютого. – URL: https://bit.ly/3JV6aiB

[119] Європейський Союз буде з Україною до її перемоги, а Україна буде в ЄС – Президент після засідання Європейської ради в Брюсселі // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 09 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3ksmnxns

[120] Selenskyj verteilte bei EU-Gipfel Wunschzettel für Waffen // Spiegel. – 2023, 10 February. – URL: https://bit.ly/3XmWaBM

того, Президент України закликав ліквідувати прогалини в санкційній політиці проти росії та пришвидшити створення компенсаційного механізму. Володимир Зеленський закликав ухвалити рішення про початок уже цього року переговорів щодо приєднання України до ЄС[121].

Завершуючи своє європейське турне, Президент України Володимир Зеленський 9 лютого зустрівся з президентом Республіки Польща Анджеєм Дудою у польському Жешуві[122].

Таким чином, візити у Лондон, Париж та Брюссель продемонстрували, що Україну сприймають як повноцінного члена європейської сім'ї, а Президента В.Зеленського – як лідера вільного світу, провідника загальноєвропейської боротьби проти тиранії за утвердження європейських цінностей свободи і демократії на ширшому геополітичному просторі. Своєю боротьбою Україна повернула аксіологічний сенс існування ЄС і давала йому шанс на відродження як політичної та економічної потуги й утвердження власної геополітичної суб'єктності.

24 лютого під час виступу у форматі відеоконференції на зустрічі лідерів "Групи семи", Володимир Зеленський заявив, що Україна вистояла впродовж року повномасштабного вторгнення росії й почала звільняти свої землі від окупації, тож необхідно докласти зусиль, щоб уже цьогоріч агресію було подолано й у нашу країну повернувся мир. Володимир Зеленський подякував лідерам і народам країн "Великої сімки" за солідарність, єдність і допомогу Україні протягом минулого року[123].

Загалом, зовнішня політика України в лютому продовжувала носити наступальний та активний характер, що виражалося у високому рівні та інтенсивності дипломатичного діалогу. Важливим активом української дипломатії стали розвиток і зміцнення атмосфери довіри і дружніх особистих контактів з багатьма лідерами провідних країн світу.

20-22 лютого відбувся історичний візит президента США Джо Байдена у Східну Європу, який включав в себе неоголошений та перший з часу його президентства візит в Україну 20 лютого, а також вже другий за один рік візит до Польщі, де президент США взяв участь у засіданні "Бухарестської дев'ятки" (B9) – країн-членів східного флангу НАТО.

Візит Президента США Дж.Байдена до Києва 20 лютого став без перебільшення стратегічно важливою подією. Цей короткочасний, однак сповнений символізму візит всього за чотири дні до річниці широкомасштабного вторгнення росії, став демонстрацією потужної та

[121] Президент України у Брюсселі провів зустріч із Королем Бельгії Філіпом I // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 09 лютого. – URL: https://tinyurl.com/newj3x52
[122] Володимир Зеленський та Анджей Дуда провели зустріч у Жешуві // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 10 лютого. – URL: https://bit.ly/3RNJJhj
[123] Президент України взяв участь у відеозустрічі лідерів "Групи семи" // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 24 лютого. – URL: https://tinyurl.com/5t4st293

довгострокової підтримки України з боку США та кинув прямий виклик путіну. Цей візит набув широкого міжнародного резонансу, засвідчив незмінний і послідовний курс Вашингтона на всебічну підтримку України у протистоянні російській агресії. Зустріч Президентів мала вагоме геополітичне значення, продемонструвала позитивну динаміку союзницьких відносин України і США, готовність Вашингтона сприяти просуванню інтересів України на світовій арені, нарощувати воєнну і фінансову допомогу нашій державі, на чому наголосив Президент США.

Після зустрічі з Президентом В.Зеленським, Байден заявив, що український народ допоміг осягнути значення демократії та проявив себе в унікальний спосіб. Він запевнив, що США будуть безстроково підтримувати Україну у протидії російській агресії[124], оголосивши про виділення майже півмільярда доларів додаткової військової допомоги Україні. Після проведення переговорів у Києві Байден заявив, що Сполучені Штати Америки націлені реалізувати великий обсяг роботи з союзниками та партнерами щодо підтримки України у її протистоянні агресії росії[125]. Візит став безпрецедентним з точки зору організації його безпеки. Жоден американський лідер не відвідував країну в стані війни чи конфлікту, в якій американські військові не контролюють повітряний простір. З метою "деконфліктності" та запобігання інцидентам Вашингтон також попередив про візит москву[126].

Згодом, 24 лютого, американська сторона заявила про черговий масштабний ($10 млрд.) пакет фінансової допомоги Україні. Разом з тим Джо Байден під час візиту до Києва анонсував додаткові санкції проти представників російської еліти і компаній, які підтримують російський опк[127].

Після повернення у Варшаву, 21 лютого президент США провів зустріч із президентом Польщі Анджеєм Дудою та прем'єр-міністром Матеушем Моравецьким для обговорення двосторонньої співпраці, зусилля з підтримки України, збільшення тиску на росію, а також посилення взаємодії в НАТО та збільшення присутності американських військ у Польщі. Ввечері цього ж дня американський президент виголосив промову, присвячену річниці вторгнення рф в Україну, яка стала певною відповіддю на послання президента рф путіна до федеральних зборів кількома годинами раніше. У присутності 20-тисячного натовпу, що зібрався поблизу Королівського замку у Варшаві, Байден заявив, що

[124] Володимир Зеленський зустрівся у Києві з Президентом США // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/4ff8j7ar
[125] Statement from President Joe Biden on Travel to Kyiv, Ukraine // White House. – 2023, February 20. – URL: https://tinyurl.com/yjmdve44
[126] Joe Biden's surprise visit to Kyiv 'unprecedented in modern times', says US – as it happened // Guardian. – 2023, February 20. – URL: https://tinyurl.com/yzu5z8vh
[127] Володимир Зеленський зустрівся у Києві з Президентом США // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/4va36kxf

союзники України не “втомляться” підтримувати її в протистоянні російській агресії, а путіну не вдасться досягти своїх цілей. “Диктатор, який роками відбудовував імперію, ніколи не придушить любов народу до свободи, жорстокість ніколи не зламає волю вільних людей, а Україна ніколи не буде переможена росією. Ніколи!”. Подібно до своєї минулорічної промови у Варшаві, Байден представив російсько-українську війну як протистояння демократії проти автократії, і зазначив, що світ усвідомив, що “задовольнити апетити агресора неможливо, їм треба протистояти”. Він заявив, що США мають намір покарати винних у воєнних злочинах та злочинах проти людяності, вчинених росіянами на території України[128].

Принципово значущою складовою візиту Байдена до Європи також стала його участь 22 лютого в Варшаві у засідання “**Бухарестської дев’ятки**” (B9), до якої входять Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина, Чехія. На зустрічі також був присутній генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг. Президент США Джо Байден закликав лідерів “Бухарестської дев’ятки” продовжувати критично важливу підтримку України і українців, які відважно борються за свободу демократії у Європі та світі, адже на карту в цьому конфлікті поставлені не лише цілісність і суверенітет України, але й свобода демократій в Європі та в усьому світі. Президент Байден також підкреслив необхідність продовжувати тісну взаємодію в межах НАТО. Саме тому, було важливим зібратися у форматі B9 – країн східного флангу НАТО, й обговорити питання колективної безпеки.

Лідери “Бухарестської дев’ятки” підтвердили підтримку євроатлантичних прагнень України та назвали росію “найбільш значною і прямою загрозою безпеці членів Альянсу” та висловили готовність “продовжувати міжнародний тиск на росію”, засудили “всіх тих, включно з білоруссю, хто активно сприяє агресивній війні росії проти України”, і наголосили на підтримці Києва “доти, доки це буде необхідно”. В спільній заяві вказується: “Майбутнє України – в Європі. Ми твердо підтримуємо євроатлантичні прагнення України”[129]. У своїй підсумковій декларації, лідери B9 назвали росію “найбільш значною і прямою загрозою безпеці членів Альянсу”, підтвердили наміри щодо посилення військової присутності НАТО на його східному фланзі, підкреслили свою рішучість захищати “кожен дюйм” території Альянсу та висловили підтримку євроатлантичних прагнень України. Також лідери B9 висловили готовність підтримувати партнерів НАТО – Молдову, Грузію, Боснію і Герцеговину, а також сприяти якнайшвидшому вступу Швеції та Фінляндії в Альянс[130].

Таким чином, візит Джо Байдена в Східній Європу набув широкого міжнародного резонансу, засвідчив незмінний і послідовний курс Вашингтону на всебічну підтримку України у протистоянні російській агресії. Зустріч двох

[128] Remarks by President Biden Ahead of the One-Year Anniversary of Russia’s Brutal and Unprovoked Invasion of Ukraine // White House. – 2023, February 21. – URL: https://tinyurl.com/5ee8daut

[129] Байден закликав “Бухарестську дев’ятку” продовжувати критичну підтримку України // Укрінформ. – 2023, 22 лютого. – URL: https://tinyurl.com/yv557maf.

[130] Bucharest Nine leaders, U.S. President, NATO SecGen sign joint declaration // TVP. World. – 2023, February 22. – URL: https://tinyurl.com/2dxpxmjc

президентів у Києві мала вагоме геополітичне значення, продемонструвала позитивну динаміку союзницьких відносин України і США, готовність Вашингтону сприяти просуванню інтересів України на світовій арені, нарощувати військову і фінансову допомогу Києву.

Президент Байден виступав як лідер вільного світу, який кинув виклик новітньому диктатору та його агресивним імперіалістичним проектам. Американські ЗМІ та експерти порівнювали візит президента Байдена до Києва та Варшави з демонстрацією глобального лідерства США у захисті свободи в роки холодної війни, зокрема з культовими промовами президентів Джона Ф.Кеннеді (1963) та Рональда Рейгана (1987) у Берліні[131].

Злочини росіян. Міжнародне правосуддя. Протягом лютого 2023 року тривали процеси подальшої міжнародної ізоляції держави-агресора та формування міжнародно-правової бази для засудження злочинів рф на території України.

2 лютого окружний суддя федерального суду Манхеттена дозволив прокуратурі конфіскувати 5,4 млн доларів, що належали російському підсанкційному олігарху Костянтину Малофєєву. Це відкрило шлях для подальшої передачі цих коштів Україні. Зокрема, генеральний прокурор США Меррік Гарланд під час зустрічі з генеральним прокурором України Андрієм Костіним у Міністерстві юстиції США 3 лютого оголосив, що конфісковані у підсанкційного російського олігарха активи підуть на допомогу Україні[132]. Станом на лютий 2023 року, лише США і Канада затвердили механізм конфіскації активів рф на користь України. Про свою готовність запровадити відповідну правову базу заявила також Естонія[133].

Під час візиту до Києва 3 лютого президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн анонсувала створення у Гаазі Міжнародного центру з переслідування злочину агресії в Україні, який координуватиме збір доказів і буде вбудований у спільну слідчу групу[134].

6 лютого Верховна Рада України визнала приватну військову компанію “вагнер” міжнародною злочинною організацією та засудила діяльність її учасників, а також причетних до неї урядових структур рф. Водночас, українські парламентарі звернулися до урядів і парламентів держав світу з пропозицією визнання групи “вагнер” міжнародною злочинною організацією, зважаючи на протиправний характер діяльності її учасників в Україні та інших регіонах світу[135].

На початку лютого Німеччина заявила, що зібрала докази воєнних злочинів рф

---

[131] Experts react: One year after Russia’s invasion of Ukraine, Putin ditches arms control and Biden rallies for freedom // Atlantic Council. – 2023, February 21. – URL: https://tinyurl.com/28pyvfj6

[132] Генпрокурор США: конфісковані у російського олігарха кошти підуть на допомогу Україні // Європейська правда. – 2023, 3 лютого. – URL: https://tinyurl.com/ma5rsrce

[133] Russian oligarch ordered to forfeit $5.4 mln to U.S., Ukraine may get funds // Reuters. – 2023, February 02. – URL: https://tinyurl.com/5ujj3dwt

[134] В ЄС оголосили про створення в Гаазі Міжнародного центру з переслідування злочину агресії в Україні // Європейська правда. – 2023, 3 лютого. – URL: https://tinyurl.com/ydhr3292

[135] Верховна Рада України прийняла Постанову "Про визнання російської злочинної організації, відомої під назвою “приватна військова компанія Вагнера" або "Група Вагнера", міжнародною злочинною організацією та засудження діяльності її учасників” // Верховна Рада України. – 2023, 6 лютого. – URL: https://tinyurl.com/yetv6unw

в Україні і виступила за організацію судового процесу на міжнародному рівні. Генеральний прокурор Німеччини Петер Франк зазначив, що до відповідальності мають бути притягнуті російські державні лідери та ті, хто ухвалює рішення на найвищому військовому рівні[136].

8 лютого генеральний секретар Ради Європи Марія Пейчинович-Бурич розіслала інформаційний документ урядам держав-членів Ради Європи з пропозицією створення спеціального трибуналу для притягнення до відповідальності керівництва рф. Вона запропонувала, щоб Рада Європи відігравала провідну роль у створенні реєстру для фіксації та документування доказів і заяв про збитки, втрати та травми, завдані внаслідок російської агресії проти України. Реєстр є важливою частиною поточних міжнародних ініціатив щодо створення механізму компенсації за злочини агресії росії[137].

15 лютого постійні представники країн ЄС схвалили створення спеціальної робочої групи, яка мала працювати для використання заблокованих активів росії на користь відбудови України після війни[138].

16 лютого Національна рада Словацької Республіки визнала правлячний режим в росії терористичним, а росію – державою-спонсором тероризму. В прийнятій резолюції словацькі депутати вкотре засудила російську агресію в Україні та висловили підтримку зусиллям зі створення спеціального трибуналу для переслідування злочинів агресії та підтримку переслідування злочинів проти людяності та воєнних злочинів. Словацькі депутати окремо засудили широкомасштабні напади росії на цивільних осіб, цивільні об'єкти та ключову енергетичну структуру, а також підтвердили невизнання проведення та результатів референдумів у Донецькій, Луганській, Херсонській та Запорізькій областях України, з наголосом, що ці території залишаються частиною України[139]. Документ також засудив "гібридну війну", яку росія веде і на території Словаччини[140].

19 лютого Міністерство закордонних справ України рішуче засудило блокування російською федерацією ротації експертів МАГАТЕ на тимчасово окуповану Запорізьку АЕС та закликало міжнародну спільноту вжити негайних кроків задля розширення санкцій проти російської державної корпорації "росатом", афілійованих з нею компаній та інституцій, а також інших ключових чинників атомної енергетики росії. Окремо було наголошено на нагальності повного припинення співробітництва з рф в сфері ядерних технологій, а також обмеження прав і привілеїв росії в МАГАТЕ[141].

---

[136] Germany has evidence of war crimes in Ukraine 'in three-digit range' – prosecutor // Reuters. – 2023, 4 February. – URL: https://tinyurl.com/384h2uv5

[137] Accountability for human rights violations as a result of the aggression of the Russian Federation against Ukraine: role of the international community, including the Council of Europe // Council of Europe. – 2023, 31 January. – URL: https://tinyurl.com/yk9u74ju

[138] EU seeks to use frozen Russian funds to rebuild Ukraine // Reuters. – 2023, 14 February. – URL: https://tinyurl.com/3c38p6b2

[139] Парламент Словаччини визнав російський режим терористичним, а рф – спонсором тероризму // Європейська правда. – 2023, 16 лютого. – URL: https://tinyurl.com/4pu63f6j.

[140] Slovak Parliament Designates Russia A State Sponsor Of Terrorism // Radio Liberty. – 2023, 16 February. – URL: https://tinyurl.com/2ah5pv2b

[141] Заява МЗС України щодо блокування росією ротації персоналу МАГАТЕ та мілітаризації ЗАЕС // Міністерство закордонних справ України. – 2023, 19 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2p896vew

22 лютого верхня палата польського парламенту одноголосно ухвалила резолюцію на підтримку України напередодні річниці збройного вторгнення росії, закликавши засудити російських злочинців у міжнародному суді[142].

В період 22-24 лютого у штаб-квартирі ООН Перша леді Олена Зеленська виступила на спеціальному засіданні ООН щодо порушення прав людини в Україні через агресію рф. Дружина Президента наголосила, що є такі порушення прав людини, про які жертвам важко навіть свідчити. Зокрема, це зґвалтування: Офіс Генерального прокурора України розслідує понад 150 таких злочинів, скоєних російськими солдатами щодо українців. Олена Зеленська також розповіла про порушення прав українських дітей: 16 тисяч юних українців викрадені й примусово вивезені до росії. Їх передають у російські родини та сиротинці, аби таким чином стерти в жертв пам'ять про їхнє походження. Вона наголосила, що порушення прав громадян однієї країни – це зазіхання на права громадян інших держав. Олена Зеленська закликала представників ООН до створення спеціального трибуналу щодо злочину агресії рф[143].

24 лютого радник – уповноважена Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації Дар'я Герасимчук взяла участь у заході високого рівня "Грубі порушення прав людини через агресію проти України" у штаб-квартирі ООН у Нью-Йорку. У своєму виступі вона закликала світову спільноту долучитися до порятунку українських дітей, яких агресор викрадає та примусово вивозить до росії або на тимчасово окуповані території. Адже за даними на лютий 2023 року, російські військові вбили 461 дитину, а 927 дітям завдали поранення. Ідентифіковано 16 221 дитину, яку окупанти незаконно примусово вивезли з території України. Однак реальна кількість силоміць вивезених українських дітей сягає сотень тисяч[144].

Покарання усіх винних окупантів у скоєнні воєнних злочинів в Україні стало викликом як для української системи правосуддя, так і для міжнародної. З початку повномасштабного вторгнення росії Офіс генпрокурора повідомив про більш ніж 67 тисяч можливих воєнних злочинів, скоєних окупантами. Кількість повідомлень про злочини очевидно зростатиме, коли українці продовжать звільняти окуповані території. ОГП задокументував більше 600 підозрюваних, включаючи міністрів, генералів і членів російської думи, які голосували за війну, і які можуть бути притягнуті до відповідальності за злочин агресії[145].

В березні 2022 року Україна почала продукувати ідею створення трибуналу, і вже за три місяці її підтримали Парламентська асамблея Ради Європи та Європарламент. Станом на кінець лютого 2023 року було вже шість резолюцій ПА

---

[142] Сенат Польщі одноголосно ухвалив резолюцію на підтримку України // Укрінформ. – 2023, 22 лютого. – URL: https://tinyurl.com/bdhvjfjp.

[143] Олена Зеленська: Україна не просто б'ється з нападником – Україна б'ється за права людини // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 23 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3mydu5bd

[144] Викрадення дітей є однією зі складових злочину геноциду українського народу, який скоює росія – Дар'я Герасимчук // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 24 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3n2nb4ka

[145] Злочини, вчинені в період повномасштабного вторгнення рф. Інфографіка // Офіс Генерального прокурора України. Офіційний веб-портал. – 2023, 02 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2p88az7h

Ради Європи, п’ять рішень Європарламенту, резолюції Парламентської асамблеї НАТО та ОБСЄ. Також Сейм Литовської Республіки, Рійгікогу Естонії, парламенти Нідерландів, Чеської Республіки, Франції, Латвії, Словаччини ухвалили резолюції з підтримкою створення спеціального трибуналу. Відбулося перше засідання Core Group, куди увійшла 21 країна й де обговорювалась модель роботи трибуналу. Також у Гаазі мав розпочати роботу Interim Prosecutor’s Office, який збиратиме докази злочину агресії. Також Україна очікувала на резолюцію ГА ООН, яка закличе до покарання росії за злочин агресії[146].

28 лютого Президент України Володимир Зеленський провів зустріч із прокурором Міжнародного кримінального суду Карімом Ханом, під час якої наголосив, що жахливі злочини, які скоїли на території України російські окупанти, не повинні залишитися непокараними, а винні в них мають бути притягнуті до відповідальності. Глава держави відзначив важливість відкриття офісу прокурора МКС в Україні, і повідомив, що наша держава готова всіляко сприяти його роботі. Президент України також розповів про підготовку конференції з питань справедливості United for justice і запросив прокурора МКС взяти в ній участь. Володимир Зеленський наголосив, що для українського суспільства надзвичайно важливою є реакція на випадки депортації росією українських дітей з окупованих територій. Ще одним важливим пріоритетом він назвав встановлення реальної кількості загиблих на окупованій російськими військами території України. Зі свого боку прокурор МКС заявив, що Міжнародний кримінальний суд готовий всебічно співпрацювати для відновлення справедливості. Він також наголосив на важливості співпраці з Офісом Генерального прокурора України щодо розслідування злочинів, скоєних проти українців під час повномасштабної агресії[147].

Таким чином, на національному та міжнародному рівнях продовжувалися заходи із створення міжнародно-правових механізмів для притягнення росії до відповідальності за воєнні злочини, злочини проти людяності та злочин агресії проти України, а також відшкодування збитків, спричинених агресією. США ухвалило перше рішення на користь конфіскації арештованих активів підсанкційних олігархів, пов’язаних із агресивною політикою кремля.

Воєнно-політичні рішення щодо забезпечення національної безпеки

У лютому 2023 року виповнився рік від початку широкомасштабного вторгнення рф на територію України. У зв’язку з цим український Парламент ухвалив низку Постанов та Звернень з метою привернення уваги світової громадськості, міжнародних організацій та зарубіжних країн до триваючої військової агресії рф проти суверенної держави, постійного скоєння нею воєнних злочинів, злочинів проти людяності, а також геноциду українського народу. Так у Зверненні ВРУ до парламентів і урядів держав світу та міжнародних організацій з

[146] Заступник керівника Офісу Президента обговорив із представниками HRW створення міжнародного трибуналу // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 28 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3zh6v3te

[147] Президент України зустрівся з прокурором Міжнародного кримінального суду // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 28 лютого. – URL: https://tinyurl.com/4ee8ajjr

нагоди річниці повномасштабного вторгнення рф в Україну (Постанова ВРУ №2942-IX від 24 лютого 2023 р.) українські парламентарі закликали визнати рф спонсором тероризму, а її дії – геноцидом українського народу. Вони запропонували використати усі інструменти та можливості, зокрема, залучити Міжнародний кримінальний суд для притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні воєнних злочинів та злочинів проти людяності на території України, а також притягнення до відповідальності військово-політичного керівництва рф за вчинення злочину агресії, створивши спеціальний міжнародний трибунал. Окремою Постановою ВР України було затверджено Звернення українського парламенту до Комітету ООН з прав людини, Комітету ООН з прав дитини, Міжнародного суду ООН, Верховного комісара ООН у справах біженців про порушення рф міжнародних договорів (конвенцій), що мають ознаки геноциду Українського народу, в частині здійснення примусової депортації до держави-агресора або в межах тимчасово окупованих територій України дітей-громадян України та дітей, які проживали на території України, з вимогою повернення таких дітей їхнім батькам або законним представникам (№2947-IX від 24 лютого 2023р.).

Верховна Рада України визнала російську пвк “вагнер” міжнародною злочинною організацією та засудила діяльність учасників цієї міжнародної злочинної організації, а також причетних до неї структур, включаючи урядові структури рф як держави-агресора, та її фізичних осіб (Постанова ВРУ №2903-IX від 6 лютого 2023р.). Українські парламентарі також звернулися до урядів і парламентів держав світу з пропозицією визнання російської пвк “вагнер” міжнародною злочинною організацією.

ВР України окремо звернулася також до ООН, Європейського Парламенту, ПА Ради Європи, ПА ОБСЄ, ПА НАТО, ПА ОЧЕС, урядів і парламентів іноземних держав з пропозицією внести інші російські приватні військові компанії (E.N.O.T., Cossacks, SlavCorps, ATK Group, Centre R, MS Group, MAP, RSB Group, які з 2014 року беруть активну участь у бойових діях на території України, Сирії та Лівії (їхня діяльність пов’язана з вбивствами та катуваннями як військовослужбовців, так і цивільних осіб, руйнацією релігійних та культових об’єктів) до списків терористичних організацій та визнати рф державою-спонсором тероризму, яка всебічно підтримує тероризм та блокує діяльність РБ ООН, чим ставить під загрозу міжнародний мир і безпеку (Постанова ВРУ №2904-IX від 6 лютого 2023р.).

Також ВР України схвалила Звернення до ПА ОБСЄ та парламентів її держав-учасниць щодо неприпустимості участі членів парламенту рф в роботі статутних органів Асамблеї (Постанова ВРУ №2901-IX від 6 лютого 2023р.) та закликала Міжнародний олімпійський комітет, національні олімпійські комітети та міжнародні спортивні федерації заборонити участь російських та білоруських спортсменів у міжнародних спортивних змаганнях, у тому числі Олімпійських іграх, до завершення збройної агресії рф проти України, включно з виведенням військ з усієї території України та вирішенням питання компенсації рф заподіяних Україні збитків (Постанова ВРУ №2899-IX від 6 лютого 2023р.).

В фокусі особливої уваги законодавчої діяльності Парламенту в лютому 2023

року перебували питання правового регулювання оборони України, захисту її суверенітету та територіальної цілісності, а також забезпечення економічної та інформаційної безпеки держави. Так, 7 лютого 2023р. ВРУ ухвалила Закони, якими були затверджені Укази Президента №58/2023 та №59/2023 від 6 лютого 2023р. "Про продовження строку дії воєнного стану в Україні" та "Про продовження строку проведення загальної мобілізації". Згідно з цими указами з 19 лютого в Україні було продовжено строки дії воєнного стану та проведення загальної мобілізації на 90 діб.

Міжнародна військова допомога. 14 лютого у Брюсселі у штаб-квартирі НАТО відбулася 9-а зустріч ***Контактної групи з питань допомоги України*** *("Рамштайн"-9)* за участю 54 країн на чолі з США. Вона відбувалася на фоні дводенного засідання міністрів оборони держав-членів НАТО та включала питання: посилення протиповітряної оборони України, в тому числі через залучення авіаційної платформи; розбудова "танкової коаліції"; забезпечення Сил оборони України боєприпасами; програми підготовки для українських військовослужбовців; стабільність підтримки – логістика, обслуговування, ремонт ОВТ; підзвітність щодо наданого західного озброєння та військової техніки[148]. За підсумками зустрічі, міжнародні партнери пообіцяли надати Україні додаткову військово-технічну допомогу, що включала в себе засоби ППО, танки, артилерію та боєприпаси. Всі міністри оборони й посадовці НАТО наголошували на тому, що важливою у допомозі України була швидкість і невідкладність.

В ході зустрічі було вперше оголошено список із 11-ти країн, які входили до складу "танкової коаліції" (США, Канада, Велика Британія, Німеччина, Португалія, Іспанія, Норвегія, Данія, Нідерланди, Польща та Чехія). Загалом ішлося про постачання цими країнами танків для формування двох танкових батальйонів на Leopard 2 і 6-7 батальйонів на Leopard 1[149]. Окрім цього, 22 країни пообіцяли надати бойові машини піхоти. Загальний пакет військової допомоги від партнерів, за оцінкою очільника Пентагону Ллойда Остіна, мав дозволити озброїти вісім бойових бригад. Міністр Остін висловив упевненість, що єдність країн навколо України лише зростатиме, попри ставку кремля на те, що він "зможе перечекати" Захід[150].

Ще одна важлива проблема – нестача артилерійських боєприпасів, які в Україні витрачалися рекордними з часів Другої світової війни темпами. Оскільки витрати ЗС України боєприпасів у багато разів перевищували темпи виробництва в державах-членах НАТО, учасники "Рамштайну" погодилися запустити додаткове

[148] Резніков розповів, про що говоритимуть на новій зустрічі формату "Рамштайн" у вівторок // Європейська правда. – 2022, 13 лютого. – URL: https://tinyurl.com/yc5c5kdv

[149] Резніков заявив про формування танкових батальйонів з Leopard та назвав кількість // ТСН. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3x4yhdpk

[150] Austin: Contact Group Continues Stand With Ukrainian People // U.S. Department of Defense. – 2023, 14 February. – URL: https://tinyurl.com/bdjvakx7

виробництво снарядів. Зокрема, Франція оголосила про співпрацю з Австралією для виробництва боєприпасів 155-го калібру для потреб Сил оборони України[151].

Під час **засідання Військового комітету НАТО** 14-15 лютого очільники оборонних відомств погодились збільшити підтримку України, посилити власні засоби стримування й розробити заходи захисту критично важливої інфраструктури. Зокрема, було домовлено збільшити виробництво озброєнь, які вичерпувалися через війну в Україні, переглянувши їхні цільові показники, й ухвалили багатонаціональний проект щодо створення складів боєприпасів НАТО і розбудови наземної протиповітряної оборони. Союзники погодилися нарощувати темпи роботи оборонної промисловості для збільшення обсягів випуску озброєнь і боєприпасів на тлі виснаження запасів зброї держав-членів НАТО через безпрецедентну допомогу Україні у війні з росією. Зокрема, США, Велика Британія, Франція, ФРН та Норвегія ухвалили односторонні рішення, які дозволять наростити виробництво боєприпасів.

Під час засідання міністри оборони держав-членів НАТО зустрілися з міністром оборони України Олексієм Резніковим. “Україна має вікно можливостей для зміни балансу сил, і час має значення,” – заявив генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг, привітавши зобов’язання союзників щодо підтримки України, включаючи збільшення важкого озброєння та підготовку особового складу. Генеральний секретар підтвердив, що в Альянсі почалось обговорення надання Україні винищувачів західного зразка, однак головний пріоритет НАТО полягав у тому, щоб союзники змогли якнайшвидше забезпечити ЗС України бронетанковим озброєнням.

Окремі члени Альянсу погодились на нові внески до Комплексного пакета допомоги НАТО, з якого фінансується постачання Україні нелетальних засобів (продовольства, медикаментів, палива, протидронних систем і понтонних мостів). Крім того, було погоджено збільшити “спеціалізовану підтримку” партнерів Альянсу – Грузії, Молдови та Боснії і Герцеговини – для розбудови їхніх оборонних спроможностей та взаємосумісності з НАТО. В аспекті посилення стримування НАТО йшлося про погодження нового політичного керівництва для оборонного планування, яке має відображати виклики з боку широкомасштабної війни рф проти України, тероризму та дій Китаю. Також міністри обговорили попередні шляхи зміни зобов’язання щодо оборонних витрат в обсязі 2% ВВП, які запланували ухвалити на саміті у Вільнюсі в липні 2023 року. Адже згідно з даними Альянсу за

[151] Britain 'warming up' weapon output to help Ukraine, says defence minister // Reuters. – 2023, February 22. – URL: https://tinyurl.com/ybejf4xe

2022 рік, цей показник виконували лише дев'ять держав-членів НАТО[152].

21 лютого на першій в історії ***тристоронній зустрічі високого рівня Україна-ЄС-НАТО*** було досягнуто домовленості про об'єднання зусиль для збільшення обсягів виробництва зброї та боєприпасів для потреб ЗС України та поповнення запасів союзників. З цією метою передбачалось створення координаційного механізму для синхронізації роботи виробників, закупівельників і урядів. Новий тристоронній формат Україна-ЄС-НАТО мав запрацювати на постійній основі[153].

Найбільшим провайдером військової допомоги Україні залишалися США, які у лютому надали три пакети оборонної підтримки (3 лютого[154], 20 лютого[155] та 24 лютого[156]) в рамках двох програм (Presidential Drawdown Authority та Ukraine Security Assistance Initiative) на загальну суму 4,6 млрд доларів. Зокрема, військова допомога включала надання додаткових боєприпасів для ствольної та реактивної артилерії, мінометів, високоточних ракет GLSDB, систем ППО Hawk, чотири БМП Bradley Fire Support Team, протитанкового озброєння, БпЛА, обладнання для боротьби з безпілотниками, радарів тощо.

Під час візиту до Києва 7 лютого міністр оборони Німеччини Борис Пісторіус заявив, що Україна отримає понад 100 основних бойових танків типу Leopard 1A5 від групи кількох європейських країн (Німеччина, Нідерланди, Данія). Зокрема, напередодні Федеральна рада безпеки Німеччини схвалила постачання Україні 178 танків Leopard 1 із промислових запасів[157]. Окрім цього, у лютому 2023 року Німеччина передала Україні п'ять ЗСУ Gepard, сотні зенітних ракет та п'ять інженерних машин Pioneer 2A1 Dachs.

15 лютого очолюваний Великою Британією Міжнародний фонд для України в рамках першого пакета багатомільйонного фінансування передав Силам оборони України артилерійські боєприпаси, засоби морської розвідки, спостереження і рекогносцировки, запчастини для танків, безпілотні авіаційні комплекси, засоби РЕБ і ППО. Перший пакет був узгоджений між Великою Британією, Нідерландами, Норвегією, Швецією та Данією. Фонд забезпечує стабільне надходження коштів не лише на закупівлю життєво необхідного нового озброєння, але й на технічне обслуговування та ремонт наявного, а також на навчання[158].

Також продовжувалася підтримка з боку Фінляндії, яка у лютому розпочала

---

[152] NATO Defence Ministers step up support for Ukraine, strengthen deterrence and defence // North Atlantic Treaty Organization. – 2023, February 15. – URL: https://tinyurl.com/2p9xbvbj; NATO Defence Ministers to address Ukraine, stockpiles and critical infrastructure // North Atlantic Treaty Organization. – 2023, February 13. – URL: https://tinyurl.com/2f6293hf

[153] Україна, ЄС і НАТО домовились про координацію виробництва озброєнь для українських потреб // Європейська правда. – 2023, 21 лютого. – URL: https://tinyurl.com/yneaxv24

[154] Biden Administration Announces Additional Security Assistance for Ukraine // U.S. Department of Defense. – 2023, Februaryo 03. – URL: https://tinyurl.com/56643sbc

[155] Biden Administration Announces Additional Security Assistance for Ukraine // U.S. Department of Defense. – 2023, February 20. – URL: https://tinyurl.com/bdwt9t6y

[156] Biden Administration Announces Additional Security Assistance for Ukraine // U.S. Department of Defense. – 2023, February 24. – URL: https://tinyurl.com/mw3jhswv

[157] Bundesregierung genehmigt Lieferung von 178 Leopard-1-Panzern // Spiegel. – 2023, February 07. – URL: https://tinyurl.com/2p84dnk3

[158] Ukraine to receive multi-million pound capability boost from international fund // Gov.uk. – 2023, February 15. – URL: https://tinyurl.com/y6y279tx

готувати черговий пакет військової допомоги Україні[159].

16 лютого парламент Норвегії (Стортинг) підтримав п'ятирічну програму підтримки для України "Програма Нансена" на 75 млрд норвезьких крон або майже 7 млрд євро. У 2023 р. половину наданої допомоги заплановано надати у вигляді військової допомоги, яка включатиме надання зброї із запасів норвезької армії та закупленої через міжнародні механізми, зброї закупленої напряму у виробників та навчання для українських військових[160]. Перед голосуванням до норвезьких депутатів із промовою звернувся Президент Володимир Зеленський, який зазначив, що Норвегія створює важливий прецедент довгострокового фінансування України, який "дає відчуття майбутнього і впевненість у наявності надійного плеча союзників і надалі"[161].

Під час візиту до Києва 21 лютого прем'єр-міністр Італії Джорджія Мелоні оголосила про передачу Україні систем ППО SAMP/T, Spada, Skyguard в рамках шостого пакету військової допомоги, ухваленого італійським урядом 15 лютого[162].

24 лютого Польща передала перші чотири польські танки Leopard 2A4 для ЗС України в рамках коаліційної танкової допомоги[163].

У лютому 2023 року військово-політичне керівництво України активізувало діалог із партнерами щодо надання західних бойових літаків. Україна проявила особливий інтерес до винищувачів зі США, Великої Британії, Франції та Німеччини. Відповідні переговори відбувалися як на двосторонньому, так і багатосторонньому рівнях. США та країни ЄС сигналізували свою готовність надати більше військової допомоги Україні, однак жоден із партнерів не взяв на себе зобов'язання надати багатоцільові винищувачі F-16. Деякі країни не виключили постачання західних літаків, однак лише у майбутньому та в рамках ширшої коаліції[164]. На хвилі нової дискусії про постачання авіації Словаччина в черговий раз заявили про свою готовність обговорити передачу Україні своїх винищувачів МіГ-29[165].

Таким чином, воєнно-політичні заяви та військові й військово-технічні

---

[159] Бондаренко М. Фінляндія готує для України новий пакет військової допомоги // Факти. – 2023, лютого 14. – URL: https://tinyurl.com/3yapefju.

[160] Broad political agreement on multi-year support programme for Ukraine // Government.no. – 2023, February 16. – URL: https://tinyurl.com/5n948s5c

[161] У нас уже є впевненість, що наприкінці шляху ми залишимося вільними й здобудемо мир – виступ Президента України на спеціальному засіданні Стортингу // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 16 лютого. – URL: https://tinyurl.com/v3jmwb76

[162] Італія передає Україні системи ППО SAMP/T, Spada і Skyguard // Українська правда. – 2023, 21 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mudzybbk

[163] Перші танки Leopard 2 вже в Україні, їх передала Польща // УНІАН. – 2023, 24 лютого. – URL: https://tinyurl.com/nh66uapr

[164] Ukraine Latest: Scholz Urges Speedy Delivery of Leopard 2 Tanks // Bloomberg. – 2023, February 09. – URL: https://tinyurl.com/kdjhamcb; Biden 'ruling out' for now sending F-16s to Ukraine, he tells ABC's David Muir // ABC. News. – 2023, February 25. – URL: https://tinyurl.com/y6nmz357; Ukrainian pilots might only complete UK training 'post-conflict' – Wallace // Sky News. – 2023, February 09. – URL: https://bit.ly/3xcJN0D.

[165] Словаччина готова обговорити передачу Україні своїх МіГ-29 - міністр оборони // Європейська правда. – 2023, 25 січня. – URL: https://tinyurl.com/3bmkkt6z

рішення міжнародних партнерів України протягом лютого 2023 року стали черговим підтвердженням готовності антипутінської коаліції до комплексної й довгострокової підтримки України, а також поступової відмови від політики штучних обмежень при передачі важких озброєнь. 9-е засідання Контактної групи з оборони України у Брюсселі було спрямоване не стільки на узгодження поставок нових видів озброєння, як на координацію у передачі та освоєнні рекордних пакетів військової допомоги, наданих у січні. "Рамштайн-9" завершив заходи з формування "танкової коаліції", до якої увійшли 11 країн. Водночас розпочалася дискусія про постачання Україні західній винищувачів, при чому набагато складніша, аніж дебати про надання танків.

Висновки

У лютому 2023 року світова спільнота у роковини широкомасштабної російської агресії проти України продемонструвала консолідовану підтримку та солідарність з нашою державою. Високими були інтенсивність і рівень політико-дипломатичних контактів. Набули практичного втілення зусилля України щодо просування власних інтересів на міжнародних майданчиках, зокрема, на міжнародних конференціях, в рамках ГА ООН, на зустрічах і нарадах ЄС, G7, НАТО. Стратегічно важливе значення мав візит Президента США до Києва, а також ухвалення ГА ООН резолюції на підтримку України.

Лютий був продуктивним для української дипломатії як в контексті акумуляції зовнішньої допомоги, так і в плані просування на євроінтеграційному шляху. Саміт Україна-ЄС, що відбувся в Києві на початку лютого, мав важливі практичні результати, надав додатковий імпульс євроінтеграційним процесам.

Європейське турне Президента України в лютому поєднало в собі символічний і практичний аспекти. На символічному рівні, глава нашої держави виявив особливу повагу до найбільших партнерів України під час війни – Британії, Німеччини і Франції. Однак більш нагальним був практичний аспект. На сході України вже розгортався потужний наступ російських військ. У цьому контексті для України важливо було отримати запевнення від партнерів у підтримці і зрозуміти, на яку західну зброю найближчим часом можуть розраховувати ЗС України. Якщо в січні українській владі вдалось розблокувати питання постачання танків, то в лютому Володимир Зеленський не приховував своєї мети - отримати військові літаки. Європейське турне Володимира Зеленського, який 8 лютого перебував у Лондоні та Парижі, а 9 лютого виступив з промовою і був зустрінутий овоціями в Європарламенті, можна вважати вагомим кроком на шляху до побудови нової архітектури безпеки, де одну із ключових скрипок відіграватиме саме Україна. Воно переслідувало три ключові цілі: здійснення поштовху для прискорення надання військово-технічної допомоги з боку країн ЄС; утвердження курсу європейських країн на стратегічну поразку рф та перемогу України; просування української візії умов завершення війни, сформульовані у формулі миру.

Після переговорів у Вашингтоні 21 грудня візит Президента В. Зеленського до Лондона 8 лютого був спрямований на розбудову та поглиблення відносин з одним

із ключових стратегічних партнерів України на Заході. Слідом за США Велика Британія перейшла у категорію де-факто союзників України, що було зафіксовано у “Лондонській декларації”. У Європі було сформовано новий консенсус серед лідерів ЄС, що тільки перемога України може зупинити війну путіна та забезпечити справедливий і стійкий мир на континенті.

Усвідомлення західними державами небезпеки затягування війни спонукало партнерів України змінити підходи до ухвалення рішень стосовно номенклатури, кількості та темпів надання військової допомоги Україні. Вирішення етапного питання постачання танків могло бути свідченням початку розвороту західного політикуму в напрямі ідеї завершення конфлікту шляхом надання Україні спроможностей для переконливої воєнної перемоги і, відповідно, поразки росії на полі бою.

Безпрецедентний візит президента США Джо Байдена до Києва засвідчив, що Україна входить до ментальної орбіти західного світу і сприймається як частина колективного Заходу. На глобальному рівні Україна продовжувала сприйматись як ключове поле битви між силами демократії та автократії за облаштування нового світового порядку.

Активізація міжнародної політико-дипломатичної діяльності Китаю також стало опосередкованим свідченням того, що світ опинився перед фактом: побудова нового світового порядку вже почалася. Широкомасштабне вторгнення рф зруйнувало минулу систему стримувань, їй на заміну повинно прийти щось нове, або принаймні оновлене. Розвиток подій у лютому 2023 року не залишив сумнівів у тому, що росія – далеко не єдина сила, яка виступала за зміну світових безпекових правил. На порядку денному “колективного Заходу” продовжувало залишатись питання про те, як переконати світ повернутися до “неоліберальної системи”. Поряд з цим, Заходу все ще бракувало розуміння того, що робити з росією та Китаєм у новому світі. Поступово головним питанням на світовому порядку ставала міжнародна архітектура безпеки після того, як росія програє. А у тому, що програш рф відбудеться, світ був абсолютно переконаний.

1.2. ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНА ОБСТАНОВКА

Економічна ситуація у світі

Загальна динаміка економічних процесів. У лютому 2023 року перспективи розвитку світової економіки покращились. Ціни на енергоносії та продовольство були значно нижчі, ніж під час свого піку у 2022 році. Енергетична криза була подолана завдяки тому, що Європа успішно диверсифікувала свої джерела енергії. Крім того, тепла зима допомогла знизити попит на енергоносії, завдяки чому ціни на газ знизились та стабілізувались.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) прогнозувала, що зростання світової економіки уповільниться до 2,2% у 2023 році та помірно відновиться до рівня нижче 2,7% у 2024 році. ОЕСР очікувала, що у 2023 році на азіатські економіки, що розвиваються, припадатиме близько трьох чвертей зростання світового ВВП, оскільки темп розвитку Європи та США сповільниться.

Світові нафтогазові гіганти прозвітували про отримання надприбутків від зростання цін на енергоносії через широкомасштабне вторгнення росії в Україну. У їх числі – британська нафтогазова компанія British Petroleum та норвезький виробник нафти й газу Equinor.

В інших сферах економіки, внаслідок зменшення обсягів виробництва та продажів великі західні компанії й надалі проводили та анонсували масові скорочення своїх працівників. Так, 8 лютого 2023 року Zoom Video Communications заявила, що звільнить 15% своїх штатних працівників (близько 1300 співробітників)[166]. 8 лютого 2023 року компанія eBay заявила про звільнення 500 штатних працівників, тобто 4% від загальної кількості працюючих на підприємстві. Alphabet Inc., материнська компанія Google, заявила, що скоротить близько 12 000 робочих місць, що становить понад 6% загальної кількості штатних працівників організації. Walt Disney оголосив про плани щодо скорочення 7000 робочих місць, приблизно 3% персоналу компанії у рамках масштабної реструктуризації. Ford, оголосив про плани щодо скорочення 3800 робочих місць у сфері розробки продукції та адміністрування в Європі протягом наступних 3 років. Американська Dell Technologies, заявила про скорочення близько 6650 своїх співробітників[167].

Активно вів себе на міжнародній арені Китай, збільшуючи свій економічний вплив та поширюючи сферу використання юаню. Так, Китай та Іран підписали 19 угод і контрактів на суму 3,5 млрд дол. під час візиту президента Ірану Ібраxіма Раісі в Китай 17 лютого 2023 року. Контракти, що були підписані, стосувались сфери промисловості, природних ресурсів і торгівлі. Сторони, також домовилися про передачу технологій і про створення спільної промислової зони в Ірані для іранських і китайських малих та середніх підприємств[168].

---

[166] Росковінська Ю. Zoom звільнить близько 15% своїх співробітників // Українські національні новини. Інформаційне агентво. – 2022, 08 лютого. – URL: https://bit.ly/3TTv4C3

[167] Прасад А. “Додатковий простір для інвестицій”. Маркетплейс Ebay планує звільнити 4% співробітників // Forbes. – 2023, 08 лютого. – URL: https://bit.ly/3ZjAM1b

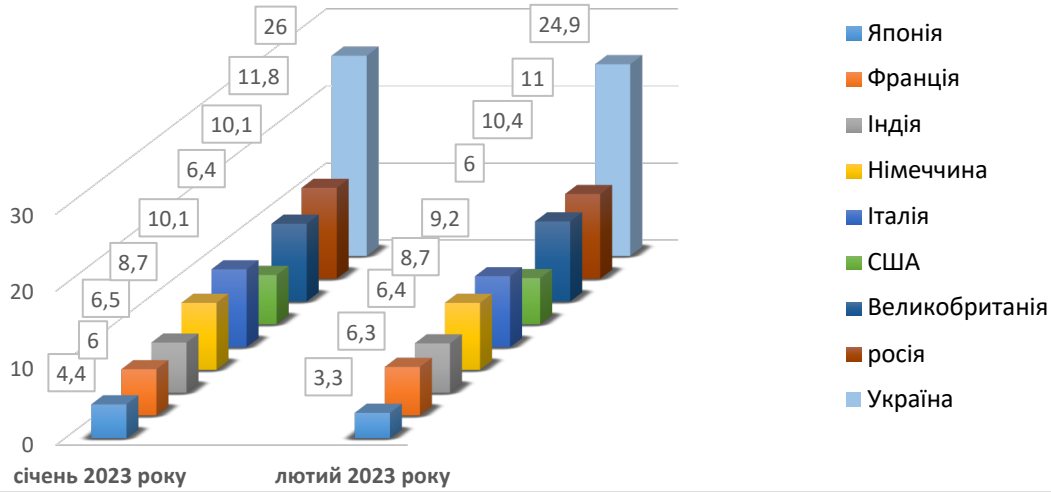
[168] Иран и Китай заключили контракты на $3,5 млрд. // ТАСС. – 2023, 17 февраля. – URL: https://bit.ly/40ebS4p

23 лютого 2023 року Центральний банк Іраку заявив, що планує вперше дозволити розрахунки за торгівлю з Китаєм безпосередньо в юанях, намагаючись поліпшити доступ до іноземної валюти[169]. Водночас, влада Китаю закликала державні компанії поступово відмовитися від послуг чотирьох найбільших міжнародних аудиторських фірм через занепокоєння щодо безпеки даних: Deloitte, Ernst & Young (EY), PricewaterhouseCoopers (PwC) та Klynveld Peat Marwick Goerdeler (KPMG)[170].

Інфляційні процеси. Інфляційні ризики в світовій економіці продовжували зберігатися. В той же час, спостерігалися тенденції щодо зниження інфляційних процесів. Урядами більшості держав світу проводилась антиінфляційна політика.

Так, Федеральна резервна система (ФРС) США вжила “агресивних дій минулого року” щодо підвищення процентних ставок, щоб приборкати зростання цінового тиску. Наразі ФРС та центральні банки інших країн продовжували боротьбу з інфляцією в більш стабільному економічному середовищі[171].

Графік 1. Інфляція в світі

Інфляція в ЄС в лютому 2023 року становила 8,5%. Було зафіксовано зниження інфляції у порівнянні з 8,6% у січні 2023 року.

Зростання цін на енергоносії в ЄС в лютому 2023 року сповільнилося до 13,7% із 18,9% у січні, що раніше були головною причиною зростання інфляції[172].

Світовий ринок енергоносіїв. *Природній газ.* Ціни на природний газ на газовому хабі TTF впали нижче 50 євро за МВт-год вперше за останні 17 місяців. На теренах ЄС спостерігався різкий поворот тенденцій на ринку газу у зв’язку із м’якою погодою, зменшенням споживання енергії в ЄС та потужними надходженнями скрапленого природного газу (СПГ) із США та Катару.

---

[169] Павлиш О. Ірак дозволить торгівлю з Китаєм в юанях // Економічна правда. – 2023, 23 лютого. – URL: https://bit.ly/3Kc9Zj0

[170] Жарикова А. Китай закликав державні компанії відмовитись від послуг аудиторів "Великої четвірки" – ЗМІ // Економічна правда. – 2023, 22 лютого. – URL: https://bit.ly/3ni8fM8

[171] OECD says global economic outlook ‘slightly better’ for 2023 but inflation risks linger // CNBC. – 2023, February 24. – URL: https://cnb.cx/3lPj0oW

[172] Єрмоленко Г. Інфляція в єврозоні в лютому 2023 року сповільнилася до 8,5% // GMK Center. – 2023, 03 березня. – URL: https://bit.ly/3LY0KUZ

Все ще існувала загроза, що ціни на енергоносії зростуть, якщо холодна погода триватиме навесні або якщо стануться перебої з поставками СПГ, через конкуренцію між країнами ЄС та Азією за СПГ.

Запаси природного газу у підземних сховищах ЄС за результатами проходження зими зменшились до 70%, та залишались на історичному максимумі для цієї пори року. Під час опалювального сезону, країни ЄС відібрали зі сховищ 32,1 млрд куб. м газу. Наразі ПСГ Європи заповнені приблизно на 70,15% (на 20,3% вище, ніж у середньому на цю дату за останні п'ять років), у них знаходиться 75,87 млрд куб. м газу[173]. Високий рівень зберігання газу в газових сховищах ЄС залишався стабілізуючим фактором[174].

Графік 2. Динаміка зміни ціни на природній газ на газовому хабі TTF за рік широкомасштабної війни

В лютому 2023 року були оприлюднені фінансові результати нафтогазових компаній. Британська нафтогазова компанія British Petroleum прозвітувала про рекордний прибуток у 28 млрд дол. за 2022 рік, що на 116% перевищує показник 2021 року.

Норвезький виробник нафти й газу Equinor повідомив про дохід у 74,9 млрд дол. за 2022 рік. Чистий прибуток компанії за рік склав 28,7 млрд дол., проти 8,6 млрд дол. роком раніше.

Країни ЄС продовжували роботу над диверсифікацією поставок та інвестували у розвиток різнопланової газової інфраструктури задля своєї енергетичної безпеки.

Зокрема, в рамках позбавлення залежності від російського газу, Хорватія почала роботу зі з'єднання своєї газової мережі та терміналу зрідженого природного газу на півночі Адріатики з мережею сусідньої Боснії й Герцеговини (ділянка є частиною Південного газового з'єднання). Проект оцінювався на загальну суму 100 млн євро та передбачав будівництво 180-кілометрового транскордонного

[173] Ціна газу: Україна та Європа. Огляд ринку // Українська енергетична біржа. – 2023, 13 лютого. – URL: https://bit.ly/42SeYNb

[174] Ціна на газ у Європі знизилась до мінімуму за останні 17 місяців // Finbalance. Фінанси та економіка. – 2022, 17 лютого. – URL: https://bit.ly/3zixLDC

газопроводу, який допоміг би Боснії зменшити залежність від російського газу[175].

Також, 25 лютого 2023 року міністр закордонних справ Нідерландів Вопке Гукстра виступив з заявою, що його країна більше не залежить від імпорту російського газу, оскільки були вжиті відповідні заходи з метою забезпечення диверсифікації джерел імпорту енергоносіїв[176].

Нафта. В рамках введення обмежень та санкцій проти рф, Рада ЄС 4 лютого 2023 року затвердила граничну ціну на бензин та дизпаливо з росії на рівні 100 дол. за барель, а на продукцію, що продається з дисконтом на рівні 45 дол. за барель. Санкційні обмеження набули чинності 5 лютого 2023 року. Основною метою їх впровадження було позбавити державу-агресора отримувати надприбутки від продажу нафти та нафтопродуктів, а також вплинути на рентабельність її нафтопереробних підприємств[177].

Основними споживачами російської нафти в лютому залишались Індія та Китай. Зокрема, нафтовий експорт до Індії після початку російського вторгнення в Україну зріс у рази, при чому нафта продавалась до Індії з великим дисконтом. Проте, дешева російська нафта, яка річкою ринула до Індії, не стала підставою для пожвавлення двосторонніх відносин та не вплинула на поновлення переговорів щодо купівлі російських вертольотів Ка-226Т країною. Натомість, Індія перетворилася на важливого постачальника пального на світовому ринку. Дешеву російську нафту нафтопереробні підприємства Індії переробляли на нафтопродукти та пальне, яке потрапляло в Європу та США[178].

При закупці нафти у рф Китай активно працював над тим, щоб купувати нафту в китайських юанях, а не в доларах США, щоб збільшувати сферу застосування юаню. Ключовим постачальником нафти до Китаю залишалась Саудівська Аравія, що також залишалась найбільшим покупцем іранської нафти. Для уникнення санкцій США, більшість іранського експорту постачалось як нафта з інших країн[179]. Найбільші китайські нафтопереробні компанії PetroChina і Sinopec після короткої паузи наприкінці 2022 року, перед початком нафтового ембарго ЄС, відновили імпорт російської нафти за низькими цінами та зі знижками. Саме тому державні нафтопереробні заводи Китаю купували російську нафту марки Urals ціна якої була значно нижче за верхню межу встановленої граничної ціни у 60 дол. Дешева сировина мала на меті збільшити дохідність нафтопереробки, коли попит на неї в Китаї зросте[180].

---

[175] Хорватія побудує транскордонний газопровід до Боснії вартістю 100 мільйонів євро // Економічна правда. – 2023, 21 лютого. – URL: https://bit.ly/3lFIEMY

[176] Пилипів І. Нідерланди більше не залежать від імпорту російського газу – глава МЗС // Економічна правда. – 2023, 25 лютого. – URL: https://bit.ly/3zbXRIr

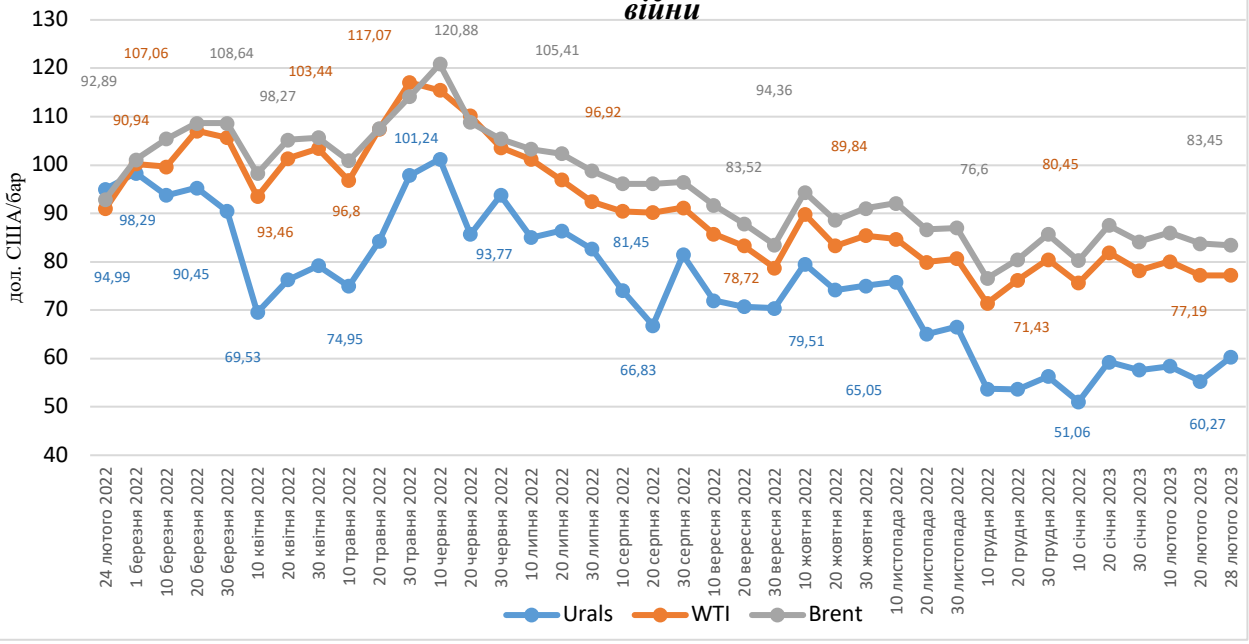
[177] Денькович Я. В ЄС затвердили граничний рівень цін на російські нафтопродукти // ТСН. – 2023, 04 лютого. – URL: https://bit.ly/3KfulrI

[178] Скаврон Б. Індія стала "нафтопереробним заводом" для Заходу: купує дешеву російську нафту – Bloomberg // ТСН. – 2023, 05 лютого. – URL: https://bit.ly/42Kc3WT

[179] Павлиш О. Росія у 2022 році була другим найбільшим джерелом нафти для Китаю – Reuters // Економічна правда. – 2023, 20 січня. – URL: https://bit.ly/3Kegli1

[180] Собенко Н. Китай купує російську нафту зі знижками — Reuters // Суспільне. Новини. – 2023, 15 лютого. – URL: https://bit.ly/3nihdcg

Графік 3. Динаміка зміни ціни на нафту за рік широкомасштабної війни

В рамках відмови від російських енергоносіїв, найбільша польська нафтова компанія PKN Orlen SA припинила отримувати нафту через нафтопровід “Дружба” з рф. Компанія планує замінити іншими поставками 10% сировини які отримувала з росії[181].

Світовий ринок технологій. Загальна економічна ситуація в світі та перевиробництво в період COVID-19, призвели до проблем на ринку технологій. Це співпало з технологічним протистоянням США та їхніх союзників проти Китаю. В цей час були презентовані інноваційні розробки штучного інтелекту (ШІ), продовжувалась технологічна конкуренція між країнами та світовими лідерами інформаційно-комунікаційних технологій. Незважаючи на несприятливе економічне становище та величезні інвестиції у нові технологічні розробки, компанії боролись за ресурси необхідні для виробництва та лобіювали розміщення технологічних виробництв на своїх територіях.

Внаслідок рецесії в світовій економіці, великі IT-компанії активно скорочували штат. Так, понад 95 тис. працівників технологічної сфери у світі втратили свої місця з початку 2023 року. Серед компаній, що оголошували про суттєве скорочення штату співробітників були: Dell Technologies Inc., PayPal Holdings Inc., International Business Machines Corp., SAP SE, Google Alphabet Inc[182]. Також, найбільший у світі виробник персональних комп’ютерів – китайська Lenovo Group прозвітувала про падіння доходів на 24% у четвертому кварталі 2022 року, що є найбільшим падінням доходів за останні 14 років, оскільки світовий попит на електроніку різко скоротився[183].

---

[181] Пилипів І. Росія припинила постачання нафти до Польщі трубопроводом "Дружба" // Економічна правда. – 2023, 25 лютого. – URL: https://bit.ly/3JTx08X

[182] Масові звільнення у світових технологічних гігантах: eBay скоротить 4% працівників // borgexpert. – 2023, 09 лютого. – URL: https://bit.ly/3lPxwgq

[183] Павлиш О. Lenovo прозвітувала про найбільше падіння виручки за 14 років через зниження попиту на ПК // Економічна правда. – 2023, 17 лютого. – URL: https://bit.ly/3TXfy8s

Штучний інтелект. Технологічні IT-гіганти світу зосередили свою увагу на розробці та якнайшвидшому випуску своїх програм побудованих на ШІ. В рамках технологічних перегонів, 6 лютого 2023 року американська компанія Google заявила, що розпочинає тестування власного чат-бота Bard на основі штучного інтелекту, що стане конкурентом ChatGPT від OpenAI. Протягом кількох тижнів Google планував відкрити його для всіх користувачів. У відповідь на цю заяву, інша американська компанія Microsoft наступного дня презентувала свій продукт. 7 лютого 2023 року в Редмонді гендиректор Microsoft Сатья Наделла презентувала пошуковик Bing із вбудованим чат-ботом ChatGPT[184].

Пізніше 20 лютого 2023 року стало відомо, що у Пекіні розпочав роботу перший обчислювальний центр штучного інтелекту "Ascend AI". Створення центру було спільно профінансовано урядом пекінського району Меньтоугоу та компаніями ZGC Group, Huawei. Центр надає підприємствам та дослідницьким інститутам послуги з обчислювання на основі апаратного та програмного забезпечення Ascend AI. Зазначається, що центр вже уклав угоди із 47 клієнтами та пропонує проектну обчислювальну потужність, що перевищує 248 петафлопс (*флопс – одиниця вимірювання швидкодії обчислювальних приладів, петафлопс – 10^{15} флопс). Центр планує продовжити розширюватися та у довготерміновій перспективі планує забезпечувати обчислювальну потужність – 1000 петафлопс[185].

Небезпідставною була інформація про зацікавленість китайських технічних гігантів, зокрема Baidu, Alibaba та NetEase в подібних власних розробках ШІ. Компанії змагались між собою, представляючи інвестиційні плани, щоб конкурувати з чат-ботом OpenAI – ChatGPT[186]. Особливо важливою ця розробка виглядає на тлі заборони китайським регулятором великим китайським технологічним компаніям пропонувати доступ до послуг ChatGPT громадськості на тлі зростаючої тривоги в Пекіні з приводу "нецензурованих відповідей" чат-бота на основі штучного інтелекту на запити користувачів. Tencent Holdings і Ant Group, фінтех-філія Alibaba Group Holding, отримали вказівку не пропонувати доступ до послуг ChatGPT на своїх платформах ні безпосередньо, ні через третіх осіб. Лише деякі інтернет-користувачі з Китаю змогли отримати до нього доступ через сервіси VPN[187].

13 лютого 2023 року була оприлюднена революційна для військової сфери новина. У США польотом тактичного літака VISTA X-62A від американської аерокосмічної компанії Lockheed Martin Corporation вперше керував ШІ. Випробування тривало понад 17 годин. Оновлена система моделювання VISTA (VSS), алгоритм слідування моделі, а також система автономного керування моделюванням (SACS) надають літаку нові можливості, його можна було

[184] Шрамко Ю. Google запускає власний чат-бот на основі штучного інтелекту - конкурента ChatGPT // Українські національні новини. Інформаційне агентство. – 2022, 07 лютого. – URL: https://bit.ly/3nwZRZa

[185] Росковінська Б. Пекін запустив свій перший обчислювальний центр штучного інтелекту // Українські національні новини. Інформаційне агентство. – 2022, 20 лютого. – URL: https://bit.ly/40ZzjP5

[186] Тищенко М. Китайські технічні гіганти планують розробку програм штучного інтелекту на тлі популярності ChatGPT - FT // Українські національні новини. Інформаційне агентство. – 2022, 20 лютого. – URL: https://bit.ly/3JUb6T6

[187] Павлиш О. Китай заборонив своїм технологічним компаніям пропонувати доступ до ChatGPT – ЗМІ // Економічна правда. – 2023, 22 лютого. – URL: https://bit.ly/3ZhVbE1

використовувати для проведення "найдосконаліших експериментів" з льотними випробуваннями. VISTA продовжувала відігравати важливу роль у швидкому розвитку ШІ та можливостей автономії для ВПС США. Польоти було заплановано здійснювати протягом 2023 року[188].

На тлі зростаючої ролі ШІ в світі та неконтрольованого бурхливого розвитку технології, провідні світові держави, передусім США та Китай, закликають вжити термінових заходів щодо регулювання розробки та зростаючого використання ШІ у військових діях, попередивши, що ця технологія "може мати непередбачені наслідки". ШІ пропонує великі можливості і має винятковий потенціал як передова технологія. Врегулюванню була присвячена дводенна зустріч у Гаазі за участю понад 60 країн. На зустрічі були зроблені перші кроки до встановлення міжнародних правил використання штучного інтелекту на полі бою, спрямованих на укладання угоди, аналогічної до угод з хімічної та ядерної зброї[189].

Технологічна війна. Напівпровідники та мікрочіпи. Продовжуючи технологічне протистояння, Європейська комісія (ЄК) тимчасово заборонила співробітникам використовувати TikTok через проблеми з інформаційною безпекою, що пов'язано з практикою збору даних у цій соціальній мережі. Цей захід було спрямовано на захист ЄК від загроз кібербезпеки та дій, які можуть бути використані для кібератак на її корпоративне середовище.

Найдорожчою технологічною фірмою Європи станом на лютий 2023 року була нідерландська компанія ASML. Компанія виробник літографічних систем (машин) розробляла та виготовляла машини, які виготовляють новітні комп'ютерні мікросхеми. Машини ASML виробляють найдосконаліші комп'ютерні мікросхеми, і це єдина компанія у світі, яка має таку технологію[190]. Задля нерозповсюдження технологій ASML та для обмеження доступу Китаю до машин ASML, була досягнута тристороння домовленість між Японією, Нідерландами, США. Учасники угоди домовилися встановити контроль над експортом обладнання та технологій для виробництва мікросхем ASML до Китаю. Контроль охоплюватиме передову технологію виробництва чіпів, включаючи, але не обмежуючись до передовими інструментами літографії[191].

В рамках контролю за технологіями продовжилось обговорення санкцій проти компаній та країн, що допомагають отримувати напівпровідники та мікрочіпи для потреб ОПК рф. Держава-агресор продовжує отримувати доступ до іноземних мікросхем та ІТ-технологій через компанії-посередники у Китаї, Ірані та Північній Кореї, які ймовірно постачають росії деталі і технології військового призначення[192]. Згідно спільного звіту Міжнародного партнерства з прав людини (IHPR) та

[188] Тищенко М. У США вперше тактичним літаком керував штучний інтелект // Українські національні новини. Інформаційне агентство. – 2022, 14 лютого. – URL: https://bit.ly/3G0b6Ql
[189] Крижанівська Г. Світові країни закликають вжити заходів щодо правил використання штучного інтелекту у війні // Українські національні новини. Інформаційне агентство. – 2022, 16 лютого. – URL: https://bit.ly/40qmMUW
[190] О'Грейді К. Кеніон М. Як технокомпанія ASML стала найдорожчою в Європі і "яблуком розбрату" між США і Китаєм // BBC News Україна. – 2023, 25 лютого. – URL: https://bbc.in/3FUaLyE
[191] Pan C. Explainer | How US-Japan-Netherlands agreement on chip export restrictions may play out in China // SCMP. – 2023, February 01. – URL: https://bit.ly/3GluoA7
[192] США занепокоєні постачанням іноземних чипів до РФ через Іран та Китай. // Економічна правда. – 2023, 16 лютого. – URL: https://bit.ly/40qiCME

Незалежної антикорупційної комісії (НАКО), російський ОПК отримував технологічні комплектуючі від західних компаній. Дані з торгівлі товарами свідчать про те, що тисячі компонентів, вироблені Harting, Trimble і TE Connectivity, продовжували імпортуватись в рф станом як мінімум на листопад 2022 року: через офіційних дистриб'юторів або через треті країни, такі як Гонконг та Туреччина[193].

Результати від запроваджених санкційних обмежень. 25 лютого 2023 року ЄС ухвалив *десятий пакет санкцій* проти росії.

Санкції було введено проти 121 фізичної особи, серед яких представники російського уряду, військові керівники, представники так званої влади, яку росія встановила на окупованих територіях в Україні. До списку також ввійшли причетні до викрадення українських дітей до росії, а також організації та особи, які поширюють дезінформацію і ведуть інформаційну війну. Крім того були застосовані санкції проти фізичних осіб в Ірані, які брали участь у розробці БпЛА, що використовуються рф та проти членів російської ПВК "Вагнер".

Було запроваджено нові санкції та обмеження щодо 96 організацій, пов'язаних з російським військово-промисловим комплексом (ВПК). Вперше до санкційних списків включено сім іранських організацій, які використовували компоненти виготовлені ЄС для виробництва БпЛА і постачали їх рф для атак на інфраструктуру України.

Торговельні та фінансові обмеження включали заборону експорту на суму понад 11 млрд євро, що позбавляє російську економіку найважливіших технологічних і промислових товарів подвійного призначення та передових технологій, які сприяють військовому потенціалу та технологічному розвитку росії. Загалом, внаслідок цього пакету майже половина (49%, станом експорту на 2021 рік) експорту ЄС до росії опинилась під санкціями. Крім того, було запроваджено заборону на імпорт в ЄС з росії бітуму і супутніх матеріалів, таких як асфальт, синтетичний каучук і сажу вартістю майже 1,3 млрд євро. Було заблоковано активи трьох російських банків та введена заборона щодо їх фінансування європейськими фінансовими установами[194].

5 лютого 2023 року вступило в дію рішення Ради ЄС, ухвалене ще в червні 2022 року, щодо заборони постачання нафтопродуктів з рф, на які припадало близько 40% імпорту в ЄС. Під заборону потрапив морський імпорт дизелю, бензину, авіагасу (пальне для літаків), мазуту та інших продуктів переробки нафти. Виключенням стали Болгарія, Хорватія та Чехія, яким було дозволено імпортувати дизпальне та газойль (добавка до дизелю) російського виробництва до кінця 2023 року. Важливо враховувати, що не заборонялось постачання російських нафтопродуктів в треті країни, але для них було введено обмеження у вигляді застосування "стелі" цін. Так, на нафтопродукти, що торгуються зі знижкою до сирої нафти (мазут) встановлена гранична ціна в 45 дол. за барель, а на

[193] Західні компоненти для зброї і надалі постачали до Росії після повномасштабного вторгнення // NAKO. – 2023, 28 лютого. – URL: https://bit.ly/3KeLwcU

[194] EU agrees 10th package of sanctions against Russia // European Commission. – 2023, February 25. – URL: https://bit.ly/42HsqDH

нафтопродукти високої переробки (бензин, дизельне паливо) 100 дол. за барель[195].

14 лютого 2023 року Рада ЄС внесла рф до "сірого списку" податкових юрисдикцій після того, як група кодексу поведінки перевірила нове законодавство країни, ухвалене у 2022 році та виявила, що країна не виконала свого зобов'язання щодо усунення шкідливих аспектів спеціального режиму для міжнародних холдингових компаній[196].

Історичний прецедент стався 4 лютого 2023 року. Генеральний прокурор США Меррік Гарланд під час зустрічі з Генеральним прокурором України Андрієм Костіним у Вашингтоні повідомив про те, що санкціонував першу в історії передачу конфіскованих в квітні 2022 року коштів російських олігархів на відбудову України. Це стало можливим, завдяки закону про державний бюджет США на 2023 рік, одним із положень якого було визначено право Міністерства юстиції США передавати конфісковані кошти російських олігархів Держдепартаменту з метою надання допомоги Україні. На підставі цього, 2 лютого 2023 року окружний суд Південного округу Нью-Йорка ухвалив рішення про конфіскацію 5,4 млн дол., які належали російському бізнесменові Костянтину Малофєєву, що перебуває під санкціями, на користь США[197].

В свою чергу, США 24 лютого 2023 року оголосили про запровадження нових санкцій проти росії, у річницю широкомасштабного вторгнення в Україну. Так, з метою ще більшого обмеження можливостей рф щодо отримання нею ресурсів та технологій, які допомагають підтримувати війну проти України, було введено обмеження щодо металургійного та гірничодобувного секторів її економіки, а також накладено санкції проти 22 фізичних осіб та 83 організацій. Під санкції США потрапили 11 російських банків, а також фізичні особи та організації третіх країн, які пов'язані із спробами країни-агресора ухилитися від санкцій, включно з торгівлею зброєю та незаконним фінансуванням[198].

24 лютого 2023 року Президент США Джо Байден підписав указ про запровадження мит у розмірі 200% на імпорт алюмінію з рф. Крім того, в межах нових санкцій президент США підвищив тарифи на більшість інших металів і металопродукції до 70%, а також на деякі російські товари до 35%[199].

Велика Британія в лютому 2023 року двічі оголошувала про запровадження нових санкцій проти рф. 8 лютого 2023 року було запроваджено санкції проти шести організацій, які постачали військове обладнання, зокрема БпЛА, для російського вторгнення в Україну, а також фізичних осіб та організацій, які були пов'язані з фінансовими мережами, що працювали на кремлівську верхівку[200]. 24 лютого 2023

---

[195] Євросоюз заборонив нафтопродукти з рф: як це вдарить по доходах Кремля та що буде з цінами в Україні? // Економічна правда. – 2023, 06 лютого. – URL: https://bit.ly/3G0mJqG

[196] Taxation: British Virgin Islands, Costa Rica, Marshall Islands and Russia added to EU list of non-cooperative jurisdictions for tax purposes // Council of the EU. – 2023, 14 February. – URL: https://bit.ly/3FYDXV9

[197] Генпрокурор США схвалив першу передачу конфіскованих активів рф на відбудову України // Укрінформ. – 2023, 04 лютого. – URL: https://bit.ly/3ZvDzEQ

[198] Targeting Key Sectors, Evasion Efforts, and Military Supplies, Treasury Expands and Intensifies Sanctions Against Russia // U.S. Department of the Treasury. – 2023, February 24. – URL: https://bit.ly/42LKb4A

[199] США запроваджують 200% мита на російський алюміній // Економічна правда. – 2023, 24 лютого. – URL: https://bit.ly/3ZlzQtm

[200] Британія запровадила нові санкції проти військових підприємств рф та кремлівської еліти // Економічна правда. – 2023, 08 лютого. – URL: https://bit.ly/3lQjjQc

року Міністр закордонних справ Британії Джеймс Клеверлі оголосив про введення нового пакету санкцій проти рф, в якому під заборону експорту потрапили сотні товарів, зокрема авіаційні комплектуючі, радіообладнання та електронні компоненти, які могли бути використані російським ОПК, у тому числі у виробництві БпЛА. Крім того, санкції були накладені на керівників вищої ланки російської державної атомної енергетичної компанії "Росатом", а також керівників 2 найбільших оборонних компаній росії ("Ростех", "Алмаз-Антей"), 4 банків та представників російської влади. Слід зазначити, що під обмеження потрапили 5 іранських керівників вищої ланки компанії Qods Aviation Industry, яка виробляє БпЛА, що використовувались рф проти України[201].

24 лютого 2023 року Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей FATF, за підсумками засідання, яке проходило 22-24 лютого 2023 року заявили, що триваюча та посилювана агресивна війна рф проти України суперечить принципам групи, тому було прийнято рішення повністю призупинити членство рф в організації[202].

Економічна ситуація в росії.

Огляд економіки рф. Економіка росії на початку 2023 року знаходилась під впливом міжнародних санкцій та зазнавала збитків. Завдяки впливу санкцій, скорочувались доходи рф. За підсумками січня – лютого 2023 року федеральний бюджет рф було виконано з дефіцитом у 2,99 трлн руб., при цьому нафтогазові доходи за цей період становили 947 млрд руб., знизившись у порівнянні до січня-лютого 2022 року на 46,4%. Натомість видатки за перші 2 місяці 2023 року зросли на 51,5% через війну в Україні.

У лютому 2023 року частина коштів Фонду національного добробуту (ФНД) на рахунках у Банку росії у сумі 7 378,0 млн китайських юанів та 12 032,4 кг золота в знеособленій формі була реалізована за 131 725,4 млн руб. Виручені кошти зараховані на єдиний рахунок федерального бюджету з метою фінансування його дефіциту[203].

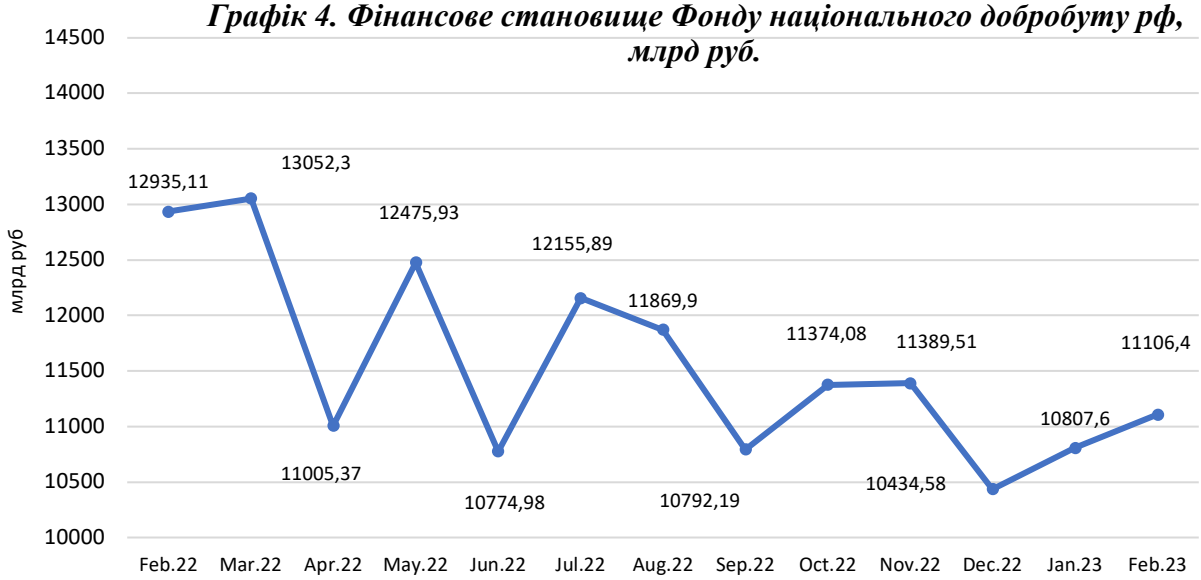
Таблиця 1. Основні показники Федерального бюджету рф[204].

Федеральний бюджет рф	Січень-лютий 2022	Січень-лютий 2023	Зміна у %/млрд руб.
ДОХІД	**4 206**	**3 163**	**-24,8%**
НАФТОГАЗОВІ ДОХОДИ, *в т.ч.:*	**1 766**	**947**	**-46,4%**
НЕНАФТОГАЗОВІ ДОХОДИ, *в т.ч.:*	**2 439**	**2 217**	**-9,1**
ПДВ внутрішній та імпортний	*1 539*	*1 622*	***+5,4%***
податок на прибуток	*149*	22	***-127***
ВИДАТКИ, *в т.ч.:*	**3 790**	**5 744**	***+51,5%***
державні закупівлі	*654*	*2 074*	***+1 420***
ДЕФІЦИТ	**415**	**-2 581**	***-2 996***

[201] New sanctions ban every item Russia is using on the battlefield // GOV.uk. – 2023, February 24. – URL: https://bit.ly/3KeOA8X
[202] Outcomes FATF Plenary, 22-24 February 2023 // The FATF General. – 2023. – URL: https://bit.ly/3FXO64s
[203] О результатах размещения средств Фонда национального благосостояния // Минфин россии. – 2023, 06 марта. – URL: https://bit.ly/3G2yGMm
[204] Предварительная оценка исполнения федерального бюджета за январь-февраль 2023 года // Минфин России. – 2023, 06 марта. – URL: https://bit.ly/42V4OLG

Проте ФНД у лютому 2023 року згідно статистичних даних навіть збільшився. Збільшення коштів фонду, які обліковуються в рублях, відбулось за рахунок зростання курсу дол. США відносно рубля (коректування курсової різниці). Таким чином, на кінець лютого 2023 року внаслідок витрат коштів фонду та коригування курсової різниці, обсяг коштів ФНД збільшився на майже 300 млрд руб[205].

Графік 4. Фінансове становище Фонду національного добробуту рф, млрд руб.

На тлі потрясінь в економіці рф у ЦБ рф готуються до скорочення штатних працівників та витрат на оплату праці персоналу, частину виплат уже скасовано. Мова йшла про звільнення близько тисячі співробітників. З метою оптимізації витрат, було скасовано матеріальну допомогу, яку виплачували співробітникам до відпустки, яка становила два місячних оклади[206].

Найкращим дзеркалом російської економіки початку 2023 року крім ФНД були статки російських мільярдерів. За рік широкомасштабної війни росії проти України 23 російські мільярдери, які входили до 500 найбагатших людей світу, втратили 67 млрд дол. або 20% від своїх сукупних статків[207].

Російський фінансовий ринок. 28 лютого 2023 року курс рубля до долара становив – 75,43 руб за 1 дол., зростання курсу валюти склало 7,4% протягом лютого 2023 року[208]. Частка валютної пари USD/RUB в обігу біржових торгів у лютому 2023 року скоротилася до мінімального за останні роки значення – 36%. Частка юаня (CNY/RUB та USD/CNY) на біржовому ринку зросла у лютому до 37% (у січні частка становила – 33%) від загального обсягу торгів. Середньоденні обсяги торгів без урахування святкових днів становили 370,2 млрд руб.

Скорочення частки доларів США супроводжувалося зниженням обсягу чистих продажів іноземної валюти найбільшими експортерами до 7,8 млрд дол. у лютому (у січні 2023 р. та грудні 2022 р. – 10,0 та 15,0 млрд дол. відповідно), що було зумовлено як

[205] Данные о движении средств и результатах управления средствами Фонда национального благосостояния // Минфин России. – 2023, 15 марта. – URL: https://bit.ly/40rI04H
[206] Павлиш О. У Центробанку РФ готуються до скорочення співробітників // Економічна правда. – 2023, 27 лютого. – URL: https://bit.ly/3ZtGduF
[207] Жарикова А. За рік війни найбагатші росіяни втратили $67 мільярдів статків - Bloomberg // Економічна правда. – 2023, 24 лютого. – URL: https://bit.ly/3zlpYFs
[208] Курсы доллара и евро на 28 февраля // Banki. – 2023, 28 февраля. – URL: https://bit.ly/42Q0sFJ

зниженням цін на нафту та газ, так і тимчасовим зменшенням валютних надходжень на тлі переходу нафтових компаній на нові схеми постачання та розрахунків, а також зростанням відповідних витрат[209].

У лютому 2023 року на тлі збереження ризиків тривало зростання дохідності облігацій федеральної позики (ОФП). Збільшення обсягу розміщення ОФП у лютому відносно січня 2023 року дозволило міністерству фінансів рф виконати план щодо залучення коштів на І квартал на лише на 66,3%.

В лютому 2023 року в рф виникали складнощі із залученням коштів через інструмент ОФП. Так, мінфін рф визнав аукціон з розміщення облігацій федеральної позики (ОФЗ) з погашенням у липні 2036 року таким, що не відбувся, через відсутність заявок за "прийнятними рівнями цін"[210].

Індекс московської біржі (IMOEX) після різкого зниження в середині лютого 2023 року на тлі очікувань санкцій до кінця місяця скоригувався та в цілому за місяць показав зростання на 1,2%. Під тиском санкційних факторів індекс МосБіржі IMOEX протягом лютого був волатильним: розпочавши місяць з позитивної динаміки, у період з 14 по 16 лютого індекс знизився на 4,9%. Індекс RTSI$ через послаблення рубля щодо дол. показав зниження протягом місяця на 5,5%.

Галузеві індекси за підсумками лютого 2023 року здебільшого продемонстрували незначне зростання. Основне зростання спостерігалося у галузях хімічного виробництва та телекомунікації: на 5,4% та 3,9% відповідно. Середньоденний обсяг торгів у лютому становив 52,3 млрд руб., збільшившись відносно січня на 36% (38,6 млрд руб. на день). Основними покупцями (80%) у лютому 2023 року залишалися фізичні особи, які купили акції російських компаній на суму 3,9 млрд руб. Нерезиденти з "дружніх" до рф країн у лютому здійснили продажі акцій на суму – 3,5 млрд руб. (у січні – на суму 2,8 млрд руб.)[211].

У зв'язку з міжнародною економічною та фінансовою ізоляцією, російський фондовий ринок був безальтернативним та непривабливим для інвесторів з рф. Через таку ситуацію, доступ російської компанії "Альфа-Капітал" як іноземного портфельного інвестора до операцій з індійськими акціями в інтересах своїх клієнтів на обох фондових біржах Індії: Бомбейській (BSE) та Національній (NSE) був перспективною альтернативою[212].

Ринок енергоносіїв. Міжнародні санкції накладені на постачання нафти, нафтопродуктів та газу з рф успішно руйнували економіку рф. Важливою складовою санкцій було запровадження стелі цін на російську нафту та нафтопродукти (60 дол./барель – сира нафта; 45 дол./барель – мазути; 100 дол./барель – бензин, дизельне паливо).

Базовий місячний обсяг нафтогазових доходів рф, який був закладений у федеральний бюджет становив 669,8 млрд руб. Станом на кінець лютого 2023 року,

---

[209] Аналитика // ЦБ рф. – 2023. – URL: https://bit.ly/2EZhTaw

[210] Павлиш О. Мінфін рф не зміг розмістити облігації вперше за пів року // Економічна правда. – 2023, 24 лютого. – URL: https://bit.ly/3G4ayc6

[211] Аналитика // ЦБ рф. – 2023. – URL: https://bit.ly/2EZhTaw

[212] Павлиш О. Індія допустила до торгів на біржі першу компанію з рф // Економічна правда. – 2023, 21 лютого. – URL: https://bit.ly/3nzMPKR

нафтогазові доходи закладені у федеральний бюджет рф склали 521,2 млрд руб. Недовиконання по показнику закладеному у федеральний бюджет рф становило 148,6 млрд руб. або 28,5%[213].

Природний газ. В лютому 2023 року російський трубопровідний газ надходив до Європи через одну з двох точок входу в газотранспортну систему України, а також через Туреччину, куди він приходив "Турецьким потоком" та "Блакитним потоком". Проте рф планує переорієнтувати існуючі поставки на азіатський ринок маршрутом "Сила Сибіру-2".

В лютому 2023 року підтвердилось, що "Газпром" перестав публікувати оперативні дані щодо обсягів видобутку та експорту газу, які в 2022 році рекордно обвалилися. Востаннє "Газпром" оприлюднив дані 15 грудня 2022 року, які показали, що за два тижні грудня 2022 року видобуток газу зменшився на 24% (рік до року), до 17,2 млрд куб. м, а експорт впав на 60%, до 2,6 млрд кубів. Накопиченим підсумком за 11,5 місяців "Газпром" втратив 20% видобутку та 45% експорту.

За підсумками 2022 року, "Газпром" продав у дальнє зарубіжжя 101 млрд куб. м газу, що удвічі менше, ніж у 2021 році[214].

Одностороння відмова від поставок "Газпромом", спричинила позови європейських газових компаній до російського монополіста. Наслідки судових розглядів можуть невтішно вплинути на вже і так важке становище "Газпрома".

Нафта. Протягом лютого 2023 року, російська нафта продовжувала експортуватись до Китаю та Індії. Китай у середньому за 2022 рік збільшив імпорт російської нафти до 1,9 млрд барелів на добу, що на 19% більше, ніж у 2021 році. Постачання до Індії збільшилися в 9 разів, до 900 тис. барелів на день[215]. Індійські нафтопереробники в основному купували російську нафту у трейдерів з Дубая, включаючи Everest Energy і litasco, підрозділів великої російської нафтової компанії "Лукойл". Індійські нафтопереробні заводи почали оплачувати більшу частину російської нафти у дирхамах Об'єднаних Арабських Еміратів, а не в доларах США. Таким чином, оплата та поставка російської нафти до Індії проходить через ОАЕ[216].

Свою нафту рф відправляє на зберігання в Африку, оскільки китайського й індійського ринків росії не вистачає, щоб розпродати всю нафту, яка видобувається. Тимчасове зберігання має на меті продаж нафти з використанням сірих схем (змішування з нафтою не російського походження) та збереження рівня видобутку нафти задля збереження нафтових свердловин.

Через те, що ринок Азії не може спожити всю нафту з рф, що видобувається, зростання імпорту російських енергоресурсів був зафіксований в Тунісі, Марокко, Алжирі та Єгипті. При цьому, зростання імпорту до Тунісу та Марокко супроводжувалось збільшенням їх власного експорту нафтопродуктів. Таким

---

[213] Сведения о формировании и использовании дополнительных нефтегазовых доходов федерального бюджета в 2018-2023 году // Минфин россии. – 2023, 03 марта. – URL: https://bit.ly/3M5vtQb

[214] "Газпром" засекретив статистику після обвалу експорту до мінімуму з радянських часів // Kosatka.Media. – 2023, 05 лютого. – URL: https://bit.ly/3KlWhtU

[215] Секретний флот із 600 танкерів перевозить російську нафту по всьому світу, – ЗМІ // Фокус. – 2023, 01 березня. – URL: https://bit.ly/3Ud6axH

[216] Індія платить трейдерам за російську нафту валютою ОАЕ замість долара - Reuters // Уніан. – 2023, 04 лютого. – URL: https://bit.ly/3G52oAq

чином, російські нафтопродукти можуть змішуватися з іншими товарами та реекспортуватися, що ускладнювало прагнення міжнародних партнерів України до відмови від викопних ресурсів рф[217].

Крім того, російська нафта зберігається у Гані. Із чорноморського порту в африканську країну вже було перенаправило майже 600 тис. барелів нафти, повідомляє агентство. Нафта була доставлена танкером Thesnoceus, наразі вона перекачана до резервуарів, які перебувають у місті Тема. Оскільки Гана сама займалась експортом нафти, ця партія їй навряд чи потрібна[218].

Для забезпечення експорту нафти, рф довелось створити секретний флот танкерів. Така група налічувала близько 600 кораблів, або 10% усіх великих світових танкерів, їх кількість постійно зростала. Використовуючи підставні компанії із Дубаї та Гонконгу, рф закуповувала танкери у Європі або використовувала старі судна, які інакше вирушили б на утилізацію[219].

Оборонно-промисловий комплекс. В лютому 2023 року, в рамках державного оборонного замовлення. холдинг "Високоточні комплекси" держкорпорації "Ростех" відвантажив першу партію бойових машин піхоти БМП-3. Їх було вироблено на Курганмашзаводі, обладнано основним прицілом "Содема" та додатковими комплектами захисту[220.]

В лютому 2023 року голова держкорпорації "Ростех" Сергій Чемезов заявив про збільшення обсягів виробництва гіперзвукових ракетних комплексів "Кинжал". За заявою розробників, ракета даного комплексу, якою оснащуються винищувачі МіГ-31К, гарантовано долає всі існуючі системи протиповітряної та протиракетної оборони. Дальність ураження "Кинжалу" сягає до двох тисяч кілометрів, ракета може переносити не лише звичайні, але й ядерні боєзаряди[221].

На виставці IDEX-2023 в Абу-Дабі, холдингом "Роселектроніка" держкорпорації "Ростех" в рамках об'єднаної експозиції Рособоронекспорту продемонструвала комплекс протидії безпілотним літальним апаратам "Піщаль-Про". Комплекс "Піщаль-ПРО" виробництва Концерну "Автоматика" (входить до "Роселектроніки") забезпечує протидію БпЛА на дистанції більше 2 км і працює одночасно в 5 частотних діапазонах, що суттєво скорочує час на вибір параметрів придушення[222].

Крім того, концерн "Калашніков" представив на виставці новий навісний комплекс динамічного захисту для легкоброньованої техніки виробництва АТ "НДІ сталі" (входить до Концерну "Калашніков"). У його основі лежить новий елемент

[217] OE North African Countries Snap Up Russian Oil Products Shunned by West // The wall street jounal. – 2023, February 25. – URL: https://on.wsj.com/3nBDGRW

[218] Russian Oil to Be Stashed in Ghana as Pool of Buyers Shrinks // Bloomberg. – 2023, February 27. – URL: https://bloom.bg/3K1BESE

[219] Секретний флот із 600 танкерів перевозить російську нафту по всьому світу, — ЗМІ // Фокус. – 2023, 01 березня. – URL: https://bit.ly/3Ud6axH

[220] Ростех отгрузил Министерству обороны первую в 2023 году партию БМП-3 // Ростех. – 2023, 03 февраля. – URL: https://bit.ly/40HSf4o

[221] "Ростех" увеличивает объем серийного производства гиперзвуковых ракет "Кинжал" // Информационное агенство. Оружие России. – 2023, 21 февраля. – URL: https://bit.ly/40P6S64

[222] "Росэлектроника" представила "ружье" против дронов на IDEX-2023 // Ростех. – 2023, 22 февраля. – URL: https://bit.ly/40Oz1tY

динамічного захисту (ЕДЗ) 4С24. За повідомленням представників концерну, новий захист принципово відрізняється від 4С20, що використовувався раніше. Основною заявленою перевагою захисту є відсутність детонації сусідніх блоків під час потрапляння в нього гранати чи ПТУР, що суттєво підвищує живучість бронетехніки на полі бою[223].

Крім того "Калашніков" представив перспективні стрілецькі вироби пістолет-кулемет Калашнікова (ППК-20) та снайперську гвинтівку Чукавіна (СГЧ). Основними особливостями ППК-20 є можливість його комплектування швидкознімним приладом малошумної та безполум'яної стрільби, а також сучасні прицільні комплекси, що розширюють тактичні можливості застосування зброї. Можуть використовуватись боєприпаси калібру 9х19 мм як російського, так і іноземного виробництва. СГЧ має калібр 7,62х54 мм. Вона дозволяє використовувати будь-які прицільні комплекси російського та зарубіжного виробництва. Маса СГЧ без магазину складає 4,8 кг, загальна довжина (з розкладеним прикладом та полум'ягасником) – 1170 мм, довжина ствола – 620 мм. Повідомлялось, що гвинтівка успішно витримала випробування та вже постачається замовникам у рамках державного оборонного замовлення[224].

На початку лютого 2023 року стало відомо, що вмф росії вивів з бойового складу атомний підводний ракетний крейсер стратегічного призначення проекту 941 "Дмитрий Донской", який в подальшому буде утилізований. Повідомлялось, що до утилізації, термін якої не визначений, "Дмитрий Донской" перебуватиме на військово-морській базі в Сєвєродвінську[225].

Вплив санкцій на економіку рф. Станом на лютий 2023 року, проти рф було запроваджено численні санкції, зокрема 10 пакетів санкцій ЄС та санкції США Великобританії, Японії, Канади, Австралії, Швейцарії та інших держав.

Руйнівні санкції негативно вплинули на автомобільну галузь рф. Через падіння виробництва та зростання цін на авто витрати на нові автомобілі в рф впали на 52% до 1,5 трлн рублів (20,4 млрд дол.) за підсумками минулого року, а кількість проданих нових автомобілів скоротилася на 58,8%. Виробництво автомобілів також впало до найнижчого рівня з часів розпаду Радянського Союзу в 1991 році, оскільки західні автовиробники зупинили виробництво та продали заводи[226].

Станом на лютий 2023 року, в рф на третину зменшились продажі дорожньо-будівельної техніки та спеціальної техніки. Ринку рф загрожував дефіцит напівпричепів-рефрижераторів для автотранспорту через санкції та відхід із рф найбільших світових виробників холодильних установок. Наразі Китай та Туреччина могли закрити лише 25% потреб росії (або не більше 1100 шт.) в таких

[223] "Калашников" представил новую динамическую защиту для БМП-3 // Информационное агенство. Оружие России. – 2023, 23 февраля. – URL: https://bit.ly/3Zv4j8m
[224] "Калашников" представил ППК-20 и СВЧ на выставке IDEX-2023 // Информационное агенство. Оружие России. – 2023, 22 февраля. – URL: https://bit.ly/3KibXyw
[225] Подлодку "Дмитрий Донской" вывели из боевого состава вмф рф // Информационное агенство. Оружие России. – 2023, 06 февраля. – URL: https://bit.ly/3ZnCyOY
[226] Stolyarov G. Marrow A. Russians switch to used cars as sanctions pummel auto sector // Reuters. – 2023, 17 February. – URL: https://reut.rs/3nyXqWp

установках[227].

Завдяки, європейським санкціям на ввезення меблів з росії до країн ЄС, російські виробники за рік втратили близько 18 млрд руб., а експорт цієї продукції впав майже на 40%[228].

В лютому 2023 року додаткові обмеження торкнулись логістики та обходу санкцій росією. Казахстан закрив своє торгове представництво в рф, а з 22 лютого 2023 року казахстанська влада припинила преференції для російських і білоруських автоперевізників, що скоротило можливості обходу санкцій проти рф через Казахстан[229]. Також, 17 лютого 2023 року данський логістичний гігант Maersk вийшов з ринку рф, шляхом продажу своїх логістичних об'єктів у Санкт-Петербурзі та Новоросійську – російській компанії IG Finance Development Limited[230].

Намагаючись задовільнити зростаючий попит на обладнання, запчастини та комплектуючі, імпорт яких потрапив під санкції, більшість промислових підприємств росії використовували китайські аналоги.

Китай був лідером і в заміщенні запчастин, що потрапили під санкції, – на його продукцію перейшли 63% промислових компаній рф. Імпорт до рф цивільних китайських дронів фірми DJI здійснювався через дистриб'юторів та країни Перської затоки. Так, частину дронів DJI армія рф отримала з ОАЕ оплативши поставку через державний банк "Сбербанк", що перебуває під санкціями[231]. В той же час, в лютому 2023 року ОАЕ схвалили видачу ліцензії російському "МТС Банку". Такі дії перетворювали ОАЕ на фінансовий прихисток для рф[232]. Постачальники з країн ЄАЕС і Туреччини також допомагали росії задовольнити попит і обійти санкції[233].

За даними Європейського банку реконструкції та розвитку, експорт ЄС, США і Великої Британії до росії станом на лютий 2023 року з урахуванням інфляції скоротився більш ніж наполовину у порівнянні з попереднім періодом. Натомість, Вірменія та Киргизстан були країнами, де спостерігалось різке збільшення західного імпорту (на 80%). Аналогічні процеси відбувались в Центральній Азії, там збільшився експорт транспортних засобів, електроніки, сільськогосподарської техніки та насосів з ЄС, в основному за рахунок Казахстану. Експорт або вірогідно реекспорт Вірменії, Киргизстану, Казахстану та Туреччини до рф зріс одночасно зі зростанням імпорту з європейських країн. ЄС та його союзники розслідують різке зростання експорту до країн, розташованих по сусідству з росією, оскільки вони намагаються запобігти ухиленню компаній від західних санкцій, накладених на рф.

За твердженнями призначеного уповноваженого ЄС із санкцій Девіда

---

[227] Павлиш О. У рф через санкції виник дефіцит автопричепів-рефрижераторів // Економічна правда. – 2023, 22 лютого. – URL: https://bit.ly/3M3au0d

[228] Ткач Ю. Експорт російських меблів через санкції торік обвалився на 40% // НикВести. – 2023, 22 лютого. – URL: https://bit.ly/3K0xv1n

[229] Казахстан. Матеріал за темою // Економічна правда. – 2023. – URL: https://bit.ly/3TSgHy0

[230] Павлиш О. Судноплавний гігант Maersk продав логістичні активи в рф // Економічна правда. – 2023, 20 лютого. – URL: https://bit.ly/3FYLQdu

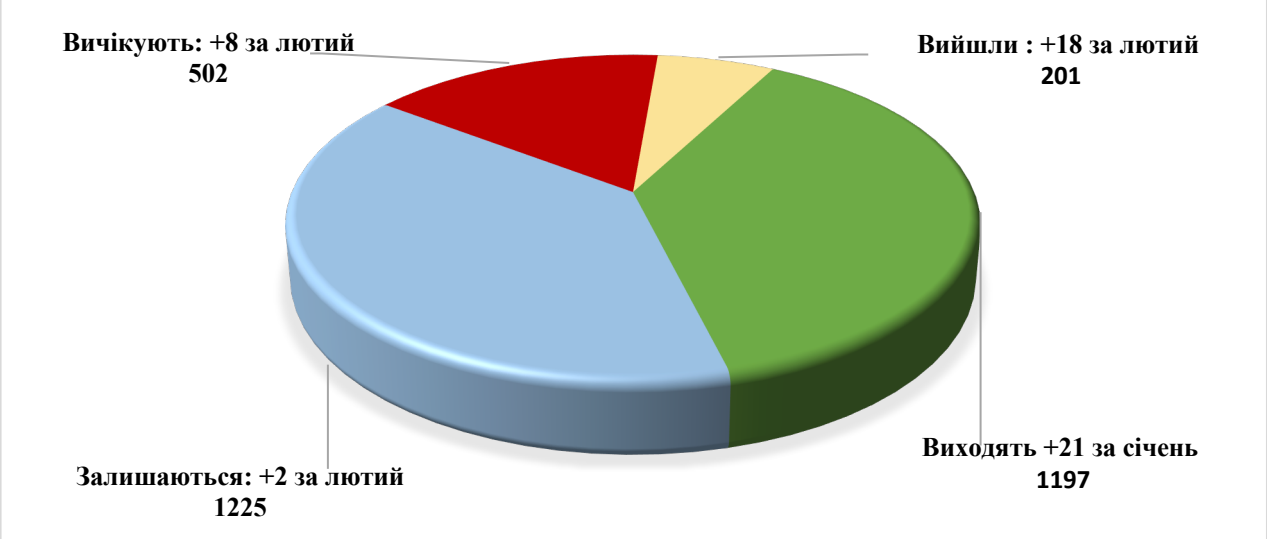
[231] Зінченко О. Росія використовує китайські безпілотники у війні з Україною – ЗМІ // ТСН. – 2023, 18 лютого. – URL: https://bit.ly/3TWu2Fl

[232] Коваленко О. ОАЕ вирішили видати ліцензію російському банку - Financial Times // Уніан. Інформаційне агенство. – 2023, 09 лютого. – URL: https://bit.ly/40uNw6u

[233] Павлиш О. Через санкції понад 60% російських компаній перейшли на китайське обладнання // Економічна правда. – 2023, 07 лютого. – URL: https://bit.ly/3JUCdgU

О’Саллівана мають бути вжиті заходи, щоб домогтися більш жорсткого контролю за експортом підсанкційних товарів[234].

Графік 5. Кількість іноземних компаній, що працюють/працювали на території рф

Таблиця 2. Інформаційні дані, для 1 421 публічних компаній, що працюють/працювали на території рф

Статус компанії	Кількість компаній	Кількість персоналу, осіб	Дохід, млрд дол. США	Капітал, млрд дол. США	Активи, млрд дол. США	Податки, млрд дол. США
Вийшли	201	328 438	46,12	35,42	44,16	3,23
Виходять	327	445 764	80,51	33,84	49,95	2,96
Вичікують	228	315 223	101,87	72,01	121,37	14,47
Залишаються	665	334 225	73,42	33,54	70,58	3,68
Всього	***1 421***	***1 423 650***	***301,91***	***174,81***	***286,07***	***24,39***

Якщо з початку російського вторгнення в Україну відсоток компаній, які згортають операції в рф, різко зростав до середини березня 2022 року, то протягом останніх 6 місяців співвідношення тих, хто йде чи залишається, практично не змінювалось, хоча фіксувалось періодичне зростання частки тих компаній, які залишаються на ринку рф (за рахунок ідентифікації та додавання нових компаній). Тим не менше, близько 38,3% компаній вже заявили про вихід з ринку рф або призупинили свою діяльність – але 39,2% все ще залишаються присутніми в країні, 16,1% вичікують і лише 6,4% здійснили повний вихід.

У той же час, суттєвий вплив на економіку рф справив вихід з російського ринку 201 компанії, оскільки в них працювало 23,1% персоналу, занятого в іноземних компаніях, а компаніям належало близько 15,4% активів, 20,3% капіталу інвестованого іноземними компаніями в країну. В 2021 році ці компанії генерували виручки на 46,1 млрд дол. або 15,3% від всієї виручки і сплатили 3,3 млрд дол. податків або 13,5% від загальної суми податків, сплачених компаніями, які

[234] Павлиш О. Захід перевіряє потенційне ухилення від санкцій на тлі росту експорту у сусідні з рф країни // Економічна правда. – 2023, 23 лютого. – URL: https://bit.ly/3KhyHPc

спостерігалися[235][236].

Економічна ситуація в Україні

Загальна економічна ситуація. Міжнародні резерви України станом на 28 лютого 2023 року становили 28 864,6 млн дол. У лютому 2023 року вони зменшились на 3,5% після збільшення на 5% у січні 2023 року[237].

У лютому 2023 року тривало сповільнення споживчої інфляції в річному вимірі до 24,9% з 26,0% у січні 2023 року. У місячному вимірі споживчі ціни зросли на 0,7%[238]. Фактичні темпи зростання цін стабілізувались внаслідок більшої, ніж прогнозувалось, пропозиції продовольства та пального, а також кращої ситуації в енергетиці. Ці чинники знівелювали ефекти від вищих витрат бізнесу, понесених, зокрема, з метою забезпечення безперервної діяльності в умовах відключень електроенергії.

Енергосистема України виробляла достатньо електроенергії для покриття наявного споживання в результаті імпорт електроенергії зменшувався. Європейське енергооб'єднання ENTSO-E збільшило технічну можливість імпорту електроенергії в Україну до 700 МВт. В українській енергосистемі з'явився резерв потужності[239]. Енергобезпека України покращилась також, внаслідок організації імпорту газу з країн Європи через Молдову. Україна мала можливість здійснювати віртуальний реверс з усіма операторами ГТС суміжних країн Європи. Задля енергетичної безпеки та енергонезалежності України від рф у атомній галузі, Енергоатом та канадська Cameco погодили комерційні умови на постачання природного гексафториду урану. Дія угоди розрахована до 2035 року, а природний гексафторид урану використовуватиметься при виробництві ядерного палива для українських АЕС[240]. Вказані заходи для стабілізації української енергосистеми покращили умови ведення бізнесу в Україні[241].

Продовжувалась економічна співпраця з ЄС та іншими країнами партнерами в сфері міжнародної торгівлі та з метою залучення європейських інвестицій в Україну. Зокрема, 23 лютого 2023 року Європейська комісія схвалила офіційну пропозицію продовжити дію автономних торгових заходів (скасування мит) для України ще на один рік[242]. 20 лютого стало відомо, що Європейський банк реконструкції та розвитку стане власником 35% акцій львівського індустріального

[235] 38-й випуск щотижневого дайджесту про вплив виходу іноземних компаній на економіку рф // Kyiv School of Economics. – 2023, 30 січня. – URL: https://bit.ly/40gvPro

[236] 41-й випуск регулярного дайджесту про вплив виходу іноземних компаній на економіку рф // Kyiv School of Economics. – 2022, 06 березня. – URL: https://bit.ly/40xbeib

[237] Павлиш О. Міжнародні резерви України знизились на 3,5% у лютому: причини // Економічна правда. – 2023, 07 березня. – URL: https://bit.ly/42TIguI

[238] Коментар Національного банку щодо рівня інфляції в лютому 2023 року // НБУ. – 2023, 16 березня. – URL: https://bit.ly/40pZFd9

[239] Україна зможе імпортувати дещо більше електроенергії // Економічна правда. – 2023, 16 лютого. – URL: https://bit.ly/3TTuLXY

[240] Енергоатом домовився з канадською Cameco про поставки для виробництва палива на АЕС // Економічна правда. – 2023, 09 лютого. – URL: https://bit.ly/3nnzdSA

[241] Жарикова А. Україна почала імпортувати газ через Молдову // Економічна правда. – 2023, 07 лютого. – URL: https://bit.ly/40H4s9A

[242] Єврокомісія офіційно запропонувала продовжити на рік скасування мит для України // Європейська правда. – 2023, 23 лютого. – URL: https://bit.ly/3zgv3ij

парку М10 та інвестує в нього 24,5 млн дол.[243]

7 лютого 2023 року були прийняті перші зміни до Державного бюджету України на 2023 рік. Планові державні запозичення збільшились до 1.707,4 млрд грн (з 1.703,6 млрд грн), граничний обсяг дефіциту державного бюджету – до 1.300,4 млрд грн (з 1.296,5 млрд грн, що становило 20,6% прогнозного ВВП), граничний обсяг державного боргу на 31.12.2023 було збільшено до 6.426,6 млрд грн[244].

Задля покращення забезпечення ЗС України окремим обладнанням, Верховна Рада України прийняла за основу і в цілому законопроекти №8360 та №8361-д щодо звільнення від ПДВ та мита на ввезення коптерів, тепловізорів, коліматорів та приладів нічного бачення та рацій[245].

Продовжувалась плідна робота над запровадженням санкцій та конфіскацією активів російських олігархів та колаборантів в Україні. Так, Верховна Рада підтримала указ Президента щодо запровадження санкцій строком на 50 років, до всіх банків, що зареєстровані та знаходяться в рф, зокрема: ЦБ рф; небанківських кредитних організацій; операторів платіжних систем; професійних учасників фондового ринку; страхових компаній; інвестфондів; інших фінустанов, які зареєстровані та надають послуги в рф[246].

Протягом лютого 2023 року було націоналізовано у судовому порядку Миколаївський глиноземний завод і ще низку активів на загальну суму 10 млрд грн російського олігарха Олега Дерипаски[247]. Крім того, український суд заарештував майно колаборантки Оксани Марченко на 5,6 млрд грн[248].

Державний бюджет України. За лютий 2023 року до загального фонду державного бюджету надійшло 132,2 млрд грн.

Таблиця 3. Податкові та митні надходження лютий 2023 року.

ПДВ (ввізне)	27,1 млрд грн
ПДВ	15,1 млрд грн
ПДФО та військовий збір	13,0 млрд грн
Податок на прибуток	7,4 млрд грн
Акцизний податок	7,0 млрд грн
Рентна плата за користування надрами	2,7 млрд грн
Ввізне та вивізне мито	2,3 млрд грн

Надходження ЄСВ до Пенсійного фонду та фондів соціального страхування у лютому 2023 року становили 36,8 млрд грн.

У цілому до державного бюджету за січень-лютий 2023 року надійшло 284,0

[243] ЄБРР інвестує $25 мільйонів в індустріальний парк у Львові // Економічна правда. – 2023, 20 лютого. – URL: https://bit.ly/3nwqFZQ

[244] Павлиш О. Профільний комітет Ради схвалив зміни у держбюджет-2023 // Економічна правда. – 2023, 07 лютого. – URL: https://bit.ly/3G2VKLc

[245] Павлиш О. Рада скасувала ПДВ і мита на ввезення безпілотників, тепловізорів і рацій // Економічна правда. – 2023, 06 лютого. – URL: https://bit.ly/3UawvfP

[246] Шрамко Ю. Рада підтримала указ Зеленського щодо санкцій проти банків рф на 50 років // UNN. – 2023, 23 лютого. – URL: https://bit.ly/3ZIazd7

[247] Орел І. Російський спадок. Україна націоналізувала завод мільярдера Дерипаски, але незрозуміло, що з ним робити. В чому проблема? // Forbes. – 2023, 20 лютого. – URL: https://bit.ly/3JYS6Tp

[248] Суд заарештував майно дружини Медведчука на понад 5,6 млрд грн // Interfax-Україна. – 2023, 23 лютого. – URL: https://bit.ly/3ZuJvxw

млрд грн.

Видатки державного бюджету за січень – лютий 2023 року становили 446,6 млрд грн. або 86,8% від розпису звітного періоду.

За перші два місяці 2023 року державний бюджет виконано з дефіцитом у сумі 161,1 млрд грн, проти запланованого розписом загального фонду на січень-лютий 2023 року дефіциту в сумі 326,1 млрд грн.

Фактичні державні запозичення до загального фонду державного бюджету за січень – лютий 2023 року становили 226,8 млрд грн, або 58,8% від запланованих на цей період.

Від розміщення ОВДП на фінансування державного бюджету залучено 84,0 млрд грн. З них за рахунок випуску військових ОВДП залучено 21,8 млрд грн.

Окрім того, за лютий 2023 року до загального фонду державного бюджету надійшло 51,4 млрд грн у вигляді грантів та 142,8 млрд грн у вигляді фінансування.

При цьому, платежі з погашення державного боргу за січень – лютий 2023 року склали 47,7 млрд грн (94,1% плану), платежі з обслуговування – 12,6 млрд грн (100% плану)[249].

10 лютого 2023 року Кабінет Міністрів України затвердив порядок використання коштів Фонду ліквідації наслідків збройної агресії росії та порядок продажу конфіскованих російських активів. Цей порядок визначає, зокрема, питання використання коштів на відбудову, відбір проектів, пріоритетність відновлення та прозорість звітування. Завдяки прийняттю цього порядку в держбюджет вже надійшли 17 млрд грн, конфіскованих у російських банків. Таким чином, конфісковані російські активи мали змогу стати вагомим джерелом наповнення державного бюджету України в майбутньому.

24 лютого 2023 року Верховна Рада України ухвалила в другому читанні та в цілому законопроект №8399 щодо збільшення видатків Державного бюджету на 5,5 млрд грн – це перші зміни до Державного бюджету на 2023 рік[250].

Таблиця 4. Основні призначення видатків згідно змін до Державного бюджету 2023 року.

Установа	Сума	Призначення
Кредит Уряду Австрії	1,35 млрд грн	модернізація трьох лікарень
Кредит Уряду Великої Британії	1,12 млрд грн	програма відбудови мостів
Кошти від Фонду безробіття	1,28 млрд грн	гранти для малого та мікробізнесу
Кредит Уряду Польщі	1,094 млрд грн	облаштування пунктів пропуску
Грант Світового банку	365,7 млн грн	гарантування с/г кредитів
Кредит Уряду Польщі	285 млн грн	безпілотники
Грант Уряду Японії	80 млн грн	спецобладнання для лікарень

Міжнародна торгівля. Експорт. Імпорт. У лютому 2023 року українські підприємства збільшили експорт товарів до 9,1 млн т або на 15,3% більше в порівнянні з січнем 2023 р. У грошовому виразі відвантаження продукції за кордон

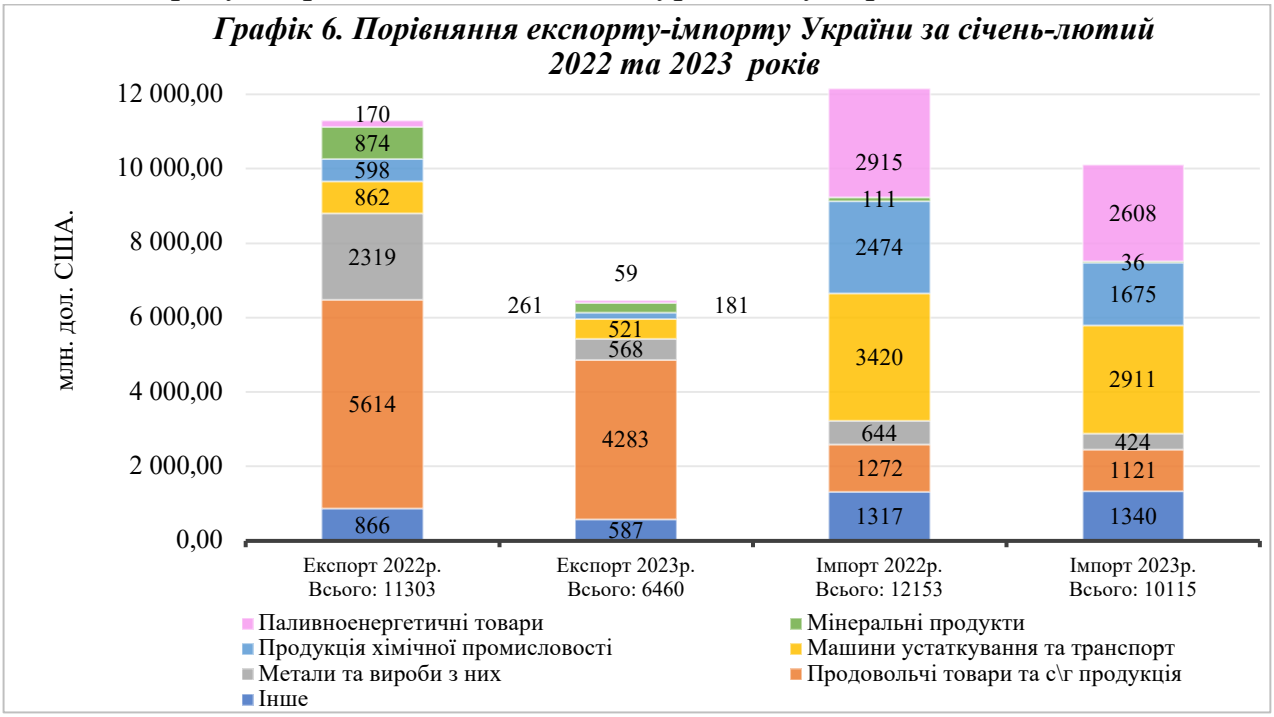
[249] У лютому до загального фонду державного бюджету надійшло 132,2 млрд гривень // Міністерство Фінансів України. – 2023, 02 березня. – URL: https://bit.ly/3ZrVLyU

[250] Павлиш О. Рада схвалила перші зміни до держбюджету-2023. // Економічна правда. – 2023, 24 лютого. – URL: https://bit.ly/42OWJIy

зросли на 7,1% м./м. – до 3,32 млрд дол.

У порівнянні з лютим 2022 року експорт товарів з України в лютому поточного року скоротився на 28,9% в натуральному виразі.

Графік 6. Порівняння експорту-імпорту України за січень-лютий 2022 та 2023 років

До топ-5 експортних товарів за обсягом виручки у 2023 році увійшли: кукурудза – 699,3 млн дол.; олія соняшникова – 419,3 млн дол.; пшениця – 322,9 млн дол.; соя – 128,69 млн дол.; залізна руда – 125,5 млн дол.[251].

Із продукції гірничо-металургійного комплексу за лютий 2023 року експортовано: залізної руди – на 125,5 млн дол., чавуну – на 75,4 млн дол., труб безшовних – на 56,88 млн дол., сталевих напівфабрикатів – на 36,1 млн дол., феросплавів – на 33,6 млн дол., гарячекатаного прокату – на 16,04 млн дол.

Вартість імпорту в лютому 2023 року становила 5,03 млрд дол. Імпорт в умовах війни – став запорукою постачань необхідних товарів: палива, фармацевтичної продукції, генераторів та добрив для посівної[252].

Зернова угода. З 1 серпня 2022 року по 13 лютого 2023 року з портів Великої Одеси вийшло 732 судна, які експортували 21 млн т українського продовольства до країн Азії, Європи та Африки. Цей обсяг мав скласти понад 35 млн т за умов нормального функціонування "зернової ініціативи" без саботування огляду суден зі сторони рф[253].

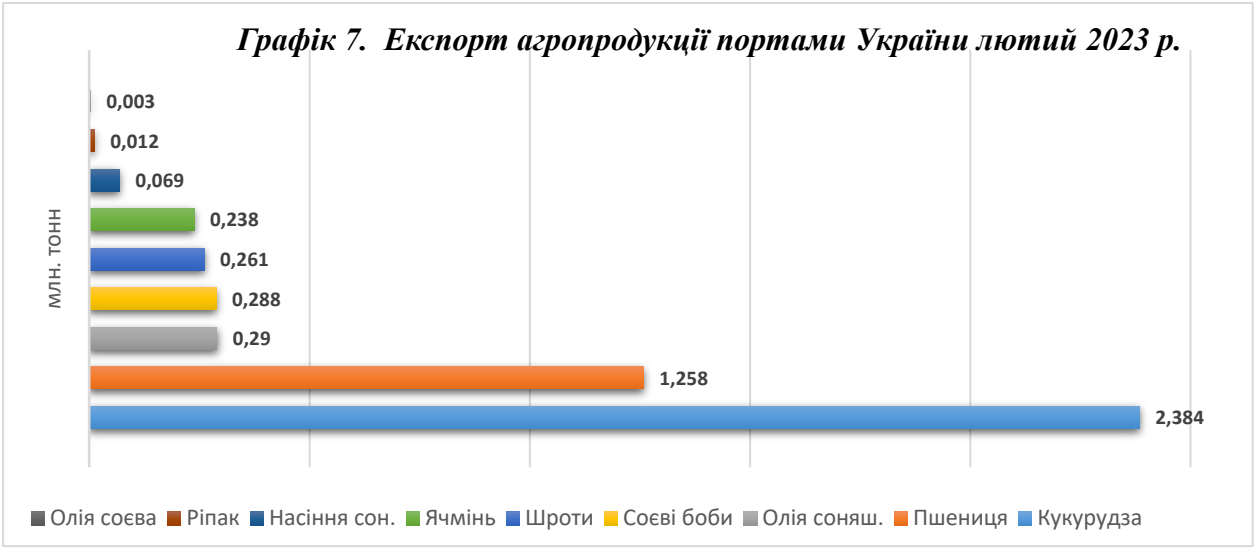
[251] Наторгували собі у збиток. Український експорт поступово зменшується з вересня, топ-5 найбільш продаваних товарів. // NV БізнЄС. – 2023, 6 березня. – URL: https://bit.ly/3LZcdUb

[252] Колісніченко В. Обсяг українського експорту в лютому 2023 року зріс на 15,3% м./м. // GMK center. – 2023, 3 березня. – URL: https://bit.ly/3JXGXSR

[253] «Зернова ініціатива»: знизилась кількість нового флоту під завантаження // Міністерство відновлення. – 2023, 13 лютого. – URL: https://bit.ly/3G31Dba

У лютому 2023 року через українські порти було відвантажено 4,8 млн т агропродукції. У зв'язку з блокування росіянами швидкої та ефективної роботи "зернової ініціативи", шляхом штучного уповільнення інспекції, експорт української агропродукції не був здійснений у повному обсязі.

Графік 7. Експорт агропродукції портами України лютий 2023 р.

Допомога міжнародних партнерів. Міжнародна допомога залишалась ключовим фактором, який позитивно впливав на економіку України. Завдяки міжнародній фінансовій, гуманітарній та військовій допомозі врегульовувались питання всіх сфер життя України.

Фінансова допомога. Основними джерелами надходження міжнародної фінансової допомоги залишались держави ЄС, США та Великобританія. Також, досить ефективно уряд використовував інструмент ОВДП для залучення коштів до Державного бюджету України[254].

У лютому 2023 року фінансова бюджетна допомога у вигляді грантів склала 51,4 млрд грн, також було залучено 142,8 млрд грн фінансування, з них:

118,7 млрд грн (3,0 млрд євро) коштів ЄС макрофінансової допомоги відповідно до Меморандуму про взаєморозуміння між Україною та ЄС від 16.01.2023;

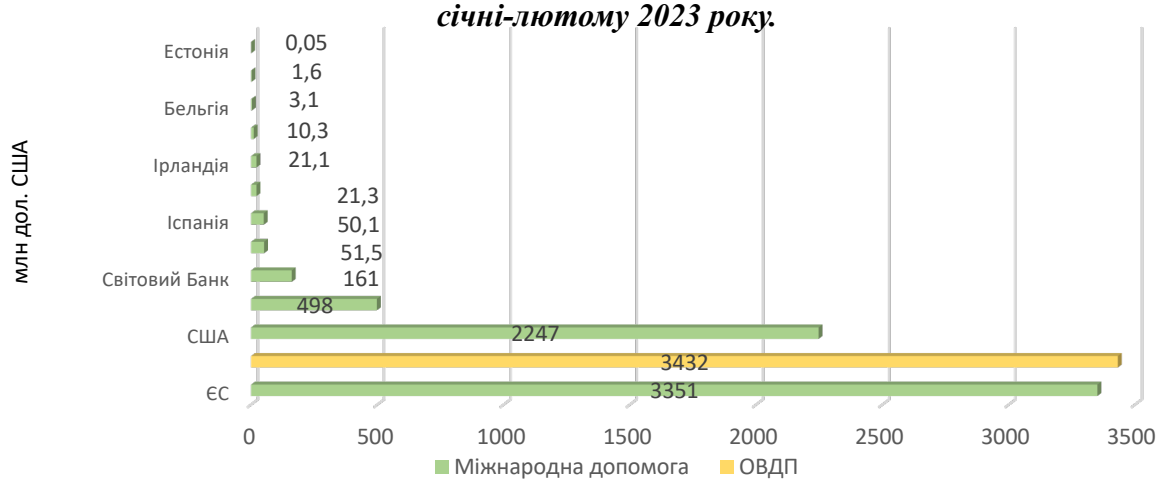
18,2 млрд грн (498,0 млн дол.) позики МБРР у рамках Четвертого додаткового фінансування проекту "Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні";

5,9 млрд грн (150,0 млн євро) позики Міжнародної асоціації розвитку (МАР) у рамках проекту "Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого держуправління в Україні"[255].

[254] Самойлюк М. Трекер економіки України під час війни // Центр економічної стратегії. – 2023, 23 березня. – URL: https://bit.ly/42TrxIg

[255] У лютому до загального фонду державного бюджету надійшло 132,2 млрд гривень // Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – 2023, 02 березня. – URL: https://bit.ly/3zjeXVa

Графік 8. Додаткове фінансування Державного бюджету України у січні-лютому 2023 року.

Протягом лютого 2023 року було анонсовано масштабну фінансову допомогу від США, Японії та Світового банку.

15 лютого 2023 року США оголосили про бюджетну допомогу Україні найближчими місяцями в розмірі 9,9 млрд дол.[256]

20 лютого 2023 року, Прем'єр-міністр Японії Фуміо Кісіда анонсував надання його державою нового масштабного пакету допомоги Україні. Було прийнято рішення про виділення додаткової фінансової підтримки в розмірі 5,5 млрд дол.[257] В свою чергу, Світовий банк заявив, що виділить додатковий гранд у розмірі 2,5 млрд дол. на підтримку бюджету України[258].

Гуманітарна допомога. 10 лютого 2023 року Світовий банк оголосив про новий проект вартістю 50 млн дол., спрямований на ремонт та відновлення транспортної інфраструктури України. Метою проекту була підтримка надання невідкладної гуманітарної допомоги та відновлення, а також збільшення пропускної спроможності імпортних та експортних коридорів. Грантове фінансування для цього проекту надається в рамках Цільового фонду підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (URTF). Додаткове фінансування очікувалось в розмірі до 535 млн дол. Нова інвестиція Банку підтримує ініціативу "Шляхи солідарності" між ЄС та Україною[259].

Під час першого (за весь час дипломатичних відносин між обома державами) офіційного візиту очільника МЗС Саудівської Аравії до України, було досягнуто домовленості про пакет допомоги в розмірі 400 млн дол. Пакет допомоги включав нафтопродукти на 300 млн дол. та 100 млн дол. на гуманітарну допомогу Саудівської Аравії Україні[260].

---

[256] США анонсировали передачу Украине почти 10 млрд долларов в ближайшие месяцы // РБК-Україна. – 2023, 15 лютого. – URL: https://bit.ly/3zjNlz4

[257] Смишляєв С. Японія надасть Україні допомогу на 5,5 мільярда доларів // DW Made for minds. – 2023, 17 лютого. – URL: https://bit.ly/3lX1RJZ

[258] Пилипів І. Світовий банк виділить 2,5 мільярда доларів для України // Економічна правда. – 2023, 25 лютого. – URL: https://bit.ly/3TTpD6a

[259] Світовий банк схвалив перший грант у розмірі $50 млн дол. на ремонт транспортної інфраструктури України // The Worldbank. – 2023, 10 лютого. – URL: https://bit.ly/40qRwoM

[260] Лещенко Л. Печенюк А. Саудівська Аравія виділить Україні 400 мільйонів доларів: на що спрямують кошти // Уніан Інформаційне агенство. – 2023, 26 лютого. – URL: https://bit.ly/42QLCyI

Канада заявила про виділення понад 32 млн дол. на підтримку подальшого зміцнення безпеки та стабілізації в Україні. Ця сума включає 7,5 млн дол. на заходи з розмінування; понад 13 млн дол. на зусилля з притягнення до відповідальності, в тому числі на боротьбу з сексуальним насильством; понад 12 млн дол. на протидію хімічним, біологічним, радіологічним та ядерним загрозам[261].

Фінляндія виділила 5 млн євро через Всесвітню продовольчу програму для підтримки експорту української агропродукції до найбідніших країн Африки[262].

АТ "Херсонобленерго" отримало 45 т обладнання для ремонту та відновлення постраждалих від російських обстрілів енергетичних об'єктів. Це обладнання надали: Польща, Німеччина, Литва та Азербайджан[263].

Також, німецькі партнери передали українським рятувальникам 10 роботів, які допомагатимуть під час ліквідацій наслідків надзвичайних ситуацій. Wolf R1 – це безпілотний транспортний засіб, який може використовуватися під час гасіння пожеж, роботи на місцевості, яка може бути забруднена шкідливими речовинами та будь-яких інших робіт ДСНС[264].

Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) передало "Укргазвидобуванню" 6000 т метанолу, який є критично важливою сировиною для видобування, підготовки та транспортування природного газу[265].

Військова допомога. 14 лютого 2023 року в Брюсселі, в штаб-квартирі НАТО, у форматі "Рамштайн" відбулась зустріч представників 54 країн світу. Головними темами *"Рамштайн-9"* були: обговорення можливості отримання Україною сучасних літаків, розбудова "танкової коаліції", виграш Україною гонки логістики (достатнє забезпечення ЗС України боєприпасами, пальним та запчастинами), розбудова в Україні ефективної системи ППО.

За результатами зустрічі, передати танки Україні зобов'язалися вісім держав – Німеччина, Польща, Канада, Португалія, Іспанія, Норвегія, Данія, Нідерланди. Додатково США, Чехія і Нідерланди спільно мають передати понад 90 танків Т-72 на додачу до рішення Польщі надати свої модернізовані Т-72[266].

Конкретні заяви за результатами зустрічі у форматі *"Рамштайн-9"* стосувались танків та продовження розбудови ППО України. Питання постачання сучасних літаків не було детально висвітлено. Досить гостро прозвучала проблема забезпечення ЗС України боєприпасами.

Військову допомогу протягом лютого 2023 року продовжували надавати також окремі держави поза межами зустрічі у форматі "Рамштайн".

2 лютого Рада ЄС ухвалила заходи допомоги в рамках Європейського фонду

---

[261] Канада виділяє понад $32 млн на розмінування і протидію хімічним, біологічним загрозам в Україні // Економічна правда. – 2023, 24 лютого. – URL: https://bit.ly/3K3QPea

[262] Фінляндія виділила 5 млн євро на підтримку експорту українського зерна // Mind. – 2023, 22 лютого. – URL: https://bit.ly/3M1qgIS

[263] Жарикова А. Херсонобленерго отримало 45 тонн обладнання від міжнародних партнерів // Економічна правда. – 2023, 09 лютого. – URL: https://bit.ly/3Uas6JP

[264] Бійці ДСНС отримали обладнання від Німецької асоціації пожежних бригад // Centr.TV. – 2023, 28 лютого. – URL: https://bit.ly/3JTIKsh

[265] Павлиш О. USAID передає "Укргазвидобуванню" 6 тисяч тонн метанолу // Економічна правда. – 2023, 22 лютого. – URL: https://bit.ly/3KjNLM4

[266] Рамштайн-9: Що стоїть за повідомленнями про кількість озброєнь // Укрінформ. – 2023, 15 лютого. – URL: https://bit.ly/3G2QGpZ

миру (ЄФМ) на суму 500 млн євро, які передбачають подальшу військову допомогу ЗС України. Йдеться про сьомий транш допомоги та 45 млн євро для підтримки тренувальних зусиль Місії ЄС (EUMAM Ukraine). Сьомий пакет збільшив загальний внесок ЄС в рамках ЄФМ для України до 3,6 млрд євро[267].

4 лютого 2023 року США оголосили про новий пакет на суму 2 млрд дол. оборонної допомоги Україні. Пакет допомоги включав: додаткові боєприпаси для високомобільних артилерійських реактивних систем (HIMARS); додаткові 155-мм артилерійські снаряди; боєприпаси для ракетних систем із лазерним наведенням; БпЛА CyberLux K8; Switchblade 600 УАС; дрони Altius-600; дрони Jump 2; обладнання для виявлення БпЛА та засобів радіоелектронної боротьби; обладнання для розмінування; захищене допоміжне обладнання зв'язку; фінансування навчання, технічного обслуговування та підтримки[268].

Болгарія вирішила відновити виробництво артилерійських 122- міліметрових боєприпасів на підприємстві державного холдинга TEREM у м. Костенц. Компанія відновлює діяльність після 35 років простою у зв'язку з дефіцитом боєприпасів радянського зразку. Поставки будуть здійснюватися виключно для ЗС України[269]. Естонія оголосила про новий пакет військової допомоги для України, до якого входять гвинтівки, пістолети, безпілотні літальні апарати, тепловізори, генератори та зарядні пристрої, а також одяг[270].

Оборонні витрати. Стан вітчизняного ОПК. 6 лютого 2023 року між ДК "Укроборонпром" і чеським виробником військової техніки VOP CZ було підписано двосторонню угоду щодо виробництва, ремонту та спільної розробки броньованої техніки, а також створення ланцюжків постачання деталей та виробів. Ця угода стала доповненням угоди про створення спільного оборонного кластера з Чеською Республікою, яку "Укроборонпром" та Міжурядова агенція оборонної співпраці (AMOS) уклали наприкінці минулого року[271].

Державний концерн "Укроборонпром" 9 лютого 2023 року оголосив про укладання контракту з однією з держав-членів НАТО про спільне серійне виробництво та постачання 120-мм мін для потреб ЗС України. Боєприпаси виготовляються за сучасними технологіями, а виробничі потужності розосереджені, зокрема частина їх розташована в одній з європейських держав назва якої не розголошується. 120-мм міномет є одним з найбільш розповсюджених в Україні видів артилерійської зброї та здатний вражати цілі на відстані до 7-ми кілометрів, а сучасними боєприпасами понад 8 кілометрів. Удосконалена 120-мм міна гарантовано уражає ворожу піхоту в радіусі від 25 м до 60 м, а розліт осколків може сягати 250 м. Крім цього, 120-мм міна здатна руйнувати інженерні споруди та

[267] Рада ЄС затвердила 500 млн євро військової допомоги Україні і 45 млн для тренувальної місії // Європейська правда. – 2023, 2 лютого. – URL: https://bit.ly/40sTnJs

[268] США у роковини початку війни оголосили про новий пакет оборонної допомоги Україні – деталі // Слово і діло. Аналітичний портал. – 2023, 24 лютого. – URL: https://bit.ly/42TwT6k

[269] Болгарія відновлює виробництво 122-мм снарядів для ЗСУ – NYT // Мілітарний. – 2023, 27 лютого. – URL: https://bit.ly/3lMB1nX

[270] Естонія надасть України новий пакет оборонної допомоги // Мілітарний. – 2023, 26 лютого. – URL: https://bit.ly/3nomBdU

271 Укроборонпром розвиває партнерство з чеською бронетанковою галуззю // Укроборонпром. – 2023, 08 лютого. – URL: https://bit.ly/40rnDER

легкоброньовану техніку[272].

На міжнародній виставці IDEX-2023 в Абу-Дабі, Краматорський завод важкого верстатобудування представив оновлену українську САУ 2С22 “Богдана”. Самохідна установка 2С22 отримала комп’ютеризовану систему автоматичного наведення та супроводу, броньовану кабіну від “Української бронетехніки”, три варіанти шасі (КрАЗ 6×6, Tatra T815 8×8 або MAN). Крім того, свої власні розробки на виставці продемонстрували ТОВ “Українська бронетехніка”, КБ “Луч”, ТОВ “Авіаційні системи України”, ТОВ “Радіонікс”, UkrSpecSystems, “Трител”, UkrTac, КЗВВ і “Авіасервіс-Київ”[273].

В лютому 2023 року на передовій був вперше помічений дослідний український бронетранспортер БТР-60М “Хорунжий” виробництва НВО “Практика”. БТР-60М – це глибоко модернізована версія радянського БТР- 60ПБв якому були змінені та по-новому розташовані усі вузли та агрегати, а також застосовано новий броньований корпус. Крім того за координацією Головного командного центру ЗСУ та Департаменту розвитку озброєння та військової техніки Міністерства оборони України, українські військові отримали новітні рухомі пункти управління, а саме машини штабної розкладної МШР-КПО з причепом штабним МШ-ПШ вироблених на вітчизняному підприємстві. Автопоїзд складається зі штабного модуля на шасі вантажівки Daewoo Novus з колісною формулою 6х6 і окремого штабного причепа[274].

18 лютого 2023 року у Мюнхені для обговорення співпраці між компаніями оборонного комплексу відбулася спільна зустріч провідних компаній ОПК України та Німеччини. На зустрічі були обговорені короткострокові й довгострокові проекти з нарощування спроможностей України щодо основних бойових танків та іншої бронетехніки[275].

Слід зазначити, що в лютому 2023 року волонтери продовжували робити суттєвий вклад в забезпечення Сил безпеки та оборони України для відсічі збройній агресії. Так, один з найбільших благодійних фондів України “Повернись живим” допоміг сформувати, підготував до роботи і забезпечив обладнанням, 36 мобільних екіпажів коригування вогню та контрбатарейної боротьби. Вартість цього проекту склала 61,68 млн грн[276].

Благодійний фонд Сергія Притули законтрактував та оплатив в лютому 2023 року допомоги на суму майже 100 млн грн, що включало медичне обладнання, БпЛА, оптичні прилади, автомобілі, навігатори для армійської авіації та ін. [277].

Висновки

272 Прасад А. “Укроборонпром” запустив серійне виробництво 120-мм мін. Це перший спільний продукт із країною НАТО // Forbes. – 2023, 15 лютого. – URL: https://bit.ly/3M40N1I

273 IDEX-2023 в ОАЕ: які зразки зброї українського виробництв привернули особливу увагу // Армія-Inform. – 2023, 03 березня. – URL: https://bit.ly/3nzIE1g

274 Український БТР-60М “Хорунжий” вперше помічено на передовій // Мілітарний. – 2023, 20 лютого. – URL: https://bit.ly/3lOOr2O; ЗСУ отримали нові командно-штабні машини // Мілітарний. – 2023, 17 лютого. – URL: https://bit.ly/3ZmVZra

275 Відбулася зустріч провідних компаній оборонного комплексу України та Німеччини // Мілітарний. – 2023, 20 лютого. – URL: https://bit.ly/3G428BT

276 Підготували та забезпечили 36 екіпажів кригування вогню й контрбатарейної боротьби // Повернись живий. – 2023, 23 лютого. – URL: https://bit.ly/414LF8D

277 Звітність. Видача майна // Допомога армії. – 2023. – URL: https://bit.ly/3G4FZDc

У лютому 2023 року в світовій економіці в цілому спостерігалась тенденція щодо зниження рівня інфляції. Водночас, інфляційні ризики продовжували зберігатися. Незважаючи на незначне пожвавлення економічних процесів в більшості країн світу, глобальна економіка ще продовжувала перебувати в стадії рецесії. Військова агресія рф проти України і продовжувала посилювати негативні тенденції в системі її функціонування. Чинниками низької економічної активності залишались проблемні питання в сфері грошово-кредитної політики центральних банків в усьому світі та проблеми в логістичній системі поставок виробленої продукції, пов'язані з блокуванням рф ефективної роботи "зернової ініціативи", пошуку оптимальних шляхів диверсифікації поставок енергоносіїв, а також потребою у забезпеченні безпекової складової.

На енергетичному ринку ЄС в лютому 2023 року спостерігалося зменшення споживання енергії через відносно теплу зимову погоду та значними надходженнями обсягів скрапленого природного газу із США та Катару. Країни ЄС і далі продовжували роботу над диверсифікацією поставок енергоносіїв та інвестували у розвиток різнопланової газової інфраструктури задля своєї енергетичної безпеки. Реалізація нової енергетичної політики ЄС сприяло значному зниженню ціни на природний газ (до 50 євро за МВт-год на газовому хабі TTF у Нідерландах).

Загальна економічна ситуація в світовій економіці в період глобальної епідемії виявила проблемні питання на ринку інформаційно-комунікаційних технологій, пов'язаних з дефіцитом інноваційних чіпів, що сприяло прискоренню глобальної технологічної війни між США, ЄС і Японії проти Китаю, який допомагав рф отримувати напівпровідники та мікрочіпи для потреб її ОПК. Намагаючись задовольнити зростання попиту на інноваційне обладнання, запчастини та комплектуючі, імпорт яких потрапив під санкції, через російське вторгнення в Україну, більшість промислових підприємств рф використовували китайські аналоги.

В той же час, завдяки значним власним резервам та партнерству з азійськими тоталітарними державами, рф вдавалось в цілому уникати негативних наслідків для своєї економіки.

Запровадження міжнародних санкцій, зокрема 10 пакетів санкцій ЄС та санкції США, Великобританії, Японії, Канади, Австралії, Швейцарії та інших країн світу сприяли початку системної економічної кризи в рф. Так, протягом січня-лютого 2023 року держава-агресор почала активно використовувати фінансові ресурси Фонду національного добробуту, що є свідченням про початок системних негативних змін у російській економіці. Через скорочення всіх видів доходу федерального бюджету, російському уряду стає дедалі складніше фінансувати війну в Україні.

Таким чином, поступове послаблення російської економіки на фоні втрати ринків енергоносіїв та вичерпання військової сили і далі змушує російську владу зменшувати соціальні витрати й обмежувати доступ до ресурсів регіональних еліт.

В системі національної економіки України спостерігалися деякі позитивні

тенденції. Зокрема, у лютому 2023 року економічна активність поступово відновлювалась, ураховуючи суттєве зменшення дефіциту електроенергії та скорочення тривалості відключень завдяки відновленню роботи усіх доступних видів генерації в енергосистемі з середини лютого. У лютому 2023 року, порівняно з січнем поточного року, дещо покращилася ситуація у промисловому виробництві завдяки зниженню тиску такого чинника як дефіцит електроенергії, ураховуючи запуск в роботу дев'яти атомних блоків. Крім того, у лютому ракетних ударів по об'єктах електроенергетики було менше, ніж у січні поточного року, а їх негативний вплив ще й нівелювався більшою адаптивністю національних виробників.

Таким чином, виграна Україною "енергетична війна" додала оптимізму бізнесу, який покращив свої настрої щодо майбутнього та активізував свою діяльність. В цілому, національна економіка в лютому 2023 року продовжувала функціонувати, адаптуватися до воєнної ситуації та поступово відновлюватися.

У лютому спостерігалася стабілізація та незначне покращення ситуації в багатьох галузях національно економіки. Так, у транспортній сфері відбулося поступове відновлення активності за всіма ключовими видами транспорту, окрім авіаперевезень, діяльність яких наразі не здійснюється через військові дії. Незначне покращення ситуації відбулося у тваринництві, яке поступово адаптувалося до складних умов функціонування, зокрема у регіонах, які відносно менше постраждали від війни та куди релокувалися фермери з прифронтових територій, суттєво покращились очікування ділової активності сфери торгівлі, яка є чутливою до змін попиту.

На деокупованих територіях активізувалися будівельні роботи, зокрема з відновлення зруйнованих чи пошкоджених житлових, виробничих, а також інфраструктурних об'єктів, що сприяло покращенню ситуації в будівельній сфері.

Окрім того, за лютий 2023 року до загального фонду державного бюджету надійшло 51,4 млрд грн у вигляді міжнародної допомоги (грантів) та 142,8 млрд грн у вигляді фінансування. Завдяки міжнародній фінансовій, гуманітарній та військовій допомозі українському уряду вдалося вирішити питання всіх сфер життєдіяльності держави та своєчасно забезпечити фінансування бюджетних видатків. Ефективно використовувався інструмент ОВДП для залучення коштів до державного бюджету України.

У лютому 2023 року Україні вдалося експортувати 6,9 млн т вітчизняної агроподукції, що на 14% більше аналогічного показника попереднього місяця, що сприяло покращенню фінансового стану фермерських господарств та додатковим надходженням фінансових ресурсів до бюджету держави. Однак у зв'язку з блокування росіянами швидкої та ефективної роботи "зернової ініціативи", шляхом штучного уповільнення інспекції, експорт української агропродукції не був здійснений у повному обсязі.

В той же час, в умовах війни, у лютому 2023 року зберігався високий рівень ризиків та невизначеності, що значно ускладнювало реалізацію державної економічної політики.

1.3. ВОЄННО-СТРАТЕГІЧНА ОБСТАНОВКА

Воєнно-стратегічна обстановка в Україні протягом лютого 2023 року залишалася складною та характеризувалася збільшенням активності бойових дій у Східній ОЗ на Авдіївському та Бахмутському напрямках.

Держави-партнери, згуртовані на фоні широкомасштабного російського вторгнення в Україну, продовжували нарощування своїх військових потенціалів та підтримку України, як у політичній, економічній, гуманітарній так і у військовій сферах, збільшуючи обсяги всебічної допомоги.

Узгоджена позиція та дії держав антипутінської коаліції щодо розширення видів і обсягів ОВТ, яке надавалося Україні, а також формування нових армійських корпусів Сил оборони створювали підґрунтя для підготовки наступальної операції. Головною метою було запобігти росії досягти успіху у разі її масштабного наступу, якщо він відбудеться раніше української.

В росії навпаки проглядалися ознаки зменшення довіри суспільства військово-політичному керівництву держави. Незважаючи на оперативні прорахунки, російська армія все ще сподівалася перехопити ініціативу на полі бою. З метою впливу на хід війни було здійснено ряд призначень у військовому керівництві зс рф, проводилась прихована мобілізація та постійно перекидалися на передову нові підрозділи та ОВТ. При цьому відмічалася велика кількість застарілих зразків техніки, у т.ч. знятої з тривалого зберігання, що свідчило про неспроможність російського ВПК виробляти необхідну кількість сучасного ОВТ.

Обстановка навколо України

Протягом лютого 2023 року заходи з реагування на сучасні виклики і загрози, основні з яких пов’язані з діями рф, були логічним продовженням річної діяльності міжнародних безпекових структур. Підтвердженням тому стали рішення, прийняті під час засідання контактної групи з оборони України “Рамштайн-9”. Партнери чітко заявили, що Україну підтримуватимуть до перемоги у війні. Було анонсовано продовження навчання за кордоном українських військових, створення “танкової коаліції”, передачу засобів ППО та іншої ОВТ і боєприпасів.

Війна рф в Україні продемонструвала домінування важкого озброєння на полі бою. Разом з тим елементи цифрової війни майже не задіяно. Тому на тлі зміни динаміки безпеки та посилення стратегічної конкуренції важливо інвестувати у розробку нових технологій, які зроблять суттєвою різницю між перемогою і поразкою – про це заявив заступник генерального секретаря НАТО Мірча Джоане в Осло під час відкриття міжнародної конференції з безпеки Leangkollen (06.02.2023), яка проходила під гаслом “Епоха суперництва великих держав – демократія проти автократії у світлі війни росії проти України”[278].

[278] Заступник генерального секретаря НАТО на конференції з безпеки Леангколлен: ми повинні інвестувати в оборону, зменшити вразливі місця // NATO. – 2023, 6 січня. – URL: http://surl.li/fizmu

Консалідацію демократичних держав навколо українського супротиву підтвердив генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг на Мюнхенській безпековій конференції (18.02.2023) наголосивши, що НАТО повинно дати Україні те, що їй потрібно для перемоги як суверенній незалежній нації в Європі. Але "найважливішим уроком війни в Україні є те, що Північна Америка та Європа повинні стояти разом" і "без НАТО немає безпеки в Європі"[279].

Черговою кроком з посилення системи ППО/ПРО НАТО стало приєднання Данії та Швеції до Європейської ініціативи Sky Shield (15.02.2023). Десять міністрів оборони держав-членів Альянсу підписали Меморандум про взаєморозуміння та фінансові зобов'язання[280].

Серед заходів військової підготовки держав НАТО найпотужнішим заходом були навчання ORION-23 у Франції – найбільші за останні десятиріччя. Починаючи з 25 лютого 2023 року понад 20 000 військових будуть вдосконалювати свої спроможності до дій в умовах конфлікту високої інтенсивності" – зазначив міністр оборони Франції Себастьян Лекорню[281].

В рамках навчання українських військових країнами-партнерами, 2 лютого 2023 року Бундесвер організував підготовку розрахунків ЗРК. У Литві відбувся перший в історії ЗС України випуск інструкторів з вогневої підготовки I-III класу[282], тривало навчання інструкторів з управління зенітною гарматою Bofors L70 та курси підготовки молодших командирів[283]. У Бельгії в рамках місії EUMAM Ukraine група українських військовослужбовців опановувала високотехнологічні підводні дрони виробництва компанії ECA Robotics Belgium[284]. У Німеччині завершив навчання перший батальйон ЗС України на БМП Bradley і САУ M109 Paladin.

Наприкінці 2022 року Польща стала головним ініціатором та організатором "танкової коаліції" для України. Було досягнуто домовленостей та підтверджено передачу танків Leopard – із Польщі, Німеччини і Канади, Challengers – з Великої Британії, Abrams – із США. З початку 2023 року у Польщі, Німеччині[285] та Іспанії[286] розпочато навчання українських екіпажів на німецькому основному бойовому танку Leopard 2, а у Великій Британії – на танку Challenger та САУ AS90[287].

Раніше ЗС України пропонувалися обмежені за масштабами тренувальні курси і програми підготовки окремих спеціалістів (саперів, бойових медиків, навідників, водолазів, розвідників тощо) та розрахунків систем озброєння, таких як РСЗВ HIMARS та гаубиці M777.

---

[279] Генеральний секретар НАТО в Мюнхені // NATO. – 2023, 18 лютого. – URL: http://surl.li/fizpz
[280] Європейська ініціатива Sky Shield набирає ще двох учасників // NATO. – 2023, 15 лютого. – URL: http://surl.li/fjaqp
[281] У Франції стартували найбільші навчання // Укрінформ. – 2023, 25 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3zxpd6jz
[282] У Литві завершили навчання українські інструктори // Armyinform. – 2023, 26 лютого. – URL: https://is.gd/CkYfGy
[283] Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos ministerija // Facebook. – 2023, 7 лютого. – URL: https://tinyurl.com/4smh4r3x
[284] Бельгія почала навчати українців керувати дронами // Zaxid.net. – 2023, 9 лютого. – URL: http://surl.li/fixap
[285] Бундесвер починає навчання українців на танках "Леопард" // www.tagesschau.de. – 2023, 13 лютого. – URL: http://surl.li/fixfl
[286] Українці вже тренуються на "Леопард" в Іспанії // Укрінформ. – 2023, 23 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2p87bt4z
[287] До Британії прибули українські військові для навчання на САУ AS90 // Armyinform. – 2023, 6 лютого. – URL: http://surl.li/fjdkg

Водночас, перехід до підготовки штабів бригад, а також підрозділів рівня батальйон, рота, артилерійська батарея та батарея ППО суттєво розширив потенціал Сил оборони та підвищив увагу до процесу підготовки українських військових. Зокрема, в ході візиту до Великої Британії Президент України Володимир Зеленський із прем'єр-міністром Сполученого Королівства Ріші Сунаком відвідали військову базу Bovington Camp (08.02.2023), де навчалися українські екіпажі для бойового танка Challenger та іншої бронетехніки. У рамках візиту було ініційовано ще дві програми підготовки – морських піхотинців та пілотів винищувачів[288]. За шість місяців на території цієї країни пройшли підготовку до 10 тис. військовослужбовців ЗС України, ще 20 тис. підвищать кваліфікацію до кінця 2023 року. Крім того є домовленість, що Польща у рамках місії EUMAM Ukraine щомісяця навчатиме два українські батальйони. Це буде комплексний пакет підготовки військ до бойових дій включно з безкоштовною передачею техніки[289].

Одночасно з передачею Україні ОВТ та навчанням персоналу, тривала робота з налагодження поставок запчастин, ремонту та обслуговування ОВТ[290]. Основним міжнародним центром військової логістики для України стала база армії США Lucius D. Clay Kaserne (м. Вісбаден, Німеччина). За відсутності можливостей в Україні для обслуговування і ремонту сучасного ОВТ іноземного виробництва, США організували "гарячу лінію технічної допомоги" – зашифровані чати для контакту з персоналом як на передовій, так із фахівцями ремонтних підприємств і майстерень[291]. За місяць роботи штат "команди віддаленого обслуговування" зріс утричі (понад 150 осіб). До цієї роботи також долучилися компанії-виробники, які опрацьовували запити та перекладали необхідні інструкції і рекомендації.

Загальна обстановка в Україні

Російські війська упродовж лютого 2023 року продовжували стратегічну наступальну операцію, зосереджуючи зусилля на Бахмутському та Авдіївському напрямках. На інших напрямках, через значні втрати, противник не зміг захопити ініціативу та був вимушений утримувати стійку оборону.

Головними цілями противника були:

вихід на адміністративні кордони Луганської й Донецької обл. з можливістю подальшої окупації територій України;

утримання ТОТ;

руйнування критичної та цивільної інфраструктури України шляхом

[288] Велика Британія розпочне підготовку українських пілотів та морських піхотинців // www.gov.uk. – 2023, 8 лютого. – URL: http://surl.li/fjclm

[289] Польща готова щомісяця навчати два батальйони ЗСУ // Укрінформ. – 2023, 7 лютого. – URL : https://tinyurl.com/y5n2j7kj

[290] Навчання українців на танках Leopard стартувало // ipress.ua. – 2023, 5 лютого. – URL: http://surl.li/fjehb

[291] США організували "гарячу лінію підтримки" артилеристам ЗСУ // mil.in.ua. – 2023, 28 січня. – URL: https://tinyurl.com/4mxj8cfh https://tinyurl.com/4mxj8cfh

нанесення ракетно-авіаційних ударів та ураження артилерією і РСЗВ;

формування резервів для наступу.

На початок місяця у складі об'єднаного угруповання військ зс рф з урахуванням оперативного резерву були задіяні: понад 40 бригад (омсбр, отбр, одшбр, обрмп, обрбо, ВБ), понад 50 полків (мсп, дшп, пдп, тп), до 20 полків мобілізаційного резерву, до 40 полків територіальних військ (мсп, тп), до 75 батальйонів ТерВ (омсб, сб, мсб, тб), понад 30 загонів ПВК. Особового складу – до 260 тис., танків – до 1200, ББМ – понад 2500, артилерії – понад 1500, РСЗВ – до 650, ОТРК – 40. Для виконання бойових завдань залучалися до 100 штурмових загонів (груп), які формувалися у кожній загальновійськовій бригаді (омсбр, обрбо, ВБ), бригадах ПДВ, МП, берегових військ флотів.

Угруповання Сил оборони України, з метою відбиття збройної агресії рф, позбавлення противника наступального потенціалу та відновлення контролю над ТОТ, продовжувало вести:

оборонну операцію у межах Східної та Південно-Західної ОЗ;

стабілізаційні дії у межах Північно-Західної ОЗ.

У лютому 2023 року Президент України Володимир Зеленський для об'єктивної оцінки ситуації, що складається на фронті і довкола України, та прийняття виважених управлінських рішень провів 4 засідання Ставки Верховного Головнокомандувача ЗС України[292] (6, 10, 24, 28 лютого). Головна увага на засіданнях Ставки приділялася протидії наступу противника на Донеччині та Луганщині, особливо в районі Бахмуту, Соледару та Кремінної, а також облаштуванню позицій Сил оборони на напрямках, де тривали активні бойові дії. Пріоритетним завданням залишалося забезпечення угруповань ОВТ. Окремо розглядалися питання ефективності ППО під час російської масованої ракетної атаки 10 лютого, підготовки до засідання Контактної групи з питань оборони України у форматі "Рамштайн",[293] виробництва та постачання боєприпасів і зброї,[294] а також кандидатур на посади голів ОВА у низці регіонів України[295].

На засіданні Ставки 28 лютого 2023 року було заслухано доповіді командувачів ОСУВ про ситуацію в районах відповідальності угруповань. Про загальну оперативну обстановку та ймовірний характер дій противника доповідали Головнокомандувач ЗС України та начальник ГУР МО України. Крім того було розглянуто стан забезпечення Сил оборони ОВТ, хід підготовки персоналу за кордоном та потреби щодо їх чисельності та спеціальностей[296].

---

[292] Указ Президента України №72/2022 // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 24 лютого. – URL : https://www.president.gov.ua/documents/722022-41421

[293] Президент провів засідання Ставки Верховного Головнокомандувача ЗС України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 10 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mr9s2z93

[294] Президент провів засідання Ставки Верховного Головнокомандувача ЗС України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 24 лютого. – URL: https://tinyurl.com/5aay76v7

[295] Президент провів засідання Ставки Верховного Головнокомандувача ЗС України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 6 лютого. – URL: https://tinyurl.com/47c6tjs3

[296] Президент провів засідання Ставки Верховного Головнокомандувача ЗС України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 28 лютого. – URL: https://tinyurl.com/33kmwzfy

Часткова обстановка *(положення, завдання, угруповання військ (сил) сторін на напрямках, способи ведення, напрями зосередження зусиль, результати воєнних дій)*

У Східній операційній зоні:

Протягом лютого 2023 року **противник** угрупованням військ (підрозділи зі складу з'єднань і частин 8, 58 А ПдВО; 1 ТА, 6, 20 А ЗхВО; 2, 41 А, 90 тд ЦВО; 5, 29, 35, 68 АК, ТОФ СхВО; ПДВ; ПФ, БФ; 3 АК; а також частини 1, 2 АК та ТрВ), незважаючи на чисельні втрати в живій силі і ОВТ, проводив активні наступальні дії по рубежу: Нескучне, Новомихайлівка, Мар'їнка, Красногорівка, Піски, Водяне, Опитне, Спартак, Авдіївка, Бахмут, Спірне, Білогорівка, Петрівка, Кам'янка, Тополі, ДКУ. Східна ОЗ залишалася районом найінтенсивніших боїв. Основні зусилля ворог зосереджував на виході на адміністративні кордони Донецької та Луганської областей. Для досягнення цілей ставив перед собою наступні завдання:

оволодіння Бахмутом з подальшим наступом на Часів Яр та Слов'янськ;

утримання вогневої переваги по всій лінії фронту;

відбиття контрударів та знищення оперативних резервів ЗС України у Слобожанському ОР;

вдосконалення оборонних рубежів на ТОТ;

дезорганізація систем управління військами, порушення функціонування системи ППО, розвідки, РЕБ та логістики Сил оборони України.

За інформацією ГУР МО України, в. путін наказав своїм військам до березня 2023 року захопити всю територію Донецької та Луганської обл. Як результат, спостерігалася активізація бойових зіткнень на всій протяжності східної ділянки фронту. Для підтримання високої інтенсивності наступальних дій російське окупаційне командування передислоковувало на Луганщину і Донеччину частину резервів[297]. За рахунок прихованої мобілізації і найманців ПВК противнику вдавалося поповнювати великі втрати особового складу у бойових підрозділах. Постійні штурмові та наступальні дії проводилися одразу на декількох напрямках, а саме: Куп'янському, Лиманському, Бахмутському, Авдіївському і Шахтарському. Найближчими цілями окупантів були населенні пункти – Куп'янськ (Харківська обл.), Лиман, Бахмут, Мар'їнка, Авдіївка та Вугледар (Донецька обл.).

За останні кілька місяців зс рф значно активізували наступальні дії на Бахмутському напрямку, де мали часткові локальні успіхи. Після захоплення ціною великих втрат Соледару, тривали активні спроби захоплення безпосередньо самого Бахмуту. Ворог докладав значних зусиль для просування у напрямку Слов'янська і Краматорська (з півночі та півдня відповідно) з метою перерізання логістичних шляхів Сил оборони України та подальшого повного оточення Бахмуту.

Для реалізації задуму щодо окупації Донеччини, противник поновив атаки на Ізюм та Лиман, які були деокуповані ЗС України у вересні 2022 року. Без контролю над Ізюмом захоплення Слов'янська видавалося доволі складним завданням, через

[297] Путін віддав наказ до березня захопити території Донецької та Луганської областей // Suspilne. – 2023, 2 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3yakw66j

що противник намагався перехопити ініціативу східніше цього важливого логістичного вузла в межах ділянки Кремінна – Сватове.

На Куп'янському напрямку та у прикордонних районах Бєлгородської області рф ворог утримував значні резерви, включаючи так званні елітні підрозділи пдв зс рф. Однак активних бойових дій не проводив, переважали позиційні бої.

Не менш важливими для окупантів були спроби наступу з півдня Донбасу – на Авдіївському та Мар'їнському напрямках. Суттєво загострилася ситуація в районі Вугледара, де противник намагався перемістити лінію фронту та позбавити ЗС України можливості артилерійських обстрілів залізничної гілки, яка проходила через Волноваху (Донецька обл.), Комиш-Зорю та Федорівку (Запорізька обл.).

Сили оборони України у Східній ОЗ виконували завдання у складі ОСУВ "Хортиця" (ОУВ "Харків", ОТУ "Лиман" і "Соледар") та ОСУВ "Таврія" (ОТУ "Донецьк" і "Запоріжжя"). Головні зусилля зосереджувалися на утриманні стійкої оборони на визначених рубежах та створенні умов для проведення стратегічної наступальної операції зі звільнення ТОТ. Основними завданнями були:

відбиття наступу противника та недопущення його виходу на адміністративні кордони Донецької та Луганської обл.;

відбиття засобів повітряного нападу противника;

порушення логістичного забезпечення угруповання зс рф.

Найжорстокіші бої тривали в районі Бахмуту. Захопити місто зс рф намагалися ще з липня 2022 року, коли їм вдалося окупувати велику агломерацію в сусідній Луганській обл. – Сєвєродонецьк, Рубіжне, Лисичанськ. Активний наступ розпочався у січні 2023 року. Захоплення цього промислового населеного пункту мало для росії скоріше символічне значення, зважаючи на величезні втрати, які вона зазнала на його околицях.

Водночас, оборону Бахмута, який Президент України Володимир Зеленський назвав "фортецею", українське командування розглядало як стратегічну оборонну операцію. Основна її мета – максимальне виснаження противника, як то було під Сєвєродонецьком, де він витратив занадто багато часу і ресурсів, та стримування його просування на широкому фронті наступу[298].

Командуванню ОСУВ "Хортиця" вдалося прийняти виважені рішення щодо побудови оборони на підконтрольній території Бахмута та не допустити перерізання важливих логістичних шляхів забезпечення угруповання ЗС України, насамперед траси О-0506 (Бахмут – Часів Яр в районі Хромового). Через наявність панівних висот, у поєднанні з грамотно облаштованими інженерними загородженнями, цей

[298] Зеленський – про Бахмут: складно, але тримаємося // Укрінформ. – 2023, 15 лютого. – URL: https://tinyurl.com/39vfskkb

район видався доволі складним для дій штурмових підрозділів ПВК “Вагнер”, посилених військовослужбовцями пдв зс рф. Всупереч неодноразовим хибним заявам російських ЗМІ про повне оточення міста-фортеці, українські захисники продовжували його боронити, в окремих випадках контратакуючи та покращуючи свої тактичні позиції. “Ми використовуємо всі можливості – як інженерні, так і природні, щоб знищувати найкращі підрозділи противника. Битва триває...” – заявив командувач СВ ЗС України генерал-полковник Олександр Сирський[299].

Поряд з цим Сили оборони України намагалися проводити наступальні дії на ділянці фронту Кремінна – Сватове, де противник зосередив значні резерви. Звільнення Кремінної відкриває шлях на Рубіжне, а в перспективі й на Старобільськ, який є одним з ключових логістичних центрів на ТОТ Луганщини.

У лютому найгарячішим районом на півдні Донеччини був Вугледар – важливий населений пункт для забезпечення подальшого наступу противника на північ. Упродовж декількох тижнів місто штурмували, переважно, підрозділи 42-ої мотострілецької дивізії, 40-ої та 155-ої бригад морської піхоти зс рф. Але ЗС України, вміло використовуючи особливості місцевості, успішно нищили переважаючі його сили. За інформацією Генерального штабу ЗС України, росія щоденно втрачала під час атак на цій ділянці фронту близько тисячі бійців та кілька десятків одиниць броньованої техніки. Більшість російських підрозділів, що брали участь у штурмових діях під Вугледаром, втратили свою боєздатність і були виведенні для відновлення. Загалом основні втрати противник ніс на Бахмутському та Шахтарському напрямках.

У Південно-Західній ОЗ **противник** угрупованням військ (підрозділи зі складу з’єднань і частин 8, 49, 58 А, 22 АК, БВ КФ, ЧФ ПдВО, 35 А СхВО, 41 А ЦВО, ПДВ, ПФ, 3 АК, а також 1 АК та ТрВ) здійснював бойові дії по рубежу Покровське, Стара Збур’ївка, Олешки, вздовж р. Дніпро, Василівка, Лугове, Щербаки, Нестерянка, Новоданилівка, Новопокровка, Мирне, Дорожнянка, Марфопіль, Малинівка, Вишневе, Новодарівка, Рівнопіль, Нескучне.

З метою утримання ТОТ Миколаївської, Херсонської та Запорізької обл. російські окупаційні війська виконували наступні завдання:

недопущення просування ЗС України на лівий берег р. Дніпро та виходу на адміністративний кордон з ТОТ АРК (утримання “сухопутного коридору”);

забезпечення контролю над акваторіями Азовського та північно-східної частини Чорного морів;

формування резерву для наступу на Запорізькому напрямку;

вдосконалення оборонних рубежів на ТОТ;

здійснення стійкого логістичного забезпечення угруповання військ.

Четвертий місяць поспіль противник продовжував вдосконалювати багатоешелоновану лінію оборони на ТОТ Херсонщини та Запоріжжя, у т.ч. на в’їзді до ТОТ АРК і безпосередньо на самому півострові.

[299] Сирський про обстановку у Бахмуті: Битва триває, ми перетворили район на неприступну фортецю // Цензор.нет – 2023, 6 лютого. – URL: https://censor.net/ua/n3398025

Зокрема, облаштувалися додаткові позиції для ствольної та реактивної артилерії, встановлювалися мінно-вибухові загородження майже по всій протяжності оборонних рубежів, включаючи острови у дельті р. Дніпро та окремі ділянки на лівому його березі. На острови Білогрудий, Великий Потьомкін та Круглий перекидалося ОВТ з метою створення там мобільних вогневих груп, здатних наносити вогневий влив по Херсону. Зросла активність ворожих артилерійсько-мінометних обстрілів підконтрольних Україною прифронтових територій, особливо Херсону, а також ДРГ противника як на сухопутній, так і річковій ділянках фронту. Крім того противник докладав значних зусиль для збереження своєї присутності на Кінбурнській косі (Миколаївська обл.), щоб контролювати з моря доступ до гирла р. Дніпро та запобігати спробам ЗС України форсувати річку на Херсонському напрямку.

Вкрай важливим для угруповання окупаційних військ було забезпечення ефективної логістики. З цією метою противник намагався витіснити із передових позицій українські підрозділи у межах Запорізької обл. для безперешкодного функціонування залізниці на ділянці Волноваха – Комиш-Зоря – Федорівка, а також убезпечення від ураження українських далекобійних РСЗВ, зокрема HIMARS, сухопутного коридору Бердянськ – Мелітополь. Саме ці міста виконували роль основних логістичних хабів між окупованими Донбасом і Кримом.

На початку лютого 2023 року противник здійснив декілька спроб наступальних дій на Запорізькому напрямку – фактично розвідку боєм з метою виявлення слабких місць в українській оборони. Всі такі спроби були невдалими.

Поряд з цим ворог не припиняв системно нищити цивільну інфраструктуру прифронтових населених пунктів Херсонщини та Миколаївщини. Основна мета – психологічний тиск на місцеве населення. Інтенсивність обстрілів залишалася високою. Крім того на ТОТ окупанти силами “росгвардии” та ряду армійських підрозділів зс рф проводили фільтраційні і режимні заходи з метою запобігання дій українських ДРГ та боротьби із місцевим рухом опору [300].

В населених пунктах, розташованих на Кінбурській косі, а також прибрежних районах, окупаційна військова влада в рамках “забезпеченням особливого режиму контролю” проводила вилучення усіх плавзасобів, а в окремих випадках й цивільного автотранспорту.

Для поповнення втрат в живій силі російські пропагандисти активно агітували молодь, яка проживала на ТОТ. У навчальних закладах створювалися класи з посиленою військовою підготовкою, випускникам яких обіцяли призначення на сержантські посади під час служби в окупаційній армії. Одночасно багато місцевих жителів лівобережжя Херсонщини були депортовані окупантами через підозру у підтримці України або сприянні ЗС України.

[300] Ситуація на окупованій частині Херсонщини // Уніан – 2023, 7 лютого. – URL: https://tinyurl.com/yskhduc2

Протягом лютого 2023 року активність противника в акваторії Чорного та Азовського морів була низькою. Побоюючись знищення ЗС України, кораблі та катери чф рф, у т.ч. ракетоносії, перебували здебільшого у ракетобезпечних районах або у морській базі в Новоросійську (рф), через що 25 тис. км^2 українського частини акваторії Чорного моря перетворилися в так звану сіру зону[301].

Сили оборони України у складі ОСУВ "Таврія" (ОУВ "Донецьк", "Запоріжжя"), ОСУВ "Одеса" (ОУВ "Дунай", "Дністер", "Херсон") та угруповання різнорідних сил у визначеній ОЗ проводили стратегічну оборонну операцію, основними завданням якої були:

недопущення наступу зс рф у напрямку Запоріжжя;

забезпечення контролю над правим берегом р. Дніпро, акваторіями Азовського моря та північно-західною частиною Чорного моря;

створення умов для наступу Сил оборони України;

порушення логістики противника.

Угруповання Сил оборони України утримувало лінію фронту на визначених рубежах, положення військ в цілому залишалось стабільним. Одночасно, вживалися заходи щодо виснаження противника, відкидання його підрозділів від берегової смуги на лівому березі р. Дніпро, де відстань між позиціями сторін могла сягати до 1 км, а також порушення логістичного забезпечення його підрозділів. Зокрема, деокупація Мелітополя, дозволить максимально відрізати південне угруповання зс рф від ТОТ АРК і дасть змогу ЗС України забезпечити вогневе ураження Кримського перешийка. Наразі завдяки високоточній далекобійній зброї трималися під вогневим контролем основні шляхи постачання та ймовірні місця зосередження резервів противника. Ефективно працювали підрозділи контр батарейної боротьби, аеророзвідка та спецпризначення Сил оборони України.

У Північно-Західній операційній зоні:

Воєнно-стратегічна обстановка у лютому 2023 року суттєвих змін не зазнала, на кордоні з рб вона залишалася стабільною та контрольованою.

Противник наступальних дій не проводив. Водночас, з метою утримання у прикордонних з рб районах частини Сил оборони України та недопущення їх задіяння у Східній ОЗ, регіональним угрупованням військ зс рб та рф здійснювалися демонстраційно-провокаційні дії з перегрупування й нарощення сил і засобів.

Крім того тривали спільні тренування, планові заходи з бойової підготовки та бойового злагодження. Періодично проводилась ротація окремих підрозділів і частин.

На початку лютого 2023 року у рб завершилися спільні військові навчання авіаційного компонента росії та білорусі, проте як зауважили в Генеральному штабі ЗС України, "…повернення авіаційного угруповання противника на аеродроми постійного базування не відзначається"[302].

---

[301] Росія не відмовилася від плану по захопленню Одеси // Telegram – 2023, 27 лютого. – URL: https://t.me/ministry_of_defense_ua/6114

[302] росіяни не забирають літаки після спільних військових навчань у білорусі // Укрінформ. – 2023, 2 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2zv5bnen

Відсутність великих переміщень територією рб підрозділів зс рф свідчило про їхню концентрацію на полігонах, де вони займалися бойовою підготовкою. Водночас відсутність активності військових формувань у прикордонних з Україною районах була непрямим підтвердженням того, що наступальна операція проти України з території рб найближчим часом не здійснюватиметься. А традиційне залишення після чергових спільних навчань на території рб частини підрозділів і техніки зс рф розглядалося як ІПсО з підготовки до нового вторгнення з рб.

Російське військове командування через обмеженість власної навчальної інфраструктури активно використовувало для підготовки своїх мобілізованих відповідну базу зс рб, основою якої був 72-ий об'єднаний навчальний центр – своєрідна "кузня кадрів" для білоруської армії. У його структурі діяли 6 шкіл, які готували молодших командирів та фахівців із понад 80 військових спеціальностей[303].

Загалом, упродовж лютого 2023 року в рб фіксувалось 9-10 тис. військовослужбовців зс рф, які були залучені до підготовки або спільних навчань.

На Волинському і Поліському напрямках ознак формування противником наступальних угруповань не спостерігалось. На Сіверському напрямку проводилася повітряна розвідка позицій ЗС України і тилових районів, застосовувалася артилерія і міномети для обстрілів прикордонних територій. Зберігалася загроза ракетних ударів з території рб та прикордонних збройних інцидентів з території рф. Зокрема, на передодні річниці повномасштабного наступу рф в Україну, ворог намагався проводити провокаційні дії з метою дестабілізації обстановки та звинувачення українських військових у порушенні територіальної цілісності. За повідомленням ОК "Північ" на Чернігівському напрямку поблизу ДКУ окупанти активно переміщували колони військової техніки без знаків розпізнавання із живою силою, яка була одягнена у піксель, схожий на форму ЗС України. Разом з тим Сили оборони тримали ситуацію під контролем і не піддавалися на провокації[304].

Угруповання Сил оборони України у Північно-Західній ОЗ продовжувало ведення стабілізаційних дій, спрямованих на посилення оборони державного кордону.

Основними завданнями були:

охорона та оборона ділянок ДКУ;

недопущення провокаційних дій противника;

знищення ДРГ противника.

протиповітряна оборона.

На Волинському і Поліському напрямках підрозділи ДПС та ЗС України

[303] Російських "мобіків" почали готувати в білоруських "Печах" – Гаюн // my.ua. – 2023, 13 лютого. – URL: https://tinyurl.com/4pknuzcz

[304] Оперативне командування "Північ" // Facebook. – 2023, 23 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mv3vtars

забезпечували прикриття ДКУ та здійснювали моніторинг повітряного простору засобами ППО і прилеглої території з використанням БпЛА. Вживалися додаткові заходи щодо посилення захисту об'єктів критичної інфраструктури, а саме: їх охорона й оборона здійснювалася за посиленим варіантом, на ймовірних маршрутах руху ДРГ противника облаштовано додаткові ВОПи та засідки, уточнено порядок взаємодії зі всіма складовими Сил оборони щодо дій при загостренні обстановки[305]. При відбитті ворожих атак БпЛА та крилатих ракет задіювалися наявні сили і засоби ППО. Тривало нарощення інженерно-фортифікаційного обладнання оборонних укріплень вздовж північної ділянки ДКУ, у т.ч. мінно-вибухових загороджень. Загалом створино цілісну систему оборонних рубежів і позицій[306]. Посиленню прикордонної безпеки сприятиме, ухвалення Верховною Радою України змін до низки законів щодо захисту державного кордону України (законопроект №7475). Зміни врегульовують питання встановлення спеціального прикордонного режиму в межах контрольованих прикордонних районів, спростять процедуру виділення земель у смузі до 2 км вздовж ДКУ для проведення робіт з облаштування та утримання інженерно-технічних та фортифікаційних споруд, визначать порядок залучення ЗС України, НГУ і НПУ до виконання завдань з охорони ДКУ, також місце ДПСУ у загальній системі Сил оборони під час воєнного стану[307].

Незважаючи на низький рівень загрози наступу противника з півночі, Сили оборони використовували всі можливості та час для якісної підготовки наявних сил і засобів. Зокрема проводили тренування і тактико-спеціальні навчання, до яких залучалися сили й засоби ЗС України, Нацгвардії, ДПСУ, СБУ та Нацполіції[308].

У повітряному просторі України **авіація противника** продовжувала наносити удари, як вздовж лінії фронту, так і в глибині території України. Тактична авіація застосовувалася, як правило, без входу в зону ураження української ППО. Пуски ракет дальнього радіусу дії виконувалися з літаків стратегічної авіації, а також кораблів і підводних човнів з акваторії Чорного і Каспійського морів.

Упродовж місяця ворог завдав по території України 340 авіаційних та 235 ракетних ударів, у т.ч. два масовані – 100 і 36 ракет відповідно (10.02.2023, 16.02.2023).

Аналіз ракетно-авіаційних ударів свідчить про активні спроби противника перш за все виявити і виснажити систему ППО України, по-друге – позбавити українців нормальних умов життя шляхом знищення об'єктів критичної інфраструктури. Але ракетний бліцкриг втратив актуальність, тому що енергосистема України вистояла попри величезні втрати, а українське суспільство

[305] На півночі посилено охороняють об'єкти критичної інфраструктури від диверсантів // УКРІНФОРМ. – 2023, 3 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2sbwkwc7

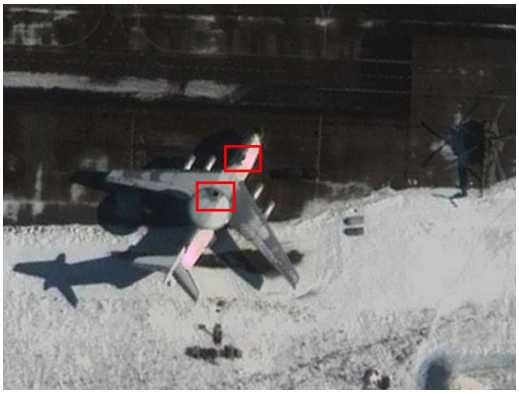
[306] Генерал ЗСУ відповів, чи є загроза нового наступу з боку Білорусі // Уніан. – 2023, 19 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mr3mcht4

[307] У ДПСУ розповіли, навіщо розширюють до двох кілометрів смугу на кордоні з рф та білоруссю // Укрінформ. – 2023, 28 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3ef7why6

[308] Командування об'єднаних сил ЗСУ // Facebook. – 2023, 14 лютого. – URL: https://tinyurl.com/hnfm4xhc

ще більше згуртувалося[309]. Крім того статистика вказує на зменшення запасів високоточних і далекобійних ракет та збільшення часу між масованими ударами. Однак, в арсеналі у противника залишається ще багато застарілих типів ракет і ракетного озброєння, зокрема С-300, які щодня застосовувалися по прифронтових населених пунктах і позиціях Сил оборони. Зазнала змін й тактика нанесення повітряних ударів, в яких почали переважати нічні пуски ракет. Раніше це були ударні БпЛА, після яких у світлий час доби слідували ракети різних типів. Складнішими стали маршрути руху засобів ураження, частина з яких проходила вздовж русла р. Дністер та Південний Буг з метою обходу засобів ППО на максимально низькій висоті на шляху до цілі.

Незважаючи на всі хитрощі ворога, складність виявлення та ураження малорозмірних і швидкісних повітряних об'єктів, упродовж лютого 2023 року **українські військові льотчики та фахівці ППО** збили понад 52% ворожих ракет (80 од.). Водночас, авіація Сил оборони України завдала 248 ударів по районах зосередження особового складу і ОВТ противника, а також 33 удари по позиціях ЗРК. Під час роботи засобів ППО України було знищено 7 літаків, 4 гелікоптери, 80 крилатих ракет та 108 БпЛА різних типів[310]. Також 26 лютого 2023 року стало відомо про ураження на аеродромі "Мачулищі" (рб) літака ДРЛО А-50У пкс рф, невідомими БпЛА. За інформацією моніторингової групи "Беларускі Гаюн", атаку здійснили білоруські диверсанти з використанням двох дронів, споряджених вибухівкою[311]. На території рб літак перебував 54 дні, за які здійснив 12 вильотів у супроводі винищувачів МіГ-31 (для викриття української системи ППО). Після пошкодження А-50У, його польоти у повітряному просторі рб припинилися.

Росія не бажала сприйняти поразку в Україні і всіляко намагалася втримати ініціативу за рахунок людських ресурсів. Але через великі втрати, мобілізованих восени 2022 року 300 тис. росіян виявилося недостатньо, щоб реалізувати завдання так званої СВО. Це вимагало продовження непопулярної ***часткової мобілізації***, вербування найманців, спонукання "строковиків" до переходу на контракт тощо.

Разом з тим, у лютому 2023 року президент рф в. путін так і не наважився віддати наказ про додатковий призов на строкову службу та не оголосив повну мобілізацію, яку готували на початок 2023 року.

Залучення найманців ПВК "Вагнер" до активних бойових дій у Східній ОЗ, перш за все на Бахмутському напрямку, дозволило тимчасово компенсувати величезні втрати в живій силі противника при незначних тактичних просуваннях.

---

[309] У ГУР пояснили, чому російський ракетний бліцкриг втратив сенс // УКРІНФОРМ. – 2023, 9 лютого. – URL: https://tinyurl.com/bdhkc8dc

[310] Оперативна інформація ГШ ЗСУ // Урядовий портал. – 2023, 1-28 лютого. – URL: https://tinyurl.com/432w989k

[311] Стало відомо, хто і чим атакував літак РФ на білоруському аеродромі "Мачулищі" // УНІАН. – 2023, 26 лютого. – URL: https://tinyurl.com/5n88jwhj

Ще у грудні 2022 року координатор стратегічних комунікацій Ради національної безпеки США Джон Кірбі заявляв, що чисельність цієї ПВК в Україні могла становити до 50 тис. осіб, 90% з яких – колишні в'язні[312]. Але після прибуття в Україну злагоджених підрозділів зс рф, укомплектованих мобілізованими, міністерство оборони рф вжило заходів щодо применшення ролі ПВК "Вагнер" у війні, перш за все інформаційного характеру, а також суттєво обмеживши ліміти на боєприпаси і можливості щодо вербування в'язнів та поступовим заміщенням "вагнерівців" регулярними військами на стратегічних ділянках фронту[313].

У лютому 2023 року вербувати в'язнів відбувалося з меншим пафосом, ніж раніше[314]. Засновник ПВК "Вагнер" є. пригожин вже не прилітав гелікоптером до місць позбавлення волі і не проводив агітацію особисто. Завдяки інформації з передової все менше ув'язнених виявляли бажання воювати в Україні, де вони одразу стануть "розхідним матеріалом", і шансів вижити у них майже не буде.

Для прикладу, у "першу хвилю" виправна колонія №16 м. Салават рф (Башкортостан) делегувала до лав ПВК "Вагнер" 1000 в'язнів. Під час останнього приїзду вербувальників кількість "бажаючих" зменшилася утричі. Така тенденція була характерна й для інших виправних закладів. Щоб "покращити" ситуацію з таким "поповненням", співробітники мвс та фсб рф змушували в'язнів слідувати на війну, погрожуючи відкриттям нових кримінальних справ, а у слідчих ізоляторах арештованим навпаки обіцяли дострокове їх закриття. Такі випадки фіксували у колоніях Самарської і Ростовської обл., Краснодарського та Пермського краю, на Північному Кавказі[315]. Вирішити питання некомплекту у штурмових підрозділах окупанти намагалися і за рахунок "мобілізації" безпритульних, нарко- та алкозалежних осіб, які проживали на ТОТ[316].

Також командуванню окупаційних військ доводилося реагувати на випадки відмов окремих груп або цілих підрозділів з числа мобілізованих йти у наступ. Через це, як правило, їх направляли на полігони, де після короткотривалого навчання з них формували штурмові підрозділи і знову направляли на передову.

Загалом термін підготовки мобілізованих і "добровольців" становив до трьох тижнів. Зокрема, у лютому 2023 року на полігоні Кадамовський (Ростовська обл., рф) за такою програмою проходили навчання до двох бригад. Для окремих груп підготовка обмежувалася двома тижнями. Крім того "допідготовка" могла здійснюватися безпосередньо в районі бойових дій. Все це негативно відображалося на спроможності особового складу якісно виконувати завдання за призначенням[317].

---

[312] У росії в'язнів змушують вступати до ПВК "Вагнера" // Укрінформ. – 2023, 8 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3dwt6adx

[313] Оцінка російської наступальної кампанії // ISW. – 2023, 9 лютого. – URL: https://tinyurl.com/53ukm3uj

[314] Вербовщики "ЧВК Вагнера" начали по второму разу приезжать в колонии // Zona.– 2023, 6 лютого. – URL: https://zona.media/news/2023/02/06/scnd-crcl

[315] В колониях начали грозить новыми сроками тем, кто отказывается ехать на войну // Агенство. Новости. – 2023, 8, лютого. – URL: https://t.me/agentstvonews/2482

[316] Оперативна інформація станом щодо російського вторгнення. Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 16 лютого. – URL: https://tinyurl.com/bdz996cc

[317]Оперативна інформація станом. Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 14 лютого. – URL: https://tinyurl.com/5umsh3kp

Зростала кількість проблемних питань, пов'язаних із мобілізацією та участю у СВО. Лише за півтора місяця робоча мобілізаційна група, головою якої було призначено заступника голови ради федерації рф андрія турчака, отримала звернення від 22 тис. російських військовослужбовців та членів їхніх сімей[318]. Але дії влади були спрямовані насамперед на те, щоб заспокоїти націоналістичних діячів, які почали досить гостро критикувати російську армію та керівництво країни, що в свою чергу підвищувало соціальну напругу.

Разом з тим, традиційні механізми прихованої мобілізації вже не дозволяли вчасно формувати резерви та відновлювати втрат у бойових частинах. Тому нагальним для російської влади стало опрацювання законопроекту щодо розширення вікової категорії призову на військову службу для чоловіків із 18-27 років до 21-30 років. Щороку в рф призивалося 260 тис. осіб. При цьому російська влада забороняла задіювати "строковиків" в операціях в Україні, хоча частина з них, через різні адміністративні "прогалини" або після того, як останніх примушували підписати контракти, все ж таки залучалася до бойових дій.

За інформацією ГУР МО України, відповідно до ситуації на фронті, рф може оголосити мобілізацію до 1 квітня 2023 року – початку весняного призову на строкову службу, який у разі потреби буде відстрочено. Якщо кремль все ж таки наважаться на нову масштабну хвилю мобілізації, для якої не потрібні додаткові правові підстави (оголошена у вересні 2022 року "часткова мобілізація" офіційно не була завершена), і про що свідчать уточнені списки резервістів та готовність персоналу військкоматів, зс рф зіткнуться з проблемами, які були півроку тому, у т.ч. відсутність необхідної кількості сучасного озброєння, спорядження та офіцерів, здатних навчити непідготовлених мобілізованих до бойових дій[319].

Висновки

Протягом лютого 2023 року воєнно-стратегічна обстановка навколо України залишалася контрольованою. Стратегічні цілі зс рф не змінилися. Відмічалися спроби російських окупаційних військ проводити наступальні дії у Східній ОЗ з метою виходу на адміністративні кордони Луганської і Донецької обл. Успіхів стратегічного та оперативного рівнів противником досягнуто не було. Бойові дії носили локальний характер і супроводжувалися мінімальними тактичними просуванням зі значними втратами з боку зс рф. Зокрема, було знищено 21,5 тис. окупантів та майже 1,1 тис. од. ОВТ[320]. Противник продовжував застосовувати ракетні удари для руйнування критичної інфраструктури України, особливо

[318] Андрій Турчак // Telegram. – 2023, 10 лютого. – URL: https://t.me/turchak_andrey/1032
[319] Україна каже, що Росія затримує нову мобілізацію на тлі активізації наступу // The Wall Street Journal. – 2023, 11, лютого. – URL: https://tinyurl.com/2cdb8cnz
[320] Олександр Павлюк. МО України // Telegram. – 2023, 1 березня. – URL: https://t.me/Pavliuk_KSV/3533

прифронтових населених пунктів. Їх інтенсивність та масштабність дещо зменшилася.

Зважаючи на те, що так звана російська СВО в Україні затягнулася на рік, керівництво рф докладало зусиль щодо представлення війни як екзистенційної загрози для росіян, щоб створити інформаційне підґрунтя для затяжної військової кампанії і знайти внутрішні ресурси для продовження військових операцій.

Загалом, за оцінками експертів, наразі в Україні задіяні близько 250-320 тис. російських військових, ще 150-200 тис. перебувають у резерві. Проте, рф не спроможна сформувати ударні угруповання для ведення масштабних наступальних дій одночасно на кількох напрямках, особливо в період весняного бездоріжжя та після надходження в Україну нових партій ОВТ.

ЗС України в свою чергу докладали значних зусиль для утримання стійкої оборони, особливо в районі Бахмута, Авдіївки і Вугледара, зниження загального наступального потенціалу та максимального виснаження противника перед проведенням українського контрнаступу. У рамках цієї підготовки тривало формування резервів, а також навчання за кордоном вузькопрофільних спеціалістів, розрахунків (екіпажів) та окремих підрозділів.

У Східній ОЗ зберігалася найвища інтенсивність бойових дій. Противник проводив активні наступальні дії в межах Донецького ОР та покращував тактичне положення у Слобожанському ОР. Водночас, його просування мали локальний характер, які не дозволили вийти на адміністративні кордони Донбасу, як того вимагав в. путін.

Завдяки стійкості оборонців Бахмуту та Вугледару ворог зазнав величезних втрат і суттєво виснажив свій наступальний потенціал. І головне – противнику не вдалося розширити наступальні операції у напрямку Краматорської агломерації – Краматорськ, Слов'янськ, Костянтинівка, Дружківка та Лиман.

У Південно-Західній ОЗ обстановка залишалася контрольованою. Після невдалих спроб наступальних дій, ворог перейшов до позиційної оборони. З метою недопущення наступу ЗС України на Запорізькому напрямку противник вдосконалював систему оборонних позицій та формував резерви. Активність кораблів чф рф в акваторіях Чорного та Азовського морів залишалася низькою.

У Північно-Західній ОЗ обстановка змін не зазнала і залишалася контрольованою. У російської окупаційної армії відсутнє ударне угруповання для вторгнення в Україну з півночі. Відмічалася імітація підготовки до наступу заради відволікання українських сил з інших напрямків. При цьому рб, демонструючи підтримку рф, усіма способами намагалася утриматися від приєднання до війни[321].

Прихована мобілізаційна кампанія, провальна СВО та мілітаризація країни може призвести до дефіциту новобранців в зс рф. Щоб виправити ситуацію в. путіну доведеться вдаватися до непопулярних кроків – продовжити приховану, або оголошувати чергову хвилю мобілізації, або збільшувати кількість "строковиків".

[321] Чи піде Росія у наступ з Білорусі: у ЗСУ оцінили сили ворога // Уніан. – 2023, 18 лютого. – https://tinyurl.com/39a62mf9

Разом з тим, він не готовий припинити війну в Україні, і буде продовжувати спроби досягти воєнного успіху, покладаючись на чисельну перевагу свого війська. Як зазначають військові експерти, мобілізаційний потенціал росії складає мільйон чоловік, який кремль може задіяти, якщо вважатиме за необхідне[322]. Але у такому випадку суттєво зростуть людські втрати і витрати на війну, і як наслідок – негативна реакція російського суспільства на такі дії влади.

У повітряному просторі України ворог не зміг здобути переваги у повітрі, але продовжував нанесення авіаційних ударів, як вздовж лінії фронту, так і по мирних населених пунктах та об'єктах критичної інфраструктури.

Незважаючи на небезпеку з боку української ППО, яка активно посилювалася сучасними засобами виявлення та ураження повітряних цілей в рамках західної допомоги, противник продовжував застосовувати тактичну та армійську авіацію. Пошкодження літака А-50У пкс рф, який дислокувався на території рб, є важливим фактором, який значно зменшила потенційну загрозу нанесення масованих авіаційних ударів, а обмежив російські повітряні операції на північному напрямку.

[322] Кремль може мобілізувати ще мільйон людей – німецька розвідка // УНІАН. – 2023, 22 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mr3we95h

РОЗДІЛ 2. ХІД БОЙОВИХ ДІЙ У ЛЮТОМУ 2023 РОКУ

2.1. ПІВНІЧНО-ЗАХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА

Загальна характеристика оперативної обстановки у Північно-Західній операційній зоні

У лютому 2023 року оперативна обстановка у Північно-Західній ОЗ[*] не зазнала суттєвих змін. Бойові дії на Волинському і Поліському операційних напрямках не велися. Противник здійснював заходи з поповнення угруповання військ на території республіки білорусь. На Сіверському напрямку противник утримував окремі підрозділи в прикордонних районах Брянської й Курської обл. Ворог задіяв міномети, ракетну і ствольну артилерію для обстрілів населених пунктів у прикордонних районах Чернігівської та Сумської обл.

Упродовж лютого 2023 року підрозділи Сил оборони України в Північно-Західній ОЗ виконували заходи з посилення охорони державного кордону України. Здійснювалося обладнання фортифікаційних споруд і оборонних укріплень, проводилися навчання особового складу. Крім того, визначені підрозділи продовжували вести стабілізаційні дії у прикордонних районах для забезпечення безпеки цивільного населення, брали участь у забезпеченні умов для безпечного функціонування органів державної влади, органів місцевого самоврядування та органів військового управління, здійснювали охорону й оборону об'єктів критичної інфраструктури.

Завдання сторін у Північно-Західній операційній зоні. Склад угруповань військ сторін

Аналіз оперативної обстановки свідчить, що російські війська на території рб у лютому 2023 року мали такі завдання:

проведення демонстраційних дій, спрямованих на сковування зосереджених на Волинському й Поліському операційних напрямках підрозділів Сил оборони України;

поповнення особового складу підрозділів мобілізованими, здійснення підготовки військовослужбовців до ведення бойових дій;

нарощення інфраструктури своїх військових баз;

Ймовірно, війська противника в Брянській та Курській обл. мали такі завдання:

сковування зосереджених на Сіверському напрямку підрозділів Сил оборони України шляхом турбуючих обстрілів та демонстрацією готовності до наступальних дій;

нарощування обладнання фортифікаційних споруд у прикордонних районах Курської та Брянської обл. рф.

Підрозділи зс рб продовжували виконувати завдання з посилення охорони ділянки білорусько-українського кордону в Брестській та Гомельській обл. рб,

[*] Загальну характеристику природо-географічних умов регіонів, які входять до складу Північно-Західної операційної зони див.: Опис воєнних дій за липень 2022 року. С.73 і далі).

облаштовувати фортифікаційні укріплення й нарощувати обладнання блокпостів у прикордонній смузі.

Завданнями підрозділів Сил оборони України у Північно-Західній ОЗ залишались:

утримування сил противника від вторгнення на територію України;

нарощування обладнання фортифікаційних укріплень;

посилення охорони державного кордону;

ведення стабілізаційних дій, участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах.

Російські війська на території рб на початку січня 2023 року складалися з 6 мсд[323], а також частин пкс, військ протиповітряної та протиракетної оборони, підрозділів спеціального призначення і ракетних військ рф. Після завершення на початку лютого 2023 року спільного льотно-тактичного навчання зс рф і зс рб, авіаційне угруповання зс рф залишилось на території рб, не повернувшись на пункти постійного базування[324]. Окремі військові підрозділи зс рф розташувалися в безпосередній близькості до українсько-білоруського кордону, на території Брестської й Гомельської обл.

На Сіверському напрямку, в прикордонних районах Брянської та Курської обл. рф, противник зосередив окремі підрозділи зі складу 1 ТА та 20 ЗА (Західний ВО), загальною чисельністю 9-10 тис. військовослужбовців[325].

Загальна чисельність зс рб у лютому 2023 року складала близько 60 тис. військовослужбовців.

На території Північно-Західної ОЗ зони визначені завдання виконувало Оперативно-стратегічне угруповання військ (ОСУВ) “Північ”, до складу якого входили: ОУВ “Волинь”, УСіЗО м. Київ, ОУВ “Чернігів”, ОТУ “Суми”.

Характер воєнних дій на операційних напрямках у Північно-Західній операційній зоні

У лютому 2023 року обстановка у Північно-Західній ОЗ не зазнала суттєвих змін, ознак створення противником наступальних угруповань на Волинському, Поліському й Сіверському напрямках не було виявлено.

Війська противника на території білорусі продовжували здійснювати спільні з зс рб військові навчання з бойової підготовки та злагодження підрозділів. Оцінюючи оперативну обстановку, командувач Об’єднаних сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій Наєв протягом лютого 2023 року неодноразово наголошував, що наявних на території білорусі сил противника недостатньо для відновлення зс рф наступальних дій в Південно-Західній ОЗ[326].

---

[323] Баглай І. Військові навчання відбулись у Чорнобильській зоні впритул до білорусі // Подробиці. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3bkyun4u

[324] Лозовенко Т. Білорусь оголосила про завершення льотно-тактичного навчання з рф // Українська правда. – 2023, 02 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2d82bbc7; Рощіна О. Росіяни посилюються для наступу і літаки з білорусі не забирають – Генштаб ЗСУ // Українська правда. – 2023, 02 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2rsd2dt9

[325] Машовець К. Харків, Суми, Чернігів: скільки оперативних груп ворога знаходиться на кордонах України з рф – аналіз групи ІС // Інформаційний спротив. – 2023, 25 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mvh2dsr8

[326] На півночі Рівненщини проведено тактико-спеціальне навчання Сил оборони України / Командування Об’єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 14 лютого. – URL: https://tinyurl.com/kndarux; Командувач

Зосереджені на території Брянської й Курської обл. рф сили противника продожували нарощувати інженерне обладнання фортифікаційних укріплень та місць несення служби у прикордонних районах[327]. Крім того, російські війська на Сіверському напрямку намагалися завдати вогневого ураження підрозділам Сил оборони України. Ворог не припиняв обстрілів населених пунктів у прикордонних районах Чернігівської й Сумської обл. із застосуванням мінометів, ракетної й ствольної артилерії, а також БпЛА. Порівняно з січнем 2023 року, інтенсивність обстрілів противником українського прикордоння на Сіверському напрямку дещо зросла. Зокрема, на Чернігівщині вогневого ураження зазнали 17 населених пунктів, на Сумщині – 63 (в т.ч. місто районного підпорядкування Ворожба, селища міського типу Велика Писарівка і Есмань). Ворожі обстріли спричинили руйнування будинків та об'єктів інфраструктури.

У лютому 2023 року підрозділи Сил оборони України у Північно-Західній ОЗ продовжували нарощування й додаткове інженерне обладнання фортифікаційних укріплень, а також зміцнення рубежів оборони вздовж державного кордону. “Нам вдалося значно укріпити північний кордон, – заявив 18 лютого командувач Об’єднаних сил ЗС України генерал-лейтенант С. Наєв. – Ми утворили систему інженерних загороджень, зокрема мінно-вибухових, у десятки разів збільшивши їх насиченість вздовж державного кордону. Сформували систему оборонних рубежів і позицій”[328].

З метою протидії проникненню на територію України диверсійно-розвідувальних груп противника, підрозділами Сил оборони було посилено охорону об’єктів критичної інфраструктури, облаштовано вогневі опорні пункти на основних маршрутах можливого руху ДРГ противника. “На даний час охорона та оборона державних об’єктів критичної інфраструктури у Північній операційній зоні здійснюється за посиленим варіантом… – наголосив 3 лютого генерал-лейтенант С.Наєв. – Щоденно на ділянках відповідальності виставляються посилені прикордонні наряди, здійснюється моніторинг прилеглої території з використанням безпілотної авіації, ведеться постійне спостереження за повітряною обстановкою всіма засобами протиповітряної оборони”[329].

Зростанню оборонних спроможностей підрозділів Сил оборони України у Північно-Західній ОЗ сприяли військові навчання особового складу. В першій половині лютого 2023 року військові навчання, інструкторсько-методичні заняття й відбулися на території Волинської, Рівненської, Житомирської й Київської обл. Учасники навчань відпрацьовували дії в наступі, захоплення ворожої позиції,

---

Об’єднаних сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій Наєв про рівень військової загрози на півночі України / Новини КОС ЗСУ // Telegram. – 2023, 18 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2p99sacj; Баглай І. Військові навчання відбулись у Чорнобильській зоні впритул до білорусі // Подробиці. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3bkyun4u;

[327] Машовець К. Харків, Суми, Чернігів: скільки оперативних груп ворога знаходиться на кордонах України з рф – аналіз групи ІС // Інформаційний спротив. – 2023, 25 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mvh2dsr8

[328] Командувач Об’єднаних Сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій Наєв про рівень військової загрози на півночі України / Командування Об’єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 18 лютого. – URL: https://tinyurl.com/ytr6xatj

[329] Командувач Об’єднаних Сил Збройних Сил України генерал-лейтенант Сергій Наєв про заходи протидії проникнення диверсійно-розвідувальних груп противника на об’єкти критичної інфраструктури / Командування Об’єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 03 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2p9y8d85

виявлення й знешкодження ворожих ДРГ, ізоляційні заходи, оборону визначеної ділянки, охорону стратегічно важливих об'єктів. Навчання тривали в умовах, максимально наближених до реальних, із залученням значної кількості особового складу Сил оборони, військової та спеціальної техніки, в тому числі БпЛА[330]. Особливу увагу було приділено злагодженості дій підрозділів ЗС України, Національної гвардії, ДПСУ, СБУ та МВС України.

21 лютого у Північно-Західній ОЗ під загальним керівництвом генерал-лейтенанта С. Наєва відбулися тактико-спеціальні навчання з охорони та оборони особливо важливих державних об'єктів критичної інфраструктури під час ведення бойових дій[331]. Напередодні річниці широкомасштабного вторгнення зс рф в Україну, 21 лютого угруповання сил і засобів оборони Києва розпочало навчання із захисту столиці. Підрозділи Сил оборони України відпрацювали оборону Києва від наступу сил противника з півночі[332]. На навчаннях були присутні в якості спостерігачів аташе з питань оборони провідних західних держав[333].

Бійці мобільної групи ППО у Північно-Західній ОЗ[334]

[330] Воскресенська Н. На Волині відбулися навчання з оборони міста // Суспільне. Новини. – 2023, 03 лютого. – URL: https://tinyurl.com/37xf3ata; Парай О. На Волині тривають мінометні навчання тероборони // Суспільне. Новини. – 2023, 06 лютого. – URL: https://tinyurl.com/5n8smzru; На Рівненщині, неподалік від білоруського кордону, відбулися навчання Сил оборони // Мілітарний. – 2023, 14 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2p9fbjru; На півночі Рівненщини проведено тактико-спеціальне навчання Сил оборони України / Командування Об'єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 14 лютого. – URL: https://tinyurl.com/kndarux5; Корогородський Ю. СБУ провела навчання на Рівненщині поблизу кордону з білоруссю // Lb.ua. – 2023, 13 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2pedt75x; Київська область захищена / Сухопутні війська України // Telegram. – 2023, 08 лютого. – URL: https://tinyurl.com/5n6wrb9p

[331] У Північній операційній зоні тривають оперативно-тактичні навчання з охорони та оборони особливо-важливих державних об'єктів критичної інфраструктури / Командування Об'єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 21 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3rkcrtv7

[332] Відпрацювання наступу ворога: сили оборони Києва розпочали планові навчання // Слово і діло. – 2023, 21 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mrxezk8r; Баглай І. Військові навчання відбулись у Чорнобильській зоні впритул до білорусі // Подробиці. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3bkyun4u

[333] ЗСУ провели масштабні навчання у Чорнобильській зоні // Апостроф. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2dc6n7b7

[334] На Північному напрямку наші винищувачі дронів-камікадзе завжди напоготові / Командування Об'єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 28 лютого. – URL: https://tinyurl.com/7s3dhe7x

У лютому 2023 року було нарощено спроможності сил і засобів протиповітряної оборони у Північно-Західній ОЗ. Відбулися навчання мобільних вогневих груп ППО, в ході яких військовослужбовці опановували не лише озброєння українських зразків, але й системи, отримані від іноземних партнерів[335].

У лютому 2023 року об'єкти цивільної та військової інфраструктури на території Північно-Західної операційної зони зазнали ракетних та авіаційних ударів з боку противника, а також атак ворожих БпЛА. Підрозділи ППО Сил оборони України на Київщині продемонстрували високу ефективність у відбитті ударів засобів повітряного нападу. Зокрема, під час масованого ракетного удару в ніч на 10 лютого в небі над Києвом було збито 10 з 11 випущених противником ракет[336].

Відзначивши зростання ефективності сил і засобів ППО у Північно-Західній ОЗ в лютому 2023 року, генерал-лейтенант С. Наєв зазначив: "Всі без виключення військовослужбовці добре вмотивовані, мають чималий бойовий досвід і вміло його використовують під час відбиття як атак безпілотних літальних апаратів, так і крилатих ракет… На даний час відсоток збиття ракет дуже змінився і дорівнює – 80 відсотків. І навіть більше в окремих випадках. Наші фахівці протиповітряної оборони стали більш професійнішими і компетентними"[337].

Оцінюючи вірогідність відновлення противником наступальних дій у Північно-Західній ОЗ як вкрай низьку, генерал-лейтенант С. Наєв 18 лютого наголосив: "Ми оцінюємо рівень військової загрози з урахуванням тих сил, які зараз перебувають на території білорусі. Цих сил недостатньо для сухопутного наступу на цей час, але те, що може статися в майбутньому, залежить від намірів противника"[338].

Результати

У лютому 2023 року бойові дії на Волинському й Поліському напрямках не велися. Противник здійснював заходи з формування резервів військ, підготовки особового складу на полігонах рб й нарощення інфраструктури своїх військових баз на території республіки білорусь.

На Сіверському напрямку підрозділи зс рф протягом лютого 2023 року продовжували обстріл населених пунктів уздовж державного кордону України. Проте обстріли з боку противника не змогли завдати суттєвої шкоди позиціям

---

[335] Некрасова Н. Під Києвом почалися навчання сил протиповітряної оборони // Comments.ua. – 2023, 18 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3vefcjww; Командувач посмакував улюбленою стравою захисників неба / Командування Об'єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 08 лютого. – URL: https://fb.watch/jAZ_DExeSk/

[336] Віталій Кличко: над Києвом збили 10 ракет. Є пошкодження електромереж // Офіційний портал Києва. – 2023, 10 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2s3kjpz5

[337] Командувач Об'єднаних Сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій Наєв про ефективність роботи системи протиповітряної оборони в Північній операційній зоні / Командування Об'єднаних Сил ЗС України // Facebook. – 2023, 08 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2p935pk5; Командувач Об'єднаних Сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій Наєв про ефективність роботи системи протиповітряної оборони / Командування Об'єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 01 березня. – URL: https://tinyurl.com/5dsj9nuy

[338] Командувач Об'єднаних Сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій Наєв про рівень військової загрози на півночі України / Командування Об'єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 18 лютого. – URL: https://tinyurl.com/ytr6xatj

військ Сил оборони України, чи дезорганізувати діяльність об’єктів критичної інфраструктури та органів державного управління у регіоні.

У лютому 2023 року основні напрямки можливого вторгнення у Північно-Західній ОЗ були прикриті підрозділами Сил оборони України, які посилили охорону державного кордону України, здійснювали спостереження за пересуванням військ противника на прилеглих до державного кордону України територіях, не допустили дестабілізації обстановки й наростили оборонні спроможності на визначених напрямках.

Висновки

Відсутність ознак формування наступального угруповання зс рф на території білорусі, а також Брянської й Курської обл. рф, свідчила про відмову противника від ведення наступальних дій у Північно-Західній операційній зоні в лютому 2023 року. Ймовірно, це було викликано передусім нестачею у зс рф живої сили й військової техніки, здатних виконувати бойові завдання на Волинському, Поліському й Сіверському операційних напрямках.

Стійкість оборони військ Сил оборони у Північно-Західній операційній зоні покращилася внаслідок вдосконалення фортифікаційних укріплень й посиленої бойової підготовки підрозділів. Зростання оборонних спроможностей Сил оборони України на визначених напрямках стало суттєвим чинником стримування рб від вступу в війну рф проти України в лютому 2023 року.

2.2. СХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА

Загальна характеристика оперативної обстановки у Східній операційній зоні

У лютому 2023 року Східна операційна зона[*] продовжувала залишатися районом воєнних дій високої інтенсивності. Протягом місяця противник зосереджував основні зусилля на встановленні повного контролю над територією Донецької та Луганської обл., а також на утриманні раніше захоплених районів Луганської, Донецької та Харківської обл. Противник нарощував об'єднане угруповання військ на території України (включно з окупованим Кримом) . Лише з 12 січня до 1 лютого його чисельність зросла з 250 до 320 тис. осіб. При цьому, чисельність резерву зс рф, який проходив підготовку до участі в бойових діях, на території росії та білорусії оцінювався західними розвідками у 150–250 тис. осіб[339]. Сили оборони України, здійснювали активну оборону, одночасно стримуючи наступаючі підрозділи зс рф і проводячи локальні наступальні дії на окремих ділянках фронту з метою покращення власного тактичного становища. Протяжність лінії фронту, на якій велися бойові дії в Східній ОЗ, станом на 1 лютого 2023 року складала близько 390 км. При цьому вона поділялася на три ділянки: північну (від українсько-російського державного кордону в Харківській області до Берестового, 160 км), центральну (від Берестового до Новомихайлівки, 150 км) і південно-західну (від Новомихайлівки до Новополя, 80 км)[340].

На початок лютого 2023 року противник зосереджував основні зусилля на Лиманському, Бахмутському і Новопавлівському (Шахтарському[*]) напрямках, де мав достатньо накопичених сил для проведення наступальних дій і намагався "протиснути" позиції підрозділів Сил Оборони України.

Характеризуючи оперативну обстановку на лінії фронту 1 лютого 2023 року, представник ГУР МО України Андрій Юсов заявив: "Ситуація дуже складна: ворог продовжує наступати. Насправді втрати ворога набагато вищі, ніж в української армії. Майстерність і мотивація українських воїнів, техніка та озброєння — це те, що зрештою переламає перебіг наступальних дій (…) З огляду на той стан військ і техніки, які є в окупантів, нічого іншого, крім як воювати кількістю, у них не залишається"[341]. Речник розвідки також спрогнозував найбільш запеклі бойові дії на території Луганської і Донецької областей упродовж лютого й березня 2023 року. Наступного дня, інший представник ГУР МО України Андрій Черняк у коментарі для видання "Kyiv Post" повідомив про те, що, за даними української воєнної

[*] Загальну характеристику територій, які входять до складу Східної операційної зони (площа, кількість і густота населення, наявність залізниць та автомобільних доріг, географічні зони тощо), див.: Опис воєнних дій за червень 2022 року. С.78 і далі).

[339] Брифінг представників Сил безпеки та оборони України у Military Media Center // Армія-inform. – 2023, 12 січня. – URL: https://tinyurl.com/4w4wu6z5; Nagorski T., Labbate M., Deen A. The Ukraine War in data: Ukraine says Russia has deployed more than 300,000 soldiers for a coming offensive // GRID. News. – 2023, February 02. – URL: https://tinyurl.com/wamz5wvv

[340] Lawrence C. The Russo-Ukrainian War – Day 344 // The Dupuy Institute. – 2023, February 02. – URL: https://tinyurl.com/mpzrjzdt

[*] Починаючи з 14 лютого 2023 року, Новопавлівський операційний напрямок в оперативних зведеннях Генерального штабу ЗС України подавався під новою назвою – Шахтарський операційний напрямок.

[341] Україна перебуває напередодні дуже активної фази на фронті — ГУР // Армія-inform. – 2023, 01 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3m54enwp

розвідки, президент держави-агресора путін вчергове поставив перед своїм військовим командуванням завдання захопити Донецьку та Луганську області до березня 2023 року. Зокрема, А. Черняк наголосив, що існували ознаки того, що росія готувалася до нової спроби масованого наступу та захоплення сходу країни: "Ми спостерігаємо, що російсько-окупаційні війська передислоковують на схід додаткові штурмові групи, підрозділи, озброєння та військову техніку. За даними воєнної розвідки України, путін віддав наказ до березня захопити території Донецької та Луганської областей"[342].

Передбачення розвідки цілком виправдались. Уже за результатами першої декади лютого Головнокомандувач ЗС України генерал Валерій Залужний у телефонній розмові з Головою об'єднаного комітету начальників штабів США генералом Марком Міллі зауважував, що найскладнішою обстановка залишалася в Донецькому операційному районі, де противник, незважаючи на високі втрати, щодня здійснював до 50 атак. Запеклі бої, за словами Головнокомандувача, точились в районі Вугледару та Мар'їнки, де підрозділи Сил оборони України надійно утримували свої позиції. Також генерал В. Залужний підкреслив, що українським військам вдалося втримати під контролем Бахмут і продовжити вживати заходів для стабілізації лінії фронту довкола цього міста[343].

Судячи з розвитку ситуації, упродовж лютого 2023 року тривав анонсований раніше "великий зимовий наступ" зс рф. Він, по суті, став не однією масштабною наступальною операцією, а серією невеликих за масштабом наступальних дій силами 5–6 БТГр на кожному напрямку, з метою досягнути тактичних успіхів бодай на одному з напрямків бойових дій (наприклад, оточити і захопити Бахмут, Авдіївку, Мар'їнку, Вугледар, Лиман тощо). Здебільшого підрозділи зс рф одночасно проводили наступальні операції не більше, ніж на двох або трьох напрямках (постійно – Бахмут і почергово – Куп'янськ, Лиман, Авдіївка, Мар'їнка, Вугледар). Обрана російським командуванням тактика локальних наступальних дій з постійною зміною напрямків операцій була продиктована браком ресурсів і неможливістю сконцентрувати достатню кількість особового складу та МТЗ на одній ділянці фронту для здійснення масштабного прориву позицій підрозділів Сил Оборони України, оскільки спроби концентрації сил і засобів в тиловому районі поблизу лінії фронту призводили до їхнього ураження вогнем підрозділів ракетних військ і артилерії ЗС України. Відтак, російське командування змушене було розосереджувати наявний особовий склад і МТЗ в глибині визначених напрямків, що суттєво ускладнювало логістику для можливого проведення масштабних наступальних операцій, але дозволяло проводити локальні наступальні дії на окремих напрямках, "протискаючи" позиції Сил Оборони безперервними хвилями атак.

[342] "Путін наказав військам захопити Донеччину та Луганщину до березня" // Головне управління розвідки МО України, 02 лютого 2023 року. – URL: https://tinyurl.com/5dctuvhc
[343] Залужний обговорив із генералом Міллі перебіг війни в Україні // Суспільне. Новини. – 2023, 11 лютого. – URL: https://tinyurl.com/38e4j93c

Оцінюючи розвиток ситуації на лінії фронту упродовж перших двох декад лютого 2023 року, заступник начальника Головного оперативного управління Генерального штабу ЗС України бригадний генерал О. Громов на наголосив на незмінності планів російського військово-політичного керівництва щодо окупації всієї території Донецької та Луганської областей із захопленням ключових міст регіону в ході послідовних хвиль наступів, водночас він підкреслив, що "можливості зс рф з досягнення значного оперативного успіху обмежені внаслідок поточного дефіциту ресурсів"[344]. Маючи суттєву перевагу в людському мобілізаційному ресурсі, противник, за словами бригадного генерала О. Громова, упродовж лютого свідомо йшов на збільшення інтенсивності бойових дій, намагаючись виснажити підрозділи Сил Оборони України. Зосереджуючи свої основні зусилля в Східній ОЗ, ворог вів наступальні дії в напрямку на Бахмут, Авдіївку, Мар'їнку та Вугледар, застосовуючи авіаційні та ракетні удари, здійснюючи артилерійські обстріли позицій підрозділів ЗС України вздовж всієї лінії фронту[345]. При цьому речник ГОУ ГШ ЗС України акцентував, що найбільш боєздатні підрозділи військ противника та т. зв. пвк "вагнер", а також найвищий рівень концентрації артилерії зс рф спостерігалися на Бахмутському напрямку. Саме в районі Бахмута мали місце найінтенсивніші бої, а від 1 по 23 лютого 2023 року на Бахмутському напрямку загалом відбулося понад 380 бойових зіткнень. Просування підрозділів противника навколо Бахмута забезпечувалося лише після повної руйнації оборонних укріплень та відведення наших підрозділів з метою збереження життя особового складу[346].

Іншим важливим районом зосередження наступальних зусиль противника в лютому 2023 року, за даними ГОУ ГШ ЗС України, були міста Мар'їнка та Вугледар. У районі Мар'їнки підрозділи Сил Оборони України упродовж 23-х днів лютого відбили понад 350 штурмових дій противника, а в районі Вугледару – понад 180.

Аналізуючи ситуацію на лінії фронту, головний консультант Головнокомандувача ЗС України генерал-майор Віктор Назаров також підкреслював, що російський наступ в Східній ОЗ тривав від середини січня 2023 року, але "обмежені можливості, якими володіють сьогодні росіяни, дозволяють їм лише здійснити такий наступ на вузькій ділянці фронту в Бахмуті". Далі генерал-майор пояснив, що російське військово-політичне керівництво прагнуло досягнути бодай найменшого успіху на лінії фронту до 21 лютого, коли відбувався публічний виступ в. путіна перед т. зв. федеральними зборами рф: "Росіянам потрібна була хоча б тактична перемога. Це було головним завданням перед виступом путіна минулого тижня. Але їм це не вдалося. Ще одна ділянка фронту в районі, який вони атакували кілька разів, – Вугледар. Ці атаки вже були зірвані нами в кінці січня-початку лютого. Навряд чи у них сьогодні вистачить сил

[344] Брифінг представників Сил безпеки та оборони України у Military Media Center // Армія-Inform. – 2023, 23 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mu5f6h6n
[345] Там само.
[346] Там само.

здійснити ще більший наступ на інших напрямках. Однак це не змінює складності та гостроти бойових дій, які зараз відбуваються на Сході. У росіян багато особового складу і ще багато артилерійських систем та боєприпасів"[347].

Подібну оцінку обстановки на східній ділянці лінії фронту дав наприкінці лютого і польський експерт генерал В. Скшипчак, який наголошував, що станом на кінець лютого зс рф продовжували мати операційну перевагу над Силами оборони України за рахунок відмобілізованого особового складу й великої кількості артилерії, тому найважливішим завданням для ЗС України упродовж останнього місця зими залишалося стримування наступальних дій та "знекровлення" наступаючих російських підрозділів та подальше нівелювання їхньої чисельної переваги з метою виграти час для підготовки і проведення власного наступу в майбутньому[348].

Слід наголосити також на тому, що поряд із зосередженням основних зусиль противника на веденні наступальних дій в районах Бахмуту, Мар'їнки, Вугледара й Авдіївки, ворог у лютому 2023 року періодично активізував локальні наступи на Лиманському й Куп'янському напрямках, намагаючись відновити раніше втрачені позиції та відкинути підрозділи Сил оборони України від найважливіших для власного постачання автошляхів Сватове – Кремінна та Куп'янськ – Сватове.

Суттєвий вплив на оперативну обстановку лютому 2023 року в Східній ОЗ мали високоточні ураження скупчень особового складу та ОВТ противника підрозділами ракетних військ та артилерії ЗС України. ГШ ЗС України в своїх інформаційних повідомленнях упродовж лютого щодня повідомляв про ураження авіацією, а також підрозділами артилерії та ракетних військ від трьох до понад тридцяти районів зосередження особового складу, озброєння і військової техніки противника. Одними із найбільш успішних були ураження місць зосередження російських окупантів 13 лютого у Кадіївці (в будинку районного відділку т. зв. мґб лнр) і 19 лютого в Донецьку (у районному будинку культури), де загинуло до 80 військовослужбовців противника, а також знищення великого складу боєприпасів у Кадіївці 28 лютого[349].

Аналізуючи зміну тактики російських військ, а також потенційні спроможності зс росії, фахівці з британської розвідки наприкінці лютого констатували: "Останніми тижнями росія, ймовірно, знову змінила свій підхід. Тепер її кампанія, швидше за все, спрямована на ослаблення української армії, а не на захоплення значної нової території. Російське керівництво може проводити довгострокову операцію, будучи переконаним, що переваги росії в людських та інших ресурсах зрештою виснажать Україну"[350].

---

[347] "Шляху назад для України немає" – Віктор Назаров // Військовий Кур'єр України. – 2023, 02 березня. – URL: https://tinyurl.com/4pph53bv

[348] Wojna w Ukrainie. Gen. Skrzypczak: to jest cel strategiczny, jaki sobie zakłada Putin // Wirtualna Polska News. – 2023, lutego 20. – URL: https://tinyurl.com/2p83bmxd

[349] Hird K., Bailey R., Barros G., Wolkov N., A. Howard, Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 28 // Institute for the Study of War. – 2023, February 28. – URL: https://tinyurl.com/yckhf5tb

[350] Британська розвідка: Росія знову змінила підхід у війні з Україною // Еспресо. – 2023, 24 лютого. – URL: https://tinyurl.com/975p8wa5

Підсумовуючи загальну характеристику оперативної обстановки в Східній операційній зоні, у лютому 2023 року слід констатувати, що в її межах, як і в попередні місяці, виділились три ділянки лінії фронту – північна (від українсько-російського кордону до Берестового), де противник періодично намагався здійснювати безуспішні наступальні дії з метою повернути собі раніше втрачені позиції та добитися прориву позицій Сил оборони України в напрямку Лиману та Куп'янська; центральна (від Берестового до Новомихайлівки), де противник вів активні наступальні дії на позиції Сил оборони України, зумівши, ціною непомірно високих втрат просунутись у східну частину м. Бахмут і закріпитись на північ і на південь від міста, при цьому не зумівши здійснити прорив позицій підрозділів Сил оборони України з виходом на оперативний простір в напрямку Краматорська і Слов'янська; південно-західна (від Новомихайлівки до адміністративної межі Донецької та Запорізької обл.), де противник проводив безуспішні наступальні дії в напрямку на Авдіївку, Мар'їнку та Вугледар з метою прорвати оборонні позиції українських військ. Характерною особливістю бойових дій у Східній ОЗ в лютому 2023 року було зосередження основних наступальних зусиль противника на вузькій ділянці фронту навколо Бахмута і поступове сповільнення просування російських підрозділів в цьому районі та вичерпування їхнього наступального потенціалу, пов'язане з непропорційно високими втратами в особовому складі військ противника. Окремі спроби здійснити прорив позицій Сил оборони України на Лиманському, Авдіївському і Шахтарському операційних напрямках зазнали цілковитого фіаско.

Завдання сторін в Східній операційній зоні

Аналіз дій російських окупаційних військ у Східній операційній зоні у лютому 2023 року засвідчив, що перед ними, як і в попередні місяці, стояли такі основні завдання:

розсікти і витіснити за адміністративні межі Донецької обл. війська оперативно-тактичних угруповань "Лиман", "Соледар" і "Донецьк" ЗС України;

вийти і закріпитись на адміністративній межі Донецької обл., оволодівши населеними пунктами північної і західної частини Донеччини (Сіверськ, Бахмут, Слов'янськ, Краматорськ, Костянтинівка);

покращити тактичне становище на Куп'янському напрямку, вийшовши на бар'єрний рубіж р. Жеребець;

дезорганізувати оборону Збройних Сил України шляхом здійснення постійного вогневого впливу на позиції їхніх підрозділів уздовж всієї лінії фронту;

утримувати раніше окуповані частини Харківської, Луганської та Донецької обл.

Як випливає з характеру воєнних дій, Сили оборони України у Східній ОЗ в лютому 2023 року мали такі основні завдання:

відбиття наступу противника на Бахмутському, Авдіївському та Новопавлівському/Шахтарському операційних напрямках та недопущення прориву ним оборонних позицій і виходу на адміністративну межу Донецької обл.;

утримання районів н. п. Діброва, Макіївка, Гряниківка, Дворічна, не допустивши виходу противника на рубіж Куп'янськ – Лиман;

зрив створення противником наступальних угруповань, шляхом ураження місць зосередження його особового складу, військової техніки, пунктів управління й логістичних вузлів.

Склад угруповань військ сторін у Східній операційній зоні

збройні сили російської федерації

Угруповання військ противника, які виконували завдання у Східній ОЗ станом на середину лютого 2023 року, були еквівалентні чисельності 147 БТГр. 14 – 15 БТГр перебували в резерві на території росії (Смоленська, Курська, Бєлгородська обл.).

На ТОТ України сили противника були зосереджені у складі таких угруповань військ:

"Запад" ("Воронєж") – командувач генерал-лейтенант є. нікіфоров. Включало підрозділи 1-ї і 2-ї ГТА, 5-ї і 41-ї ЗВА, 1-го і 2-го АК т. зв. л/днр, 3-го, 11-го й 14-го АК, балтійського флоту вмс рф, підрозділи 76-ї дшд, гру мо рф, "барс", т. зв. пвк "вагнер". Загальна чисельність еквівалентна 54 БТГр. Утримували лінію фронту 110 км;

"Центр" ("Ростов") – командувач генерал-лейтенант а. мордвічєв. Включало підрозділи 2-ї ГТА, 5-ї, 8-ї, 36-ї ЗВА, 1-го і 2-го АК т. зв. л/днр, морської піхоти, 106-ї гпдд, 7-ї гдшд, гру мо рф, "барс", т. зв. пвк "вагнер" і росгвардії. Загальна чисельність еквівалентна 67 БТГр. Утримували лінію фронту 120 км;

"Восток" – командувач генерал-полковник рустам мурадов. У межах Східної ОЗ (Новопавлівський/Шахтарський напрямок) включав: дві бригади морської піхоти (40-ва і 155-та), підрозділи 5-ї, 8-ї, 29-ї, 35-ї, 36-ї, 58-ї ЗВА, 1-го і 2-го АК т. зв. л/днр, т. зв. пвк "вагнер" і пвк "патріот". Загальна чисельність на Шахтарському напрямку еквівалентна 26 БТГр. Утримували лінію фронту 50 км.

Сили оборони України

В лютому 2023 року в Східній ОЗ бойові дії вели з'єднання і частини ОСУВ "Хортиця", до складу якого входили:

ОУВ "Харків" (зона відповідальності Слобожанський напрямок);

ОТУ "Лиман" (зона відповідальності Краматорський напрямок);

ОТУ "Соледар" (зона відповідальності Бахмутський напрямок);

та ОСУВ "Таврія", до складу якого (в межах Східної ОЗ) входило:

ОТУ "Донецьк" (зона відповідальності Авдіївський і Новопавлівський/Шахтарському напрямки).

Характер воєнних дій на операційних напрямках Східної операційної зони

У лютому 2023 року в офіційних повідомлення Генерального штабу ЗС України в межах Східної ОЗ виділялися шість операційних напрямків: Слобожанський (від адміністративної межі Сумської та Харківської обл. до Тополь), Куп'янський (від Тополь до Кармазинівки), Лиманський (від Кармазинівки до Берестового), Бахмутський (від Берестового до Юр'ївки), Авдіївський (від

Юр'ївки до Новомихайлівки), Новопавлівський/Шахтарський (від Новомихайлівки до Новополя).

На всіх зазначених напрямках війська противника здійснювали постійне вогневе ураження позицій Сил оборони України, об'єктів військової та цивільної інфраструктури. Найбільш складною в оперативному плані в лютому 2023 року була обстановка на Бахмутському, Авдіївському та Новопавлівському/Шахтарському напрямках, де в районі Дубово-Василівки, Берхівки, Ягідного, Бахмуту, Спірного, Роздолівки, Благодатного, Красної Гори, Парасковіївки, Кліщіївки, Іванівського, Авдіївки, Водяного, Первомайського, Мар'їнки, Вугледару та ін. населених пунктів противник, шляхом ведення наступальних дій, намагався просунутись вперед і оволодіти ними, і тим самим створити умови для подальшого виходу на адміністративний кордон Донецької обл.

На Куп'янському і Лиманському операційних напрямках противник протягом лютого також вів наступальні дії з метою відновити втрачені раніше позиції, вийти на адміністративну межу Луганської обл., оволодіти м. Лиман і досягти адміністративної межі Донецької та Харківської областей, створити передумови для ведення наступальних дій в напрямку м. Куп'янськ з північно-східної частини Харківської обл. На зазначених операційних напрямках найбільш інтенсивні бойові зіткнення мали місце в районі Дворічного, Гряниківки, Масютівки, Синьківки (Харківська обл.), Новоселівського, Стельмахівки, Площанки, Невського, Червонопопівки, Діброви, Кузьминого, Ямполівки, Білогорівки, Серебрянського лісництва (Луганська обл.). На всій протяжності лінії фронту в Східній операційній зоні противник регулярно наносив авіаційні та ракетні удари по позиціях Сил оборони України.

Підрозділи Сил оборони України на всіх операційних напрямках Східної ОЗ вживали заходів у рамках ведення стратегічної оборонної операції, застосовуючи в окремих випадках тактику обмежених наступальних дій в районі н. п. Куземівка, Ковалівка, Кармазинівка, Червонопопівка, Діброва та Білогорівка.

Воєнні дії на Слобожанському операційному напрямку в лютому 2023 року характеризувалися систематичним вогневим ураженням підрозділів Сил оборони України, військової та цивільної інфраструктури вздовж усього українсько-російського державного кордону (в межах Харківської обл.). Згідно інформаційних повідомлень Генерального штабу ЗС України, у прикордонних районах Бєлгородської обл. рф, противник продовжував утримувати угруповання своїх військ для проведення демонстраційних дій. Ворог завдавав вогневе ураження з артилерії усіх типів та ударних БпЛА у районах населених пунктів: Амбарне (5 разів), Бологівка (13 разів), Бочкове (2 рази), Бударки (13 разів), Варварівка (3 рази), Верхня Писарівка (2 рази), Ветеринарне (28 разів), Веселе (85 разів), Вовчанськ (40 разів), Вільча (3 рази), Вільхуватка (3 рази), Вовчанські Хутори (16 разів), Волохівка (3 рази), Гатище (13 разів), Глибоке (18 разів), Гур'ів Козачок (1 раз), Дворічна (48 разів), Западне (4 рази), Зелене (25 разів), Землянки (6 разів), Козача Лопань (4 рази), Красне (28 разів), Липці (3 рази), Мала Вовча (2 рази), Нескучне (47 разів), Новомлинськ (21 раз), Огірцеве (15 разів), Олександрівка (12 разів), Стариця (26

разів), Стрілеча (34 рази), Тернова (9 разів), Тимофіївка (2 рази), Червона Зоря (6 разів), Чугунівка (4 рази), Фиголівка (8 разів), Уди (6 разів), Устинівка (3 рази) тощо. Слід наголосити, що перераховані населені пункти лежать на відстані до 15 км від державного кордону з росією або на аналогічній віддалі від лінії фронту. У порівнянні з січнем цього року, географія обстрілюваних населених пунктів не змінилась, проте кількість уражень дещо скоротилась (в середньому на 12%). Можливо, це вказувало на заощадження підрозділами зс рф артилерійських боєприпасів. Привертала увагу висока концентрація обстрілів в районі п'яти населених пунктів: Стрілеча, Стариця, Зелене, Нескучне, Веселе, які всі розташовані на відстані від 0,3 до 6 км від державного кордону у межиріччі р.Сіверський Донець і р. Харків, на низинній території з невеликою кількістю доріг та населених пунктів. Якщо припустити, що противник спробував би розгорнути наступальні дії на Слобожанському операційному напрямку, саме рух долинами вказаних річок (за відповідних погодних умов) дозволив би йому обійти м. Харків зі сходу й вийти до стратегічно важливих міст Балаклія, Ізюм та Чугуїв. Відтак, висока інтенсивність обстрілів сіл у вказаному районі могла бути свідченням спроб "розм'якшити" оборонні позиції підрозділів ЗС України на напрямку потенційного наступу.

Бойові зіткнення на Слобожанському напрямку впродовж лютого 2023 року не фіксувалися. У відповідь на обстріли українських територій, Сили оборони України (за даними відкритих джерел) здійснювали вогневе ураження об'єктів військової інфраструктури противника, складів боєприпасів і паливно-мастильних матеріалів, військових аеродромів у Бєлгородській області рф 1, 4, 5, 12, 17, 20, 22, 23, 24, 27, 28 лютого[351].

Куп'янський і Лиманський операційні напрямки у лютому 2023 року залишалися територією інтенсивних артилерійських обстрілів, ракетних і авіаційних ударів та активних бойових зіткнень з військами противника. Щоденно в інформаційних зведеннях Генерального штабу ЗС України фігурували населені пункти, на території та в околицях яких мали місце вогневі ураження з танків та усіх типів ствольної і реактивної артилерії, по яким наносились удари ракетами, БпЛА та армійською авіацією: Андріївка, Берестове, Білогорівка, Вишневе, Вільшана, Дворічна, Діброва, Дружелюбівка, Западне, Іванівка, Кислівка, Ковалівка, Котлярівка, Крохмальне, Куп'янськ, Кучерівка, Лиман Перший, Лозова Перша, Площанка, Макіївка, Масютівка, М'ясожарівка, Новоєгорівка, Новомлинськ, Новоселівське, Орлянське, Площанка, Синьківка, Стельмахівка, Табаївка, Токарівка, Торське, Червонопопівка та ін. Піковими днями, коли мали місце найчисельніші вогневі ураження районів вищеперерахованих населених пунктів,

[351] Путін стурбований "бавовною" в Бєлгородській області: вимагає від міноборони рф дій // DSNews. – 2023, 01 лютого. – URL: https://tinyurl.com/u6tkwt52; Бавовна на росії: під Бєлгородом палає нафтобаза // UAZMI. – 2023, 04 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mr24r3bs; Нічна бавовна у трьох областях росії. В окупантів паніка // NTA-Пряма мова Львова. – 2023, 12 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2vkhmfrr; "Бавовна" під Бєлгородом: ППО рф "спрацювала" настільки вдало, що ледве не вбила одразу кількох мужиків // Діалог-UA. – 2023, 17 лютого. – URL: https://tinyurl.com/4k3skybb; У Бєлгородській області росії горить ТЦ, окупанти кажуть – "приліт" // Українська правда. – 2023, 22 лютого. - URL: https://tinyurl.com/2p9yy48j; "Бавовна" у Бєлгороді: очевидці бачили вибух у небі // ТСН. – 2023, 24 лютого. – URL: https://tinyurl.com/e2krdzrc та ін.

були 2, 3, 4, 7, 11, 12, 13, 21, 25, 28 лютого. На ці десять днів припадало понад 45 % випадків вогневих уражень. У хронологічному вимірі артилерія, ракетні війська та авіація противника були найактивнішими на Куп'янському й Лиманському напрямках упродовж 2–4 та 11–13 лютого, коли було зафіксовано майже 27,4 % випадків вогневих уражень населених пунктів. При цьому, масштаби вогневого ураження артилерією і авіацією противника не корелювалося з його наступальною активністю або спробами покращити своє тактичне становище. Днями найвищої наступальної активності противника на Куп'янському і Лиманському операційних напрямках були 2 (21 бойове зіткнення), 14 (18 бойових зіткнень), 17 (18 бойових зіткнень), 26 (30 бойових зіткнень), 27 (21 бойове зіткнення) лютого. Найспокійнішими днями були 1, 5, 6, 16, 20, 22 лютого (у ці дні фіксувалося по 3 – 6 бойових зіткнень). У середньому, впродовж лютого на вказаних напрямках щодня відмічалось 9 – 15 бойових зіткнень військ противника із підрозділами Сил оборони України, що суттєво поступалося інтенсивності боїв на Бахмутському або Авдіївському напрямках.

Перші дев'ять днів лютого на Куп'янському та Лиманському операційних напрямках характеризувався спробами противника покращити своє тактичне становище на Куп'янському напрямку та намаганнями вести наступальні дії на Лиманському напрямку. Зокрема, на Лиманському операційному напрямку противник концентрувався на атакуючих діях проти позицій Сил оборони України в напрямку від Кремінної до Шипилівки (5 км на південний схід від Кремінної), Серебрянського лісництва (7–8 км на південь від Кремінної) та Кузьминого і Діброви (4–5 км на південний захід від Кремінної), намагаючись вийти з півночі до м. Сіверськ і наблизитись зі сходу до м. Лиман. Іншим важливим районом атак підрозділів зс рф на Лиманському операційному напрямку на початку лютого були райони населених пунктів Площанки і Червонопопівки (5 – 6 км на північний захід від Кремінної), Невського, Макіївки і Греківки (27, 20 і 15 км на північний захід від Кремінної відповідно). Водночас на Куп'янському операційному напрямку противник зосереджував свою активність у районі населених пунктів Новоселівського і Стельмахівки (14–15 км на північний захід від Сватового) з метою взяти під контроль автомобільну дорогу Сватове – Кремінна. Найзапекліші атаки російських військ мали місце в районі н. п. Червонопопвіка, через який проходить ключова для російського угруповання на Лиманському напрямку лінія комунікації – автодорога Р-66 (Сватове – Кремінна) та в напрямку на Білогорівку, Серебрянку й Діброву, де підрозділи зс рф намагалися прорвати позиції військ Сил оборони України і вийти до м. Сіверськ і м. Лиман[352] і де, в перші дні лютого противник мав обмежений успіх[353]. Зі свого боку, підрозділи Сил оборони України поряд з активними оборонними діями енергійно зосереджували резерви в околицях Куп'янська, остерігаючись, що саме на цьому напрямку можуть відбутись чергові

[352] Hird K., Bailey R., Barros G., Philipson L., N. Wolkov, Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 2 // Institute for the Study of War. – 2023, February 02. – URL: https://tinyurl.com/2dzwfpus.
[353] Ibidem. Stepanenko K., Bailey R., Mappes G., Howard A., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 4 // Institute for the Study of War. – 2023, February 04. – URL: https://tinyurl.com/52beyyeu

спроби наступальних дій противника[354] й проводили обмежені наступальні дії в районі Новоселівського з метою покращити власне тактичне становище[355].

10 – 15 лютого хід бойових дій на Куп'янському та Лиманському напрямках зазнав деяких змін. Він позначився активізацією наступальних дій противника на ділянці фронту в районі населених пунктів Гряниківка й Масютівка на Харківщині з метою витіснити підрозділи ЗС України на західний берег р. Оскіл, посиленням натиску на ділянці фронту від Білогорівки до Діброви, де противник досягнув окремих тактичних успіхів, і масштабними, проте невдалими, спробами штурму Стельмахівки[356].

Упродовж 16–21 лютого запеклі бої тривали на всій протяжності лінії фронту від Білогорівки на півдні до Гряниківки на півночі, особливої активності бойові зіткнення відзначалися в районі н. п. Гряниківка, Масютівка, Синьківка на Харківщину, Стельмахівка, Невське, Червонопопівка, Діброва, Кремінна, Серебрянське лісництво, Білогорівка на Луганщині[357]. Однак всі спроби противника суттєво просунутись вперед були зупинені підрозділами військ ЗС України, ворожі війська мали лише тактичні успіхи на окремих ділянках фронту поблизу Синьківки й у Серебрянському лісництві[358]. Одночасно, підрозділи Сил Оборони України проводили локальні наступальні дії з метою відновлення контролю над втраченими позиціями або покращення власного тактичного становища[359]. Незначне просування військ противника, понесені ним високі втрати і нездатність вирішити завдання оперативного рівня, дозволили заступнику начальника Головного оперативного управління Генерального штабу Збройних Сил України бригадному генералу Олексію Громову заявити на брифінгу 23 лютого, що наступи на Куп'янському і Лиманському напрямках провалилися, а для посилення свого угруповання ворог стягував нові резерви[360].

Провал спроб противника досягнути суттєвого просування на лінії фронту зовсім не означав припинення хвиль безперервних атак на позиції підрозділів Сил оборони від Білогорівки на півдні до Гряниківки на півночі. Упродовж останнього тижня лютого в інформаційних зведеннях ГШ ЗС України щодня фігурували назви населених пунктів Масютівка, Стельмахівка, Кремінна, Діброва, Білогорівка, Площанка, Спірне, Берестове, а також Серебрянське лісництво, як місцевостей, де

---

[354] Ibidem. Hird K., Bailey R., Barros G., Philipson L., Wolkov N., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 2 // Institute for the Study of War. – 2023, February 02. – URL: https://tinyurl.com/bddx7k2p.

[355] Ibidem. Stepanenko K., Hird K., Mappes G., Howard A., Wolkov N., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 7 // Institute for the Study of War. – 2023, February 07. – URL: https://tinyurl.com/bddx7k2p

[356] Bailey R., Stepanenko K., Barros G., Wolkov N., Philipson L., Fitzpatrick K., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 15 // Institute for the Study of War. – 2023, February 15. – URL: h https://tinyurl.com/mtjb5ve9; Ibidem. Bailey R., Stepanenko K., Mappes G., Howard A., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 11 // Institute for the Study of War. – 2023, February 11. – URL: https://tinyurl.com/bddx7k2p

[357] Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 16-21.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 16-21 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3rbcjs5t

[358] Hird K., Mappes G., Barros G., Wolkov N., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 16 // Institute for the Study of War. – 2023, February 16. – URL: https://tinyurl.com/ys2v33uf

[359] Ibidem. Stepanenko K., Bailey R., Barros G., Howard A., Wolkov N., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 18 // Institute for the Study of War. – 2023, February 18. – URL: https://tinyurl.com/3skkp5c2

[360] Генштаб заявив про провал наступу росіян з боку Куп'янська і Вугледара // Новинарня. – 2023, 23 лютого. – URL: https://tinyurl.com/4wwz7vur

підрозділи ЗС України щодня відбивали атаки противника[361]. Характеризуючи ситуацію на Куп'янському та Лиманському операційних напрямках в останні дні лютого, аналітики Інституту вивчення війни зазначали, що "…хоча російські війська в Луганській області все ще мають ініціативу, російські наступальні операції невдалі, (…) наступу російських військ у Луганській області бракує достатніх резервів для збільшення масштабу або інтенсивності наступу"[362].

До кінця лютого на Куп'янському та Лиманському оперативних напрямку військам противника не вдалося досягнути будь-яких успіхів вище від тактичного рівня в жодному з районів ведення активних бойових дій. Всі просування підрозділів зс рф відбувалися в т. зв. "сірій зоні" на глибину від 0,1 до 2 км[363].

Найскладнішою в лютому 2023 року залишалася ситуація на Бахмутському й Авдіївському операційних напрямках, де противник здійснював інтенсивне вогневе ураження позицій Сил оборони України, об'єктів військової та цивільної інфраструктури, вів наступальні дії на ділянці лінії фронту від Спірного на півночі до Мар'їнки на півдні. Населені пункти Ямполівка, Спірне, Роздолівка, Підгородне, Парасковіївка, Бахмут, Кліщіївка, Красна Гора, Красногорівка, Андріївка, Озарянівка, Курдюмівка, Олександропіль, Кам'янка, Опитне, Олександро-Шультине, Авдіївка, Невельське, Майорськ, Водяне, Побєда, Мар'їнка та інші упродовж всього лютого залишалися районами найбільшого зосередження наступальних зусиль противника.

Генеральний штаб ЗС України майже щоденно повідомляв про бойові зіткнення в околицях 8–11 населених пунктів на кожному операційному напрямку. Противник наполегливо проводив наступальні дії на позиції ЗС України з метою оволодіти укріпленими районами в районі населених пунктів Бахмут, Авдіївка, Мар'їнка. Характерним для першої половини лютого були повідомлення Генерального штабу ЗС України на кшталт: "Основні зусилля окупанти зосереджують на веденні наступальних дій на (…) Бахмутському й Авдіївському (…) напрямках. Під час бойових дій в районі міста Бахмут відзначається повна відсутність координації та взаємодії серед військовослужбовців російських окупаційних військ та найманців так званої пвк "вагнер". За минулу добу наші підрозділи відбили атаки окупантів в районах населених пунктів Верхньокам'янське, Васюківка, Парасковіївка, Бахмут, Іванівське, Кам'янка, Сєверне, Первомайське, Веселе, Невельське, Красногорівка, Мар'їнка, Побєда і Новомихайлівка Донецької області"[364].

Упродовж всього лютого ситуація в Донецькому операційному районі продовжувала залишатися критично напруженою. Особливо складними та інтенсивними були бої за м. Бахмут. Коментуючи оперативну обстановку навколо

[361] Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 23–28.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 23–28 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3rbcjs5t
[362] Hird K., Bailey R., Barros G., Wolkov N., A. Howard, Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 28 // Institute for the Study of War. – 2023, February 28. – URL: https://tinyurl.com/3fn3ce3b
[363] Інформація наводиться за даними аналітичного ресурсу Deepstatemap.
[364] Оперативна інформація станом на 06.00 06.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 06 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3rbcjs5t

Бахмуту та можливість відступу від міста, Президент України В. Зеленський 3 лютого наголосив: “Здавати Бахмут ніхто не буде. Будемо боротися, скільки зможемо. Вважаємо Бахмут нашою фортецею, вважаємо наших героїв, які там, на жаль, полягли, героями”[365].

Про важливість і складність оперативної обстановки навколо Бахмута в лютому 2023 року беззаперечно свідчив той факт, що командувач Сухопутних військ ЗС України генерал-полковник О. Сирський тричі впродовж місяця відвідував місто-фортецю, ухвалюючи важливі рішення безпосередньо в штабі оборони Бахмута[366]. Вважається, що військово-політичне керівництво росії поставило перед своїми військами завдання оволодіти Бахмутом до 24 лютого, тобто до річниці початку т. зв. “сво”, що дозволило б відзвітувати перед населенням рф бодай про якісь успіхи на полі бою. Цим пояснювалася концентрація наступальних зусиль противника навколо цього міста впродовж останнього місяця зими. Завдання з оточення та захоплення Бахмута виконували підрозділи т. зв. пвк “вагнер” і 106-ї повітряно-десантної дивізії зс рф (тульської)[367]. Передбачалося, що війська противника оточать Бахмут з півночі та з півдня і візьмуть під свій контроль основні лінії комунікації (автомобільні шляхи на м. Слов’янськ і м. Костянтинівка). Позбавлення підрозділів Сил оборони України можливості проводити ротації, постачати боєприпаси, озброєння та військову техніку до міста, мало, на думу російського командування, змусити підрозділи ЗС України покинути місто. Проте до кінця зими, незважаючи на те, що основні логістичні шляхи знаходилися під вогневим ураженням військ противника, а м. Бахмут перебувало у “півкільці”, постачання гарнізону продовжувалося через автомобільну дорогу на Часів Яр і місто продовжувало утримуватись Силами оборони України[368].

Загалом у першій половині лютого 2023 року на Бахмутському та Авдіївському напрямках оперативна обстановка характеризувалась спробами поступового “продавлювання” оборонних позицій підрозділів ЗС України в районах трьох міст – Бахмута, Авдіївки та Мар’їнки. ГШ ЗС України у своїх щоденних інформаційних повідомленнях вказував на методичне ураження всіх населених пунктів на лінії зіткнення російською артилерією, ракетними військами та авіацією, а також на постійно високий рівень втрат наступаючих військ противника, які, попри всі зусилля, отримували лише окремі тактичні здобутки, або взагалі не могли просунутись вперед навіть на сто-двісті метрів. Слід відзначити, що фактично такої ж точки зору дотримувались американські воєнні аналітики з Інституту вивчення війни (ISW), формуючи власні щоденні бюлетені з характеристикою оперативної обстановки на лінії фронту в Україні. Для прикладу, наведемо фрагмент типового для першої половини лютого звіту оглядачів ISW: “7 лютого російські війська

[365] Бурдига І. Зеленський: Здавати Бахмут ніхто не буде // DW. – 2023, 03 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3bzmcw35

[366] Генерал-полковник Олександр Сирський знов побував у Бахмуті // Вечірній Київ. – 2023, 27 лютого. – URL: https://vechirniy.kyiv.ua/news/79206/

[367] Досвід ведення бойових дій військовими формуваннями російської федерації в операційній зоні Оперативно-тактичного угруповання “Соледар” (1 січня – 28 лютого 2023 року). Група узагальнення бойового досвіду: полковник Ігор Фурман, підполковник Андрій Білюга. – К., 2023. – С. 10-11.

[368] Там само.

продовжили наступальні дії навколо Бахмута. Український Генштаб повідомив, що українські війська відбили російські атаки на сам Бахмут; на північний схід від Бахмута поблизу Верхокам'янського (30 км на північний схід) та Веселого (17 км на північний схід); на північ від Бахмута поблизу Залізнянського (6 км на північ), Красної Гори (4 км на північ), Парасковіївки (5 км на північ); та на захід від Бахмута біля Іванівського (5 км на захід). Геолокаційні кадри, опубліковані 6 лютого, підтверджують тактичне просування росіян на північ від Бахмута поблизу Благодатного (7 км на північ від Бахмута) та Красної Гори. Російські військові кореспонденти стверджували, що сили "групи вагнера" продовжують спроби взяти Красну Гору та Парасковіївку, але українські війська все ще утримують ці два населені пункти. (…) Кілька російських джерел також стверджували, що сили "групи вагнера" досягли траси Т0504 Костянтинівка – Часів Яр – Бахмут, але не надали конкретних відомостей про те, де це могло статися. Російські військові кореспонденти продовжують повідомляти, що українські війська зберігають контроль над Іванівським, критично важливим населеним пунктом уздовж Т0504. (…) Той факт, що українська оборона Бахмута продовжується, незважаючи на відчутні загрози для Т0504, свідчить про те, що його блокування не буде тією оперативно значущою перемогою, як це представляли російські джерела"[369].

Як бачимо з наведеної вище цитати, обстановка на Бахмутському оперативному напрямку була дуже "в'язкою", точились вперті бої за окремі позиції, які нерідко переходили з рук в руки, що не дозволяло точно визначити, яка з протиборчих сторін, на той чи інший момент, контролювала окремий населений пункт або ділянку автомобільного шляху. Щодо обстановки навколо Авдіївки, то вона характеризувалася лише в'ялими й безрезультатними спробами атак з боку підрозділів т. зв. корпусів "л/днр", а в Мар'їнці противник (уже понад півроку) намагався витіснити підрозділи Сил оборони України з центральної і західної частини містечка[370].

Про т. зв. тактичні успіхи противника навколо Бахмуту зарубіжні аналітики повідомляли й надалі, але, при цьому, вони погоджувались з даними ГШ ЗС України, з яких випливало, що на більшості напрямків наступу російські підрозділи були відкинуті на вихідні позиції. Але найголовніше, що війська противника, попри спроби просуватись одночасно на 5 – 10 напрямках, не могли досягнути основної оперативної мети – оточення Бахмуту[371].

Ближче до середини місяця (12 –13 лютого) зс рф дещо активізувалися в районі Авдіївки та Мар'їнки, посиливши наступальні дії поблизу н. п. Невельське, Первомайське і Побєда. Тоді ж спостерігачі почали фіксувати накопичення особового складу й ОВТ противника в Донецьку, що, на їхню думку, свідчило про підготовку до більш масштабних наступальних дій на Авдіївському напрямку з

[369] Stepanenko K., Hird K., Mappes G., Howard A., Wolkov N., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 7 // Institute for the Study of War. – 2023, February 07. – URL: https://tinyurl.com/bddx7k2p
[370] Ibidem.
[371] Ibidem. Hird K., Stepanenko K., Mappes G., Wolkov N., Philipson L., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 13 // Institute for the Study of War. – 2023, February 13. – URL: https://tinyurl.com/2n42v7cr

метою відтягнути українські сили від Бахмута[372] і зуміти взяти в оточення або й захопити це місто до 20-х чисел лютого.

14 лютого спостерігався черговий спалах активності штурмових дій противника на околицях Бахмута. Речник ОК "Схід" полковник С. Череватий, повідомляв, що впродовж доби лише в межах міста-фортеці було зафіксовано 70 обстрілів з артилерії та відбулося 17 бойових зіткнень між російськими та українськими підрозділами, а навколо Бахмуту ворог здійснив 234 обстріли та провів 37 штурмів позицій підрозділів ЗС України[373]. Проте ці надзвичайні зусилля противника, за даними речників британської розвідки, ймовірно принесли йому лише незначне просування в околицях Бахмута і не змогли знищити системи "організованої української оборони"[374].

Після тижня чергових безперервних штурмових дій на Бахмутському напрямку, які полягали в чергуванні артилерійських ударів та "людських хвиль", зс рф і найманці т. зв. пвк "вагнер", станом на 21 – 22 лютого, не тільки не змогли оволодіти Бахмутом, але поступово почали втрачати ініціативу. Саме в цей період мали місце перші ефективні контрнаступальні дії підрозділів ЗС України, які відтіснити російські сили від автомобільного шляху Бахмут – Костянтинівка, зупинили його просування на півночі уздовж автомобільного шляху на Слов'янськ, а також відкинути противника зі східних районів міста[375].

До кінця лютого противник продовжував наступальні дії завдяки кратній перевазі в особовому складі. Проте йшлося фактично про зустрічні бої в районах н.п. Берхівка, Ягідне, Дубово-Василівка (на північний захід від Бахмута) та Диліївка, Біла Гора, Іванівське (на південь від Бахмута). За словами учасників боїв з українського боку, концентрація наступаючих підрозділів противника була такою високою, що артилеристи ЗС України фізично не встигали знищувати всі виявлені цілі, відтак нерідко наступальні дії противника завершувались стрілецькими боями на відстані до 100 м[376]. Вперті "м'ясні" штурми призводили до втрати противником на Бахмутському напрямку до 500 військовослужбовців убитими та до 900 пораненим щодня[377], дозволивши йому просунутись на 200 – 600 м в районі Берхівки і Ягідного, а також зайняти північні околиці міста[378], але не дали "замкнути" в оточенні бахмутський гарнізон. Попри складну ситуацію з постачанням і ротацією підрозділів у Бахмуті, командування ЗС України ухвалило рішення продовжувати оборону міста фортеці. З цього приводу речник Східного

---

[372] Ibidem.

[373] У ЗСУ розповіли, яка ситуація на Бахмутському напрямку // Радіо Свобода. – 2023, 14 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3afmszwz

[374] Розвідка Британії: російські найманці могли просунутися під Бахмутом, але "не мають великого прогресу" // Радіо Свобода. – 2023, 14 лютого. – URL: https://tinyurl.com/yeytasyx

[375] ЗСУ поступово перехоплюють ініціативу у боях за Бахмут. Колонка Сергія Згурця // Еспресо-ТВ. – 2023, 22 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3tznvsbc

[376] Згурець С. Питання про відхід наших частин від Бахмута на нові лінії оборони не стоїть // Еспресо-ТВ. – 2023, 26 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mwvxyezd

[377] По 500 вбитих щодня: Резніков про втрати росіян під Бахмутом // Еспресо-ТВ. – 2023, 26 лютого. – URL: https://tinyurl.com/bp62xnr4

[378] Hird K., Bailey R., Barros G., Wolkov N., A. Howard, Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 28 // Institute for the Study of War. – 2023, February 28. – URL: https://tinyurl.com/3fn3ce3b

угруповання полковник С. Череватий підкреслив: “Якщо ми бачимо, що загроза нашому особовому складу і нашій оперативній обстановці є більшою, ніж необхідність утримувати територію, ми це робимо (відводимо війська), але робимо це організовано, без паніки (…) Тільки командування бачить, наскільки така необхідність є в цій ситуації. А потім на засіданні Штабу приймається відповідне рішення. Можу сказати, що зараз такого рішення немає”[379].

Тобто, до кінця зими військам противника на Бахмутському операційному напрямку так і не вдалося прорвати позиції підрозділів Сил оборони України, оволодіти Бахмутом і вийти на оперативний простір в напрямку до Краматорсько-Слов’янської агломерації, а всі його успіхи носили винятково тактичний характер.

На Авдіївському операційному напрямку, де основу військ противника складали не найманці з т. зв. пвк “вагнер”, а регулярні підрозділи зс рф і армійські корпуси “лнр”/“днр”, успіхи ворога були ще скромнішими. Застосовуючи примітивну тактику бою, противник протягом лютого зміг просунутись на відстань від 0,1 до 2 км в околицях населених пунктів: Новобахмутівка, Красногорівка, Опитне, Водяне, Первомайське, Невельське, Старомихайлівське, Мар’їнка і Побєда[380].

На Новопавлівському/Шахтарському операційному напрямку воєнні дії в лютому 2023 року характеризувалися постійним вогневим ураженням позицій Сил оборони України, військової й цивільної інфраструктури. Особливо інтенсивними були обстріли з артилерії усіх типів по Богоявленці, Великій Новосілці, Нескучному, Новоукраїнці, Новомихайлівці, Вугледару, Микільській Дачі, Золотій Ниві, Павлівці, Времіївці, Пречистівці тощо. Всі вказані населені знаходяться в межах 5-10 км від лінії фронту, тобто перебували в зоні вогню більшості типів ствольної артилерії противника. Найбільша кількість уражень була зафіксована у Вугледарі (73 рази), Нескучному (46 разів), Новосілці (42 рази), Пречистівці (41 раз), Новомихайлівці (37 разів), Богоявленці (35 разів), Золотій Ниві (23 рази). Інші прифронтові населені пункти на Новопавлівському/Шахтарському операційному напрямку упродовж грудня обстрілювалися противником з артилерії від 1 до 20 разів. Слід наголосити на тому, що інтенсивність обстрілів Вугледара зросла у порівнянні з січнем на понад 20%, а кількість зафіксованих вогневих уражень в інших населених пунктах, в основному, виросла вдвічі у порівнянні з попереднім місяцем.

Типовими для Новопавлівського напрямку в інформаційних донесеннях ГШ ЗС України упродовж першого тижня лютого 2023 року були формулювання на кшталт: “Ворог, зазнаючи великих втрат, не припиняє наступальних дій”[381], або “На Новопавлівському напрямку танкових, мінометних та артилерійських обстрілів зазнали Вугледар, Новоукраїнка, Пречистівка, Золота Нива і Нескучне на

[379] Українське командування не ухвалювало рішення відводити війська від Бахмута // Еспресо-ТВ. – 2023, 01 березня. – URL: https://tinyurl.com/mrs5832r
[380] Інформація подана за даними аналітичного ресурсу Deepstatemap.
[381] Оперативна інформація станом на 06.00 03.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 03 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3rbcjs5t

Донеччині”[382]. Однак, уже 8 лютого ГШ ЗС України повідомив про те, що в районі Вугледара противник веде наступальні дії, несучи при цьому великі втрати в живій силі[383]. Наступного дня це повідомленням фактично було повторене із застереженням про використання противником оперативно-тактичної та армійської авіації[384].

До кінця дня 9 лютого почали з’являтися перші детальні повідомлення про розгром бронегрупи зс рф в околицях Вугледару, яка намагалася штурмувати місто. До складу останньої входили танки, бойові машини піхоти, бронетранспортери та інженерні машини розгородження. Група рухалася в напрямку українських позицій колоною. Спочатку по ній було нанесене прицільне вогневе ураження артилерійськими засобами ЗС України, а потім частина російських танків та ББМ, які намагалися вийти з-під обстрілу через поле, потрапили на мінне загородження й були знищені дією протитанкових мін[385]. На оприлюднених з місця бою кадрах, видно, що противник втратив 15 танків моделей Т-72Б3 та Т-80БВМ, 12 БМП, 2 бронетранспортери МТ-ЛБ та інженерні машини. Загалом 31 одиницю. Розгром наступаючих російських підрозділів під Вугледаром став можливим завдяки вмілим діям військовослужбовців 72-ї омбр, 55-ї оабр та 35-ї обрмп ЗС України[386]. Невдовзі з’явилися перші подробиці події, яка була лише епізодом чергової масштабної спроби противника взяти м. Вугледар. Так, кореспондент ВВС П. Аксьонов у статті від 14 лютого повідомляв: “Втрати, яких зазнала російська армія в невдалій атаці, що потрапила до об'єктива камер українських дронів, – лише частина загальних втрат під час цієї битви. Судячи зі зведень у проросійських телеграм-каналах, у цьому штурмі брали участь частини 40-ї окремої бригади морської піхоти, 155-ї бригади морської піхоти (обидві – тихоокеанського флоту), озброєне формування "каскад" з самопроголошеної "днр" і частини 36-ї армії із Забайкалля. Крім того, згідно з проєктом розслідувачів Conflict Intelligence Team, у штурмі брала участь 14-а бригада спецназу гру. Спочатку російські війська досить швидко дійшли до автомобільної дороги, яка з’єднує село Павлівку та місто Мар'їнку в Донецькій області – ця дорога проходить із південного заходу на північний схід, відокремлюючи Вугледар від передмістя, забудованого дачами та котеджами. Увійти до самого міста російські війська не змогли – ЗС України стали чинити запеклий опір, а потім підтягли резерви. Тоді, очевидно, російське командування вирішило зробити фланговий маневр – обійти місто зі сходу. Колони рухалися від села Микільське, яке контролюють російські військові, дорогами, які розділяють великі поля. Дороги обсаджені лісосмугами, що давало деяке укриття, але,

[382] Оперативна інформація станом на 18.00 05.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 05 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3rbcjs5t
[383] Оперативна інформація станом на 06.00 08.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 08 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3rbcjs5t
[384] Оперативна інформація станом на 06.00 09.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 09 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3rbcjs5t
[385] Під Вугледаром розбили бронегрупу Росії // Мілітарний. – 2023, 09 лютого. – URL: https://tinyurl.com/yhfp29kd
[386] Під Вугледаром ЗСУ розбили велику бронегрупу росіян // Тексти. – 2023, 10 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mr2kvwmf

очевидно, українські військові за допомогою дронів бачили пересування російських колон, по яких відкрили вогонь”[387].

Високі одноденні втрати військ противника викликали в рф хвилю критики російського військового командування, а також звинувачень у злочинній недбалості під час підготовки наступу. Зокрема, вказувалося на те, що не було проведено інженерної розвідки, знешкоджено українських розвідувальних БПЛА, надано артилерійської підтримки наступаючим військам тощо. Наголошувалося, що “частину техніки було знищено ударами ПТУР (запускаються з висотних будинків Вугледару), частина – розстріляна артилерією супротивника, що стріляє виключно точно”[388].

Розбиті російські танки під Вугледаром

Перша невдала атака на Вугледар 8-9 лютого не зупинила російське командування, яке ще впродовж більше двох тижнів відправляло свої війська на подібні штурми, втративши до кінця другої декади лютого в околицях Вугледару до 130 одиниць танків та БТР, що змусило противника в останній тиждень зими штурмувати місто виняткова піхотними підрозділами[389]. Проте всі спроби суттєво просунутись на Шахтарському операційному напрямку аби здобути бодай тактичні переваги були зупинені підрозділами Сил оборони України, а ворог був відкинутий на вихідні позиції[390].

Результати

Упродовж лютого 2023 року обстановка у Східній ОЗ зоні залишалася найбільш напруженою. Найбільш масштабні наступальні дії противник проводив на центральній ділянці лінії фронту (Донецький операційний район), здійснював

[387] Аксьонов П. Розгром російської колони під Вугледаром. Як це могло статись // BBC. – 2023, 14 лютого. – URL: https://tinyurl.com/35wwe7e7
[388] Там само.
[389] Andrew E. Kramer In an Epic Battle of Tanks, Russia Was Routed, Repeating Earlier Mistakes // The New York Times. – 2023, March 01. – URL: https://tinyurl.com/39v3k9p8
[390] Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 14 – 28.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 14 – 28 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3rbcjs5t

вогневе ураження позицій Сил оборони України по всій лінії фронту, а також проводив наступальні дії на Куп'янському та Лиманському операційних напрямках з метою вийти до адміністративної межі Луганської обл., а також повернути контроль над містами Куп'янськ (Харківська обл.) і Лиман (Донецька обл.). У результаті інтенсивних наступальних дій в напрямку Куп'янська, Діброви, Білогорівки, Сіверська, Бахмуту, Костянтинівки, Авдіївки, Мар'їнки та Вугледару противнику вдалося досягнути часткового успіху окупувавши 167,33 км^2 території (у січні ворогом було захоплено 227,4 км^2, у грудні 84 км^2, у листопаді – 39 км^2, у жовтні – 160 км^2, у вересні – 106 км^2, у серпні – 460 км^2). Більше половини захоплених територій (85,84 км^2) припадало на Бахмутський операційний напрямок. При цьому, війська противника не зуміли прорвати оборонні позиції ЗС України, оволодіти містами Куп'янськ, Лиман, Бахмут, Авдіївка, Мар'їнка та Вугледар, розсікти війська ОТУ "Донецьк", "Соледар" і "Лиман", а також вийти до західної адміністративної межі Донецької та Луганської обл.

На Куп'янському та Лиманському операційних напрямках Сили оборони України у лютому 2023 року, шляхом здійснення активної оборони та проведення локальних наступальних дій, не допустили прориву лінії фронту, не дозволили противнику повернути втрачені раніше позиції і закріпитися вздовж бар'єрного рубежу р. Жеребець, а також не втратили контролю на автомобільними шляхами Сватове – Кремінна й Куп'янськ – Кремінна, не дозволили вийти до важливого залізничного вузла в Харківській обл. м. Куп'янськ (з півночі) до м. Лиман (зі сходу) і м. Сіверськ (з півночі).

На Бахмутському операційному напрямку ЗС України не допустили масштабного прориву військ противника, скували його основні сили, не дозволили захопити або оточити вузловий пункт оборони – Бахмут.

На Авдіївському операційному напрямку Сили оборони України не допустили суттєвого просування противника і не втратили жодного стратегічно важливого населеного пункту. На Новопавлівському/Шахтарському операційному напрямку, незважаючи на високу інтенсивність наступальних дій противника на Вугледар, підрозділи ЗС України продовжували утримувати займані позиції, нанісши підрозділам зс рф важкої поразки.

Протягом лютого 2023 року орієнтовні втрати противника становили понад 22 тис. військовослужбовців убитими (у січні – 21 тис.), 194 танки (у січні – 170), 260 ББМ (у січні – 290), 196 артилерійських систем (у січні – 170), 25 реактивних систем залпового вогню (у січні – 30). Зважаючи на те, що основні воєнні дії в лютому 2023 року велися в Східній операційній зоні, можна сміливо констатувати, що практично всі вказані вище втрати ворог поніс саме в цьому регіоні.

Висновки

Воєнні дії у Східній ОЗ у лютому 2023 року продемонстрували здатність противника за рахунок кратної переваги в живій силі та використанню специфічної тактики бою найманцями пвк "вагнер", досягнути тактичних успіхів на окремих

ділянках фронту. Проте, ці успіхи ворог не зміг розвинути до оперативного рівня, що не дозволило йому завдати поразки угрупованням Сил Оборони України в Донецькому операційному районі. Внаслідок стійкої оборони ЗС України противник не зумів провести одночасні, скоординовані наступальні дії на Бахмут, Авдіївку, Мар'їнку та Вугледар, здійснити їхнє оточення або захоплення вказаних міст. Він змушений був концентрувати свої зусилля на наступальних діях проти Бахмуту, як на основному напрямку наступу, невдало намагаючись синхронізувати свої дії під Бахмутом з наступами в районі Авдіївки, Мар'їнки або Вугледару.

У Слобожанському операційному районі угруповання зс рф, незважаючи на наявну на початку лютого суттєву перевагу в силах і засобах, не зуміло виконати поставлених завдань і не досягнуло оперативного успіху в західній частині Луганської та північно-східній частині Харківської областей, здобувши лише окремі тактичні успіхи.

Упродовж лютого 2023 року завдяки стійкій обороні та локальним наступальним діям Збройним Силам України в Східній операційній зоні вдалося в основному утримати лінію фронту на всій її протяжності, не допустити неконтрольованого відходу підрозділів із займаних позицій, уникнути оточень великих укріплених районів (Бахмут, Авдіївка, Мар'їнка, Вугледар). Одночасно підрозділи Сил оборони України нанесли ворогу надзвичайно високі втрати в живій силі, змусивши його на окремих ділянках фронту взяти оперативну паузу й перейти до оборонних дій, а також постійно змінювати напрямки наступу.

2.3. ПІВДЕННО-ЗАХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА

Загальна характеристика оперативної обстановки у Південно-Західній операційній зоні

У Південно-Західній ОЗ в лютому 2023 року зс рф, знаходились в обороні, сковуючи Сили оборони України та прикриваючи перекидання частини особового складу в райони активних наступальних дій на Бахмутському, Авдіївському та Шахтарському напрямках. З цією метою у першій декаді лютого противник сконцентрував до 6 БТГр в районі Оріхова та провів декілька розвідок боєм. На Херсонському напрямку противник прагнув утримати під вогневим контролем акваторію гирла р. Дніпро і Дніпровсько-Бузького лиману. Здійснював артилерійські обстріли, періодично висаджував диверсійно-розвідувальні групи на острови в дельті річки. Ворог обстрілював населені пункти прилеглі до лінії фронту. Організація наступальних дій, зниження вогневої активності у порівнянні з груднем 2022 – січнем 2023 рр. стали свідченням поступової втрати противником тактичної ініціативи у Південно-Західній ОЗ.

У другій декаді лютого зс рф перебували у стратегічній обороні, нарощуючи її з акцентом на утримання сухопутного коридору до ТОТ АР Крим. Противник продовжував проводити розвідку боєм на Запорізькому напрямку. Для посилення контрдиверсійних заходів на тимчасово зайнятих територіях Херсонської обл. додатково перекинув підрозділи росгвардії.

В кінці лютого противник активізувався. На Запорізькому напрямку здійснив декілька чергових спроб провести розвідку боєм. На Херсонському – продовжувались бойові зіткнення на островах в гирлі р. Дніпро. Ворог посилив обстріли прилеглих до лінії фронту населені пункти в Запорізькій, Дніпропетровській, Херсонській і Миколаївській областях. Щодня ракетно-артилерійських ударів зазнавали 20-30 населених пунктів. Обстріли мали терористичний характер, основна мета – підірвати волю українського народу до спротиву. Так, 21 лютого зс рф обстріляли Херсон і Очаків з реактивних систем залпового вогню. В Херсоні ворог вдарив по житлових кварталах, об’єктах критичної інфраструктури, дитсадку, лікарні, а також місцевому ринку і зупинці громадського транспорту. У місті було п’ятеро загиблих і 16 поранених осіб. В Очакові окупанти пошкодили портову інфраструктуру, поранили одну людину.

Сили оборони України в лютого 2023 року в Південно-Західній операційній зоні основні зусилля зосереджували на стійкій обороні і утриманні тактичної ініціативи. Жорстко протистояли атакам ворога, зривали всі спроби противника утвердитись на річкових підступах до Херсону та на Кінбурнській косі. Спроби ворога закріпитись в кінці лютого на двох островах (4 км на південь від Херсону) були зірвані українськими спецпризначенцями та артилеристами.

Українські війська продовжували завдавати вогневих ударів по зосередженню російських сил і МТЗ на півдні України. “Ми навчилися поєднувати вогонь та маневр. Це є успіх в наступі і, зрештою, в будь-якому виді бою, –зазначив командувач ОСУВ “Таврія” бригадний генерал Олександр Тарнавський – “Наша армія змінюється. Це і в реалізації тактичних дій і, звичайно, через отримане від

партнерів озброєння. Сьогодні ми стаємо військом, яке не кількістю, а навченістю та вмінням використовувати наявні сили та засоби ефективно громить ворога. Щодо залучення засобів вогневого ураження, то не є таємницею: воно краще, ніж те, що було і є у нас на озброєнні", – зауважив Олександр Тарнавський[391].

Завдання сторін у Південно-Західній операційній зоні. Склад угруповань військ сторін.

Аналіз дій протиборчих сторін дозволив встановити, що у лютому 2023 року пріоритетом для зс рф у Південно-Західній ОЗ було:

утримання оборонних рубежів та збереження сухопутного коридору до ТОТ АР Крим;

перегрупування сил та нарощування людських і матеріальних резервів;

створення ешелонованої оборони на захопленій території Запорізької та Херсонської обл.;

вогневий контроль прилеглих до лінії фронту районів України.

Угруповання військ Сил оборони України у Південно-Західній ОЗ у лютому 2023 року зосереджували основні зусилля на:

стратегічній обороні;

утриманні тактичної ініціативи;

виснаженні сил противника і знищенні скупчень його живої сили, військової техніки та матеріальних ресурсів.

Склад угруповань військ сторін у Південно-Західній операційній зоні

збройні сили російської федерації.

Військові частини і підрозділи зс рф у Південно-Західній ОЗ організаційно були об'єднані в угрупування військ "Днепр" (командувач – генерал-полковник михайло теплинський).

Основу угрупування на Запорізькому напрямку складали 58-а загальновійськова армія (ЗВА), дві дивізії ПДВ (44-а та 104-а) та угрупування росгвардії. Загалом до 30 БТГр. В кінці лютого до 10 БТГр були сконцентровані на підступах до Оріхова.

На Херсонському напрямку – 49-а ЗВА Південного ВО, 22-й АК, 34-а і 205-а мсбр, 126-а окрема бригада берегової охорони, батальйон морської піхоти зі складу 810-ї бригади морської піхоти, 439 рабр, а також частини територіальних військ зс рф (359-й, 387-й, 1153-й та 1233-й окремі мотострілецькі полки ТрВ). Загалом до 10 БТГр.

В кінці лютого на Херсонському напрямку спостерігалось зменшення загальної кількості підрозділів вздовж східного берега р. Дніпро.

Сили оборони України.

У Південно-Західній ОЗ у лютому 2023 року бойові дії вели військові частини і підрозділи ОСУВ "Таврія" (командувач – бригадний генерал Олександр Тарнавський), до складу якого (в межах Південно-Західної ОЗ) входило ОУВ

[391] Українські воїни навчилися поєднувати вогонь та маневр, це є успіх у наступі – бригадний генерал Олександр Тарнавський // Армія-inform. – 2023, 26 лютого. – URL: https://tinyurl.com/45h7m9r6

“Запоріжжя” (зона відповідальності Запорізький напрямок) та ОСУВ “Одеса” у складі:

ОУВ “Херсон”(Херсонський напрямок);

ОУВ “Дунай” і “Дністер” (Бессарабський напрямок);

Угруповання різнорідних сил.

Характер воєнних дій у Південно-Західній операційній зоні

На Запорізькому напрямку в першій декаді лютого 2023 року противник продовжував інженерне обладнання оборонних позицій, зокрема на рубежі вздовж автомобільної дороги Токмак-Пологи. Здійснював поповнення підрозділів за рахунок відмобілізованого особового складу. Ворог проводив розвідку боєм на деяких ділянках фронту. Найбільша активність, з метою відволікти увагу від інших напрямків (Авдіївка, Мар’інка, Вугледар), фіксувалась в районі Оріхова. Однак сил і засобів для наступу в зс рф на цьому напрямку не було. Цю ділянку фронту утримували підрозділи росгвардії, озброєння і підготовка яких не мали наступальних ознак. російські війська застосовували тактичні прийоми дій малих розвідувально-диверсійних груп, один з них – це швидке зближення та атака українських підрозділів на короткій дистанції. Противник продовжував зазнавати втрат. У зв’язку з проблемами надання медичної допомоги, місцева дитяча лікарня у Василівці Запорізької обл. була переобладнана під військовий шпиталь для поранених військовослужбовців зс рф.

На Херсонському напрямку противник вів бойові дії на островах в дельті р. Дніпро та на Кінбурнській косі, прагнучи утримати під вогневим контролем акваторію гирла річки і Дніпровсько-Бузького лиману. На цьому напрямку ров також зазнавали втрат особового складу. Для реабілітації поранених противник облаштував шпиталь на першому поверсі Каїрського психоневрологічного будинку-інтернату, в той же час на другому поверсі продовжували знаходитись цивільні хворі.

Продовжувались обстріли населених пунктів прилеглих до лінії зіткнення на обох напрямках. Так, з 1 по 5 лютого противником було завдано вогневого ураження по районах понад 40 населених пунктів зокрема таких, як Времівка і Новопіль на Донеччині; Гуляйполе, Кам’янське, Малинівка, Мала Токмачка, Новоданилівка, Оріхів, Полтавка, Степове, Чарівне і Щербаки Запорізької обл.; Херсон, Антонівка, Берислав, Веселе, Гаврилівка, Гончарне, Дніпровське, Золота Балка, Іванівка, Качкарівка, Милове, Микільське, Михайлівка, Республіканець та Чорнобаївка Херсонської обл.; Дмитрівка на Миколаївщині. З 6 по 10 лютого ворогом обстрілювались райони від 17 до 30 населених пунктів. Найчастіше: Новопіль Донецької обл.; Оріхів, Ольгівське (завдавались авіаудари), Малинівка, Червоне, Гуляйполе (завдавались авіаудари), Чарівне, Мала Токмачка, Новоданилівка, Темирівка, Степове і Кам’янське на Запоріжжі; Херсон, Антонівка, Берислав, Берегове, Гола Пристань, Золота Балка, Гаврилівка, Качкарівка, Милове,

Новоолександрівка, Червоний Маяк, Шляхове, Тягинка, Понятівка, Комишани, Янтарне Херсонської обл. та Очаків на Миколаївщині[392].

Сили оборони України у першій декаді лютого 2023 року на Запорізькому напрямку основні зусилля зосереджували на утриманні оборонних рубежів.

На Херсонському напрямку на островах в дельті р. Дніпро та прилеглих територіях відбувалось артилерійське протистояння і бойові зіткнення спецпризначенців. Так, в ніч з 5 на 6 лютого 2023 року Сили оборони України знищили на Кінбурнській косі два райони зосередження особового складу та дві диверсійно-розвідувальні групи противника[393]. 7 лютого українські підрозділи завдали артилерійського удару по позиціях зс рф в районі Кардашинки (на південь від м.Херсон, на східному березі р. Дніпро). 8-10 лютого українські підрозділи продовжували бойові дії у вказаних районах.

На півдні України у першій декаді лютого українські ракетно-артилерійські підрозділи знищили вісім складів з боєприпасами і вісім пунктів управління ворога[394]. Було збито російський БпЛА “Оріон” (проводив повітряну розвідку українських позицій). На Херсонщині (біля села Челбурда в Олешківській міській громаді) артилеристи морської піхоти ВМС ЗС України уразили російський ЗРК Тор-М2ДТ, який здійснював протиповітряне прикриття сил противника[395]. *Довідково. Тор-М2ДТ – арктичний варіант ЗРК Тор-М2, усі елементи якого розміщені на базі двоблокового гусеничного транспортера ДТ-30ПМ-Т1. За даними противника, ці ЗРК призначені не лише для прикриття військових підрозділів, але й для захисту стратегічно важливих об’єктів у арктичному регіоні рф. Такі комплекси ППО мала на озброєнні лише 80-та мотострілецька бригада берегових військ північного флоту вмф рф. Станом на 2020 рік, зс рф мали на озброєнні 12 ЗРК Тор-М2ДТ.*

[392] Інформація узагальнена на основі оперативних даних Генерального Штабу Збройних Сил України у продовж 01-10 лютого 2023 року // Facebook. – URL: https://tinyurl.com/47sb2yxv; https://tinyurl.com/3x2tz8y7

[393] За цю ніч на Південному напрямку російські війська втратили два катери та дві диверсійно-розвідувальні групи – Наталія Гуменюк // Армія-inform. – 2023, 06 лютого. – URL: https://tinyurl.com/yc73dhw4

[394] Знищені склади БК і бази / Збройні Сили України. Війна з окупантами // Telegram. – 2023, 01-10 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2rhuh9xx

[395] Вбивця “Байрактарів” відправлений на дно / 406 оабр ім. генерал-хорунжого Олексія Алмазова КМП ВМС ЗС України // Facebook. – 2023, 02 лютого. – URL: https://tinyurl.com/bdtmy2ey

У другій декаді лютого 2023 року зс рф у Південно-Західній операційній зоні перебували у стратегічній обороні. Противник нарощував зусилля щодо відновлення бойових спроможностей сил і засобів на лінії фронту. Диверсійно-розвідувальні групи противника чисельністю 10-15 військовослужбовців здійснювали наступальні дії поблизу Оріхова.

Для посилення контрдиверсійних заходів на тимчасово зайнятих територіях Херсонської обл. противник направив туди близько 200 військовослужбовців росгвардії, яких розмістили в Лазурному.

З метою посилення психологічного впливу на українські війська та мирне населення ворог продовжував ракетно-артилерійські обстріли прилеглих до лінії фронту районів. Так, 11-15 лютого на Запорізькому напрямку вогневого ураження зазнали райони понад 20-и населених пунктів, серед них: Времівка і Новопіль Донецької обл.; Гуляйполе, Кам'янське, Малинівка, Чарівне, Мала Токмачка, Магдалинівка, Новоданилівка, Новоандріївка, Ольгівське, Оріхів, Староукраїнка, Степове і Степногірськ на Запоріжжі та Іллінка і Нікополь на Дніпропетровщині. На Херсонському напрямку від ворожого артилерійського вогню постраждали передмістя та сам Херсон, а також райони понад 30 інших населених пунктів, включаючи: Берислав, Бургунку, Веселе, Гаврилівку, Дніпровське, Золоту Балку, Інгулець, Качкарівку, Львове, Милове, Новоберислав, Червоний Маяк, Придніпровське і Станіслав Херсонської обл. та Очаків на Миколаївщині[396].

16-20 лютого на Запорізькому напрямку ворожого артилерійського вогню зазнали понад 25 населених пунктів, серед них неодноразово: Времівка, Зелене Поле і Новопіль Донецької обл.; Малинівка, Гуляйполе, Залізничне, Білогір'я, Мала Токмачка, Малі Щербаки, Новоандріївка, Новоданилівка, Ольгівське, Оріхів, Степове, Чарівне, Придніпровське і Кам'янське на Запоріжжі. На Херсонському напрямку від ворожого вогню постраждали м.Херсон і райони понад 30 населених пунктів, неодноразово: Антонівка, Берислав, Берегове, Веселе, Велетенське, Гаврилівка, Дудчани, Золота Балка, Козацьке, Понятівка та Садове. Противник під час артилерійських обстрілів і авіаційних ударів по населених пунктах на західному березі р. Дніпро застосував запальні та фосфорні боєприпаси. Були жертви серед цивільного населення[397].

Підрозділи Сил оборони України у другій декаді лютого перебували в обороні, наносили вогневе ураження по місцях зосередження сил і засобів противника та по лініях комунікацій в захоплених частинах Запорізької та Херсонської обл. Так, 11 лютого артилерійські підрозділи морської піхоти ВМС ЗС України на Херсонському напрямку в результаті вогневого ураження знищили БТР та причіпну гармату "Гіацинт-Б". В період 9-22 лютого 2023 року на цьому напрямку було знищено: особового складу – до 150 окупантів, танків – 4, БМП – 9, МТЛБ – 2, САУ – 8, АТТ – 1, причіпної артилерії – 5, мінометів – 5, а також спостережний пост. На Запорізькому та Херсонському напрямках з 10 по 20 лютого

[396] Інформація узагальнена на основі оперативних зведень Генерального штабу Збройних Сил України упродовж 11-20 лютого 2023 року.
[397] Там само.

знищено 8 складів боєприпасів і 4 командних пункти[398]. В результаті у противника виникли проблеми з поповненням боєприпасами підрозділів на фронті.

У третій декаді лютого в Південно-Західній операційній зоні зс рф оборонялись. На Запорізькому напрямку здійснили декілька спроб провести розвідку боєм. Одна з атак проводилась підрозділом 503-го мсп 19-ї мсд 58-ї ЗВА поблизу Щербаків (32 км на північний захід від Токмака). Атака була відбита українськими військами. Основним елементом бойового порядку противника під час атаки був штурмовий взвод[399].

Відбувались бойові зіткнення на островах в дельті р. Дніпро. В результаті бойових дій ворог зазнав втрат у плавзасобах. На тимчасово захопленій території Херсонської обл. російські загарбники обшукували будинки та вилучали човни.

Наступним пріоритетом для російських військ було нарощування оборонних укріплень на східному березі р. Дніпро та в окупованому Криму.

Артилерія противника продовжувала завдавати вогневого ураження по населеним пунктам України. Зокрема, 21-25 лютого на Запорізькому напрямку вогневих ударів зазнали райони понад 25 населених пунктів, серед них неодноразово: Новосілка, Времівка і Новопіль Донецької обл.; Залізничне, Новоданилівка, Кам'янське, Ольгівське, Оріхів, Гуляйполе, Малинівка, Магдалинівка, Павлівка, Степове, Степногріськ, Чарівне, і Мала Токмачка Запорізької обл. та Вищетарасівка, Марганець, Нікополь на Дніпропетровщині. 21 лютого на Херсонському напрямку від вогню з РСЗВ постраждало м. Херсон. Були жертви серед цивільного населення. 21-25 лютого під удари ворожої артилерії потрапили райони близько 40 населених пунктів. Серед них: Антонівка, Берислав, Веселе, Велетенське, Дудчани, Зміївка, Качкарівка, Кізомис, Козацьке, Миколаївка, Михайлівка, Милове, Новоберислав, Садове, Томарине, Тягинка, Новотягинка, Шляхове, Чорнобаївка, знову м. Херсон а також Матросівка Миколаївської обл.[400]

26-28 лютого противник на Запорізькому та Херсонському напрямках здійснював артилерійські обстріли понад 25-и районів населених пунктів, серед них: Времівка, Зелене Поле та Новопіль Донецької обл.; Ольгівське, Гуляйполе, Гуляйпільське, Залізничне, Комишуваха, Чарівне, Новоданилівка, Оріхів та Новоандріївка Запорізької області; Іллінка, Марганець і Нікополь на Дніпропетровщині, а також Берегове, Гаврилівка, Дніпровське, Зміївка, Інженерне, Миколаївка, Антонівка, Зеленівка, Качкарівка, Комишани, Львове, Тягинка Херсонської обл. та м. Херсон. Були загиблі і поранені серед цивільного населення. Внаслідок обстрілів пошкоджено житлові та адміністративні будівлі, інженерні комунікації.

Артилерійські підрозділи ров, з метою припинення судноплавства, обстрілювали акваторії Дніпровсько-Бузького лиману.

---

[398] Знищені склади БК і бази / Збройні Сили України. Війна з окупантами // Telegram. – 2023, 10-20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/4w3dzrdc

[399] Bailey R., Grace Mappes G., Stepanenko K., Nicole Wolkov N., Frederick W. KaganRussian offensive campaign assessment, February 25 2023 // Institute for the Study of War. – 2023, February 25. – URL: https://tinyurl.com/4d24su24

[400] Інформація узагальнена на основі оперативних зведень Генерального штабу Збройних Сил України упродовж 21-28 лютого 2023 року.

Сили оборони України у третій декаді лютого 2023 року проводили перегрупування сил та засобів. Українські ракетні та артилерійські підрозділи вели контрбатарейну боротьбу з відповідними підрозділами зс рф, здійснювали вогневе ураження районів зосередження, складів і позицій артилерії противника. Так, 27 лютого на Херсонському напрямку, під час контрбатарейної боротьби, було знищено дві установки РСЗВ "Град" і три гармати[401]. В період 22-28 лютого 2023 року було уражено 5 баз розміщення особового складу ворога, знищено 7 складів боєприпасів і склад ПММ. Українські підрозділи вели успішну боротьбу з ДРГ противника на Кінбурнській косі та поміж островів в дельті р. Дніпро. Ворог використовував цивільні човни. Два таких плавзасоби були знищені нашими підрозділами[402].

У лютому Кримський напрямок не втрачав своєї актуальності. зс рф нарощували інженерне обладнання західного узбережжя ТОТ АР Крим. Противник активно використовував логістичні та тилові можливості окупованої території. Зокрема, в районі н. п. Красная Зорька Сімферопольського району для приховування кількості загиблих у бойових діях в Україні експлуатував місцевих крематорій. Біля останнього в лютому спостерігалась постійна черга військових автомобілів кількістю до 10 одиниць. Цими вантажівками окупанти привозили загиблих російських військовослужбовців та найманців. Кремація здійснювалася цілодобово.

В північних районах Криму (Джанкой-Армянськ) командування противника у лютому проводило заходи (включаючи накопичення запасів основних видів ОВТ) для формування та розгортання "резервного" армійського корпусу.

На тимчасово окупованій території АР Крим родичі мобілізованих масово звертались до міноборони російської федерації через порушення прав військовослужбовців. Основними причинами звернень були: відсутність ротацій та відпусток понад 6 місяць; незадовільне харчування та санітарно-гігієнічні умови, через що родичі змушені постійно надсилати їм їжу та особисті речі; використання офіцерами російських окупаційних військ службового становища для власного збагачення.

Через побоювання деокупації українських територій в н. п. Олешки та Скадовськ Херсонської обл. російська окупаційна "влада" проводила в третій декаді лютого евакуацію на територію ТОТ АР Крим. Зокрема, з 21 лютого здійснювались виїзди місцевих колаборантів до Бахчисараю, Сімферополя та Керчі, а з 24 лютого окупанти оголосили про так звану "евакуацію" всіх охочим. Для перевезення колаборантів ворог задіював військові вантажні автомобілі[403].

---

[401] Знищені склади БК і бази / Збройні Сили України. Війна з окупантами // Telegram. – 2023, 20-27 лютого. – URL: https://t.me/zsuwar/28619

[402] Оперативна обстановка 28 лютого 2023 року в зоні відповідальності Оперативного командування "Південь" / Оперативне командування "Південь" // Facebook. – 2023, 28 лютого. – URL: https://tinyurl.com/yyft4b3c

[403] Інформація узагальнена на основі оперативних зведень Генерального штабу Збройних Сил України упродовж 21-28 лютого 2023 року.

Бессарабський напрямок. В лютому 2023 року під впливом дій рф загострилась обстановка в Молдові. На території самопроголошеної Придністровської Молдавської Республіки розташована оперативна група російських військ у кількості близько 2000 осіб. З метою недопущення збройних провокацій ЗС України в лютому 2023 року на кордоні з Молдовою посилили заходи безпеки та нарощували інженерне облаштування оборонних рубежів.

Результати

Інтенсивність бойових дій у лютому 2022 року на півдні України залишалась на рівні з січнем 2023 року. На кінець лютого були окупованими 73,5% території Запорізької і 69% Херсонської обл. Лінія фронту стабілізована вздовж східного берега р. Дніпро та від річки по лінії північніше Василівки – південніше Оріхів – Гуляйполе – Новопіль.

На Запорізькому напрямку противник утримував оборонні рубежі, проводив перегрупування сил та нарощував чисельність особового складу і матеріальних ресурсів. До кінця місяця зосередив на напрямку до 30 БТГр загальною чисельністю до 24 тис. військовослужбовців. Ворог проводив локальні дії (виходи диверсійно-розвідувальних груп, штурмові дії) на окремих ділянках від р. Дніпро до Оріхова, південніше Гуляйполя з метою відволікання уваги і сковування та недопущення перегрупування Сил оборони України.

Результати виконання вогневих завдань у Південно-Західній операційній зоні ракетно-артилерійськими підрозділами Сил оборони України у лютому 2023 року[404]							
Знищено/пошкоджено							
в/сл зс рф	пункти управління	райони зосередження	артсистем	танків	ЗРК	Авто і бронетехніки	склади
284	7	12	18	4	3	17	19

[404] Інформація узагальнена на основі даних інтернет-ресурсу: Збройні Сили України. Війна з окупантами // Telegram. – 2023, 01-28 лютого. – URL: https:// tinyurl.com/2rhuh9xx; t.me/zsuwar/28619

Результатом бойових дій на Херсонському напрямку в лютому 2023 року стало зменшення кількості бойових підрозділів противника у порівнянні з Запорізьким. Однак вздовж східного берега р. Дніпро діяли невеликі підрозділи, призначені для стримування можливого контрнаступу ЗС України, контрдиверсійних дій та проведення рейдів на острови в дельті річки. В тактичній глибині діяли ракетно-артилерійські підрозділи зс рф, які вели систематичні обстріли районів населених пунктів України вздовж західного берега р. Дніпро.

Сили оборони України в лютому 2023 року на Херсонському напрямку за допомогою регулярних вогневих ударів по позиціях зс рф, маючи перевагу в дальності та точності ракетно-артилерійських систем, продовжили процес формування на східному березі р. Дніпро "буферної зони" глибиною до 20 км.

На ТОТ АР Крим ворог нарощував інженерне обладнання оборонних позицій на загрозливих напрямках і посилював логістичну складову власного тилу. В північних районах Криму (Джанкой-Армянськ) командування противника у лютому проводило заходи для формування та розгортання резервних підрозділів.

На Бессарабському напрямку з метою недопущення збройних провокацій ЗС України в лютому 2023 року на кордоні з Молдовою посилили заходи безпеки та нарощували інженерне облаштування оборонних рубежів.

Висновки

У Південно-Західній операційній зоні в лютому 2023 року противник зосередив основні зусилля на стратегічній обороні. Ворог нарощував оборонні рубежі на захоплених територіях Запорізької та Херсонської обл.

Противник завдавав ракетно-артилерійських ударів по українським населеним пунктам вздовж лінії фронту, продовжуючи терор проти мирного населення.

Сили оборони України в лютому 2023 року утримували оборонні рубежі вздовж правого берега р. Дніпро в Дніпропетровській і Херсонській обл. та в степовій частині Запорізької обл.

Сили оборони України утримували тактичну ініціативу, виснажували сили противника, завдавали вогневих ударів по пунктах управління, районах оборони, місцях зосередження сил і засобів в тактичній та оперативній глибині.

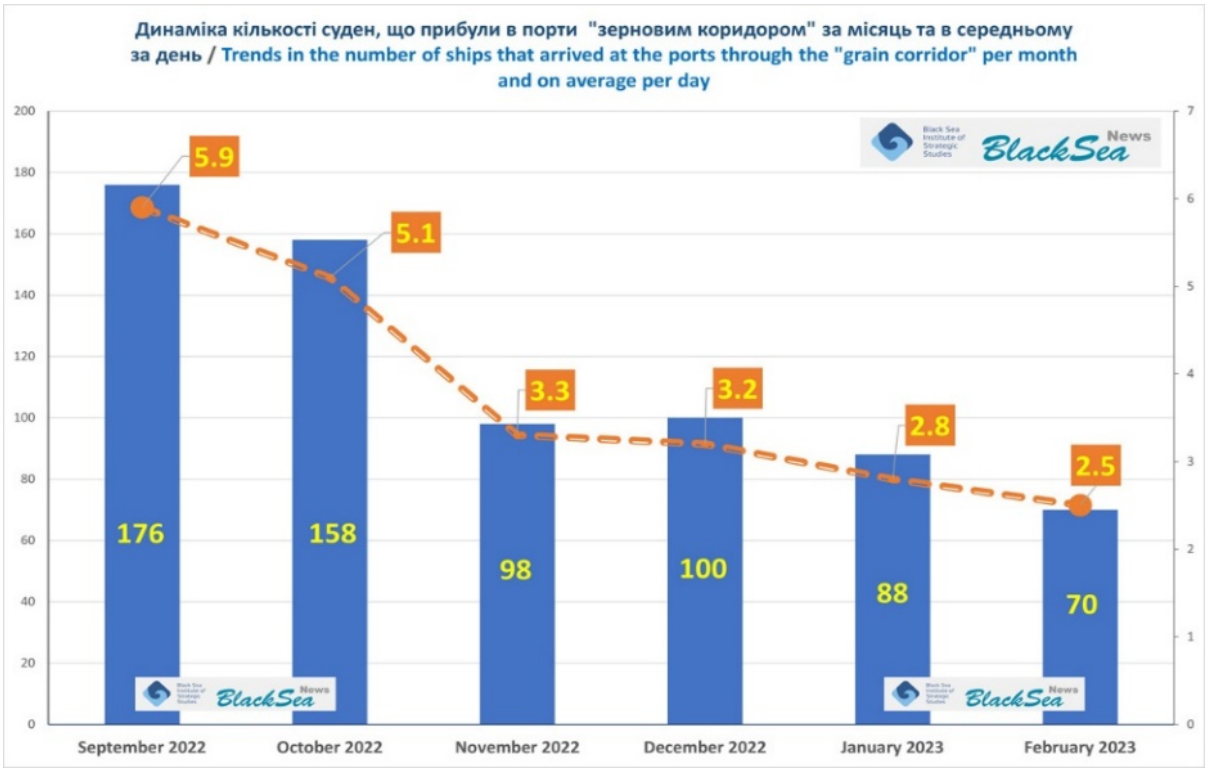
2.4. ДІЇ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ СТОРІН У ЧОРНОМОРСЬКІЙ ТА АЗОВСЬКІЙ ОПЕРАЦІЙНИХ ЗОНАХ

Характеристика морської обстановки

У лютому 2023 року обстановка у Чорноморській та Азовській операційних зонах зазнала певних змін:

Угруповання сил рф у Чорному морі здійснило спробу застосування дистанційно керованого маломірного катера з вибухівкою на борту. Так, 10 лютого надводний об'єкт атакував залізничний міст в Затоці Одеської області. У такий спосіб ворог намагався продемонструвати, що може діяти проти торговельних суден, аби зірвати "зернову угоду". Це створило небезпеку для цивільного судноплавства в Чорному морі[405];

відчутною зміною стало скорочення кількості суден, що отримували дозволи Спільного координаційного центру в Стамбулі на виконання рейсів в напрямку українських портів більш ніж в 2 рази з листопада 2022 р. з вини росіян, які спеціально блокували роботу "зернового коридору" (мал. 1)[406];

Мал. 1. Динаміка кількості суден зернового коридору за місяць та в середньому за день від вересня 2022 р. по лютий 2023 р.

збільшилась кількість спроб застосування малих катерів і човнів для здійснення висадок ДРГ на островах у гирлі Дніпра;

у Чорному та Азовському морі для виконання бойових завдань продовжували знаходитися кораблі вмф рф, зокрема і ракетоносії КРМБ "Калибр", кількість яких протягом місяця змінювалася. Наприклад, станом на початок місяця (6 лютого

[405] Росіяни почали використовувати морські дрони проти України // Black Sea News, 14.02.2023 – URL: https://tinyurl.com/4pbucvv7

[406] Зерновий коридор: Невтішна статистика, але нові висновки робити передчасно – Клименко, // Black Sea News, 16.02.2023, – URL: https://tinyurl.com/4redt3e6

2023 р.)[407] в Чорному та Азовському морях знаходилися лише по одному ворожому кораблю;

Однак уже 10 лютого противник здійснив масований ракетний удар по об'єктах на всій території України, зокрема і КРМБ "Калибр" з кораблів у Чорному морі, кількість яких зросла до 11, а загальний залп склав 16 ракет;

найбільша кількість КРМБ "Калибр" у залпі в Чорному морі (32 ракети) була станом на 28.02.2023, коли на бойовому чергуванні знаходилося 17 ворожих кораблів, серед яких 5 носіїв крилатих ракет;

в інтересах рф прохід Керченською протокою здійснювали судна в обох напрямках, як до Босфору, так і від нього, водночас рф продовжувала порушувати Міжнародну конвенцію з охорони людського життя на морі 1974 р. (SOLAS), вимикаючи системи автоматичної ідентифікації (AIS), на цивільних суднах в акваторії Азовського моря.

Завдання ВМС сторін

У лютому 2023 року противник основні зусилля на морі зосереджував на виконанні наступних завдань:

зрив морської економічної діяльності України, у першу чергу перевезень морем в інтересах оборони України та портової діяльності;

контроль судноплавства, що здійснювався згідно "Чорноморської зернової ініціативи";

нанесення ракетних ударів з морського напрямку по об'єктах промислової та енергетичної інфраструктури, а також цивільних об'єктах і логістичних маршрутах (с. Затока)[408];

охорона та оборона районів базування сил і районів виконання бойових завдань;

сприяння військам, що вели оборону на лівому березі р. Дніпро та південному березі Дніпро-Бузького лиману з метою блокади морських портів Херсон, Миколаїв, Ольвія, Очаків.

Угрупування різнорідних сил ВМС ЗС України протягом лютого забезпечувало спільно з військами, силами інших складових Сил оборони України виконання таких завдань:

захист судноплавства і портової діяльності, що здійснювалася згідно "Чорноморської зернової ініціативи";

нанесення ураження по ударним та іншим силам противника у північно-західній частині Чорного моря у разі його спроб відновити панування на морі;

сприяння наступальним діям сухопутних підрозділів Сил оборони України зі звільнення лівого берега Дніпра та Кінбурнського півострова;

участь у протидесантній обороні морського узбережжя північно-західної частини Чорного моря;

участь у відбитті повітряного нападу противника;

---

[407] Росія тримає на бойовому чергуванні у Чорному морі 1 корабель – ВМС, // Black Sea News, 06.02.2023 – URL: https://tinyurl.com/4pxw82cp

[408] Росія використовує морські надводні дрони – Залужний // Chas.News, 2023, 01.02. – URL: https://tinyurl.com/28psrtxf

оборона районів базування своїх сил і прибережних комунікацій.

Склад угруповань ВМС сторін

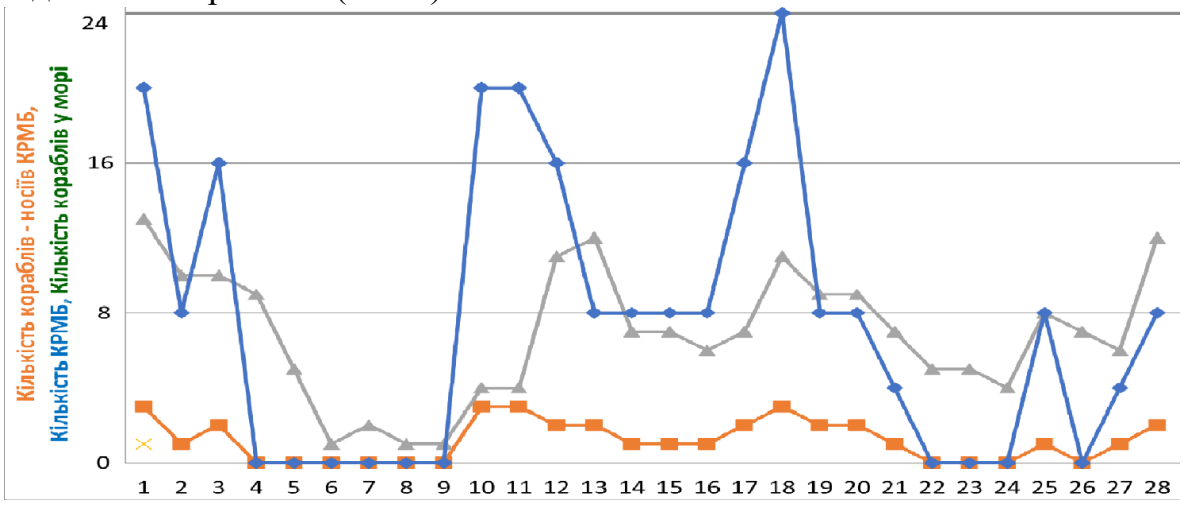
У лютому 2023 року сили угруповання різнорідних ударних та морських десантних сил зс рф, створених для дій на Чорному і Азовському морях зі складу сил Чорноморського, Балтійського і Північного флотів та Каспійської флотилії практично не змінилися.

Угруповання різнорідних ударних сил на Чорному морі налічувало: 2 ракетні фрегати пр.11356, 2 малі ракетні кораблі підвищеної морехідності пр. 22800 і 3 пр. 21631 та 5 підводних човнів (4 одиниці пр. 636.3 та один пр.877 “Алроса”) із загальним ракетним залпом до 60 КРМБ “Калибр”.

Морські десантні сили включали 7 ВДК: 1 – пр.11711, 2 – пр. 1171, 5 – пр. 775. 810 окрема бригада морської піхоти, пункт постійної дислокації – бухта Козача (Севастополь).

В Азовському морі – угруповання з охорони Кримського мосту та захисту інших комунікацій зі складу з’єднань охорони водного району чорноморського флоту (до 1–2 од., зазвичай морський тральщик та/або малий протичовновий корабель) та берегової охорони прикордонної служби фсб рф (2–3 катери).

Усього в північно-західній частині Чорного моря протягом лютого противником було розгорнуто угруповання у складі до 24 бойових кораблів, із них у складі ударних сил, що перебували в готовності до завдання ракетних ударів по важливих державних і військових об’єктах на території України, налічувалося від одного до трьох носіїв КРМБ “Калибр” із сумарним залпом від 4 до 24 ракет, зокрема: фрегати пр. 11356Р, малі ракетні кораблі (ракетні корвети) пр. 21631 та підводні човни пр. 636.3 (мал.3) [409].

Мал. 3. Кількість кораблів чф рф, розгорнутих в акваторії Чорного моря у лютому 2023 р., зокрема і носіїв КРМБ “Калибр” з чисельністю ракет у залпі.

Головну роль у виконанні завдань оборони держави на морі та з морських напрямків у лютому 2023 року продовжувало відігравати угруповання різнорідних сил, що було утворене зі складу військових частин (підрозділів) ВМС ЗС України,

[409] ВМС ЗС України // facebook. – URL: https://www.facebook.com/navy.mil.gov.ua.

Морської охорони ДПС України та підпорядковане міжвидовому (міжвідомчому) угрупованню військ (сил), що діє на півдні України.

Особливості виконання завдань ВМС у Чорноморській та Азовській операційних зонах

У Чорноморській операційні зоні відбулися дві події, які разом могли вплинути на динаміку бойових дій на користь противника. рф скопіювала українські морські безпілотники й тактику їх застосування. Так, 10 лютого дистанційно керований маломірний катер пройшов через гуманітарний "зерновий коридор" до Одеси та протаранив опору мосту через Затоку. Міст, що перетинає гирло річки Дністер, є важливою автомобільною та залізничною ланкою на півдні України. Раніше він був ціллю російських ракет, але ця атака відкрила новий етап, позначений застосуванням безпілотних човнів, завантажених вибухівкою.

Водночас оголошення про те, що SpaceX обмежить використання в Україні свого супутникового сервісу Starlink, створило перешкоди для розгортання морських безпілотників в Азово-Чорноморській операційній зоні. Ефект від застосування безпілотних надводних апаратів проявляється повільно, але це вже вплинуло на використання дронів.

Морські дрони змогли працювати настільки ефективно завдяки використанню Starlink. Це забезпечило з'єднання даних із високою роздільною здатністю і низькою затримкою передачі даних, які росіянам складно заглушити. Тому безпілотники були оснащені багатоканальними оптичними пристроями. Це дало їхнім пілотам, які перебували за сотні миль, порівняно добру обізнаність про ситуацію в реальному часі. Таким чином, морські безпілотники можуть адаптувати свою місію для ураження потенційних рухомих цілей. Це означає, що під загрозу входили не тільки кораблі в гавані, але й кораблі у відкритому морі. І особливо ті, що знаходяться поблизу кримського узбережжя, які були захищені від українських протикорабельних ракет.

Здійснена 28 лютого 2023 року атака безпілотним авіаційним комплексом (БпАК) по об'єктам російського порту Туапсе у Чорному морі засвідчила, що жодна військово-морська база противника не є безпечною. Туапсе є стратегічною ціллю на південь від російської військово-морської бази в Новоросійську та на північ від важливого міста Сочі. Це великий нафтовий термінал. Атака, як повідомлялося, двома безпілотними літальними апаратами спричинила велику пожежу на нафтовому терміналі "Роснефти"[410]. Після удару по Туапсе в порту зафіксували розгортання російського ЗРГК "Панцирь-С1". Це була частина російської відповіді на зростаючий масштаб атак з боку ЗС України (мал. 2)[411].

[410] Ukrainian Attack On Russian Port In Black Sea Shows No Base Is Safe // NAVALNEWS, 2023, 08.03. – URL: https://tinyurl.com/4fr2ptwt

[411] Ukrainian Attack On Russian Port In Black Sea Shows No Base Is Safe // NAVALNEWS, 2023, 08.03. – URL: https://tinyurl.com/4fr2ptwt

Мал.2. російський ЗРГК "Панцирь-С1" на причальній стінці і місце нанесеного удару по порту Туапсе.

Удар безпілотника по Туапсе продемонстрував зростання дальності вогневого ураження Сил оборони України. Стратегічний порт розташований на російському узбережжі на північ від Сочі в 270 милях від підконтрольної Україні території.

Це серйозна зміна, в порівнянні з першими місяцями війни, коли російський флот цілком домінував на морі, а в України не було достатньо засобів для відсічі. За деякий час Сили оборони України знайшли способи примусити росіян перейти до оборони. Для ураження надводних цілей були застосовані ракети як місцевого виробництва ("Нептун"), так і іноземного виробництва – ракети "Гарпун" (Harpoon) і "Брімстоун" (Brimstone Sea Spear).

Проте протикорабельні ракети не можуть ефективно застосовуватися по російському флоту у його пунктах базування. Україна розробила власні безекіпажні засоби для ураження морських цілей у віддалених районах та пунктах базування. Це вже змусило російський флот переглянути оборону власних районів базування не лише в портах, а й уздовж усього узбережжя Чорного моря.

За інформацією з відкритих джерел, 16 лютого військові частини противника в окупованому Севастополі також зазнали атак БпЛА невідомого типу та належності. Повідомлялося про збиття над морем двох апаратів за допомогою засобів ППО.[412]

У третій декаді лютого у Чорноморській операційній зоні противником було значно зменшено кількість бойових кораблів. Так, станом на 17 лютого їх кількість складала 11 од. (з них три носії КРМБ "Калибр" з сумарним залпом 24 ракети). Але, у зв'язку з погіршенням погодних умов наприкінці тижня, їх кількість було зменшено до 5 бойових кораблів, жодного носія КР не виявлено.

18 лютого угруповання різнорідних сил противника взяло участь у нанесенні масованих ракетних ударів по важливих об'єктах у глибині території України та військах, що діяли у приморських районах. Так, впродовж доби противником з

[412] В Севастополе утром прогремели взрывы: что происходит//УНІАН, - 2023, 16.02 - URL: https://tinyurl.com/3za3b6x2

морського напрямку було здійснено пуск 4 крилатих ракет морського базування ракетного комплексу “Калибр”.

Протягом лютого противник наносив вогневе ураження реактивними системами залпового вогню та ствольною артилерією з території тимчасово окупованого Кінбурнського півострова по військових об’єктах, портовій та цивільній інфраструктурі м. Очаків та прилеглих населених пунктах.

Внаслідок штормових умов (вітер до 22 м/с) 21 лютого було призупинено функціонування поромної переправи порт Кавказ – порт Керч. Окрім цього, у період з 16 по 23 лютого, здійснюючи заходи із захисту судноплавства, противник забезпечив прохід Керч-Єнікальським каналом: до Азовського моря – 95 суден і в Чорне море – 67 суден, що в півтора рази менше, ніж попереднього тижня. Погіршення погодних умов суттєво вплинуло на можливості противника щодо:

нарощування складу надводних сил противника у Чорному морі;

участі носіїв КРМБ “Калибр” в масованих ракетних ударах по об’єктах на території України;

перевезення військ і матеріальних засобів морем.

Противник продовжив здійснювати контроль над Дніпровським лиманом, де сходяться шляхи із портів Херсона (Херсонський морський торговельний порт) та Миколаєва (морські торговельні порти “Миколаїв”, “Ольвія” та “Ніка-Терра”). Таким чином, противник фактично блокував виходи з цих портів.

Серед найбільш важливих завдань, які виконувало угруповання різнорідних сил ВМС ЗС України у лютому 2023 року, було здійснення заходів із забезпечення безпеки руху суден “зерновим коридором”, по якому здійснювався експорт аграрної продукції морським шляхом, зокрема, заходу та виходу суден з портів Одеса, Чорноморськ і Південний, а також водолазних обстежень підхідних фарватерів, суден, причальних стінок на предмет наявності підозрілих пристроїв чи пошкоджень.

Також Силами оборони України у лютому було знищено близько 10 маломірних суден, катерів і моторних човнів у плавнях р. Дніпро на Херсонщині і в районі Кінбурнської коси[413][414].

В Азовському морі противник продовжував виконувати завдання з підтримання оперативного режиму, забезпечення перевезень військових вантажів морським транспортом, а також щодо захисту морських комунікацій, які використовувалися для незаконного вивезення викраденої продукції з українських портів Маріуполь та Бердянськ, шляхом здійснення патрулювання, несення дозору (рухомого та нерухомого), конвоювання суден з особливо важливими вантажами. До виконання цих завдань в Азовському морі постійно залучалося 1–2 бойових кораблі.

[413] Підготували для диверсантів: ЗСУ знищили 4 катери РФ в районі Кінбурнської коси, — ОК "Південь" // ФОКУС, – 2023, 01.03. – URL: https://tinyurl.com/mzyu7u3y; На Херсонщині знищено "моторки" та катери армії рф: дрон ударив у плавнях Дніпра, О.Бурдейна // СТОПКОР, – 2023, 15.02. – URL: https://tinyurl.com/mzyu7u3y

[414]

Результати

Противником продовжено застосування КРМБ “Калибр” з морської акваторії та авіаційних керованих ракет з Ту-22М3, Су-34 з повітряного простору рф. Кількість здійснених пусків ракет ракетного комплексу “Калибр” (у ніч з 10 на 11 лютого – 8 од., 13-го – 2 од., 16-го – 8 од. і 18 лютого – 4 од. підтверджують дані ГУР МО України, що у противника залишилося близько 9% запасів крилатих ракет до ракетного комплексу “Калибр” від тих, що були на початок широкомасштабного вторгнення рф в Україну 24 лютого 2022 року[415].

Завдання ракетних ударів ворога по енергетичній інфраструктурі сповільнило перевалочні можливості українських портів з функціонування “зернового морського коридору”.

Знаходження у готовності до застосування берегових ракетних комплексів “Нептун” та “Гарпун” не дозволило ударним та іншим кораблям противника вільно маневрувати та виконувати бойові завдання у північно-західній частині Чорного моря.

Наявні сили та засоби ВМС ЗС України протягом лютого брали участь у протиповітряній обороні.

Протягом лютого було успішно знищено декілька одиниць маломірних суден і катерів, що діяли у районі Кінбурнської коси та гирлі р. Дніпро.

Застосуванням БпАК здійснювався вплив на важливі приморські об’єкти ворога, зокрема у Криму (Севастополь) та Кавказькому узбережжі (Туапсе).

Продовжено боротьбу за Кінбурнський півострів, з якої противник продовжував наносити удари.

Забезпечено протидесантну оборону українського узбережжя.

Продовжено сприяння військам Сил оборони України, що вели наступальні дії у гирлі р. Дніпро, Дніпро-Бузького лиману.

Висновки

Виходячи з аналізу вищезазначеного перебігу воєнних дій на морі, протягом лютого 2023 року, можна зробити наступні висновки.

Противник продовжив використання морських районів Чорного моря для завдання ударів крилатими ракетами морського базування по державних та військових об’єктах на всю глибину території України, зокрема по об’єктах критичної інфраструктури, що обумовлювало необхідність подальшого пошуку ефективних шляхів боротьби з надводними кораблями та підводними човнами противника, що є носіями таких ракет. В рамках 4 епізодів застосування ударних сил з акваторії Чорного моря було здійснено до 22 пусків КРМБ “Калибр”. Такий стан був наслідком порушення логістики постачання і неспроможності ВПК рф виробляти необхідну кількість КРМБ “Калибр”, що значно послаблювало ударні спроможності російського флоту в Азово-Чорноморській операційній зоні.

[415] Як російський флот загрожує Одесі та як знищують російські катери. О. Вельможко // Одеський кур’єр – 2023, 31.01. – URL: https://tinyurl.com/3stth9px

Противнику, незважаючи на те, що він мав багатократну перевагу у силах і засобах на морі, не вдалося відновити панування на морі у межах північно-західної частини Чорноморської операційної зони.

Пріоритетним для угруповання різнорідних сил ВМС ЗС України залишалось завдання щодо захисту портової діяльності та судноплавства, у першу чергу із забезпечення експорту морем українського збіжжя до країн Азії, Африки та Європи.

російській федерації вдалося суттєво загальмувати експорт української агропродукції, через затримки з надання дозволів Спільним координаційним центром.

Підвищилась загроза судноплавству у Чорному морі, зокрема "зерновому коридору", після бойового застосування дистанційно керованого маломірного катеру з вибухівкою.

Значення угруповання різнорідних сил ВМС ЗС України для звільнення окупованих приморських (прирічкових) районів зростало, що обумовлювалося наявністю у його складі сил і засобів для ведення дій у прибережних районах і лиманах та сприяння військам, що вели дії зі звільнення Кінбурнського півострова й інших приморських (прирічкових) районів.

В умовах кількісної та якісної переваги противника на морі застосування безекіпажних надводних та безпілотних повітряних комплексів для завдання ефективних ударів по надводних кораблях і катерах противника значно збільшило спроможності угруповання різнорідних сил ВМС ЗС України.

Для створення умов щодо утримання ініціативи у воєнних діях на морі та припинення ударів противника з моря крилатими ракетами морського базування, а також для сприяння звільненню півострова Крим та тимчасово окупованих приазовських районів України необхідно продовжити використання асиметричних способів і засобів впливу на противника, зокрема завдання наступних комплексних ударів безпілотними авіаційними та безекіпажними надводними комплексами по силах противника у прибережних районах, у пунктах базування і портах в Криму, на узбережжі Азовського моря, у Новоросійську та інших морських районах.

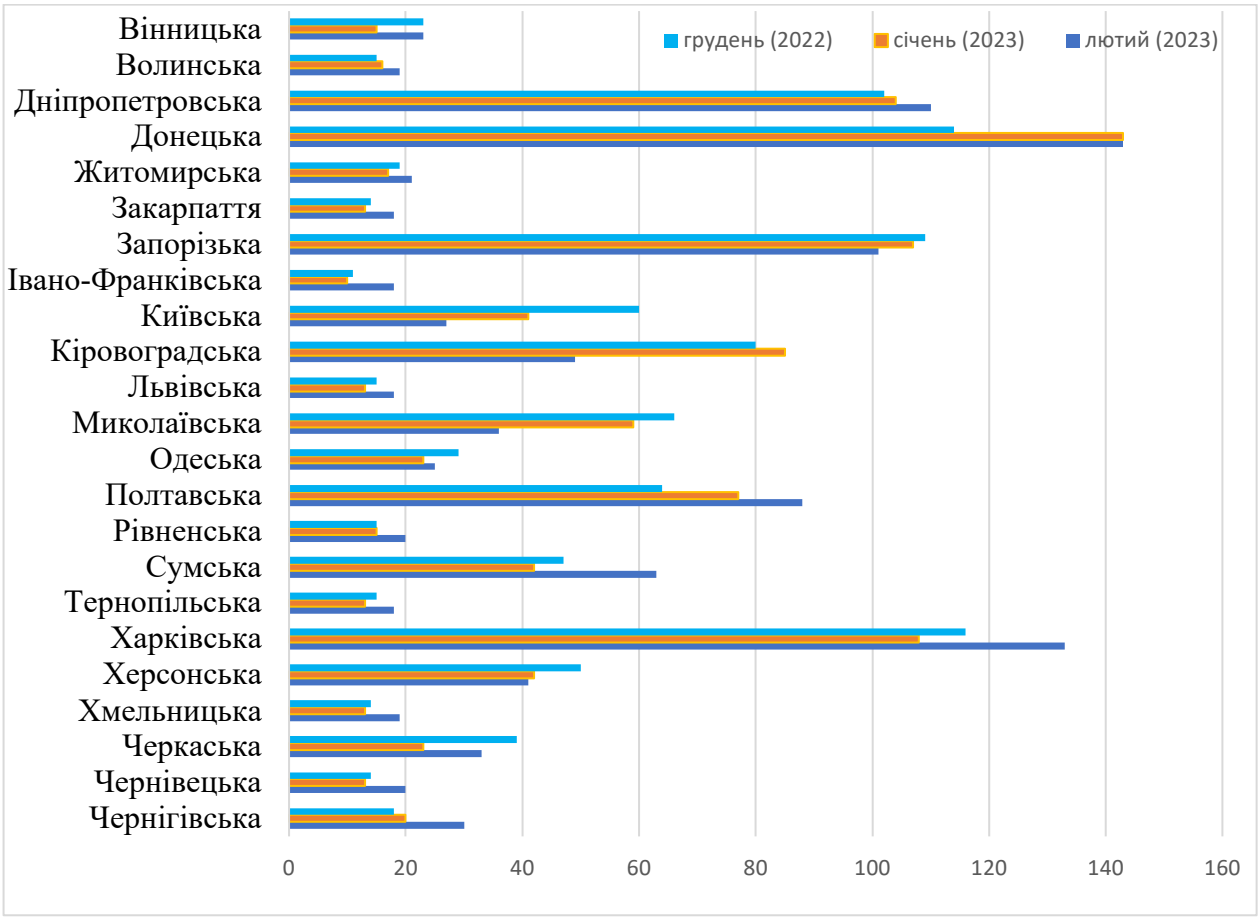
Підсумовуючи, слід зазначити, що у лютому 2023 року ВМС ЗС України продовжували ефективно стримувати угруповання сил противника від ескалації дій та здійснення наступальних дій з морських напрямків.

2.5. ДІЇ АВІАЦІЇ ТА ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ

Характеристика повітряної обстановки

Загальна характеристика повітряної обстановки. Протягом лютого 2023 року противник продовжував завдавати ракетних, авіаційних та ударів за допомогою БпЛА по важливих об'єктах на території України, позиціях підрозділів Сил оборони України, продовжував зосереджувати основні зусилля на знищенні енергетичної інфраструктури.

З метою уникнення жертв серед цивільного населення, збереження життя особового складу частин і підрозділів Сил оборони України, підрозділи РТВ ПС ЗС України оголошували повітряну тривогу в разі виявлення небезпеки завдання противником ракетних або авіаційних ударів. Статистика оголошень повітряної тривоги з грудня 2022 року – по лютий 2023 року включно за областями[416]:

Середня тривалість повітряних тривог у лютому 2023 року склала 53 хв, тоді як у січні 2023 року складала 50 хв. Ворог продовжував зосереджувати до 700 од. літаків і вертольотів на 40 аеродромах та летовищах республіки білорусь, російської федерації й тимчасово окупованих територіях України для проведення наступальних і розвідувальних повітряних операцій[417].

Організаційна структура авіації та ППО противника і Сил оборони України у лютому 2023 року в цілому змін не зазнала.

---

[416] За даними air-alarms.in.ua – "Статистика повітряних тривог України".

[417] Юрій Ігнат, речник командування Повітряних силЗСУ / Media Center Ukraine – Ukrinform // Youtube. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/4s3fhzmy

Повітряна обстановка у Північно-Західній операційній зоні в лютому 2023 року визначалася відсутністю ведення наступальних та оборонних операцій. ПКС зс рф продовжували використовувати повітряний простір республіки білорусь для ведення розвідки території України з метою виявлення цілей для завдання ракетних ударів, здійснювати польоти літаків тактичної авіації МиГ-31, здатних нести на борту ракети "Кинжал". Наприкінці лютого у засобах масової інформації поширювалися відомості про ймовірні завдання ударів по російському літаку ДЛРВ А-50, що дислокувався на білоруському аеродромі Мачулищі[418], одначе супутникові знімки не підтвердили його ураження[419]. Натомість, з'явилося відеопідтвердження вільного прольоту малого БпЛА над територією летовища та літаком А-50, включно з посадкою на його РЛС[420].

Повітряна обстановка у Східній операційній зоні в лютому 2023 року суттєвих змін порівняно з попереднім місяцем не зазнала і визначалася веденням протиборчими сторонами наступальних та оборонних операцій на операційних напрямках. Противник продовжував завдавати ударів балістичними ракетами до ЗРК С-300 по прифронтових містах.

Повітряна обстановка у Південно-Західній операційній зоні в лютому 2023 року визначалася веденням протиборчими сторонами оборонних дій вздовж бар'єрного рубежу р. Дніпро. Ворог продовжував ведення розвідки позицій, командних пунктів, центрів забезпечення підрозділів Сил оборони України з подальшим завданням ракетних ударів та ударів БпЛА. Бойова авіація противника виконувала завдання в північно-західній частині Чорного моря, зокрема вночі 11 лютого ворог завдав бомбового удару по об'єктах на Зміїному, застосувавши два літаки Су-24М[421].

Способи застосування сил сторонами. В районах проведення наступальних та оборонних операцій протиборчі сторони застосовували тактичну та армійську авіацію для завдання групових і одиночних тактичних ракетних авіаційних ударів по позиціях військ противника, діючи частиною сил по завчасно заданих об'єктах із вихідного положення чергування на землі.

Підрозділи ППО України завдавали вогневого ураження повітряному противнику, діючи частинами сил по самостійно віднайденим об'єктам негайно по готовності із засідок на землі.

Тактична авіація ПС ЗС України залучалась до ведення протиповітряної оборони, діючи в режимі чергового патрулювання повітряного простору України.

Завдання авіації та ППО сторін

Хід та особливості ведення бойових дій продемонстрували, що авіація та ППО противника виконували у лютому 2023 року такі завдання:

---

[418] Intelligence Update. Update on Ukraine, 28 February 2023 / Ministry of Defence // Twitter. – 2023, February 28. – URL: https://twitter.com/DefenceHQ/status/1630453726304518144

[419] Опубліковані перші супутникові знімки атакованого російського літака А-50 // Мілітарний. – 2023, 28 лютого. – URL: https://tinyurl.com/44vmbtm8

[420] З'явилося відео прольоту дрона над російським літаком А-50У в Білорусі // Мілітарний. – 2023, 02 березня. – URL: https://tinyurl.com/2rpesyr9

[421] Ворог продовжував тероризувати Одещину протягом ночі / Оперативне командування "Південь" // facebook. – 2023, 11 лютого. – URL: https://www.facebook.com/watch/?v=1357306001732921

ураження важливих об’єктів на території України (в тому числі – об’єктів енергетичної інфраструктури), на чому зосереджувались основні зусилля;

ведення військової протиповітряної оборони районів облаштування оборонних позицій на Таврійському операційному напрямку;

авіаційна підтримка наступальних дій наземних військ у Донецькому операційному районі Східної операційної зони;

ведення наступальних повітряних операцій у Чорноморському операційному районі;

протидія повітряній розвідці позицій своїх військ (сил).

Бойова авіація та ППО Сил оборони України в лютому 2023 року продовжували виконувати такі завдання:

протиповітряне прикриття наземних військ, що вели оборонні дії з метою недопущення захоплення ворогом нових територій;

зоередження зусиль на забезпеченні прикриття об’єктів критичної інфраструктури України засобами протиповітряної та протиракетної оборони;

одночасно здійснювати формування резервів та нарощування бойового потенціалу для ведення майбутніх бойових дій.

Особливості виконання завдань авіації та протиповітряної оборони

Виконуючи завдання з ураження важливих об’єктів на території України, в тому числі – об’єктів енергетичної інфраструктури, противник у лютому 2023 року завдав два масовані удари засобами ВТЗ.

Перший удар 09-10 лютого був завданий росіянами по об’єктах української енергетичної інфраструктури, в ході якого було застосовано такі засоби[422]:

71 КР повітряного та морського базування, з них:43 од. КР Х-101/Х-555, запуски здійснювалися з літаків стратегічної авіації Ту-95МС над Цимлянським водосховищем в районі Волгодонська (Ростовська обл. російської федерації) та з акваторії Каспійського моря;28 од. КРМБ “Калибр”, пуски здійснювалися з надводних і підводних носіїв крилатих ракет в акваторії Чорного моря;

35 од. балістичних ракет 9В55 до ЗРК С-300, пуски здійснювалися з району Токмака на ТОТ Запорізької обл. України і з території Бєлгородської обл. російської федерації;

до 30 од. БпЛА типу баражуючий боєприпас “Герань” (“Shahed”) різних моделей, пуски відбувалися зі східного узбережжя Азовського моря[423].

Удар завдавався противником послідовно у декілька етапів. На першому етапі з 21.50 09 лютого по 05.00 10 лютого ворог здійснював пуски 7 од. БпЛА “Герань” (“Shahed”) і 6 од. КРМБ “Калибр” з метою виявити розриви у радіолокаційному полі української системи протиповітряної оборони[424].

---

[422] Противник завдав чергового масованого ракетного удару по території нашої країни / Головнокомандувач ЗС України // facebook. – 2023, 10 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2y72u8j4

[423] Знищено 20 ударних БпЛА “Shahed-136/131” / Командування Повітряних Сил ЗС України // facebook. – 2023, 11 лютого. – URL: https://tinyurl.com/42r6n9pm

[424] Юрій Ігнат, речник командування Повітряних Сил ЗСУ / Media Center Ukraine // YouTube. – 2023, 10 лютого. – URL: https://tinyurl.com/22z5fnan

На другому етапі противник в проміжку 04.00-04.40 ранку 10 лютого здійснював пуски балістичних ракет із ЗРК С-300 для ураження важливих об'єктів у Харківській та Запорізькій областях України. З 35 ракет 15 од. уразили цілі в Запоріжжі[425], до 10 од. – у Харкові[426].

На третьому етапі ворог з 08.30 здійснював пуски КР Х101/Х-555 та КРМБ "Калибр"[427]. При цьому підрозділи радіолокаційного виявлення ПС ЗС України зафіксували проліт 2 од. КРМБ "Калибр" ворога над територією Молдови і Румунії[428]. Фіксувалися влучання та падіння уламків збитих ракет у Львівській, Хмельницькій, Київській, Харківській, Дніпропетровській та Запорізькій областях[429].

На четвертому етапі масованого удару в проміжку між 19.50-22.50 ворог здійснював пуски БпЛА "Герань" ("Shahed"), застосувавши щонайменше 20 од. цих апаратів.

В результаті дій ППО ПС ЗС України, ППО Сухопутних військ ЗС України, мобільних вогневих груп ППО інших складових Сил безпеки і оборони під час масованого удару 10 лютого було знищено такі засоби ураження противника:

на першому етапі – 5 од. БпЛА "Герань" ("Shahed"), з них по 2 од. – в районах відповідальності ПвК "Південь"[430] і "Центр", і 5 од. КРМБ "Калибр";

на другому етапі – українська система ППО станом на лютий 2023 року не мала засобів, здатних уражати балістичні ракети;

на третьому етапі – 21 од. КР в районі відповідальності ПвК "Центр", з них 10 од. КР – над Києвом і Київською областю[431]; біля 15 од. КР в районі відповідальності ПвК "Південь"[432]; 12 од. КР в районі відповідальності ПвК "Захід"[433]; 13 од. КР в районі відповідальності ПвК "Схід", з них 9 од. – над Харківською обл.[434];

на четвертому етапі – 11 од. БпЛА "Герань" ("Shahed") в районі відповідальності ПвК "Південь" (4 од. над Одеською обл., 5 од. над Миколаївською

---

[425] Масована атака на Запоріжжя: поліцейські документують наслідки 18 ракетних ударів / Запорізька обласна державна адміністрація // facebook. – 2023, 11 лютого. – URL: https://tinyurl.com/55n27vzr

[426] Окупанти завдали ударів по критичній інфраструктурі / Олег Синєгубов, голова Харківської ОДА // Telegram. – 2023, 10 лютого. – URL: https://t.me/synegubov/5525

[427] Знищено 5 "Калібрів" та 5 дронів-камікадзе / Командування Повітряних Сил ЗС України // facebook. – 2023, 10 лютого. – URL: https://tinyurl.com/2zrku8u6

[428] Сьогодні, 10 лютого, о 10:18 дві російські крилаті ракети "Калібр" здійснили перетин Державного кордону України з Республікою Молдова / Командування Повітряних Сил ЗС України // facebook. – 2023, 10 лютого. – URL: https://tinyurl.com/35zeu6dj

[429] Гогун М., Тимошенко М. Карта ракетних обстрілів 10 лютого // ТЕКСТИ.org.ua. – 2023, 10 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3hjvt4en

[430] В Чорному морі шторм зменшився до 3-4 балів і одразу активізувалося вороже корабельне угруповання / Оперативне командування "Південь" // facebook. – 2023, 10 лютого. – URL: https://tinyurl.com/ynd8j4pj

[431] Їх завдання тримати чистим горизонт / Повітряне командування "Центр" // facebook. – 2023, 11 лютого. – URL: https://tinyurl.com/22bcb3yr

[432] На півдні збито п'ятнадцять російських крилатих ракет / Повітряне командування "Південь" // facebook. – 2023, 10 лютого. – URL: https://tinyurl.com/42af9ent

[433] На Західному напрямку знищено 12 ворожих крилатих ракет / Повітряне командування "Захід" // facebook. – 2023, 10 лютого. – URL: https://tinyurl.com/4yb6f8jf

[434] Над Дніпропетровщиною збито 9 крилатих ракет / Повітряне командування "Схід" // facebook. – 2023, 10 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mrxwe7f7

обл., 2 од. над Херсонською обл.)[435]; 9 од. БпЛА – в районі відповідальності ПвК “Схід”[436].

Таким чином, в ході масованого ракетного удару 10 лютого склад засобів ураження, застосованих противником, був вкрай різноманітним: баражуючі боєприпаси, КР повітряного базування, КР морського базування, балістичні ракети до зенітних ракетних комплексів, при чому кількість одночасного застосування останніх суттєво зросла порівняно з попередніми масованими і щоденними ракетними ударами.

Противником було уражено чотири об’єкти електрогенерації в різних областях України[437], внаслідок чого застосовувалися аварійні відключення електроенергії. Також ушкоджень зазнали об’єкти цивільної інфраструктури, особливо у Харкові та Запоріжжі.

Відпрацьована ступінь крилатої ракети впала поруч із житловим будинком на Харківщині 10 лютого 2023 року. Фото – Харківська обласна прокуратура

Результат влучання ворожої ракети у Запоріжжі 10 лютого. Фото – Анатолій Куртєв

Другий за місяць масований ракетний удар по об’єктах критичної інфраструктури на території України був завданий росіянами 16 лютого. Противник застосував такі засоби ураження[438]:

---

[435] На півдні країни збито одинадцять “Shahed-136” / Повітряне командування “Південь” // facebook. – 2023, 10 лютого. – URL: https://tinyurl.com/37h7vbad

[436] Знищено 20 ударних БпЛА “Shahed-136/131”, зокрема 9 у зоні відповідальності ПвК “Схід” / Повітряне командування “Схід” // facebook. – 2023, 10 лютого. – URL: https://tinyurl.com/9fbwvr96

[437] Оперативна інформація. Внаслідок атаки росії пошкоджено чотири теплоелектростанції ДТЕК, постраждали енергетики / ДТЕК – офіційний канал // Telegram. – 2023, 10 лютого. – URL: https://t.me/dtek_ua/268

[438] Масований ракетний удар: знищено 16 ракет окупантів / Командування Повітряних Сил // facebook. – 2023, 16 лютого. – URL: https://tinyurl.com/3d9y4x4x; Держава-агресор рф завдала чегового ракетного удару по критичній інфраструктурі України / Головнокомандувач ЗС України // facebook. – 2023, 16 лютого. – URL: https://tinyurl.com/jc6r88y7

12 од. КР Х-101/Х-555, запуск здійснювався в районі Каспійського моря зі стратегічних бомбардувальників Ту-95МС;

8 од. КРМБ “Калибр”, запуск здійснювався з надводного носія крилатих ракет у Чорному морі;

12 од. КР Х-22, запущених з району Курська (Курська обл. російської федерації) літаками стратегічної авіації Ту-22М3;

3 од. КАР Х-59, запущених з району Мелітополя (ТОТ Запорізької обл. України) з літаків тактичної авіації Су-35;

1 од. ПКР “Оникс” з берегового ракетного комплексу на території тимчасово окупованого Криму.

Пуски ракет ворог здійснював у нічний час – з 01.40 до 03.45 16 лютого. Силами і засобами ППО України було знищено 14 од. КР (6 од. КР Х-101/Х-555, 8 од. КРМБ “Калибр”) і 2 од. керованих авіаційних ракет. Засобів для ураження надзвукових протикорабельних ракет Х-22 і “Оникс” на озброєнні в ЗС України немає.

Особливістю масованого ракетного удару було ураження противником не лише об’єктів енергетичної інфраструктури, але й об’єктів інших галузей – складових українського оборонно-промислового комплексу.

Разом з тим, зміна противником цілей для ракетних ударів спричинила додаткові втрати серед цивільного населення України. Зокрема, під час масованого ракетного удару 16 лютого одна з ворожих ракет влучила в сектор приватної житлової забудови у Павлограді Дніпропетровської обл., в результаті чого загинула одна і дістали поранення восьмеро цивільних осіб, 7 приватних будинків були зруйновані, а в цілому 60 будинків отримали ушкодження[439].

Наслідки ракетного удару противника по Павлограду, Дніпропетровська обл. 16 лютого 2023 року. Фото – Дніпропетровська ОДА

Масованим ракетним ударам противника у лютому передувало застосування ним у повітряному просторі України повітряних куль, оснащених кутовими відбивачами і, ймовірно, розвідувальними засобами. Таким чином, противник імітував хибні повітряні цілі, маскуючи серед них розвідувальні БпЛА, а також

[439] Жахлива ніч у Павлограді / Сергій Лисак. Дніпропетровська ОДА // Telegram. – 2023, 16 лютого. – URL: https://t.me/dnipropetrovskaODA/3188

сподівався викликати на них вогонь з метою виснажити українську ППО напередодні запланованого ракетного удару по об'єктах на території України[440]. Частину цих куль відносило вітром на територію сусідніх держав – Молдови і Румунії[441].

Стратегічна операція ворога зі знищення енергетичної інфраструктури ударами високоточної зброї тривала із жовтня 2022 року і мала на меті позбавити цивільне населення України опалення та електроенергії в зимові місяці. Цим противник розраховував спричинити загострення внутрішньополітичної ситуації в Україні, знизити рішучість українського народу чинити опір російській агресії, здійснити тиск на українське військово-політичне керівництво та змусити його до переговорів. Однак, обласні військово-цивільні адміністрації, ДСНС і, особливо, працівники енергетичної галузі України оперативно усували наслідки ворожих ударів, чому сприяла матеріально-технічна допомога держав-партнерів. Таким чином, не досягнувши успіху у знищенні української інфраструктури, з наближенням весни противник обрав нові цілі для ракетних ударів, ураження яких, за його задумом, повинно було знизити спроможності Сил оборони України нарощувати резерви для відновлення наступальних дій[442].

Результати

Отже, в ході застосування авіації та ППО в бойових діях у лютому 2023 року протиборчі сторони досягли таких результатів:

противник за місяць здійснив 2 МРАУ, застосувавши сумарно до 30 од. баражуючих боєприпасів "Герань" ("Shahed"), не менше 107 од. крилатих ракет різних типів, 35 од. балістичних ракет до ЗРК С-300;

в ході відбиття масованих ударів силами і засобами ППО України було знищено не менше 77 од. крилатих ракет і не менше 25 од. баражуючих боєприпасів;

за лютий втрати противника склали: 26 од. засобів ППО, 7 од. літаків, 4 од. вертольотів, 77 од. крилатих ракет, 104 од. БпЛА оперативно-тактичного рівня.

Висновки

Таким чином, з аналізу повітряної обстановки, завдань та особливостей застосування авіації та ППО в ході бойових дій у лютому 2023 року випливають наступні висновки:

противник наростив застосування балістичних ракет 9В55 до ЗРК С-300 під час масованих ракетних ударів з метою заощадження засобів ВТЗ, зокрема під час МРАУ 10 лютого випустив 35 таких ракет;

---

[440] Tuzov, B. Why Russia Uses Baloons and How to Counteract Them // Kyiv Post. – 2023, February 21. – URL: https://www.kyivpost.com/opinion/13301; Юрій Ігнат, речник командування Повітряних Сил ЗСУ / Media Center Ukraine // YouTube. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mahtszxk/

[441] Olearchyk, R. Ukraine claims Russia using balloons to distract its air defences // Financial Times. – 2023, February 15. – URL: https://tinyurl.com/2me4tsyr

[442] Юрій Ігнат, речник командування Повітряних Сил ЗСУ / Media Center Ukraine // YouTube. – 2023, 20 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mahtszxk

продовжилася тенденція щодо розширення номенклатури засобів ураження, застосованих противником для завдання МРАУ, яка спостерігалася у січні 2023 року – противник одночасно застосовував КР Х-101 / Х-555, КРМБ “Калибр”, ЗКР 9В55, БпЛА “Герань” (“Shahed”), КР Х-22, КАР Х-59, ПКР “Оникс”;

противник розпочав перегляд цілей і засобів проведення своєї стратегічної операції по ураженню важливих цілей на території України засобами ВТЗ – завершення опалювального сезону, швидкі темпи відновлення української енергетичної інфраструктури, успіхи ППО України у знищенні ЗПН противника, інформація про підготовку наступальної операції ЗС України змусили ворога змістити фокус із об’єктів енергетичної інфраструктури на об’єкти ОПК України;

ворог завдавав авіаційно-бомбових ударів по об’єктах на острові Зміїному, не допускаючи розміщення там українських сил і засобів, які могли би вплинути на зміну обстановки у Чорноморській операційній зоні;

проліт малих БпЛА над стратегічними об’єктами на території білорусі засвідчив, що в лютому 2023 року охорона цих об’єктів в цілому була неефективною.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У лютому 2023 року, у роковини широкомасштабної російської агресії проти України, світова спільнота продемонструвала консолідовану підтримку та солідарність з нашою державою. Цей місяць був продуктивним для української дипломатії як в контексті акумуляції зовнішньої допомоги, так і в плані просування на євроінтеграційному шляху.

Європейське турне Президента України В. Зеленського в лютому продовжило процес утвердження України як одного з лідерів вільного світу. Слідом за США Велика Британія перейшла у категорію де-факто союзників України, що було зафіксовано у "Лондонській декларації". У Європі було сформовано новий консенсус серед лідерів ЄС, що тільки перемога України може зупинити війну путіна та забезпечити справедливий і стійкий мир на континенті.

Безпрецедентний візит президента США Джо Байдена до Києва засвідчив, що Україна входить до ментальної орбіти західного світу і сприймається як частина колективного Заходу. Усвідомлення західними державами небезпеки затягування війни спонукало партнерів України змінити підходи до ухвалення рішень стосовно номенклатури, кількості та темпів надання військової допомоги Україні. Вирішення питання поетапного постачання танків є свідченням початку розвороту західного політикуму в напрямі ідеї завершення конфлікту шляхом надання Україні спроможностей для переконливої воєнної перемоги і, відповідно, поразки росії на полі бою.

Активізація міжнародної політико-дипломатичної діяльності Китаю також стало опосередкованим свідченням того, що світ опинився перед фактом: побудова нового світового порядку вже почалася. Широкомасштабне вторгнення рф зруйнувало минулу систему стримувань, їй на заміну повинно прийти щось нове, або принаймні оновлене.

У лютому 2023 року в світовій економіці в цілому спостерігалась тенденція щодо зниження рівня інфляції. Незважаючи на незначне пожвавлення економічних процесів в більшості країн світу, глобальна економіка ще продовжувала перебувати в стадії рецесії, а військова агресія рф проти України продовжувала посилювати негативні тенденції в системі її функціонування.

На енергетичному ринку ЄС в лютому 2023 року спостерігалося зменшення споживання енергії через відносно теплу зимову погоду та значними надходженнями обсягів скрапленого природного газу із США та Катару. Країни ЄС і далі продовжували роботу над диверсифікацією поставок енергоносіїв та інвестували у розвиток різнопланової газової інфраструктури задля своєї енергетичної безпеки. Реалізація нової енергетичної політики ЄС сприяло значному зниженню ціни на природний газ.

Запровадження міжнародних санкцій, сприяли початку системної економічної кризи в рф. Так, протягом січня-лютого 2023 року держава-агресор почала активно використовувати фінансові ресурси Фонду національного добробуту, що свідчить про початок системної економічної кризи в рф. Через

скорочення всіх видів доходу федерального бюджету, російському уряду стає дедалі складніше фінансувати війну в Україні.

Таким чином, поступове послаблення російської економіки на фоні втрати ринків енергоносіїв та вичерпання військової сили і далі змушує російську владу зменшувати соціальні витрати й обмежувати доступ до ресурсів регіональних еліт.

В системі національної економіки України спостерігалися деякі позитивні тенденції. Зокрема, у лютому 2023 року економічна активність поступово відновлювалась, ураховуючи суттєве зменшення дефіциту електроенергії та скорочення тривалості відключень завдяки відновленню роботи усіх доступних видів генерації в енергосистемі з середини лютого. У лютому 2023 року, порівняно з січнем поточного року, дещо покращилася ситуація у промисловому виробництві завдяки зниженню тиску такого чинника як дефіцит електроенергії, ураховуючи запуск в роботу дев'яти атомних блоків. Крім того, у лютому ракетних ударів по об'єктах електроенергетики було менше, ніж у січні поточного року, а їх негативний вплив ще й нівелювався більшою адаптивністю національних виробників.

Таким чином, виграна Україною "енергетична війна" додала оптимізму бізнесу, який покращив свої настрої щодо майбутнього та активізував свою діяльність. В цілому, національна економіка в лютому 2023 року продовжувала функціонувати, адаптуватися до воєнної ситуації та поступово відновлюватися.

Протягом лютого 2023 року воєнно-стратегічна обстановка навколо України залишалася контрольованою. Стратегічні цілі зс рф не змінилися. Відмічалися спроби російських окупаційних військ проводити активні наступальні дії у Східній ОЗ з метою виходу на адміністративні кордони Луганської і Донецької обл. Успіхів стратегічного та оперативного рівнів противником досягнуто не було. Бойові дії носили локальний характер і супроводжувалися мінімальними тактичними просуванням зі значними втратами з боку зс рф. Противник продовжував застосовувати ракетні удари для руйнування критичної інфраструктури України, особливо прифронтових населених пунктів. Їх інтенсивність та масштабність дещо зменшилася.

Зважаючи на те, що так звана російська СВО в Україні затягнулася на рік, керівництво рф докладало зусиль щодо представлення війни як екзистенційної загрози для росіян, щоб створити інформаційне підґрунтя для затяжної військової кампанії і знайти внутрішні ресурси для продовження військових операцій.

Загалом, за оцінками експертів, наразі в Україні задіяні близько 250-320 тис. російських військових, ще 150-200 тис. перебувають у резерві. Проте, рф не спроможна сформувати ударні угруповання для ведення масштабних наступальних дій одночасно на кількох напрямках, особливо в період весняного бездоріжжя та після надходження в Україну нових партій ОВТ.

ЗС України в свою чергу докладали значних зусиль для утримання стійкої оборони, особливо в районі Бахмута, Авдіївки і Вугледара, зниження загального наступального потенціалу та максимального виснаження противника перед проведенням українського контрнаступу. У рамках цієї підготовки тривало формування резервів, а також навчання за кордоном вузькопрофільних спеціалістів,

розрахунків (екіпажів) та окремих підрозділів.

У Східній ОЗ зберігалася найвища інтенсивність бойових дій. Противник проводив активні наступальні дії в межах Донецького ОР та покращував тактичне положення у Слобожанському ОР. Водночас, його просування мали локальний характер, які не дозволили вийти на адміністративні кордони Донбасу, як того вимагав в. путін.

Завдяки стійкості оборонців Бахмуту та Вугледару ворог зазнав величезних втрат і суттєво виснажив свій наступальний потенціал. Противнику не вдалося розширити наступальні операції у напрямку Краматорської агломерації – Краматорськ, Слов'янськ, Костянтинівка, Дружківка та Лиман.

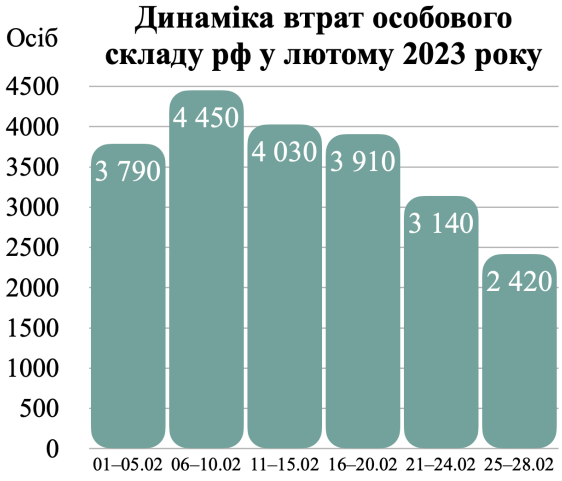
У Південно-Західній ОЗ обстановка залишалася контрольованою. Після невдалих спроб наступальних дій, ворог перейшов до позиційної оборони. З метою недопущення наступу ЗС України на Запорізькому напрямку противник вдосконалював систему оборонних позицій та формував резерви. Активність кораблів чф рф в акваторіях Чорного та Азовського морів залишалася низькою.

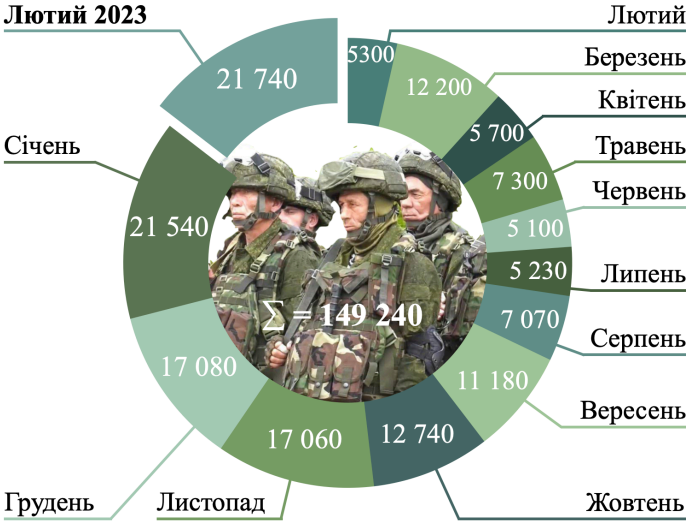
У Північно-Західній ОЗ обстановка змін не зазнала і залишалася контрольованою. У російської окупаційної армії відсутнє ударне угруповання для вторгнення в Україну з півночі. Відмічалася імітація підготовки до наступу заради відволікання українських сил з інших напрямків. При цьому рб, демонструючи підтримку рф, усіма способами намагалася утриматися від приєднання до війни.

У повітряному просторі України ворог не зміг здобути переваги у повітрі, але продовжував нанесення авіаційних ударів, як вздовж лінії фронту, так і по мирних (вглиб території України) населених пунктах та об'єктах критичної інфраструктури.

Незважаючи на небезпеку з боку української ППО, яка активно посилювалася сучасними засобами виявлення та ураження повітряних цілей в рамках західної допомоги, противник продовжував застосовувати тактичну та армійську авіацію.

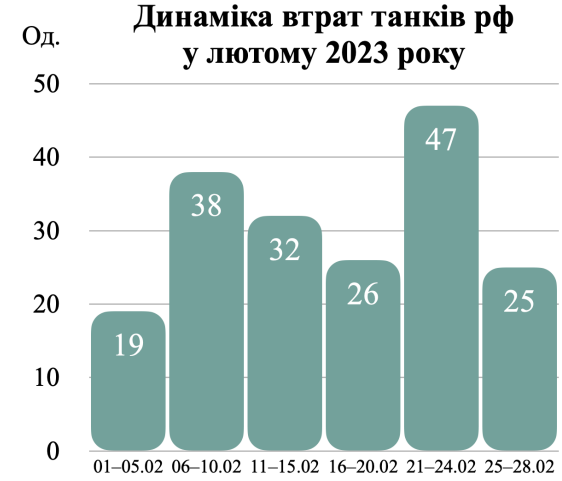
ВТРАТИ
ЗБРОЙНИХ СИЛ РФ У ЛЮТОМУ 2023 РОКУ

Загальні втрати особового складу рф склали:

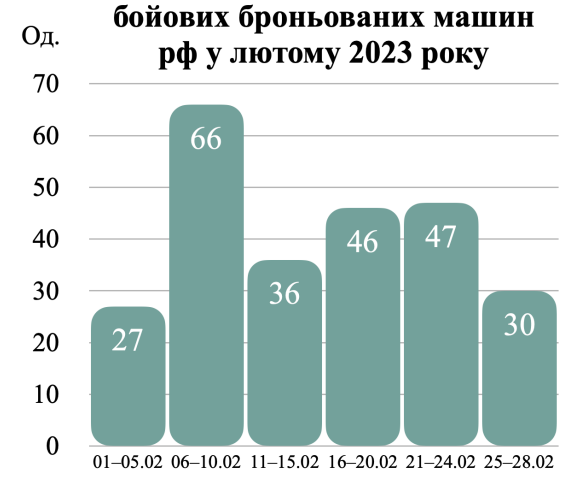
а) за лютий 2023 року — **21 740** осіб б) з 24.02.2022 по 28.02.2023 — біля **149 240** осіб

Загальні втрати танків рф склали:

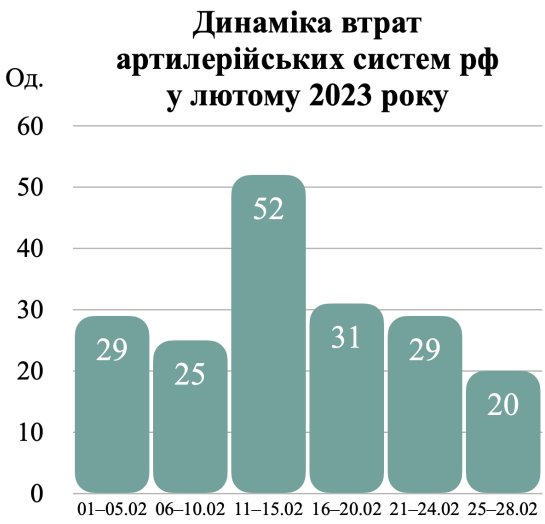
а) за лютий 2023 року — **187** одиниць б) з 24.02.2022 по 28.02.2023 — **3 388** одиниць

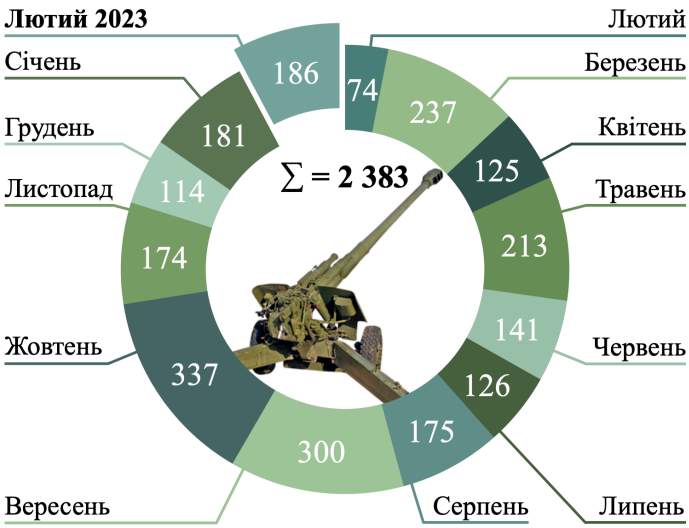

Загальні втрати ББМ рф склали:

а) за лютий 2023 року — **252** одиниці б) з 24.02.2022 по 28.02.2023 — **6 630** одиниць

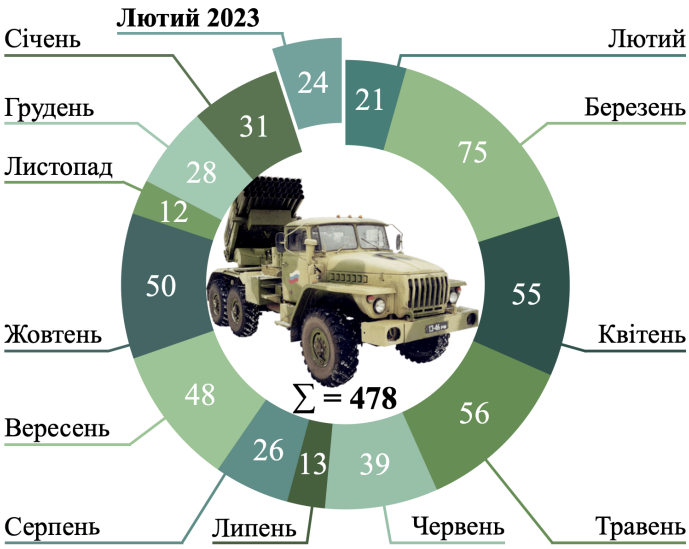

Загальні втрати артсистем рф склали:

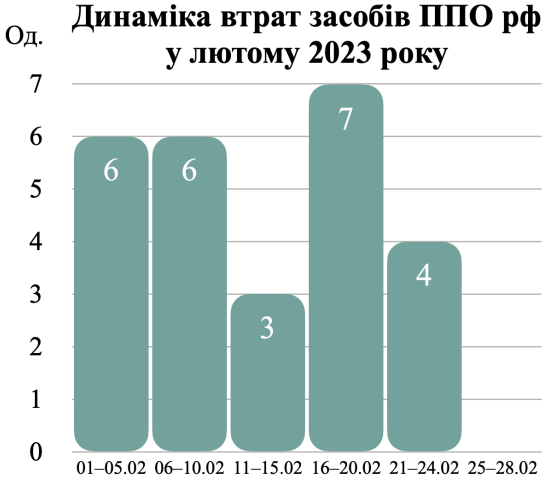
а) за лютий 2023 року — **186** одиниць б) з 24.02.2022 по 28.02.2023 — **2 383** одиниці

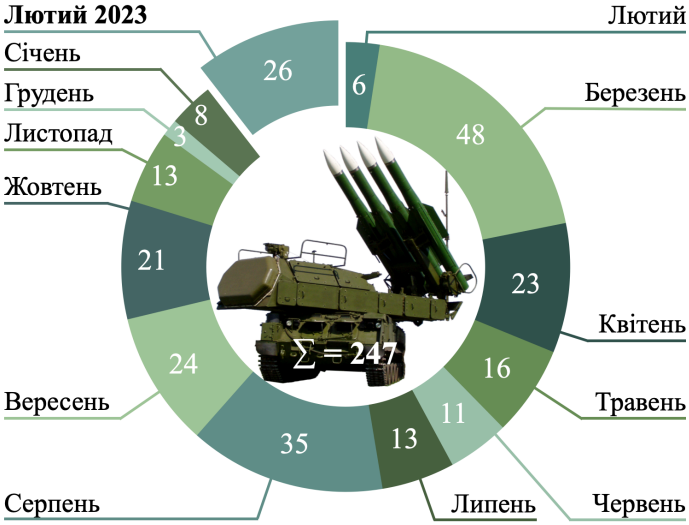

Загальні втрати РСЗВ рф склали:

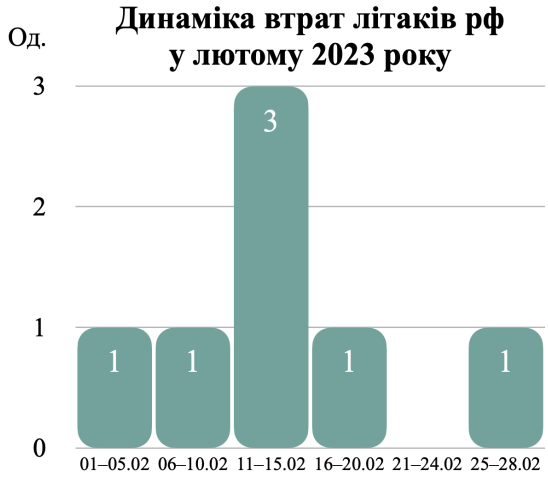
а) за лютий 2023 року — **24** одиниці б) з 24.02.2022 по 28.02.2023 — **478** одиниць

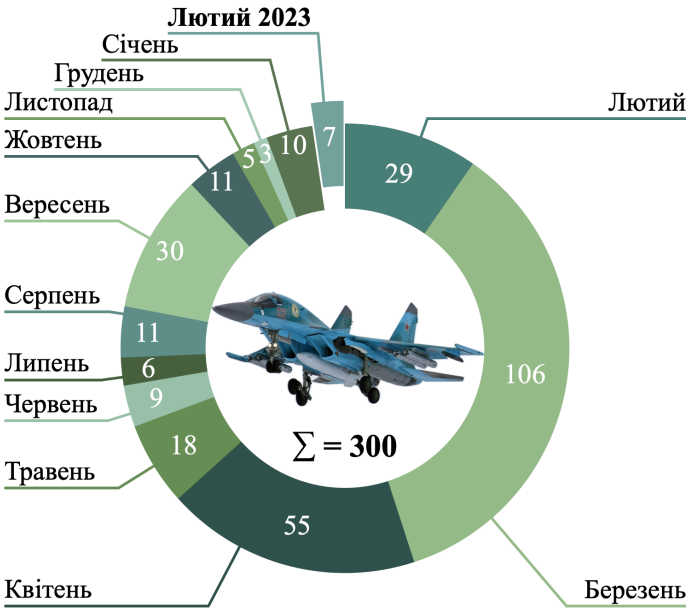

Загальні втрати засобів ППО рф склали:

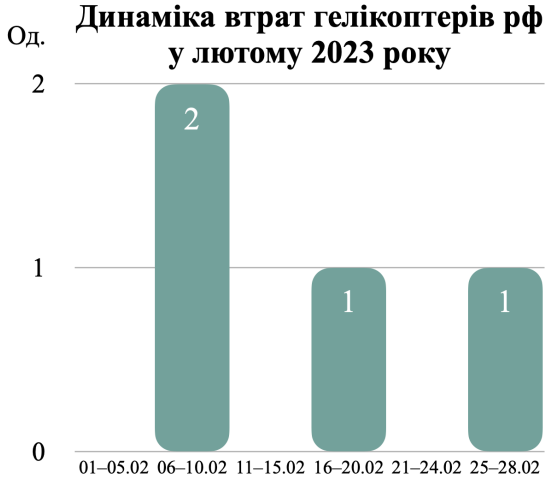
а) за лютий 2023 року — **26** одиниць б) з 24.02.2022 по 28.02.2023 — **247** одиниць

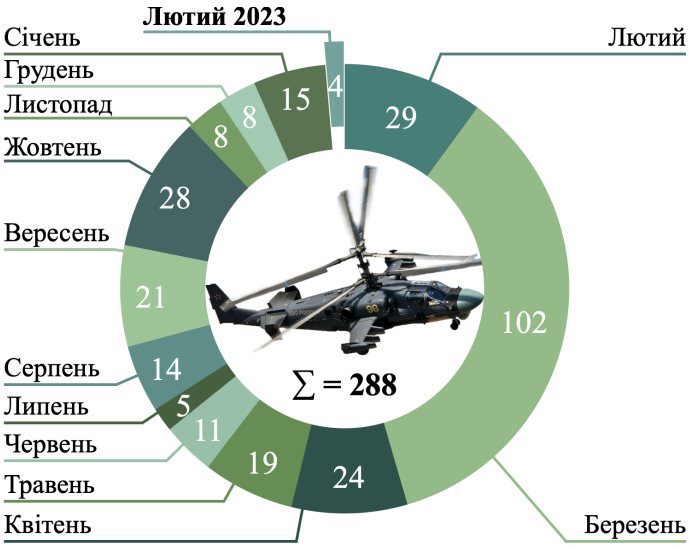

Загальні втрати літаків рф склали:

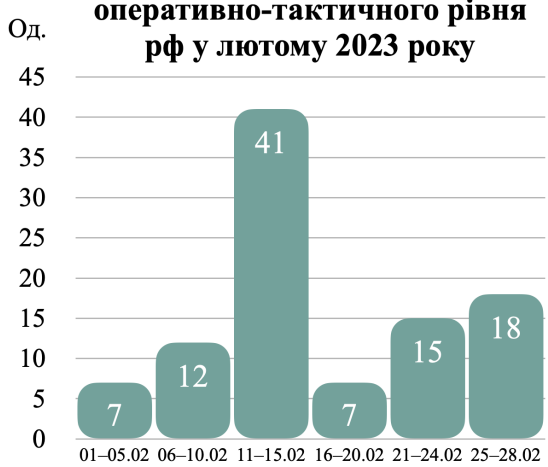
а) за лютий 2023 року — **7** одиниць б) з 24.02.2022 по 28.02.2023 — **300** одиниць

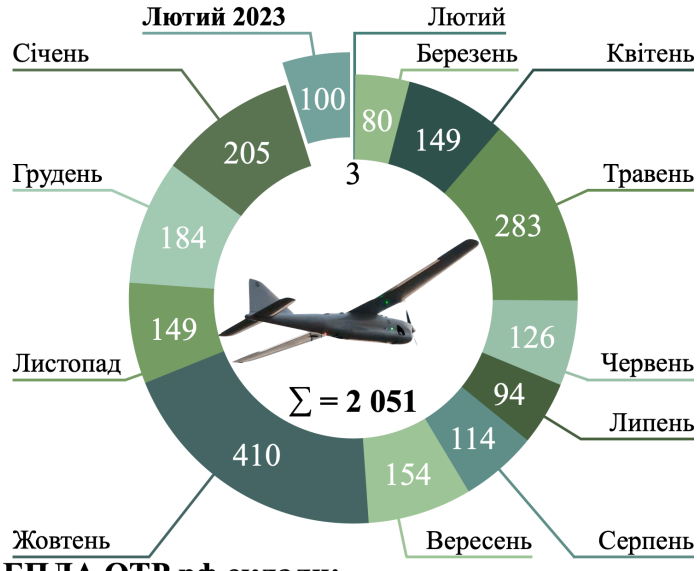

Загальні втрати гелікоптерів рф склали:

а) за лютий 2023 року — **4** одиниці б) з 24.02.2022 по 28.02.2023 — **288** одиниць

Загальні втрати БПЛА ОТР рф склали:

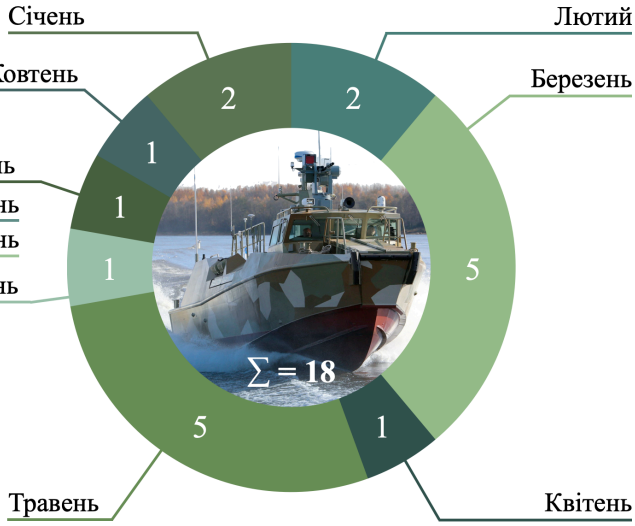
а) за лютий 2023 року — **100** одиниць б) з 24.02.2022 по 28.02.2023 — **2 051** одиницю

Втрати крилатих ракет рф збитими склали:

а) за лютий 2023 року — **77** одиниць

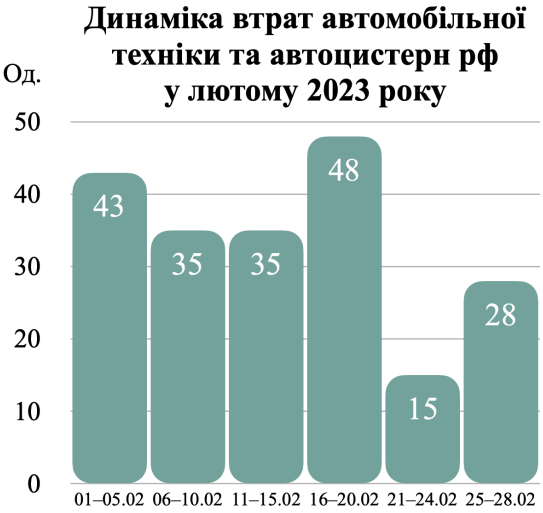
б) з 24.02.2022 по 28.02.2023 — **873** одиниці

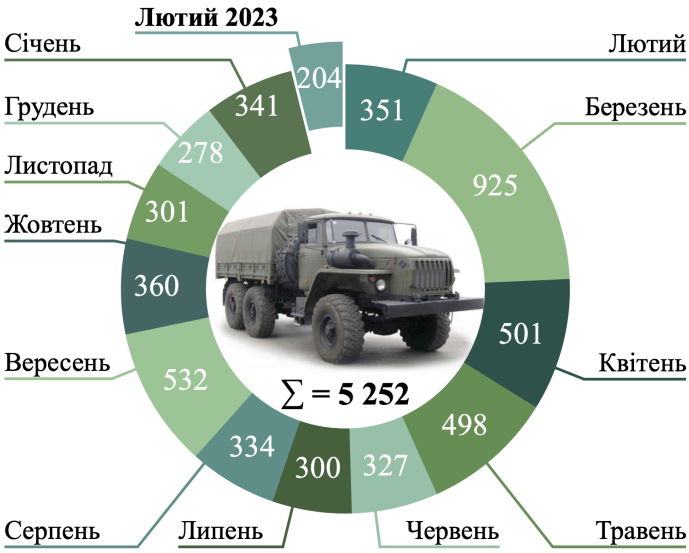

Втрати кораблів та катерів рф склали:

а) за лютий 2023 року втрати відсутні

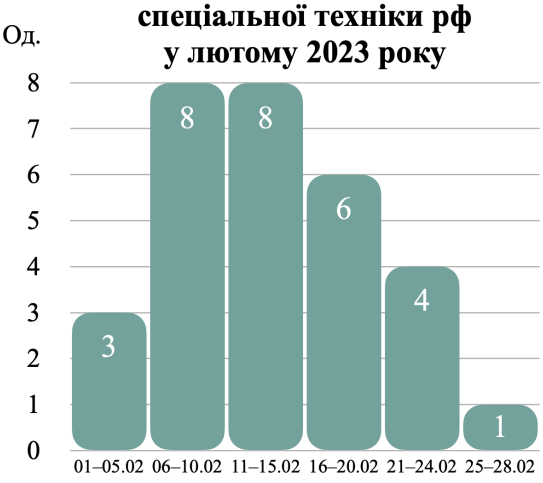
б) з 24.02.2022 по 28.02.2023 — **18** одиниць

Загальні втрати автомобільної техніки та автоцистерн рф склали:

а) за лютий 2023 року — **204** одиниці б) з 24.02.2022 по 28.02.2023 — **5 252** одиниці

Загальні втрати спеціальної техніки рф склали:

а) за лютий 2023 року — **30** одиниць б) з 24.02.2022 по 28.02.2023 — **230** одиниць

ДОДАТОК № 2

Міжнародні санкції та воєнна, економічна і політична підтримка України з боку країн-партнерів

Назва заходу, дата	Зміст воєнно-політичного заходу (рішення)	Характеристика заходу	Очікуваний результат
Заходи санкційного характеру			
Китай, Туреччина та Об'єднані Арабські Емірати			
Додатковий пакет санкцій, 01.02.2023 р.	Центральні банки Китаю, Туреччини та Об'єднаних Арабських Еміратів прийняли рішення про відмову в обслуговуванні російської карткової системи "МИР". Найбільші державні банки Китаю: Bank of China, ICBC, China Construction Bank – відмовляються приймати платежі від банків з росії, які опинились під санкціями.	Рішення Центральних банків Китаю, Туреччини та ОАЕ	Санкції, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.
Канада			
Додатковий пакет санкцій, 04.02.2023 р.	Уряд Канади запровадив санкції проти 38 фізичних та 16 юридичних осіб росії, які причетні до поширення дезінформації. До санкційного списку потрапили діячі культури: Михайло Боярський, Микола Басков, Діма Білан, Олег Газманов, Михайло Галустян, Ірина Аллегрова, Микола Расторгуєв, Надія Бабкіна, Олександр Буйнов, Дана Борисова, Лариса Доліна, Дмитро Дюжев тощо. Також санкції ввели проти державних ЗМІ "РИА Новости", "Россия сегодня", "ПРАЙМ", "ИноСМИ", "ТОК", "КОТ", Baltnews, "Украина.ру", "Социальный навигатор", "Арктика.ру" та United World International і Фонд боротьби з репресіями.	Рішення Уряду Канади	Санкції, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.
Додатковий пакет санкцій, 04.02.2023 р.	Уряд Канади запровадив санкції проти 129 фізичних і 63 юридичних осіб, у т.ч. посадовців уряду та адміністрації президента Росії, військових, причетних до виробництва артилерії та зброї. Санкції запроваджено проти обох палат російського парламенту, Головного управління Генштабу рф, Федеральної служби безпеки, компанії, яка оперує окупованою Запорізькою АЕС, партії "Єдина Росія".	Рішення Уряду Канади	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.

Велика Британія			
Додатковий пакет санкцій, 08.02.2023 р.	Уряд Великої Британії запровадив санкції проти 6 організацій, 8 фізичних осіб та 1 юридичної особи росії до яких увійшли: об'єднана двигунобудівна корпорація, виробник російських безпілотників; "РТ-Комплект", виробник деталей для гелікоптерів; "Оборонлогістика", яка організовує доставку російської військової техніки; "Універсалмаш" і "Ліпєцк", які виробляють гусеничні шасі для ЗРК; "Топаз", компанія Moscoms LLC, що надає IT-послуги, загальною вартістю 3,7 мільярда фунтів стерлінгів; домен "LLCInvest"	Рішення Уряду Великої Британії	Санкції, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.
Додатковий пакет санкцій, 24.02.2023 р.	Уряд Великої Британії ввів додаткові санкції проти 92 фізичних та юридичних осіб росії. Під санкції потрапили керівники "Росатома" та 34 керівники двох найбільших російських оборонних компаній "Ростеха" та "Алмаз-антей", Крім того, до списку потрапили 6 російських організацій, які займаються виробництвом або ремонтом військової техніки, включаючи авіацію та флот.	Рішення Уряду Великої Британії	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.
Україна			
Додатковий пакет санкцій, 20.02.2023 р.	Президент України увів в дію рішення РНБО про розширені санкції на 10 років проти Московської біржі ММВБ-РТС і 333 фізичних осіб. До переліку потрапили топ-менеджери, члени наглядових і спостереджувальних рад, співвласники системних банків, серед яких: "Сбербанк России"; "Банк ВТБ"; "Газпромбанк"; "Россельхозбанк"; "Юникредитбанк"; "Райффайзенбанк" та банки, що входять "Альфа-групп", а також "МТС" та "МТС-банк" Фінансові установи та банки, які після окупації Криму створені або продовжили працювати на окупованому півострові: "Генбанк", "Российский национальный коммерческий банк" та "Черноморский банк развития и реконструкции". Санкції поширено на топменеджерів підсанкційних компаній і регіональних посадовців: компаній "Государственная транспортная лизинговая компания"; "Газпром" та організації, що входять до його складу: "Газпромнефть", "Газпром експорт" та інші.	Рішення Президента України	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.

Додатковий пакет санкцій, 23.02.2023 р.	Україна строком на 50 років увела санкції проти всіх банківських та небанківських установ рф, в тому числі: центрального банку росії; небанківських кредитних організацій; операторів платіжних систем; професійних учасників фондового ринку; страхових компаній; інвестфондів; інших фінустанов, які зареєстровані та надають послуги в рф. Санкції зокрема включають: зупинку правочинів з активами, що належать фінустановам рф; заборону встановлення ділових відносин; заборону укладання угод та здійснення інвестицій на користь фінансових установ рф.	Рішення Президента України	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.
Додатковий пакет санкцій, 27.02.2023 р.	Указом Президента України введено додаткові санкції проти 109 фізичних і 7 юридичних осіб росії, серед яких президент Олімпійського комітету росії В. Смирнов, члени МОК О. Ісінбаєва, О. Попов, президент Федерації тенісу росії та член МОК Шаміль Тарпіщев. Крім цього, окремим указом введено додаткові обмеження проти 164 фізичних та 85 юридичних осіб.	Рішення Президента України	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.
Європейський Союз			
Додатковий пакет санкцій, 15.02.2023 р.	До десятого пакета увійшли: широкі торговельні обмеження на товари, які використовуються російською армією; заборона на транзит товарів через росію; заборона на імпорт до ЄС російського каучуку та асфальту; персональні санкції проти фізичних осіб; санкції проти Альфа-банку, Росбанку, та Фонду національного добробуту РФ; санкції проти російської страхової компанії танкерів, які возять російську нафту; санкції проти британської судноплавної компанії за надання суден для перевезення краденого українського зерна; призупинення ліцензій на мовлення низки російських медіа; заборона для громадян росії обіймати посади у керівних органах операторів критичної інфраструктури ЄС та заборона на зберігання газу в ЄС російськими компаніями.	Рішення Європейського Союзу	Санкції, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.
Додатковий пакет санкцій, 15.02.2023 р.	ЄС, своїм рішенням увів додаткові обмеження проти трьох російських банків: “Альфа-банку”, “Росбанку” та “Тінькофф”.	Рішення Європейського Союзу	Санкції, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем

Додатковий пакет санкцій, 25.02.2023 р.	ЄС в межах десятого пакета санкцій запровадив додаткові санкційні обмеження проти 87 фізичних та 34 юридичних осіб, у т.ч.: ТОВ “Комерційні автомобілі - група ГАЗ”; медіагрупа “Патріот”; голова Росспівробітництва Євген Примаков; уповноважена з прав людини в рф Тетяна Москалькова; заступник голови уряду Московської області В’ячеслав Духін за депортацію українських дітей у росію; хірург Леонід Рошаль; голова Ради при президентові рф з розвитку громадянського суспільства та прав людини Валерій Фадєєв; Міністерство оборони рф; Служба зовнішньої розвідки рф, а також медіагрупа “Росія сьогодні”; виконавчий директор Кирило Вишинський; головний редактор “Росія 24” Євген Бекасов; головний редактор “Літературної газети” Максим Замшев; головний редактор агентства Regnum Марина Ахмедова; інформаційне агентство Sputnik та колишній глава “Мотор Січ” В’ячеслав Богуслаєв.	Рішення Європейського Союзу	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.
Додатковий пакет санкцій, 27.02.2023 р.	ЄС розширив санкції проти режиму самопроголошеного президента Білорусі Олександра Лукашенка до кінця лютого наступного року. Під європейські санкції потрапили в цілому 243 фізичних особи, включаючи самого Лукашенка, а також 32 юридичні особи, у т.ч. білоруські підприємства ТОВ “Синезис” та ВАТ “Білоруська калійна компанія”.	Рішення Європейського Союзу	Санкції, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.
Сполучені штати Америки			
Додатковий пакет санкцій, 01.02.2023 р.	Міністерство фінансів США оголосило про введення санкцій до 12 юридичних та 10 фізичних осіб, які допомагають російській владі ухилятися від західних санкцій. Обмеження розповсюджуються на: торговця зброєю з Кіпру Ігоря Зіменкова, а також низки компаній і фізичних, які є частиною мережі Зіменкова. Серед них – сінгапурська компанія Asia Trading & Construction PTE Limited (включно директора Серена Бі Лін Нг, за поставки електрооптичних та інфрачервоних пристроїв, компанія Texel F.C.G. Technology 2100 Limited.	Рішення Державного департаменту США	Санкції, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.

Додатковий пакет санкцій, 04.02.2023 р.	Генеральний прокурор США Меррик Гарланд оголосив про передачу заморожених Міністерством фінансів США **5,4 млн. доларів** підсанкційного російського олігарха засновника телеканалу "Царгород" к.малофєєва за фінансування сепаратистів у Криму та передачу цих коштів Україні.	Рішення Державного департаменту США	Санкції, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.
Додатковий пакет санкцій, 24.02.2023 р.	Міністерство фінансів США оголосило про запровадження нового пакету санкцій за ухилення від санкцій та пов'язаних з незаконним обігом зброї та їх незаконним фінансуванням проти 22 фізичних та 83 юридичних осіб: Московський кредитний банк; Комерційний банк Ланта Банк; Металлінвестбанк; Новосибірський соціальний комерційний банк; Банк Санкт-Петербург; Банк "Примор'я"; "СДМ-Банк"; "Уральський банк реконструкції та розвитку"; Банк Зеніт; Банк Уралсіб.	Рішення Державного департаменту США	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.
Додатковий пакет санкцій, 24.02.2023 р.	Міністерство фінансів США оголосило новий пакет санкцій, який спрямовано проти металургійного і гірничовидобувного секторів економіки рф, до якого увійшли 22 фізичні та 83 юридичні особи, у т.ч.: 11 російських банків, серед яких "Московский кредитный банк" та три фінансові організації. Обмеження накладено на російські підприємства, які підтримують військовий потенціал рф виробників вуглецевого волокна, головного матеріалу для оборонних систем та організації аерокосмічної галузі рф.	Рішення Державного департаменту США	Санкції, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.
Нова Зеландія			
Додатковий пакет санкцій, 28.02.2023 р.	Урядом Нової Зеландії прийнято рішення щодо введення додаткових санкцій проти 87 осіб, до списку яких увійшли політичні діячі, які мають стратегічний вплив на прийняті росією рішення, члени центральної виборчої комісії рф, що намагалися узаконити напад на суверенітет України шляхом проведення фіктивних референдумів в окупованих регіонах України.	Рішення Уряду Нової Зеландії	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем та мають призвести до їх припинення.
Заходи економічної та політичної підтримки України			
Військова допомога від країн-учасниць контактної групи у форматі "Рамштайн-9" (Брюссель, Бельгія, 14.02.2023 р.)			
"Понад 50 країн-учасниць Контактної групи єдині з вами в цій боротьбі за суверенітет і самооборону України. Все працює на успіх України. Мова йде про те, щоб надавати усі ті можливості, які ми обіцяли Україні. Інтегрувати всі системи і разом з українцями сподіватися на перемогу", - Міністр оборони США Ллойда Остіна.			

Результати засідання: партнери підтвердили готовність передати більше систем ППО, танків, артилерії та снарядів, а також організувати подальші навчання військових. “США, Німеччина та Нідерланди працюють над наданням Україні системи ППО Патріот, Франція та Італія — над наданням системи ППО SAMP-T, консорціум країн, до якого входять Німеччина, Канада, Польща, Португалія, Іспанія, Норвегія, Данія та Нідерланди працюють над наданням танків Леопард, США — працюють над наданням Bradley та Abrams, а Велика Британія — танків Challenger”, — підкреслив Ллойд Остін.			
Італія та Франція			
Допомога в рамках домовленостей контактної групи, 04.02.2023 р.	Уряди Франції та Італії оголосили про надання Україні додаткової військової допомоги в рамках попередніх домовленостей.	Рішення Урядів Франції та Італії	Пакет допомоги передбачає передачу ЗРК SAMP/T Mamba для потреб ЗС України.
Португалія			
Допомога в рамках домовленостей контактної групи, 05.02.2023 р.	Уряд Португалії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги в рамках попередніх домовленостей.	Рішення Уряду Португалії	Португалія підтвердила досягнуту домовленість щодо постачання танків Leoprd 2 до України.
Сполучені Штати Америки			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 04.02.2023 р.	Державний департамент США оголосив про надання Україні **2,175 млрд. доларів США** додаткової військової допомоги.	Рішення Державного департаменту США	Пакет включає: боєприпаси для HIMARS, 155-мм артилерійські та 120-мм мінометні міни, 190 великокаліберних кулеметів із тепловізійними прицілами і боєприпасами для протидії БПЛА, 181 транспортний засіб із протимінним захистом (MRAP), 250 ПТС Javelin, 2000 протитанкових ракет, протипіхотні боєприпаси Claymore, дві установки ППО Hawk, зенітні гармати та боєприпаси до них, генератори ППО, чотири радари повітряного спостереження, 20 контрбатарейних радарів, БПЛС Puma, високоточні ракети, засоби зв’язку, каски, медикаменти.
Світовий банк			
Допомога в рамках	Світовий банк оголосив про надання Україні **2.5 млрд. доларів** додаткової фінансової допомоги. Фінансування	Рішення Світового банку	Новий пакет направлений на підтримку життєво

підтримки України, 25.02.2023 р.	буде здійснюватись за підтримки американського Агентства міжнародного розвитку (USAID).		важливої інфраструктури та адміністративних функцій.
Міжнародний валютний фонд			
Допомога в рамках підтримки України, 25.02.2023 р.	Міжнародний валютний фонд оголосив про *запровадження спеціальної кредитної програми для України на суму **15 млрд. доларів***.	Рішення Міжнародного валютного фонду	Наданий пакет спрямовано на фінансування першочергових потреб України.
Сполучені Штати Америки			
Допомога в рамках підтримки України, 24.02.2023 р.	Державний департамент США оголосив про надання Україні **10 млрд. доларів** додаткової фінансової допомоги, яке виплачується Світовий банк.	Рішення Державного департаменту США	Пакет допомоги спрямований на фінансування першочергових потреб України.
Військово-технічна та гуманітарна допомога Україні			
Сполучені Штати Америки			
Допомога в галузі гуманітарної допомоги, 03.02.2023 р.	Державний департамент США в оголосив про надання Україні додаткової гуманітарної допомоги від міжнародної неурядової некомерційної гуманітарної організації євангельських християн Samaritan’s Purse.	Рішення Державного департаменту США	Новий пакет включає три комплекти обладнання “Пунктів незламності” Херсонської області, у складі: потужних дизельних генераторів, обігрівачів, Starlink і телевізорів.
Допомога в галузі енергетичної безпеки, 08.02.2023 р.	Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) оголосила про надання Україні мобільної газотурбінної електростанції виготовленої компанією GE Gas Power.	Рішення Державного департаменту США	Мобільна газотурбінна електростанція здатна забезпечити електроенергією 100 тисяч будинків одночасно.
Допомога в галузі енергетичної безпеки, 08.02.2023 р.	Державний департамент США оголосив про надання Україні **2 млрд. доларів** додаткової військової допомоги.	Рішення Державного департаменту США	Новий пакет дозволить задовольнити нагальні потреби, включно з критичним обладнанням для електромереж.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 24.02.2023 р.	Державний департамент США оголосив про надання Україні **2 млрд. доларів** додаткової військової допомоги.	Рішення Державного департаменту США	Пакет передбачає передачу боєприпасів для HIMARS; 155-мм артснаряди; боєприпаси для реактивних систем; CyberLux K8 UAS; Switchblade 600 UAS; Altius-600 UAS; Jump 20 UAS; засоби виявлення БПЛА; засоби розмінування; засоби зв’язку.

Допомога в галузі гуманітарної допомоги, 27.02.2023 р.	Американський мільярдер українського походження Білл Екман виділив **3,3 млн доларів** на купівлю 15 спеціалізованих машин швидкої допомоги Toyota Land Cruiser для України та витрати на їхню експлуатацію на передовій.	Рішення Білла Екмана	Новий пакет передбачає закупівлю та відправку техніки для її використання у бойових умовах.
Україна			
Допомога в галузі енергетичної безпеки, 07.02.2023 р.	Благодійний фонд "Міжнародна асоціація підтримки України" оголосив про передачу КМДА (м. Київ) енергетичного обладнання для забезпечення функціонування теплових комунікацій міста.	Рішення Фонду	Пакет передбачає передачу чотирьох дизельних генераторів потужністю 400 кВт на потреби роботи котелень міста.
Італія			
Допомога в галузі енергетичної безпеки, 23.02.2023 р.	Уряд Італії повідомив про передачу КМДА (м. Київ) обладнання для забезпечення функціонування пунктів обігріву міста.	Рішення Уряду Італії	Пакет передбачає передачу 10 тентів, 10 обігрівачів та 1 генератор.
Японія			
Допомога в галузі енергетичної безпеки, 01.02.2023 р.	Уряд Японії оголосив про виділення Україні **170 млн. доларів** додаткової допомоги, яка буде спрямовані на реалізацію проєктів екстреного відновлення та відбудови критичної інфраструктури.	Рішення Уряду Японії	Пакет передбачає фінансування робіт з відновлення критичної інфраструктури для забезпечення базових потреб громадян.
Литва			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 11.02.2023 р.	Уряд Литви оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Литви	Пакет допомоги передбачає передачу 36 автоматичних зенітних гармат Bofors L70 шведського виробництва.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 25.02.2023 р.	Уряд Литви оголосив про надання Україні **1 млн. доларів** додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Литви	Пакет допомоги передбачає закупівлю та передачу 14 радарів ППО ізраїльського виробництва.
Латвія			
Допомога в галузі військово-технічної допомоги, 21.02.2023 р.	Уряд Латвії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Латвії	Пакет допомоги передбачає передачу 70 повних комплектів військової форми у т.ч. зимових; спальних мішків; тактичних окулярів; наколінників і тактичних рукавиць; налобних ліхтарів та рюкзаків.
Іспанія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 06.02.2023 р.	Уряд Іспанії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Іспанії	Пакет передбачає передачу 20 бронетранспортерів M113.

Польща			
Допомога в галузі енергетичної безпеки, 08.02.2023 р.	Уряд Польщі оголосив про надання Україні третього пакету енергетичної допомоги Україні.	Рішення Уряду Польщі	В рамках створеного енергетичного хабу пакет допомоги передбачає постачання енергетичного обладнання, для проведення ремонтних робіт на об'єктах енергетичного сектору.
Допомога в галузі гуманітарної допомоги, 27.02.2023 р.	Уряд Польщі оголосив про надання Україні додаткової гуманітарної допомоги.	Рішення Уряду Польщі	Міністерство цифровізації Польщі оголосило про передачу Бучанській міській раді 100 робочих ком'ютерів.
Естонія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 26.02.2023 р**.**	Урядом Естонії прийнято рішення про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Естонії	Пакет допомоги передбачає поставку стрілецької зброї, БПЛА, тепловізорів, генераторів та зарядних пристроїв, військового одягу.
Швеція			
Допомога в рамках підтримки України, 16.02.2023 р.	Уряд Швеції оголосив про поставки Україні засобів *для відновлення транспортного сполучення на звільнених територіях.*	Рішення Уряду Швеції	*Пакет допомоги включає шість тимчасових переправ для відновлення транспортного сполучення на звільнених територіях.*
Норвегія			
Допомога в рамках підтримки України, 16.02.2023 р.	Уряд Норвегії оголосив про надання Україні ***75 млрд норвезьких крон*** *- (майже 7 млрд євро)* багаторічної допомоги для вирішення поточних питань військового та цивільного напрямку.	Рішення Уряду Норвегії	Пакет допомоги передбачає виділення у 2023 році *15 млрд крон (понад 1,3 млрд євро) допомоги.*
Канада			
Допомога в рамках підтримки України, 17.02.2023 р.	Уряд Канади оголосив про надання Україні **21 млн. доларів** допомоги у реалізації програм, серед яких: **7,5 млн. доларів** компанії Tetra Tech для проведення навчання та забезпечення обладнанням українських саперів, **5 млн. доларів** для офісу спеціального представника Генерального секретаря ООН з питань сексуального насильства під час конфлікту та **4,8 млн. доларів** для організації Alinea International, яка залучена до реформування Нацполіції у воєнному контексті та **3 млн. доларів** для	Рішення Уряду Канади	Укладені проекти спрямовані на підтримку України у вирішені поточних питань розвитку країни.

	Німецького фонду Маршалла США з підтримки українських медіа на звільнених територіях.		
Австралія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 25.02.2023 р.	Урядом Австралії прийнято рішення про надання Україні **33 млн. доларів** додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Австралії	Пакет допомоги передбачає виготовлення та передачу військових БПЛА та поставку 155-мм артилерійських снарядів для потреб ЗС України.
Німеччина			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 03.02.2023 р.	Урядом Німеччини прийнято рішення про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Німеччини	Рішення включає передачу Україні танків Leopard 1 з промислових запасів Німеччини та переговори з Катаром про передачу Україні 15 танків Gepard.
Допомога в рамках підтримки України, 11.02.2023 р.	Урядом Німеччини прийнято рішення про надання Україні додаткової гуманітарної допомоги.	Рішення Уряду Німеччини	Передача 59 тонн гум. допомоги від німецького оператора мережі Stromnetz Berlin GmbH 40 трансформаторів. До пакету також увійшли: арматура, розподільне і освітлювальне обладнання та інструменти.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 26.02.2023 р.	Урядом Німеччини прийнято рішення про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Німеччини	Передача 9 мостоукладальних танків Biber; 120 000 аптечок; 28 вантажівок Zetros та 10 зимових маскувальних сіток та 300 000 снарядів до зенітних установок GEPARD.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 26.02.2023 р.	Урядом Німеччини прийнято рішення про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Німеччини	Пакет передбачає передачу 9 броньованих мостоукладачів BIBER, 120 тисяч аптечок та 28 комерційних автівок Zetros.
Італія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 13.02.2023 р.	Уряд Італії розглядає можливість передачі Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Італії	Пакет передбачає передачу п’ять винищувачів Tornado та AMX.

Данія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 13.02.2023 р.	Уряд Данії оголосив про завершення передачі Україні додаткової військової техніки відповідно до раніше укладених домовленостей.	Рішення Уряду Данії	Пакет включає передачу 19 САУ Caesar.
Пакистан			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 13.02.2023 р.	Уряд Пакистану оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Пакистану	Пакет включає передачу понад 10 000 боєприпасів до установок “Град”.
Саудівська Аравія			
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 26.02.2023 р.	Уряд Саудівської Аравії оголосив про надання Україні **400 млн. доларів** додаткової гуманітарної допомоги.	Рішення Уряду Саудівської Аравії	Пакет передбачає **100 млн. доларів** гуманітарної допомоги для цивільного населення та **300 млн. доларів** на закупівлю нафтопродуктів.
Велика Британія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 24.02.2023 р.	Уряд Великої Британії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Великої Британії	Пакет допомоги передбачає передачу 100 БТР Bulldog (“Бульдог”).
Хорватія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 25.02.2023 р.	Уряд Хорватії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Хорватії	Пакет допомоги передбачає передачу 14 транспортних гелікоптерів, з них: 12 MI-8MTB-1 і 2 MI-8T.
Аргентина			
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 19.02.2023 р.	Уряд Аргентини оголосив про передачу Україні 12-го пакету гуманітарної допомоги.	Рішення Уряду Аргентини	Пакет передбачає передачу медичних препаратів від медичних фармацевтичних компаній на фінансові кошти української діаспори Аргентини.
Франція			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 17.02.2023 р.	Уряд Франції оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Франції	Пакет допомоги передбачає передачу протитанкових ракетних комплексів 5-го покоління Akeron.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 18.02.2023 р.	Уряд Франції оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Франції	Пакет допомоги передбачає передачу 12 гаубиць Caesar та нове обладнання ППО для протидії російській агресії.

Допомога в галузі безпеки та оборони, 20.02.2023 р.	Уряд Франції оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Франції	Пакет допомоги передбачає передачу танків *AMX-10.*
Допомога в галузі безпеки та оборони, 26.02.2023 р.	Уряд Франції оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Франції	Пакет допомоги передбачає передачу радарів GM 200 до системи ППО.
Проєктні заходи, що передбачають надання воєнної допомоги			
Франція			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 01.02.2023 р.	Міністри оборони України та Франції Олексій Резніков і Себастьян Лекорню у Франції підписали Меморандум про постачання Україні озброєння та військової техніки.	Рішення Уряду Франції	Меморандум передбачає поставки до України РЛС GM 200 для систем ППО України.
Швейцарія			
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 23.02.2023 р.	Уряд Швейцарії очікує схвалення парламенту країни про виділення ***140 млн. франків (151 млн. доларів)*** *для додаткової гуманітарної допомоги Україні.*	Рішення Уряду Швейцарії	Кошти призначені для обладнання шкільних укриттів, ремонту лікарень та енергетичної інфраструктури та кредитування малих с/г господарств.
Європейський Союз			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 18.02.2023 р.	Європейський Союз розглядає можливість надання України додаткової військової допомоги на загальну суму **4 млрд. доларів**.	Рішення Європейського Союзу	Міністри закордонних справ держав ЄС опрацьовують умови виготовлення та закупівлю 155-міліметрових артилерійських снарядів для їх постачання в Україну.
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 20.02.2023 р.	Європейський Союз оголосив про надання **17,4 млн. євро** допомоги Україні в рамках проєкту “Цифрова трансформація для України” *для* запровадження ефективних і доступних державних послуг та реагуванні на виклики повномасштабної війни.	Рішення Європейського Союзу	Проект передбачає розвиток застосунку “Дія”; покращення обміну даними між реєстрами та держустановами; розвиток інфраструктури електронної ідентифікації.
Сполучені Штати Америки			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 03.02.2023 р.	Державний департамент США оголосив про надання Україні **2 млрд. доларів** додаткової військової допомоги.	Рішення Державного департаменту США	Пакет допомоги передбачає передачу допоміжного обладнання для систем ППО Patriot, високоточні боєприпаси GLSDB від компанії Boeing та ПТРК Javelin.

Допомога в рамках підтримки України, 15.02.2023 р.	Державний департамент США оголосив про надання Україні **10 млрд. доларів** додаткової допомоги для вирішення поточних потреб Уряду України.	Рішення Державного департаменту США	Пакет допомоги буде направлено на фінансування видатків загального фонду державного бюджету.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 15.02.2023 р.	Державний департамент США оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги в рамках першого пакета **200 млн. фунтів стерлінгів** від Міжнародного фонду для України (МФУ), загальний об'єм фінансування від Великої Британії, Нідерландів, Норвегії, Швеції, Данії, Ісландії та Литви складає: **520 млн. фунтів стерлінгів.**	Рішення Державного департаменту США	Пакет допомоги передбачає передачу артилерійських боєприпасів, засобів морської розвідки, спостереження і рекогносцировки, а також запасних частин для техніки, в тому числі для танків.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 18.02.2023 р.	Державний департамент США оголосив про укладання договорів на **522 млн. доларів** для забезпечення виготовлення та постачання у березні до України артилерійських снарядів.	Рішення Державного департаменту США	Договори укладені за рахунок Ініціативи Пентагону з підтримки безпеки України з компаніями Northrop Grumman Systems і Global Military Products.
Чехія та Нідерланди			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 17.02.2023 р.	Уряд Чехії та Нідерландів *через Агентство міжурядового оборонного співробітництва (AMOS) уклали угоду на виготовлення та постачання Україні мобільних систем протиповітряної оборони, для боротьби з дронами*.	Рішення Урядуів Чехії та Нідерландів	Укладена Угода забезпечить постачання до України необхіних для боротьби з дронами мобільних систем ППО.

ДОДАТОК № 3

РІШЕННЯ
керівництва України, направлені на підтримання функціонування держави в умовах воєнного стану

Назва документу	Зміст воєнно-політичного рішення	Очікуваний результат виконання воєнно-політичного рішення
Рішення Президента України		
Указ Президента України від 05 лютого 2023 року № 57/2023 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 5 лютого 2023 року "Про окремі аспекти діяльності релігійних організацій в Україні і застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)"	Указом Президента вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до до 200 юридичних осіб (компаній) з реєстрацією у росії терміном на десять років.	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем і призведе до їх припинення.
Указ Президента України від 06 лютого 2023 року № 58/2023 "Про продовження строку дії воєнного стану в Україні"	Через продовження бойових дій на території України Президент своїм Указом продовжив строк дії воєнного стану в Україні з 19 лютого 2023 року строком на 90 діб.	Указом Президента продовжено строк дії воєнного стану в Україні з 19 лютого 2023 року строком на 90 діб.
Указ Президента України від 06 лютого 2023 року № 59/2023 "Про продовження строку проведення загальної мобілізації "	Через продовження бойових дій на території України Президент своїм Указом продовжив строк дії загальної мобілізації в Україні з 19 лютого 2023 року строком на 90 діб.	Указом Президента продовжено строк дії загальної мобілізації в Україні з 19 лютого 2023 року строком на 90 діб.
Указ Президента України від 12 лютого 2023 року № 75/2023 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 12 лютого 2023 року "Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)"	Указом Президента вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до 200 фізичних осіб введені на термін до п'ять років.	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних (юридичних) осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем і призведе до їх припинення.
Указ Президента України від 19 лютого 2023 року № 82/2023 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 19 лютого 2023 року "Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)"	Указом Президента вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) проти ПАТ "Московська біржа ММВБ-РТС" обмежувальних заходів (санкції) терміном на десять років та 333 фізичних осіб росії терміном на десять років.	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних (юридичних) осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем і призведе до їх припинення.

Указ Президента України від 22 лютого 2023 року № 89/2023 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 22 лютого 2023 року “Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”	Указом Президента вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) строком на п’ятьдесят років до всіх банків, які зареєстровані/розміщуються в російській федерації.	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних (юридичних) осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем і призведе до їх припинення.
Указ Президента України від 26 лютого 2023 року № 114/2023 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 26 лютого 2023 року “Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”	Указом Президента вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до 4 фізичних осіб росії терміном на п’ять років.	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних (юридичних) осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем і призведе до їх припинення.
Указ Президента України від 26 лютого 2023 року № 115/2023 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 26 лютого 2023 року “Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”	Указом Президента вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) терміном на десять років до 7 юридичних осіб (компаній) з реєстрацією у росії та 109 фізичних осіб росії терміном на п’ять років.	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних (юридичних) осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем і призведе до їх припинення.
Указ Президента України від 26 лютого 2023 року № 116/2023 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 26 лютого 2023 року “Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”	Указом Президента вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) терміном на п’ять років до 85 юридичних осіб (компаній) з реєстрацією у росії та 164 фізичних осіб російської федерації терміном на десять років.	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних (юридичних) осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем і призведе до їх припинення.
Законодавчі ініціативи Верховної Ради України		
Постанова Верховної Ради України від 7 лютого 2023 року № 2920-IX “Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення зміни до ст. 20 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” щодо комплектування ЗС України посадовими особами офіцерського складу на особливий період”.	Постановою Верховної Ради України визначено доручення Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки доопрацювати зазначений законопроект з урахуванням поправок і пропозицій суб’єктів права законодавчої ініціативи та внести його на розгляд Верховної Ради України у другому читанні.	Внесення змін до статті 20 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” щодо комплектування Збройних Сил України посадовими особами офіцерського складу на особливий період” дозволить забезпечити поточне комплектування підрозділів та частин ЗС України.

Закон України від 07 лютого 2023 року № 2915-IX “Про затвердження Указу Президента України “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні”	Законом України введено в дію Указ Президента від 06 лютого 2023 року № 58/2023 “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні”.	Указом Президента продовжено строк дії воєнного стану в Україні з 19 лютого 2023 року строком на 90 діб.
Закон України від 07 лютого 2023 року № 2916-IX “Про затвердження Указу Президента України “Про продовження строку проведення загальної мобілізації”	Законом України введено в дію Указ Президента України від 06 лютого 2023 року № 59/2023 “Про продовження строку проведення загальної мобілізації”.	Законом України продовжено термін проведення загальної мобілізації з 19 лютого 2023 року строком на 90 діб.
Постанова Верховної Ради України від 23 лютого 2023 № 2924-IX “Про затвердження рішення Ради національної безпеки і оборони України від 22 лютого 2023 року “Про застосування секторальних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) до фінансових установ Російської Федерації”.	Постанова Верховної Ради України затверджено рішення Ради національної безпеки і оборони України від 22 лютого 2023 року “Про застосування секторальних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) до фінансових установ Російської Федерації”.	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фінансових установ рф призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно непідйомним тягарем і призведе до їх припинення.
Постанова Верховної Ради України від 24 лютого 2023 року № 2942-IX “Про Звернення Верховної Ради України до парламентів і урядів держав світу та міжнародних організацій з нагоди річниці повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну”	Постановою схвалено Звернення Верховної Ради України до парламентів і урядів держав світу та міжнародних організацій з нагоди річниці повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну.	Постановою надано доручення Голові Верховної Ради України забезпечити невідкладне направлення тексту Звернення до парламентів і урядів держав світу та міжнародних організацій.
Постанова Верховної Ради України від 24 лютого 2023 року № 2946-IX “Про Звернення Верховної Ради України до національних парламентів держав - учасниць Першого Парламентського саміту Міжнародної Кримської платформи у контексті дев’яти років тимчасової окупації та спроби незаконної анексії АР Крим та міста Севастополя російською федерацією з метою консолідації дій, спрямованих на подальший спротив тимчасовій окупації Кримського півострова та подолання її наслідків після припинення окупації”.	Постановою схвалено Звернення Верховної Ради України до національних парламентів держав - учасниць Першого Парламентського саміту Міжнародної Кримської платформи у контексті дев’яти років тимчасової окупації та спроби незаконної анексії Автономної Республіки Крим та міста Севастополя російською федерацією з метою консолідації дій, спрямованих на подальший спротив тимчасовій окупації Кримського півострова та подолання її наслідків після припинення окупації	Постановою надано доручення Голові Верховної Ради України забезпечити невідкладне направлення тексту Звернення до національних парламентів держав - учасниць Першого Парламентського саміту Міжнародної Кримської платформи у контексті дев’яти років тимчасової окупації та спроби незаконної анексії АР Крим та міста Севастополя російською федерацією з метою консолідації дій, спрямованих на подальший спротив тимчасовій окупації Кримського півострова та подолання її наслідків після припинення окупації

Постанова Верховної Ради України від 24 лютого 2023 року № 2947-IX “Про Звернення Верховної Ради України до Комітету ООН з прав людини, Комітету ООН з прав дитини, Міжнародного суду ООН, Верховного комісара ООН у справах біженців про порушення Російською Федерацією міжнародних договорів (конвенцій), що мають ознаки геноциду Українського народу, в частині здійснення примусової депортації до держави-агресора або в межах тимчасово окупованих територій України дітей - громадян України та дітей, які проживали на території України, з вимогою повернення таких дітей їхнім батькам або законним представникам”	Постановою схвалено Звернення Верховної Ради України до Комітету ООН з прав людини, Комітету ООН з прав дитини, Міжнародного суду ООН, Верховного комісара ООН у справах біженців про порушення Російською Федерацією міжнародних договорів (конвенцій), що мають ознаки геноциду Українського народу, в частині здійснення примусової депортації до держави-агресора або в межах тимчасово окупованих територій України дітей - громадян України та дітей, які проживали на території України, з вимогою повернення таких дітей їхнім батькам або законним представникам	Постановою надано доручення Голові Верховної Ради України забезпечити невідкладне направлення тексту Звернення до Комітету ООН з прав людини, Комітету ООН з прав дитини, Міжнародного суду ООН, Верховного комісара ООН у справах біженців про порушення Російською Федерацією міжнародних договорів (конвенцій), що мають ознаки геноциду Українського народу, в частині здійснення примусової депортації до держави-агресора або в межах тимчасово окупованих територій України дітей - громадян України та дітей, які проживали на території України, з вимогою повернення таких дітей їхнім батькам або законним представникам
Акти Кабінету Міністрів України		
Постанова Кабінету Міністрів України від 01 лютого 2023 р. № 92 “Про внесення змін до Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом”	Постановою Кабінету Міністрів України вносяться зміни до Положення про підготовку і забезпечить проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом.	Внесені Постановою Кабінету Міністрів України зміни дозволять підвищити рівень підготовки і забезпечить проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом.
Постанова Кабінету Міністрів України від 07 лютого 2023 р. № 108 “Про припинення дії Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Білорусь про співробітництво в галузі авіаційного пошуку і рятування”	У зв’язку з докорінною зміною обставин Кабінетом Міністрів України визначено провести заходи з Денонсування (припинення) дії Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Білорусь про співробітництво в галузі авіаційного пошуку і рятування.	Постановою проводяться заходи з денонсування (припинення) дії Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Білорусь про співробітництво в галузі авіаційного пошуку і рятування.
Постанова Кабінету Міністрів України від 10 лютого 2023 р. № 122 ”Питання розроблення мобілізаційного плану України на особливий період”	Постановою Кабінету Міністрів України призупиняється здійснення заходів, передбачених планом-графіком розроблених ЦОВВ затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2021 р. № 1337 з питань розробки мобілізаційного плану України на особливий період.	Внесені Постановою Кабінету Міністрів України зміни передбачають призупиняється здійснення заходів, передбачених планом-графіком розроблених ЦОВВ затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2021 р. № 1337.

Постанова Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2023 р. № 140 “Про вихід з Рішень про Раду керівників митних служб держав — учасниць Співдружності Незалежних Держав”	У зв’язку з докорінною зміною обставин Кабінетом Міністрів України визначено провести заходи щодо виходу з Рішень про Раду керівників митних служб держав — учасниць Співдружності Незалежних Держав.	Постановою проводяться заходи щодо виходу з Рішень про Раду керівників митних служб держав — учасниць Співдружності Незалежних Держав.
Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 р. № 177 “Про вихід з Угоди щодо пільгового постачання Прикордонним військам держав-учасниць Співдружності спеціальної техніки Прикордонних військ та інших матеріальних засобів”	У зв’язку з докорінною зміною обставин Кабінетом Міністрів України визначено провести заходи щодо виходу з Угоди про пільгове постачання Прикордонним військам держав-учасниць Співдружності спеціальної техніки Прикордонних військ та інших матеріальних засобів.	Постановою проводяться заходи щодо виходу з Угоди про пільгове постачання Прикордонним військам держав-учасниць Співдружності спеціальної техніки Прикордонних військ та інших матеріальних засобів.
Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 р. № 176 “Про припинення дії Угоди між Урядом України і Урядом Республіки Білорусь щодо організації спільного контролю в пунктах пропуску на українсько-білоруському державному кордоні”	У зв’язку з докорінною зміною обставин Кабінетом Міністрів України визначено провести заходи з Денонсування (припинення) дії Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Білорусь щодо організації спільного контролю в пунктах пропуску на українсько-білоруському державному кордоні.	Постановою проводяться заходи з денонсування (припинення) дії Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Білорусь щодо організації спільного контролю в пунктах пропуску на українсько-білоруському державному кордоні.
Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 р. № 175 “Про припинення дії Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про співробітництво і взаємодію у сфері розбудови пунктів пропуску через українсько-російський державний кордон”	У зв’язку з докорінною зміною обставин Кабінетом Міністрів України визначено провести заходи з Денонсування (припинення) дії Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про співробітництво і взаємодію у сфері розбудови пунктів пропуску через українсько-російський державний кордон.	Постановою проводяться заходи з денонсування (припинення) дії Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про співробітництво і взаємодію у сфері розбудови пунктів пропуску через українсько-російський державний кордон.

ДОДАТОК 4

ОГЛЯД ОСНОВНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОРАБЕЛЬНОГО СКЛАДУ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

У лютому 2023 року Сили оборони України продовжували ведення стратегічної оборонної операції щодо відсічі широкомасштабної агресії, в ході якої керівництво ВМС ЗС України прикладало зусилля щодо блокування дій чормоморського флоту рф у Азовській та Чорноморській операційних зонах.

На початок широкомасштабного вторгнення ворогом було створено корабельне угрупування у складі: сили чорноморського флоту, що налічували 40 кораблів, 6 підводних човнів, 127 суден забезпечення, які були додатково посилені 5-ма десантними і 3-ма артилерійськими катерами каспійської флотилії та 6-ма великими десантними кораблями зі складу північного та балтійського флотів.

В той же час, під час окупації Криму у квітні 2014 року ВМС ЗС України втратили значну кількість корабельного складу внаслідок анексії суден рф (рис. 1).

Довідково: Частина анексованих українських кораблів була повернута рф пізніше, але у стані який не дозволяв їх подальше бойове застосування.

На 24 лютого 2022 року співвідношення корабельного складу Сил оборони України та чорноморського флоту рф складало **1:12** на користь рф. [443]

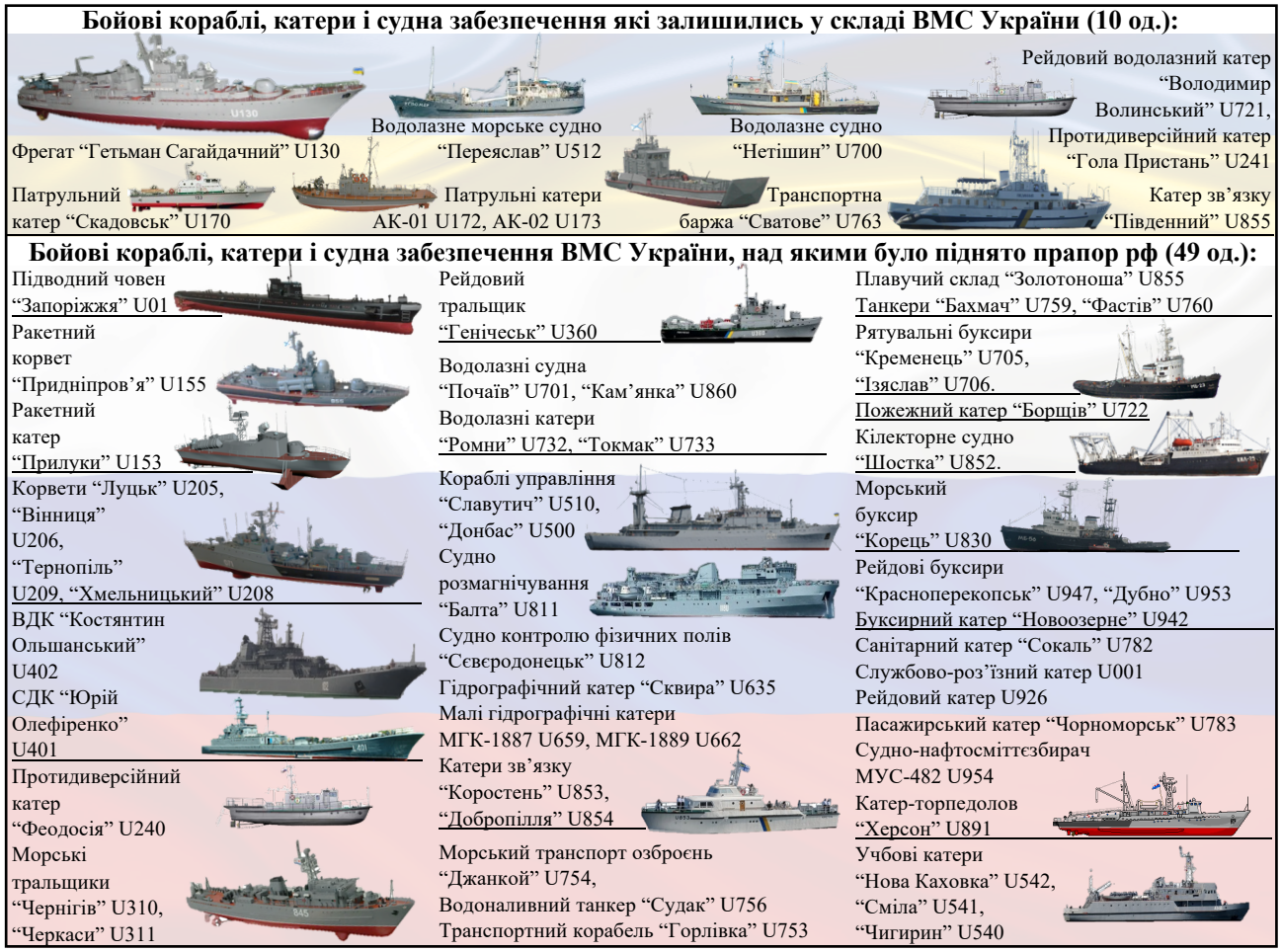

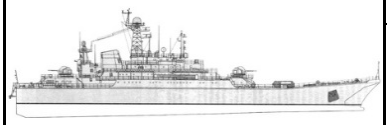
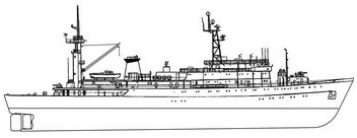
Рис.1 Втрати корабельного складу ВМС ЗС України внаслідок анексії Криму в квітні 2014 року

[443] Рік тому наш морський потенціал був 1:12, у співвідношенні до сил росіян, а зараз 1:4, — Олексій Неїжпапа // Армія FM – 2023, 23 лютого. – URL: https://tinyurl.com/26snznu3

Слід зазначити, що 17 українських кораблів, катерів та суден (13 бойових корабів, суден і катерів забезпечення – 4) захоплені рф у 2014 році **не були повернуті** до складу ВМС ЗС України і станом на 24 лютого 2022 року окупанти застосовували їх під російськими прапорами (таблиця 1)[444]. Решта захоплених окупантами під час анексії Криму кораблів були частково виведені з ладу і повернуті рф Україні в стані, який не дозволяв подальше їх бойове застосування.

Таблиця 1

БОЙОВІ КОРАБЛІ ВМС ЗС УКРАЇНИ, НЕ ПОВЕРНЕНІ РФ СТАНОМ НА ПОЧАТОК ШИРОКОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Зображення (у масштабі)	Підклас	Проєкт	Кодове ім'я НАТО	Hull class	Водозамповне, т	Бортові номери і назви зразків
	Клас: Багатоцільові підводні човни — **1** од.					
	Великі підвод. човни	пр. 641	Foxtrot	SSK	1952 надв.	U01 "Запоріжжя"
	Клас: Ракетно-артилерійські кораблі — **2** од.					
	Ракетні катери	пр. 1241Т "Молния"	Tarantul II		550	U155 "Придніпров'я", U156 "Кременчук"
	Клас: Протичовнові кораблі — **6** од.					
	Малі протичовнові кораблі	пр. 1124М "Альбатрос"	Grisha V	FSM	1120	U205 "Луцьк", U209 "Тернопіль"
		пр. 1241.2 "Молния-2"	Pauk II	PCC	550	U207 "Ужгород", U208 "Хмельницький", BG51 "Полтава", BG52 "Григорій Гнатенко"
	Клас: Десантні кораблі — **1** од.					
	Великі десантні кораблі	пр. 775 II	Ropucha II	LST	4400	U402 "Костянтин Ольшанський"
	Клас: Допоміжні судна — **1** од.					
	Великі розвідувальні кораблі	пр. 1288.4 "Гофри"	Bambuk	AGI	5010	U510 "Славутич" (входить до складу бойових кораблів)
	Клас: Мінно-тральні кораблі — **2** од.					
	Морські тральщики	пр. 266М "Аквамарин-М"	Natya	MSO	873	U310 "Чернігів", U311 "Черкаси"
∑: всього	**13** бойових кораблів із загальним водозаміщенням 18,5 тис. тонн					

У таблиці 2 проведено огляд та класифікацію за класами (підкласами), рангами, відповідно до проєктів і класифікації в кодових найменуваннях НАТО, основних корабельних зразків які перебували на озброєнні та застосовувались Силами оборони України під час широкомасштабного вторгнення рф в Україну, з зазначенням показників їх водозаміщення.

[444] Небойові втрати: флот і техніка, що дістались росіянам після анексії Криму // Слово і Діло – 2015, 24 березня – URL: https://tinyurl.com/5cybn836

Таблиця 2

КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ КОРАБЕЛЬНИХ ЗРАЗКІВ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ СТАНОМ НА 24.02.2022

Підклас	Ранг	Проєкт	Кодове найменув. НАТО	Hull class	Водозамповне, т	Приналежність, зразки, бортовий номер і назва	Σ
Клас – Протичовнові кораблі							**2**
Сторожові кораблі	2	пр. 11351 “Нерей”	Krivak III	FFHM	3642	ВМС: F130 “Гетьман Сагайдачний” (флагман до 24.02.2022)	1
Малі протичов. кораблі	2	пр. 1241.2 “Молния-2”	Pauk II	PCC	550	ДПСУ: BG50 “Григорій Куроп’ятников”	1
Клас – Артилерійські кораблі							**5**
Патрульні катери на підводн. крил.	4	пр. 206МР “Вихрь”	FSU Matka	PH	257	ВМС: U153 “Прилуки”	1
Сторожові кораблі	4	пр. 205П “Тарантул”	Stenka	PCC	245	ДПСУ: BG-32 “Донбас”, BG-57 “Миколаїв”, BG-62 “Поділля”, BG-63 “Павло Державін”	4
Клас – Бойові катери							**69**
Артилерійські катери		пр. 1204 “Шмель”	Shmel	PBR	77	ДПСУ: BG-81 “Канів”, BG-82 “Лубни”, BG-83 “Ніжин”, BG-84 “Ізмаїл”	4
Малі броньовані артилерійські катери		пр. 58155 “Гюрза-М”	Gyurza-M	PBG	54	ВМС: P174 “Аккерман”, P175 “Бердянськ”, P176 “Нікополь”, P177 “Кременчук”, P178 “Лубни”, P179 “Вишгород”, P180 “Костопіль”, *в процесі входу у склад дивізіону річкових катерів P181 “Буча”*	8
Малі брон. дес.-штурм. катери		пр. 58503 “Кентавр-ЛК”	Centaur-LK	PBF	53	ВМС: L450 “Станіслав”, L451 “Малин”	2
Патрульні катери		Island-class patrol boat	US Island	PCC	167	ВМС: P190 “Слов’янськ”, P191 “Старобільськ”, P192 “Суми”, P193 “Фастів”	4
	1	пр. 58130 “Орлан”	Orlan	PB	42,5	ДПСУ: BG-200 “Балаклава”	1
		пр.1400М “Гриф-М”	FSU Zhuk	PB	40	ВМС: P170 “Скадовськ”; ДПСУ: BG-101, BG-103–111, BG-114–118	16
		пр. 363У “Север”		PB	37	ВМС: P171 АКА-03, P172 “Рівне”, P173 АКА-02; ДПСУ: BG-806	4
		пр. 09104 “Калкан-П”		PB	7,6	ДПСУ: BG-07–08, BG-10, BG-12	4
		пр. 50030 “Калкан”		PB	7,6	ДПСУ: BG-303–305, BG-308–311, BG-320, BG-503, BG-603–604, BG-607, BG-807–808	14
		UMS 1000		PB	7,4	ДПСУ: BG-14–17, BG-19–25	11
Протидиверс. катери		пр. Р-1415 “Фламинго”	Tanya	PB	42	ВМС: U-241 “Гола Пристань”	1
Клас – Десантні кораблі							**1**
Середні дес. кораблі	3	проєкт 773	Polnochny C	LSM	1150	ВМС: L-401 “Юрій Олефіренко” (флагман з 25.02.2022)	1

Підклас	Ранг	Проєкт	Кодове найменув. НАТО	Hull class	Водозам повне, т	Приналежність, зразки, бортовий номер і назва	∑
Клас – Десантні катери							**2**
Десантні катери		пр. 1176 “Акула”	Ondatra	LCM	107	ВМС: L434 “Сватове”	1
		Sherp the Shuttle		LCM	14	*щонайменше один десантний катер проєкту увійшов до складу дивізіону річкових катерів у 2022 році*	1+
Клас – Мінно-тральні кораблі							**3**
Тральщики-шукачі мін		проєкт “Sandown”	Sandown	MHC	600	*в процесі входження до складу ВМС: М310 “Чернігів”, М311 “Черкаси”*	2
Рейдові тральщики		проєкт 1258 “Корунд”	Yevgenya	MSC	91,3	ВМС: U360 “Генічеськ”	1
Мінні загороджувачі		проєкт 130	Bereza (PO-2)	CM	2096	ВМС: М361 “Балта”	1
Клас – Допоміжні судна							**14**
Водолазні морські судна		пр. 1824Б “Угломер”	Muna	DSV	912	ВМС: А512 “Переяслав”	1
		пр. 535М “Краб”	Yelva	DSV	285	ВМС: А700 “Нетішин”, А701 “Почаїв”	2
Середні розвідувальні кораблі		пр. “Лагуна”		AGI	1220	ВМС: А505 “Сімферополь”	1
Кораблі управління		пр. 304	Amur	AGF	5536	ВМС: А500 “Донбас”	1
Аварійно-рятувальні судна		проєкт 2262		ATS	2258	ВМС: А715 “Олександр Охрименко”	1
		пр. 1454 “Напористый”		ATS	1670	КП “МПРС”: “Сапфір”	1
Кілекторні судна		пр. 419	Sura	ABU	3151	ВМС: А852 “Шостка”	1
Морські буксири		проєкт 745		ATF	1452	ВМС: А830 “Корець”	1
Транспортні кораблі		пр. 1849		AK	2178	ВМС: А753 “Горлівка”	1
Навчальні судна		пр. УК-3 (СК620)	Petrushka	AXL	345	ВМС: А540 “Чигирин”, А541 “Сміла”, А542 “Нова Каховка”	3
	3	пр. 1360 “Чайка”		AXL	256	ДПСУ: BG-01 “Крим”	1

**** Підсумкові значення таблиці 2***

Приналежність	**Кораблів**	**Катерів**	**Допоміжні судна**	**∑: всього**
ВМС ЗС України	**6**	**20**	**10**	**36**
ДПСУ	**5**	**50**	**1**	**56**
КП “МПРС”	**–**	**–**	**1**	**1**
Загалом на 24.02.22	**11**	**70**	**12**	**93**
Додано в ході війни	**–**	***2+***	***2***	***4+***

У таблиці 3 наведено основні характеристики корабельного складу що застосовувався Силами оборони України у ході відсічі широкомасштабного вторгнення рф в Україну.

Таблиця 3

ОЗБРОЄННЯ І ВІЙСЬКОВА ТЕХНІКА НАДВОДНИХ СИЛ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

1. **Бойові кораблі**

1.1. Фрегат “Гетьман Сагайдачний” (*проєкт 11351 “Нерей”)*

Озброєння:
Артилерійське озброєння – 1×100мм АУ АК-100
Зенітне озброєння – 2×6×30мм АК-630М
Ракетне озброєння – 1×2 ПУ ЗРК “Оса-МА2”
Протичовнове озброєння – 2×12×213мм РБУ-6000
Мінно-торпедне озброєння:
– 2×4×533мм торпедні апарати
– 22 морські міни або глибинні бомби
Авіаційна група – 1 багатофункціональний вертоліт Ка-27

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	3 642
Довжина габаритна, м	123
Ширина габаритна, м	14,2
Екіпаж, чол.	198
Швидкість ходу, вузлів	31
Максимальна дальність, миль	3 500
Автономність плавання, діб	30

1.2. Середній десантний корабель “Юрій Олефіренко” (*проєкт 773)*

Озброєння:
Артилерійське озброєння – 2×1×12,7мм кулемети ДШКМ
Зенітне озброєння:
– 2×2 ×30мм АК-230
– 2×4 ПУ ПЗРК “Стріла-3”
Ракетне озброєння – 1×40×122мм БМ-21

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	1 250
Довжина габаритна, м	81
Ширина габаритна, м	9,3
Екіпаж, чол.	41
Швидкість ходу, вузлів	18
Максимальна дальність, миль	3 000
Автономність плавання, діб	30

1.3. Прикордонний сторожовий корабель “Григорій Куроп’ятников”

(*проєкт 1241.2 “Молния-2”)*

Озброєння:

Артилерійське озброєння – 1×76мм АУ АК-176М

Зенітне озброєння:

– 1×6×30мм АК-630М

– 1×4 ПУ ПЗРК ФАМ-14 ЗРК “Стрела-2М”

Мінно-торпедне озброєння 4×1×400мм торпедні апарати

Протичовнове озброєння – 2×5×213мм РБУ-1200М

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	475
Довжина габаритна, м	57,5
Ширина габаритна, м	10,2
Екіпаж, чол.	41
Швидкість ходу, вузлів	33
Максимальна дальність, миль	2 900
Автономність плавання, діб	5

1.4. Патрульний катер “Прилуки”

(*проєкт 206МР “Вихрь”)*

Озброєння:

Артилерійське озброєння – 1×76мм АУ АК-176М

Зенітне озброєння – 1×6×30мм АК-630М

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	257
Довжина габаритна, м	38,6
Ширина габаритна, м	7,6
Екіпаж, чол.	29
Швидкість ходу, вузлів	43
Максимальна дальність, миль	1 800
Автономність плавання, діб	5

1.5. Сторожові кораблі “Донбас”, “Миколаїв”, “Поділля”, “Павло Державін”

(*проєкт 205П “Тарантул”)*

Озброєння:

Артилерійське озброєння:

– 2×30мм АУ Ак-230

– 2×12,7мм кулемети ДШКМ

– 2×7,62мм кулемети ПКМБ

Мінно-торпедне озброєння 4×1×400мм ТА

Протичовнове озброєння – 12 ГБ ББ-1

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	245
Довжина габаритна, м	40
Ширина габаритна, м	7,9
Екіпаж, чол.	31
Швидкість ходу, вузлів	39
Максимальна дальність, миль	1 910
Автономність плавання, діб	10

1.6. Патрульні катери “Старобільськ”, “Суми”, “Фастів”, “Слов’янськ” (*тип “Айленд”*)

Озброєння:

Артилерійське озброєння:

– 1×25мм гармата Mk 38 Mod Bushmaster

– 2×12,7мм кулемети M2HB

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	167,8
Довжина габаритна, м	33,5
Ширина габаритна, м	6,4
Екіпаж, чол.	198
Швидкість ходу, вузлів	29,5
Максимальна дальність, миль	2 900
Автономність плавання, діб	5

1.7. Катери “Лубни”, “Канів”, “Ніжин”, “Ізмаїл” (*проєкт 1204 “Шмель”*)

Озброєння:

Артилерійське озброєння:

– 1×76мм гармата Д-56ТС

– 1×7,62мм кулемет СГМТ

Зенітне озброєння – 1×2×25мм 2М-3М

Ракетне озброєння – 1×17×140мм РСЗВ БМ-14-17

Мінно-торпедне озброєння – 4 міни УГДМ або 10 мін ЯМ

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	71
Довжина габаритна, м	27,4
Ширина габаритна, м	4,3
Екіпаж, чол.	14
Швидкість ходу, вузлів	24
Максимальна дальність, миль	320
Автономність плавання, діб	7

1.8. Рейдовий тральщик “Генічеськ” (*проєкт 1258 “Корунд”)*

Озброєння:

Артилерійське озброєння – 1×2×25мм 2М-3М

Зенітне озброєння – 2×2 ПУ ПЗРК МТУ-4 “Стрела-3”

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	91,3
Довжина габаритна, м	26,1
Ширина габаритна, м	5,4
Екіпаж, чол.	10
Швидкість ходу, вузлів	12
Максимальна дальність, миль	300
Автономність плавання, діб	3

1.9. Артилерійські катери “Бердянськ”, “Нікополь”, “Костопіль”, “Акерман”, “Вишгород”, “Лубни”, “Кременчук” (*проєкт 58155 “Гюрза-М”)*

Озброєння:

Артилерійське озброєння:

– 2 КАУ-30М

– 2×30мм гранатомети КБА-117

– 7,62мм кулемет

– 2 ПТКР “Бар’єр”

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	54
Довжина габаритна, м	23
Ширина габаритна, м	4,8
Екіпаж, чол.	5
Швидкість ходу, вузлів	25
Максимальна дальність, миль	900
Автономність плавання, діб	5

1.10. Десантно-штурмові катери “Малин”, “Станіслав” (*проєкт 58003 “Кентавр-ЛК”)*

Озброєння:

Артилерійське озброєння

– 2×1×12,7мм кулемети ДШКМ

– 1×40мм автоматичний гранатомет

Ракетне озброєння – С-8

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	53
Довжина габаритна, м	24,3
Ширина габаритна, м	4,8
Екіпаж, чол.	5
Швидкість ходу, вузлів	50
Максимальна дальність, миль	500
Автономність плавання, діб	5

1.11. Патрульний катер “Балаклава” (*проєкт 58130 “Орлан”)*

Озброєння:

Артилерійське озброєння – 1×12,7мм кулемет “Утёс-М”

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	42,5
Довжина габаритна, м	26,8
Ширина габаритна, м	5
Екіпаж, чол.	9
Швидкість ходу, вузлів	38
Максимальна дальність, миль	500
Автономність плавання, діб	5

1.12. Катери “Скадовськ”, “Злотокрай”, “Немирів”, “Любомир”, “Одеса”, “Тернопіль”, “Дарниця”, “Ватутінець”, “Арабат”, 511, 512, 517, 525 (*проєкт 1400М “Гриф”)*

Озброєння:
Артилерійське озброєння – 1×12,7мм кулемет “Утёс-М”

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	39,7
Довжина габаритна, м	23,8
Ширина габаритна, м	5
Екіпаж, чол.	10
Швидкість ходу, вузлів	29
Максимальна дальність, миль	450
Автономність плавання, діб	5

1.13. Артилерійські катери “Рівне”, АКА-02, АКА-03 (*проєкт 376У “Север”)*

Озброєння:
Артилерійське озброєння – 2×12,7 мм кулемети ТУ-2М-1

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	21
Довжина габаритна, м	4
Ширина габаритна, м	5
Екіпаж, чол.	6
Швидкість ходу, вузлів	10
Максимальна дальність, миль	860
Автономність плавання, діб	5

1.14. Катери BG-07–08, BG-10, BG-12, BG-303–305, BG-308–311, BG-320, BG-503, BG-603–604, BG-607, BG-807–808 (*проєкти 50030 та 09104 “Калкан(-П)”)*

Озброєння:
Артилерійське озброєння:
– 1×12,7мм кулемет “Утёс-М”
– 1×7,62мм кулемет

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	7,56
Довжина габаритна, м	11
Ширина габаритна, м	3,2
Екіпаж, чол.	2
Швидкість ходу, вузлів	42
Максимальна дальність, миль	470

1.15. Катери BG-14–25 (*проєкт UMS 1000)*

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	7,4
Довжина габаритна, м	12
Ширина габаритна, м	3,4
Екіпаж, чол.	3
Швидкість ходу, вузлів	38
Максимальна дальність, миль	431
Автономність плавання, діб	2

2. **Допоміжні судна та катера**

2.1. Корабель управління “Донбас” (*пр. 304)*

Озброєння:

Артилерійське озброєння – 2×57мм ЗІФ-31Б

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	5 500
Довжина габаритна, м	121
Ширина габаритна, м	17
Екіпаж, чол.	145
Швидкість ходу, вузлів	14,3
Максимальна дальність, миль	13 000
Автономність плавання, діб	40

2.2. Пошуково-рятувальне судно “Сапфір” (*проєкт 1454 “Наполегливий”)*

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	1 651
Довжина габаритна, м	58,3
Ширина габаритна, м	12,6
Екіпаж, чол.	35
Швидкість ходу, вузлів	13,5
Максимальна дальність, миль	300
Автономність плавання, діб	30

Продовження таблиці 3

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	256
Довжина габаритна, м	45,3
Ширина габаритна, м	8,9

2.3. Катер “Крим” (*проєкт 1360 “Чайка”)*

Екіпаж, чол.	32
Швидкість ходу, вузлів	27
Максимальна дальність, миль	256
Автономність плавання, діб	3

3. **Ударні безекіпажні надводні апарати**

3.1. *(Без назви)*

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, т	1
Довжина габаритна, м	5,5
Швидкість ходу, вузлів	43
Максимальна дальність, миль	500
Бойове навантаження, кг	200
Автономність плавання, годин	60

4. **Безекіпажні підводні апарати**

4.1 Шукачі мін Remus-100

Назва характеристики	Значення
Водотоннажність повна, кг	36
Довжина габаритна, см	160
Швидкість ходу, вузлів	5
Максимальна глибина занурення, м	100
Бойове навантаження, кг	200
Автономність плавання, годин	10

З початку широкомасштабного вторгнення рф в Україну, російське військове командування планувало встановити повний контроль над Азовською та Чорноморською морськими операційними зонами. Метою зс рф було забезпечення повного панування на морі, ізоляція Сил оборони України від морського узбережжя, проведення морської десантної операції для створення умов повної окупації Одеської і Миколаївської областей, чим забезпечити вихід військових формувань рф на кордон з так званою ПМР.

Командуванням ВМС ЗС України здійснювались послідовні заходи щодо протидії намірам сил значно переважаючого противника, який здійснював демонстраційні дії щодо спроб висадки морських десантів, наближався до десантно-небезпечних ділянок морського узбережжя України, блокував та загрожував інфраструктурі українських портів.

Ураження великих надводних кораблів окупантів, які класифікувались як головні цілі у складі тактичних морських (груп) загонів – стало одним з головних завдань Сил оборони України.

В умовах недостатньої кількості суден корабельного складу відповідних класів у Силах оборони України та відсутності потужних засобів вогневого ураження дальньої дії на озброєнні українських кораблів, створене заздалегідь до початку широкомасштабної агресії угрупування різнорідних сил ВМС ЗС України фактично було спроможним виконувати в основному тільки завдання берегової оборони морського узбережжя Азовскої та Чорноморської операційних зон.

Разом з тим, для ефективної протидії корабельному угрупуванню агресора, угруповання різнорідних сил ВМС ЗС України було посилено потужними протикорабельними ракетними та реактивно-артилерійськими складовими за підтримки елементів повітряних (в тому числі безпілотної авіації), річкових та прибережних морських суден і підрозділів, завдяки чому Силам оборони вдавалося взяти під постійний контроль північно-західну частину Чорного моря.

Успішні дії, створених берегових протикорабельних ракетних військових частин та підрозділів, наявність вітчизняних ракетних комплексів “Нептун” та надходження в рамках військової міжнародної технічної допомоги протикорабельних ракетних комплексів “Harpoon” суттєво підвищили вогневі та ударні спроможності угрупування різнорідних сил ВМС Сил оборони України.

Протикорабельні берегові ракетні комплекси забезпечили ефективну боротьбу з ворожим корабельним угрупуванням задіяним до ведення бойових дій.

У таблиці 4 наведено типи та класи корабельних зразків противника які були знищено або ушкоджено Силами оборони України з початку широкомасштабного вторгнення.

Таблиця 4

ВТРАТИ КОРАБЛІВ, КАТЕРІВ, СУДЕН ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ РФ

Дата	Характер ушкоджень	Корабель / Катер / Судно	Засіб ураження	Місце ураження	Обставини та коментарі
25-27.02. 2022	знищено	Два катери які використовувались диверсійною групою рф[445] [446]		Прибережна зона біля н.п. Коблеве[447]	Знищено ДРГ рф яка проводила розвідку місця висадки десанту
07.03.2022	виведено з ладу	Сторожовий корабель пр. 22160 “Василий Быков”[448]	РСЗВ “Град”	біля Одеси	

[445] Зірвали висадку ворожого морського десанту, наростили оборону Києва – Ганна Маляр // Міністерство оборони України – 2022, 27 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mhjd7ts4

[446] Сумарні орієнтовні втрати ворога за три попередні доби (24-26 лютого) загарбницької війни Російської Федерації в Україні // МО – 2022, 27 лютого. – URL: https://tinyurl.com/mwthja4f

[447] Російський десант, потоплення “Москви” та битва за Зміїний: інтерв’ю з командувачем ВМС Неїжпапою // Суспільне новини – 2022, 6 грудня. – URL: https://tinyurl.com/2p9bf3h5

[448] Українські військові підбили російський корабель біля Одеси // zaxid.net – 2022, 30 березня. – URL: https://tinyurl.com/3wscc32b

Дата	Характер ушкоджень	Корабель / Катер / Судно	Засіб ураження	Місце ураження	Обставини та коментарі
22.03.2022	виведено з ладу	Протидиверсійний катер пр. 03160 “Раптор”[449]	2 × ПТКР 9М113 з ПТРК “Конкурс”	Маріуполь	
24.03.2022	знищено	вдк пр. 1171 “Тапир” б/н 150 “Саратов”	ОТРК “Точка-У”[450]	Бердянськ[451]	
	виведено з ладу	вдк пр. 775 II б/н 142 “Новочеркасск”, б/н 158 “Цезарь Кунников”[452]			
	ушкоджено				
13–14.04. 2022	знищено	ркр пр. 1164 “Атлант” б/н 121 “Москва”[453]	2 ПКР “Нептун”[454]	45°10′43.39″N, 30°55′30.54″E[455]	
02.05.2022	знищено	прдка пр. 03160 “Раптор”[456]	БпЛА Bayraktar TB2	о. Зміїний	
	знищено	дка пр. 02510 “БК-16”[457]			був піднятий з дна моря
05.05.2022	виведено з ладу	Фрегат пр. 11356Р “Буревестник”[458]	ПКР “Нептун”	біля о. Зміїний[459]	Виникла пожежа
07.05.2022	знищено	дка пр. 11770 “Серна”[460]	БпЛА Bayraktar TB2	о. Зміїний	з 2 ЗРК “Тор” на борту[461]. 15.05.22 піднятий з дна[462]
	знищено	прдка пр. 03160 “Раптор”[463]		Чорне море	
	ушкоджено	прдка пр. 03160 “Раптор”[464]			пошкоджено кормову частину
08.05.2022	знищено	прдка пр. 03160 “Раптор” П-275[465]	морська міна	Маріуполь	був піднятий з дна моря
12.05.2022	виведено з ладу	Судно тилового забезпечення пр. 23120 б/н 881 “Всеволод Бобров”[466]	1 ПКР “Нептун”	біля о. Зміїний	Виникла пожежа. 14.05.2022 судно

[449] Azov claim of a Russian “Raptor” patrol boat being struck near Mariupol // Ukraine Weapons Tracker – 2022, 22 березня. – URL: https://twitter.com/UAWeapons/status/1506229325598756872

[450] Що залишилось від рашистського корабля “Саратов” після влучання нашої “Точка-У” // Defence Express – 2022, 2 липня. – URL: https://tinyurl.com/bdhypabd

[451] Video of the Project 1171 ship on fire in the port of Berdyansk and two Project 775 ships departing port // Rob Lee – 2022, 24 березня. – URL: https://twitter.com/RALee85/status/1506953417935179793

[452] В Севастополе подтвердили потерю корабля “Саратов” в 2022 году // lenta.ru – 2023, 24 березня. – URL: https://tinyurl.com/bdf6mpp7

[453] Ракетний крейсер проєкту 1164 “Москва” // ukr.warspotting.net – URL: https://ukr.warspotting.net/uk/view/3220/

[454] Потопити “Москву”: невідомі деталі. Як український “Нептун” знищив флагман російського флоту // Українська правда – 2022, 13 грудня. – URL: https://tinyurl.com/3zsfvfu9

[455] Satellite image pinpoints russian cruiser Moskva as she burned // Naval news – 2022, 15 квітня. – URL: https://tinyurl.com/yeytpkfe

[456] Патрульний катер проєкту 03160 // ukr.warspotting.net – URL: https://ukr.warspotting.net/uk/view/3221/

[457] Швидкісний транспортно-десантний катер проєкту 02510 “БК-16” // ukr.warspotting.net – URL: https://ukr.warspotting.net/uk/view/3225/

[458] У Змеиного горит российский фрегат // Думська– 2022, 6 травня. – URL: https://tinyurl.com/ycyfmhku

[459] Incident at one of the vessels confirm // Liveuamap – 2022, 6 травня. – URL: https://tinyurl.com/bdhnc6uf

[460] Десантний катер проєкту 11770 // ukr.warspotting.net – URL: https://ukr.warspotting.net/uk/view/3228/

[461] Наші Bayraktar TB2 знову ефектно відбомбились по Зміїному та зірвали евакуацію окупантів // Defence Express – 2022, 7 травня. – URL: https://tinyurl.com/4xtycpwp

[462] Serna class landing craft is recovered // Mark Krutov – 2022, 25 травня. – URL: https://tinyurl.com/3t4waaae

[463] Патрульний катер проєкту 03160 // ukr.warspotting.net – URL: https://ukr.warspotting.net/uk/view/3222/

[464] Патрульний катер проєкту 03160 // ukr.warspotting.net – URL: https://ukr.warspotting.net/uk/view/3223/

[465] Патрульний катер проєкту 03160 // ukr.warspotting.net – URL: https://ukr.warspotting.net/uk/view/6421/

[466] ЗСУ підбили російський корабель тилового забезпечення “Всеволод Бобров”, – Братчук // LB.ua – 2022, 12 травня. – URL: https://tinyurl.com/7jbyjxnc

Дата	Характер ушкоджень	Корабель / Катер / Судно	Засіб ураження	Місце ураження	Обставини та коментарі
					повернулось у Севастополь[467] [468]
17.06.2022	знищено	Аварійно-рятувальне судно пр. 22870 СБ-739 “Спасатель Василий Бех”[469]	2 ПКР “Harpoon” і БпЛА Bayraktar TB2	Чорне море	знищено разом із ЗРК ТОР-М2КМ на борту
20.06.2022	ушкоджено	Блок-кондуктор БК-1[470] [471]		Чорне море	виникла неконтрольована пожежа[472] [473]
	ушкоджено	СпБУ “Україна”			
26.06.2022	ушкоджено	СпБУ “Таврида”[474]			
30.06.2022	знищено	дка пр. 1176 “Акула” Д-106[475]	морська міна	Маріуполь	
29.10.2022	ушкоджено	фр пр. 11356Р “Буревестник”	мінімум 8 БеНА[476]	Севастополь[477]	
	ушкоджено	Корабель невизначеного типу			
	ушкоджено	мтщ пр. 266М “Аквамарин-М” б/н 911 “Иван Голубец”[478]			
09.01.2023	знищено	катер невідомого типу[479]	артилерійські засоби ураження	р. Дніпро, біля о. Білогрудий	
23.01.2023	знищено	легкомоторний катер[480]		біля Херсону	ворожа ДРГ

**** Підсумкові значення таблиці 4***

Втрати противника	**Кораблів**	**Катерів**	**Плавзасобів забезпечення**	**∑: всього**	
Ушкоджено	4	1	3	8	
Виведено з ладу внаслідок ураження	3	1	1	5	18
Знищено	2	10	1	13	
∑: загалом	**9**	**12**	**5**	**26**	

Нанесення ЗС України ракетних ударів по судам противника змусило його змінити райони виконання завдань надводними силами, перемістивши їх з віддаленості 24-35 морських миль від українського узбережжя до 50-70 миль,

[467] В Севастополе заметили судно “Всеволод Бобров”, об ударе по нему заявляли в Одессе // Крым.Реалии – 2022, 14 травня. – URL: https://tinyurl.com/3cy4pw8s

[468] Всеволод Бобров в Севасі // @taranenko – 2022, 14 травня. – URL: https://tinyurl.com/87c7pv22

[469] Vasily Bekh rescue tug being struck by 2 Ukrainian Harpoon ASM // Ukraine Weapons Tracker – 2022, 19 червня. – URL: https://twitter.com/UAWeapons/status/1538455159914876928

[470] Пожежу на “вишці Бойка” в Чорному морі зафіксував супутник — фото // NV.ua – 2022, 21 червня. – URL: https://tinyurl.com/yjn293vp

[471] Після атаки ЗСУ був серйозно пошкоджений блок-кондуктор на захопленому рф Одеському родовищі, супутник NASA зафіксував пожежу (додано) // investigator.org.ua – 2022, 23 червня. – URL: https://tinyurl.com/3c7h9jtk

[472] “Вишки Бойка” досі горять, видно щонайменше 4 осередки: у NASA показали свіжі супутникові фото // 24 канал – 2022, 23 червня. – URL: https://tinyurl.com/3z9mhtep

[473] “Вишки Бойка” у Чорному морі й досі палають: свіжі супутникові знімки // 24 канал – 2022, 8 липня. – URL: https://tinyurl.com/yhjshzzr

[474] Російські загарбники заявляють про повторний удар по буровій платформі у Чорному морі біля Зміїного // Мілітарний – 2022, 27 червня. – URL: https://tinyurl.com/yu54u852

[475] У Маріуполі російський катер “Акула” таки підірвався на міні: радник мера підтвердив інформацію // NV.ua – 2022, 3 липня. – URL: https://tinyurl.com/ymyrkzt8

[476] What happened in Sevastopol, Crimea? // GeoConfirmed – 2022, 29 жовтня. – URL: https://tinyurl.com/mrcf5nf9

[477] Атака дронів на російські кораблі у Севастополі: з’явилися супутникові знімки // Укрінформ – 2022, 2 листопада. – URL: https://tinyurl.com/yhwry95t

[478] Тральщик проєкту 266М “Аквамарин-М” // ukr.warspotting.net – URL: https://ukr.warspotting.net/uk/view/11009/

[479] Українські військові на Дніпрі підбили російський катер // Укрінформ – 2023, 10 січня. – URL: https://tinyurl.com/5cmeetdb

[480] ЗСУ знищили катер, із якого хотіли висадитися російські диверсанти // Слово і Діло – 2023, 23 січня. – URL: https://tinyurl.com/4axsz9ve

що обумовлювалось спроможностями прикриття ворожих кораблів засобами ППО та дальностями отримання можливого вогневого ураження від українських берегових протикорабельних ракетних комплексів.

Станом на початок квітня 2022 року противник так і не зміг приступити до подальшого виконання завдань з блокування портів та сил і засобів Сил оборони України на підходах до міста Одеси.

Довідково: Ракетний крейсер проекту 1164 "Москва" та фрегат проекту 11356Р "Адмирал Макаров" зважаючи на високу загрозу вогневого ураження від протикорабельних ракетних комплексів ЗС України, не мали змоги безпечно діяти на визначених маршрутах руху в рамках виконання поставлених бойових завдань. В свою чергу, це лишало угрупування противника спроможностей для здійснення висадки морського десанту, можливостей вогневої та протиповітряної підтримки дій сил десанту зс рф з моря.

13 квітня 2022 року ВМС ЗС України досягнули найбільшого успіху. У районі на північний схід від острова Зміїний, по ракетному крейсеру проекту 1164 "Москва" було завдано ракетного удару ракетами БРК "Нептун", внаслідок якого флагман чф рф отримав важкі пошкодження та затонув на відстані біля 80 морських миль від Одеси.[481]

Знищення флагмана чф рф остаточно нівелювало загрозу висадки російського морського десанту в Одеській області і дозволило Силам оборони України розпочати операцію з відновлення контролю над островом Зміїний та північно-західною частиною акваторії Чорного моря.

Довідково: Найсучаснішим зі знищених кораблів чф рф вважається ураження 17 червня 2022 року рятувального буксирного судна "Спасатель Василий Бех". ВМС ЗС України завдали по ньому ракетний удар двома протикорабельними ракетами "Harpoon", внаслідок влучання яких, судно було пошкоджене та затонуло разом з військовим вантажем. За даними українського оперативного командування "Південь" було знищенню 70% особового складу екіпажу, а доля решти екіпажу – невідома.

Військово-Морським Силам ЗС України, внаслідок активних дій направлених на ураження корабельного складу противника, вдалось знизити ефективність його зусиль щодо блокування українського корабельного складу у прибережних районах.

Командування чф рф було змушене відмовитись від виконання бойових завдань та проведення демонстраційних дій в безпосередній близькості від контрольованого Силами оборони України узбережжя. Через небезпеку ураження корабельного складу було перервано сполучення суден чф рф з островом Зміїний, що в подальшому створило умови для його звільнення від окупаційних військ.

Довідково: З метою підсилення бойових спроможностей Сил оборони України щодо ураження російських кораблів, президент України Володимир Зеленський 5 листопада 2022 року оголосив про формування спеціального морського флоту – першого у світі флоту морських дронів (близько 100 морських дронів українського виробництва). Основними завданнями для таких морських дронів було визначено здійснення захисту акваторії українських морів та ураження кораблів-носіїв високоточних крилатих ракет.[482]

---

[481] "Нептун" вдарив по "Москві" – флагман Чорноморського флоту РФ палає та втратив хід // Defense Express.2022, 13 квітня. – URL: https://tinyurl.com/578sh3ue

[482] Вадим Карпусь. Україна створює перший у світі флот морських дронів. / IT Community // Новини – 2022, 11 листопада. – URL: https://tinyurl.com/mrxv367n

У військово-морських силах технологічно розвинутих держав морським безпілотникам відводилася роль пошуку морських мін або патрулювання узбережжя. Великою Британією в серпні 2022 року було передано Україні в рамках військової матеріально-технічної допомоги безекіпажні підводні апарати (далі – БеПА) “Remus-100”. Нові технології у сфері засобів зв'язку і дистанційного управління надали морським БеПА нових перспектив застосування та подальшого розвитку – ударних безекіпажних надводних апаратів (далі – БеНА).

Дебют українських ударних морських дронів у жовтні 2022 року підтвердив нову тенденцію збройної боротьби на морі — дешевий морський дрон почав становити реальну небезпеку для дороговартісних великих кораблів.

Довідково: Морський дрон - відносно новий вид озброєння. В ударному дроні у передній частині є заряд, що перетворює його на атакувальну зброю. Такі апарати мають систему відеоспостереження, зокрема нічного бачення, локатори і систему автопілотування, зв’язок з центром управління захищений від впливу ворожих засобів радіоелектронної боротьби, резервні модулі зв’язку та бойову частину. Також до складу апарату входить наземна автономна станція управління, системи транспортування і зберігання, центр обробки даних[483].

Атака морських дронів 29 жовтня 2022 року на кораблі загарбників в Севастопольській бухті, найзахищенішому об’єкті чф рф, продемонструвала високу ефективність таких апаратів. Внаслідок їхнього застосування було уражено три ворожі кораблі: флагманський фрегат “Адмирал Макаров”, імовірно фрегат “Адмирал Григорович” та тральщик “Иван Голубец”[484].

Через атаку дронів росіяни перекрили боновими загородженнями вихід на рейд з Севастопольської військово-морської бази та припинили рух поромів і катерів в бухтах. Це перша морська атака у всесвітній історії збройної боротьби на морі, яка була здійснена виключно морськими безекіпажними засобами. В подальшому, у ніч на 18 листопада 2022 року такі українські морські дрони атакували нафтовий термінал “Шесхарис” у Новоросійську[485].

ВИСНОВКИ

Противнику протягом всього терміну широкомасштабної агресії не вдалось досягти панування на морі у межах північно-західної частини Чорноморської операційної зони та створити сприятливі умови для захоплення південних регіонів України в межах Миколайовської та Одеської областей.

Сили оборони України набули нові бойові спроможності щодо здійснення ураження надводних сил агресора та ускладнення функціонування логістичних маршрутів російських окупаційних військ в Приазовському та Причорноморському регіонах.

---

[483] Ірина Сітнікова, Вікторія Коломієць. Україна створює перший у світі флот морських дронів // Hromadske – 2022, 11 листопада. – URL: https://tinyurl.com/yn3tpd4b

[484] Олег Данилов. Атака дронів на бухту Севастополя. Пошкоджений носій крилатих ракет фрегат “Адмірал Макаров”. / Mezha.Media – 2022, 29 жовтня. – URL: https://tinyurl.com/2vybkzpv

[485] Морський безпілотник ЗСУ атакував нафтогавань у Новоросійську. / Уніан // Інформаційне агенство. -2022, 18 листопада. – URL: https://tinyurl.com/ypyu5cy7

Угрупованням різнорідних сил ВМС ЗС України було досягнуто виконання важливих завдань щодо зриву блокування противником узбережжя Причорноморського регіону та забезпечення функціонування “гуманітарного коридору” для виходу іноземних суден з українських портів, знизити бойовий потенціал морського угруповання противника та його ефективність щодо блокування українських кораблів у прибережних районах.

Бойові дії у Азовоській та Чорноморській операційніх зонах від початку широкомасштабного вторгнення змушено носили з боку України переважно оборонний характер внаслідок втрати протягом 2014 та 2022 років ВМС ЗС України багатотонажного корабельного складу відповідних класів та незавершеності реалізації довоєнних програм побудови українського “москітного флоту” у вигляді слабоозброєних річково-морських катерів.

Тому, з метою усунення ракетної загрози території України з морського напрямку, наявним діючим кораблям різнородних сил ВМС України не вдалось нейтралізувати застосування агресором кораблів-носіїв високоточних крилатих ракет типу “Калибр”, а саме: ракетних фрегатів (“Адмирал Макаров”, “Адмирал Ессэн”); ракетних корветів (“Вышний Волочёк”, “Ингушетия”, “Грайворон”); підводних човнів проетів 877 “Палтус” та 636 “Варшавянка”.

Військово-Морські Сили ЗС України здійснювали протидію агресору переважно силами берегової компоненти окремих ракетно-артилерійських підрозділів протикорабельних комплесів тому, що корабельний склад ВМС ЗС України зазнав значних втрат бойових кораблів, катерів та суден забезпечення в результаті російської анексії Криму у 2014 році та бойових діях протягом широкомасштабної агресії у 2022 - 2023 роках в Азовському та Чорному морях.

Відновлення бойової корабельної складової Сил оборони України у наявних умовах стало можливим лише за дієвою військовою міжнародною допомогою країн-партнерів.

<u>Довідково:</u> До широкомасштабного вторгнення агресора плани керівництва ЗС України передбачали поставку флоту України: 4-х корветів типу “Ада” з Туреччини, 2-х мінно-пошукових патрульних кораблів типу “Сендаун” (“Черкаси” і “Чернігів”), 8-ми швидкісних (до 40 вузлів на годину) ракетних катерів з Великої Британії, 18-ти швидкісних (45 вузлів на годину) патрульних катерів Мк-VI із США (або 23-х катерів Metal Shark Military Vessels).

З урахуванням набуття спроможностей Силами оборони України щодо нанесення ракетних ударів по надводним об’єктам противника, ворог був змушений перемістити райони маневрування своїх сил у межах до 12 морських миль біля узбережжя Криму для забезпечення захисту своїх кораблів від ударів протикорабельних ракет засобами наземних комплексів ППО. Це суттєво знизило ударні спроможності чф агресора, перешкоджало його контролю над судноплавством у північно-західній частині Чорного моря, мінімізувало імовірність висадки морських десантів та ведення ним інших активних дій на морі.

Атаки українських безекіпажних морських дронів проти чф рф продемонстрували, що ефективні морські операції із застосуванням морських дронів стали змінювати розклад сил протиборчих сторін в акваторії Чорного моря.

Досвід бойового застосування морських дронів довів наявність небезпеки корабельному складу в портах та захищених бухтах противника.

В результаті вогневого ураження частини корабельного угрупування агресора в Азовській і Чорноморській операційних зонах та особливо втрати флагмана чф рф ракетного крейсеру проекту 1164 “Москва”, було нівельовано загрозу висадки ворожого морського десанту в Причорноморському регіоні.

Основні зусилля ворог зосередив на утриманні сухопутного коридору між ТОТ АР Крим і континентальною частиною рф, нанесенні ударів крилатими ракетами морського базування типу “Калибр” по військовим та цивільним об’єктам критичної інфраструктури України з акваторій Азовської та Чорноморської операційних зон кораблями чорноморського флоту і кораблями каспійської флотилії з аваторії Каспійського моря.

Сили оборони України використовуючи результати операції з відновлення контролю над островом Зміїний провели успішні дії з метою розблокування українських морських портів у північно-західній частині акваторії Чорного моря. Результатом стало суттєве зниження потенціалу і активності корабельного угрупування противника та порушення маршрутів постачання логістичного забезпечення російських окупаційних військ в Чорноморській операційній зоні.

Упродовж лютого 2023 року результати воєнних дій у Чорноморській операційній зоні відігравали важливу роль та безпосередньо впливали на реалізацію економічних інтересів і послідовне продовження міжнародних продовольчих гуманітарних програм в рамках багатосторонніх домовленостей країн Чорноморського басейну.

В умовах нарощування сил і засобів ВМС ЗС України для більш ефективного відбиття збройної агресії рф – розробка, удосконалення, розвиток вже існуючих вітчизняних протикорабельних берегових ракетних комплексів стали першочерговими завданнями військово-промислового комплексу України.

ВОЄННО-ІСТОРИЧНИЙ ОПИС
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
(лютий 2023 року)

Міністерство оборони України, 2023
Генеральний штаб Збройних Сил України, 2023

Надруковано:
Київ, вул. Шолуденка, 27/6
Свідоцтво про реєстрацію № 38 від 29.04.2016 р.
e-mail: v.a.bidnyi@mil.gov.ua; тел.: (044) 271-34-37

Наклад 130 прим.

www.mil.gov.ua